

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Δ = 64

Α. ΒΑΜΠΟΥΛΗ - Γ. ΖΟΥΚΗ

ΞΤ' 89 ΣΧΒ

Βαμπούλη (Α) Ζούκη (Γ)
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1960

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

67

Κ. ΒΑΡΔΟΥΑΝ - Γ. ΖΟΥΚΗ
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

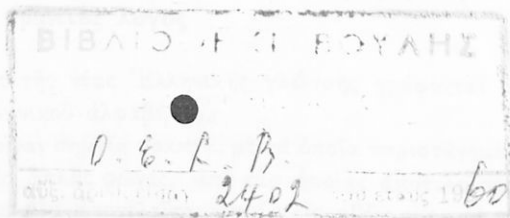
ΤΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΟΙ ΒΑΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΩΝ ΑΓΓΛΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΩΝ

Α. ΒΑΜΠΟΥΛΗ-Γ. ΖΟΥΚΗ
Υ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1960

002
WAE
ET2A
209

Α. ΔΑΜΠΟΥΛΗ-Ε. ΣΟΥΚΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΡΑΓΙΩΡΗ

ΤΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΤΙ ΔΙΔΑΣΚΕΙ Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

§ 1. **Ἡ Γραμματική** τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης διδάσκει τοὺς κανόνας, σύμφωνα με τοὺς ὁποίους ὁμιλεῖται καὶ γράφεται ὀρθὰ ἢ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα.

Τὸ μέρος τῆς Γραμματικῆς, ποὺ διδάσκει τοὺς κανόνας, σύμφωνα με τοὺς ὁποίους σχηματίζονται καὶ παρουσιάζονται με διαφόρους μορφὰς αἱ λέξεις, λέγεται **κυρίως Γραμματική**.

Τὸ μέρος τῆς Γραμματικῆς, ποὺ διδάσκει τοὺς κανόνας, σύμφωνα με τοὺς ὁποίους τοποθετοῦνται αἱ λέξεις ἢ μία κοντὰ στὴν ἄλλη (συντάσσονται) καὶ γίνεται ὁ λόγος, λέγεται **Συντακτικόν**.

Ἡ γλῶσσα, ὅταν μὲν ὁμιλεῖται, λέγεται **προφορικὸς λόγος**, ὅταν δὲ γράφεται, **γραπτὸς λόγος**.

§ 2. Αἱ λέξεις τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης γράφονται με τὰ γράμματα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου.

Τὰ γράμματα εἶναι σημεῖα γραπτὰ, με τὰ ὁποῖα παριστάνομεν τοὺς **φθόγγους**, δηλ. τὰς ἀπλᾶς φωνάς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀποτελεῖται κάθε λέξις, π. χ. ἡ λέξις ἔλα ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς φθόγγους, οἱ ὁποῖοι παριστάνονται με τὰ γραπτὰ σημεῖα **ε, λ, α**.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ
Φ Θ Ο Γ Γ Ο Λ Ο Γ Ι Κ Ο Ν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Φθόγγοι καὶ γράμματα

§ 3. Τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι 24 καὶ κάθε γράμμα παριστάνει ἓνα φθόγγον*.

Κεφαλαῖα	Μικρὰ	Κεφαλαῖα	Μικρὰ
Α	α ἄλφα	Ν	ν νῦ
Β	β βῆτα	Ξ	ξ ξῖ
Γ	γ γάμμα	Ο	ο ὀ μικρόν
Δ	δ δέλτα	Π	π πῖ
Ε	ε εῖ ψιλόν	Ρ	ρ ρῶ
Ζ	ζ ζῆτα	Σ	σ, ς σίγμα
Η	η ἦτα	Τ	τ ταῦ
Θ	θ θῆτα	Υ	υ ὕ ψιλόν
Ι	ι ἰῶτα	Φ	φ φῖ
Κ	κ κάππα	Χ	χ χῖ
Λ	λ λάμβδα	Ψ	ψ ψῖ
Μ	μ μῖ	Ω	ω ὦ μέγα

§ 4. Τὰ γράμματα **ι, η, υ** προφέρονται, ὅπως ὁ φθόγγος **ι**, π. χ. *φίδι, βροχή, κύκλος, ἡσυχία*· τὰ δὲ **ο** καὶ **ω** προφέρονται, ὅπως ὁ φθόγγος **ο**, π. χ. *νέος, σῶμα*.

§ 5. Ἀπὸ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου τὰ **α, ε, η, ι, ο, υ** καὶ **ω** προφέρονται μὲ φωνήν, πού ἀκούεται δυνατά, διότι ὁ ἀέρας, πού βγαίνει ἀπὸ τοὺς πνεύμονας δὲν συναντᾷ πουθενὰ ἐμπόδιον καὶ λέγονται **φωνήεντα**· τὰ ἄλλα 17 γράμματα προφέρονται μὲ φωνήν, πού μόλις ἀκούεται, διότι κατὰ τὴν προφορὰν των σχηματίζεται φραγμὸς κάπου εἰς τὴν στοματικὴν κοιλότητα καὶ διακόπτεται ἀπότομα ὁ ἀέρας, πού βγαίνει ἀπὸ τοὺς πνεύμονας· αὐτὰ λέγονται **σύμφωνα**.

α') Φωνήεντα

§ 6. Ἀπὸ τὰ φωνήεντα α) τὰ **ε** καὶ **ο** λέγονται **βραχέα**, β) τὰ **η** καὶ **ω** λέγονται **μακρά**, γ) τὰ **α, ι, υ** λέγονται **δίχρονα**, διότι εἰς

* Φθόγγος ἀπὸ τὸ φθέγγομαι = βγάζω φωνήν, ὁμιλῶ.

ἄλλας μὲν συλλαβὰς εἶναι βραχέα, π. χ. τάξις, πίστις, φίλος, κύκλος, εἰς ἄλλας δὲ μακρά, π. χ. πρᾶξις, σίτος, μῦθος.

Σ η μ ε ί σ ι ς 1η. Ἡ ὀνομασία βραχέα καὶ μακρά προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν ὁποίαν τὰ βραχέα φωνήεντα ἐπροφέροντο σύντομα, ἐνῶ τὰ μακρά ἐπροφέροντο εἰς διπλάσιον ἕως χρόνον ἀπὸ τὰ βραχέα· π. χ. τὸ η ἐπροφέρετο περίπου ὡς εε, τὸ ω περίπου ὡς οο. Διὰ τὴν δειχθῆ, ὅτι τὸ δίχρονον φωνὴν μιᾶς συλλαβῆς εἶναι βραχύ, γράφεται ἐπάνω ἀπ' αὐτὸ τὸ σημεῖον $\bar{\ }$, καὶ διὰ τὴν δειχθῆ, ὅτι εἶναι μακρόν, γράφεται ἐπάνω ἀπ' αὐτὸ τὸ σημεῖον —.

Σ η μ ε ί σ ι ς 2α. Εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα ἀναγράφονται αἱ συνηθέστεραι λέξεις, τῶν ὁποίων πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ἂν τὰ δίχρονα, ποῦ ὑπάρχουν εἰς αὐτάς, εἶναι βραχέα ἢ μακρά (τὴν ποσότητα τῶν δίχρονων). Τὸν πίνακα αὐτὸν θὰ χρησιμοποίησῃ ὁ διδάσκαλος μετὰ τὴν διδασκαλίαν περὶ τονισμοῦ τῶν λέξεων.

* Ἀθλος, ἄθλον	διῶρυξ	κλιμα	Nᾱμα
Αἶας	δραμα	κλιμαξ	νάρκη (νάρκαι)
ἄλας	δρασις	κλίνη (κλίται)	νεᾶνις
ἄλλα	δρῦς (δρύες)	κλίσις	νησίς (νησιδος)
ἄλσος	δύτης (δύται)	κνημῖς (κνημιδος)	νίκη (νίκαι)
ἄνθραξ		κράμα	νύμφη (νύμφαι)
ἀνιᾶρός	* Ἐλευσίς (Ἐλευσῖνος)	κράσις	ὠξ (ὠκτες)
ἄντρον	ἐργάτης (ἐργάται)	κρίμα	
ἄρκτος	εὐθύνη (εὐθύται)	κύβος	Ξίφος
ἄρμα		κύμα	ξύλον
ἄσθμα	Zῦθος	κύρος (τὸ)	ξύσμα
αὐλαξ		κύων (κύνες)	
ἄστρον	* Ἡπαρ		* Ὀδύνη (ὀδύται)
ἄστρ		λάθος	ὀλίγος
αὐρᾶ	Θλάσις	λάκκος	ὀμᾶλός
	θλίψις	λαύρα	ὀπλίτης (ὀπλίται)
Βάθος	θύμα	λίθος	
βάθρον	θυμὸς	λίπος	Παγίς (παγίδος)
βαλβίς (βαλβίδος)	θύρα (θύραι)	λίρα (λίραι)	πάγος
βάρος	θώραξ	λίτρα (λίτραι)	πάθος
βάσις		λύκος	πάππος
βλάβη (βλάβαι)	* Ἰκᾶνός	λύπη (λύπαι)	πατρὶς - ἶδος
βράχος	Ἰλη (Ἰλαι)	λύρα (λύραι)	πάχνη (πάχναι)
	ἶον	λύσις	πελάτης (πελάται)
Γάλα	ἴππος	λύτης (λύται)	πῖδαξ
γράφω	ἴχνος		πιθᾶνός
γράμμα	ἴς (ἴνες)	Μάγος	πίθος
γρῖφος	ἰσχυρός	μαῖζα	πίλος
γῦρος		μανδύας (μανδύαι)	πίναξ
	Καρκίνος	μεσίτης (μεσίται)	πίστις
Δαπάνη (δαπάναι)	κηλίς (κηλίδος)	μεϊξίς - μῖξις	πλάνη (πλάναι)
δάσος	κήρυξ	μῖσος	πλάνος
δάφνη (δάφναι)	κινδύνος	μῦθος	πλάσις
δελφίς (δελφίνος)	κλάσις	μύλος	πλάσμα
δίκη (δικαι)	κλάσμα	μύρον	πλάστης (πλάσται)

πλάτος (πλάτη)	σάκκος	σχίσμα	φάσις
πλῦνα (πλῦνε)	Σαλαμίς - μῖνος	Τάγμα	φάσμα
πλύσις	σάλπιγξ	τάλας, τάλαν	φάτνη (φάτναι)
πνίγω (πνίγε)	σανίς - ἴδος	τάσις	φθίσις
Πνύξ (Πνύκα)	σάρξ (σάρκα)	τάφος	φίλος
πολίτης (πολίται)	σαύρα	τάφρος	φίλτρον
πράγμα - πράξις	σῆραγξ	τεχνίτης - ἴται	φράγμα
πράσσον	σκαπάνη (σκαπάναι)	τίγρις	φράσις
πράττω - πράττε	σκάφη (σκάφαι)	τίμη	Φριξός
πρεσβύτης (πρεσβύ- ται)	σκάφος	τίτλος	φύλαξ
πρίγκιψ	σκήψ - σκῆπες	τίτρον	φύλλον
πρώρα	Σκύθης - Σκύθαι	τράγος	φύλον
πτύον	σκύλαξ	τρανός	φύσις
πυξίς - ἴδος	σκῦρον	τραπεζίτης - ἴται	Χάλυψ
πύον	Σκῦρος	τρίβω - τρίβε	χαράδρα - ἄδρα
πῦρ	σμίλη (σμίλαι)	τρίβος	χάραξ
Πύρρος	σπάθη (σπάθαι)	τρίχες	χάρις
	Σπαρτιάτης - ἄται	τρύπα	χειρίς - ἴδος
	σπίνος	τύλος	χειρῶναξ
Ράβδος	στάχυς	τύπος	χλαμύς - ὕδος
ράκος	στιξίς	τύφος	χρῆμα
ράμμα	στίχος	τύχη (τύχαι)	χῆμα
ρανίς - ἴδος	στῦλος	τύψις	χύτρα (χύτραι)
ράξ - (ράγα)	στῦψις	Υἱός	χώρα
ράχις	σῦκον	ὑβρις	Ψῆφίς - ἴδος
ρίγος	συριγξ	ὑλη (ὕλαι)	ψίξ (ψίχες)
ρίζα (ρίζαι)	Σῦρος (νῆσος)	ὑμνος	ψῦχη
ρίνη (ρίνας)	Σύρος (ὁ ἐκ Συρίας)	ὑπνος	ψῦξις
ρίς (ρίνα)	σφαίρα	ὑψος	Ψιδίς - ἴνος
ρύμη (ρῦμαι)	σφίγγω (σφίγγε)	Φάλαγξ	ῶρα
ρύπος	Σφιξ (Σφίγγα)	φάραγξ	ῶχρα
ρύσις	σφραγίς - ἴδος	φάρυγξ	
	σφρίγος	φάρος	
Σάγμα	σφῦρα		

β') Σύμφωνα

§ 7. Ἀπὸ τὰ 17 σύμφωνα α) τὰ **κ, γ, χ** λέγονται **οὐρανικά**, διότι κατὰ τὴν προφορὰν τῶν ὁ φραγμὸς γίνεται εἰς τὸν οὐρανίσκον, β) τὰ **π, β, φ** λέγονται **χειρικά**, διότι κατὰ τὴν προφορὰν τῶν ὁ φραγμὸς γίνεται εἰς τὰ χεῖλη καὶ γ) τὰ **τ, δ, θ** λέγονται **ὀδοντικά**, διότι ὁ φραγμὸς γίνεται εἰς τὰ δόντια.

Μὲ ἓνα ὄνομα τὰ σύμφωνα αὐτὰ λέγονται **ἄφωνα**, διότι κατὰ τὴν προφορὰν ἀκούονται ἀσθενεῖς οἱ φθόγγοι αὐτοί.

Τὰ **μ** καὶ **ν** λέγονται **ἔνρινα**, διότι κατὰ τὴν προφορὰν αὐτῶν ὁ ἀέρας διέρχεται καὶ διὰ τῆς ρινός, τὰ **λ** καὶ **ρ** λέγονται **ὕγρα**, τὸ **σ** (**ς** εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως) λέγεται **συριστικὸν** καὶ τὰ **ζ, ξ, ψ** λέγον-

ται διπλά, διότι προήλθον από την ένωσιν δύο φθόγγων (τὸ ζ ἀπὸ τὸ σδ, τὸ ξ ἀπὸ τὸ κσ, τὸ ψ ἀπὸ τὸ πσ).

§ 8. Ἀπὸ τὰ σύμφωνα τὰ κ, π, τ λέγονται **ψιλὰ**, διότι οἱ φθόγγοι αὐτοὶ προφέρονται μὲ ἤχον λεπτόν (ψιλόν), τὰ χ, φ, θ λέγονται **δασέα**, διότι προφέρονται μὲ ἤχον παχύν (δασύν), καὶ τὰ γ, β, δ λέγονται **μέσα**, διότι προφέρονται κάπως λεπτότερα ἀπὸ τὰ δασέα καὶ κάπως παχύτερα ἀπὸ τὰ ψιλὰ.

Κατάταξις τῶν συμφώνων

	Οὐρανικά	Χειρικά	Ὀδοντικά	
Ἄφωνα	κ γ χ	π β φ	τ δ θ	ψιλὰ μέσα δασέα
	Ἔνρινα μ, ν		Συριστικὸν σ (ς)	
	Ἰγρὰ λ, ρ		Διπλά ζ, ξ, ψ	

Τελικά σύμφωνα

§ 9. Σύμφωνα, εἰς τὰ ὁποῖα τελειώνουν κανονικὰ αἱ λέξεις τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, δηλ. **τελικά σύμφωνα** τῶν λέξεων, εἶναι τὰ ν καὶ ς : ἔγραψα, γυμναστής. Πολλαὶ λέξεις, πού ἐκκληρονόμησεν ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν, ἔχουν τελικὸν σύμφωνον ρ, ξ (= κς) καὶ ψ (= πς) : πατήρ, φύλαξ, ἄραψ.

Εἰς λέξεις, πού εἶχον τελικὸν σύμφωνον ὀδοντικόν, τὸ ὀδοντικὸν ἐξέπεσε : τὸ σῶμα (τ), τὸ μέλι (τ).

γ') Δίφθογγοι

§ 10. Εἰς τὰς λέξεις πλοῖον, φίλους, εἰρήνη, εὐτυχία, οἱ φθόγγοι **οι, ου, ει, ευ** ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο φθόγγους, πού προφέρονται ἐνωμένοι ὡς ἕνας φθόγγος (*). Οἱ φθόγγοι αὐτοὶ λέγονται **δίφθογγοι**.

* Εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν αἱ δίφθογγοι ἐπροφέροντο καὶ ἠκούοντο οἱ δύο φθόγγοι, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἀποτελεῖτο ἡ δίφθογος.

Αί δίφθογγοι προήλθον από την ένωσιν δύο φωνηέντων, από τὰ ὁποῖα τὸ πρῶτον εἶναι τὸ **α, ε, ο, η, υ** καὶ τὸ δεύτερον τὸ **ι ἢ υ** : **αι, ει, οι, υι, αυ, ευ, ου, ηυ** : ἔπαινος, σχολεῖον, οἰκία, νιός, ναύτης, εὐκολος, οὐρανός, ἡῦρα.

§ 11. Αἱ δίφθογγοι **αυ, ευ, ηυ** ἐμπρός ἀπὸ τὰ φωνηέντα, ἀπὸ τὰ μέσα ἄφωνα, ἀπὸ τὰ ἔνρινα, τὰ ὕγρά καὶ τὸ ζ προφέρονται ὡς **αβ, εβ, ηβ** : δουλεύω, ἀναπαύομαι, εὐεργεσία, ἀγρό, εὐγενικός, Εὐβοία, εὐδαιμονία, εὐλογημένος, ἡῦρα, εὐζωνας, Εὐρώπη, εὐνοϊκός, εὐμένεια. Εἰς κάθε ἄλλην περίπτωσιν προφέρονται αἱ δίφθογγοι αὐταὶ ὡς **αφ, εφ, ηφ** : ἀθημερόν, εὐτυχής, εὐχή, εὐκολος, εὐπαθής, εὐθυμία, Εὐξείνως πόντος, εὐψυχία.

§ 12. Εἰς μερικὰς λέξεις, πού ἐκληρονόμησεν ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν, ἀπαντοῦν καὶ αἱ δίφθογγοι **ω, η, α** (τὸ **ι** ὑπογράφεται) : καθαρωδός. Αἱ δίφθογγοι αὐταὶ λέγονται **καταχρηστικάι**.

§ 13. Ὅλοι αἱ δίφθογγοι εἶναι **μακραί**, ἐκτὸς ἀπὸ τὰς **αι** καὶ **οι**, πού εἶναι βραχεῖαι, ὅταν εὐρίσκωνται εἰς τὸ τέλος κλιτῆς λέξεως, χωρὶς νὰ ἀκολουθῇ ἄλλο σύμφωνον : **οἱ ἄνθρωποι, οἱ κῆποι, αἱ χῶραι**.

Ἄσκησης

Ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἦρθε στο χωριὸ μὲ τὰ παιδιὰ του ἕνας ἀπ' τοὺς γιούς της, πού εἶναι γιατρός, γιὰ νὰ κάνη Χριστούγεννα μὲ τὴν μητέρα του. Ἡ γιαγιά, ἀφοῦ ἄναψε τὴ φωτιά στο τζάκι καὶ ἔδωσε στὰ ἐγγόνια της νὰ φᾶν σοῦπα μὲ ἀυγολείμονο, τοὺς ἔδωσε γιὰ φροῦτο ἀπὸ ἕνα ρόιδο. Ὑστερα, ἀφοῦ κάθησαν κοντὰ στὴ φωτιά, ἄρχισε νὰ τοὺς λέη παραμῦθια γιὰ τὶς νεραίδες ἀπὸ τοὺς παλιούς χρόνους.

§ 14. Εἰς τὸ κείμενον αὐτό, πού εἶναι γραμμένον εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τῶν ἀναγνωστικῶν τῶν κατωτέρων τάξεων, ὑπάρχουν καὶ οἱ φθόγγοι : **ια, ιο, εἶ, οἶ, αἶ, υιο, ιου**, πού ἀκούονται σάν χωρισμένοι, ἀλλὰ εἰς ἕνα χρόνον. Εἰς μερικὰς λέξεις οἱ φθόγγοι **ια** καὶ **υιο** προφέρονται καὶ ὡς **για, γιο** : γιατρός - ιατρός, παιδιὰ - παιδία, γιούς - νιός. Τὸ φαινόμενον τοῦτο λέγεται **συνίζησις**.

α') Συλλαβαί. Συλλαβισμός

§ 15. Ὁ στρατηγὸς εἶπεν εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος ἀξιωματικόν. « Ἄμα ξεκινήσετε νύχτα, θὰ εἴσαστε αὐριοὺν πρωτὶ - πρωτὶ, πρὶν ξημερῶση, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, διὰ τὰ ἐπιτεθοῦμε αἰφνιδιαστικὰ ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ».

Συλλαβαί

Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς παρατηροῦμεν, ὅτι κάθε λέξις, ἂν τὴν διαβάσωμεν μὲ προσοχὴν, ἀποτελεῖται ἀπὸ **τεμάχια**, ποὺ τὸ κάθε ἓνα προφέρεται χωριστὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο. Τὸ κάθε τεμάχιον ἔχει ἓν ἢ περισσότερα σύμφωνα μὲ ἓν φωνῆεν ἢ μὲ μίαν δίφθογγον, ἢ μόνον ἓν φωνῆεν ἢ μίαν δίφθογγον : *σῶ - μα, ἐκ - στρα - τευ - τι - κόν, πρω - τὶ, εἰ - σα - στε, αὐ - ρι - ον*. Τὰ τεμάχια αὐτά, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν λέξιν, λέγονται **συλλαβαί** τῆς λέξεως.

§ 16. Ἐὰν ἡ λέξις ἔχῃ μίαν συλλαβὴν, λέγεται **μονοσύλλαβος** : *θά, ἄν, εἰς*· ἐὰν ἔχῃ δύο συλλαβάς, λέγεται **δισύλλαβος** : *ἄ - μα, νύ - χτα, πρω - τὶ*· ἐὰν ἔχῃ τρεῖς συλλαβάς, λέγεται **τρिसύλλαβος** : *στρα - τη - γός*, καὶ ἂν ἔχῃ περισσότερας ἀπὸ τρεῖς, **πολυσύλλαβος** : *ξε - κι - νή - σε - τε*.

§ 17. Ἡ τελευταία συλλαβὴ τῆς λέξεως, ποὺ ἔχει περισσότερας ἀπὸ μίαν συλλαβάν, λέγεται **λήγουσα**, ἢ πρὸ τῆς ληγουσῆς **παραλήγουσα**, καὶ ἡ πρὸ τῆς παραληγουσῆς λέγεται **προπαραλήγουσα**. Ἡ πρώτη συλλαβὴ τῆς λέξεως λέγεται **ἀρκτική**, π. χ. εἰς τὴν λέξιν ἀξιωματικόν ἡ συλλαβὴ - κόν εἶναι λήγουσα, ἡ - τι παραλήγουσα, ἡ - μα προπαραλήγουσα καὶ ἡ ἄ - εἶναι ἡ ἀρκτικὴ συλλαβὴ.

Συλλαβισμός

§ 18. Ὁ χωρισμὸς τῆς λέξεως εἰς τὰς συλλαβὰς τῆς λέγεται **συλλαβισμός**. Ὁ συλλαβισμὸς γίνεται σύμφωνα μὲ τοὺς ἐξῆς κανόνας :

α) Ὅταν ἓν σύμφωνον εὐρίσκεται μεταξὺ δύο φωνηέντων ἢ διφθόγγων, συλλαβίζεται μὲ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν ἢ δίφθογγον : *ἄ - ξι - ω - μα - τῶ - κός, αὐ - ρι - ον, στρα - τευ - μα*. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως τὰ σύμφωνα, ἓν ἢ περισσότερα, συλλαβίζονται μὲ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν, τὸ δὲ

σύμφωνον εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως συλλαβίζεται μετὰ τὴν τελευταίαν συλλαβὴν : *στρα - τός, ἀξίωματι - κόν*.

β) Ὄταν δύο σύμφωνα διάφορα εὐρίσκωνται μεταξύ φωνηέντων ἢ διφθόγγων, συλλαβίζονται μετὰ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν ἢ δίφθογγον, ἐφόσον ὑπάρχει λέξις, ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ σύμφωνα : *πέ - τρα* (τρόπος), *εἶ - μα - στε* (στάσις)· ἂν δὲν ὑπάρχη λέξις, ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ σύμφωνα, τότε χωρίζονται καὶ τὸ μὲν πρῶτον σύμφωνον συλλαβίζεται μετὰ τὸ προηγούμενον φωνῆεν ἢ δίφθογγον, τὸ δὲ δεύτερον σύμφωνον μετὰ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν : *ἄ - γαλ - μα, σύμ - φω - νον*· (ὁμοίως χωρίζονται καὶ τὰ δύο σύμφωνα, ἂν εἶναι τὰ ἴδια : *στέλ - λω, θάε - ρος*).

γ) Ὄταν τρία σύμφωνα εὐρίσκωνται μεταξύ φωνηέντων, συλλαβίζονται μετὰ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν, ἂν καὶ ἀπὸ τὰ τρία σύμφωνα ἢ τοῦλάχιστον ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα ἀρχίζῃ λέξις ἐλληνική, π.χ. *ἔ - στρε - ψε* (στροφή), *ἰ - σχνός* (σχῆμα), *ἐ - χθρός* (χθές), εἰ δ' ἄλλως χωρίζονται καὶ τὸ μὲν πρῶτον σύμφωνον συλλαβίζεται μετὰ τὸ προηγούμενον φωνῆεν, τὰ ἄλλα δὲ δύο μετὰ τὸ ἐπόμενον, π.χ. *ἄν - δρες, κέν - τρον, ἄν - θρω - πος*.

Σημείωσις. Τὰ συμπλέγματα **γμ, χμ, θμ, τν, φν** συλλαβίζονται μετὰ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν, διότι ἀρχίζουν λέξεις ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχα συμπλέγματα **κμ, τμ, θν, πν**, π.χ. *πῶ - γμα, ὄρα - χμῆ, φά - τνη* (θητός), *δά - φνη* (πνέω).

δ) Αἱ σύνθετοι λέξεις χωρίζονται εἰς τὰ μέρη, ἀπὸ τὰ ὅποια σχηματίζονται : *συν - ἄγω, προσ - ἔχω, Ἑλλῆς - ποντος*· ἂν ὅμως κατὰ τὴν σύνθεσιν ἔχη γίνῃ ἐκθλιψίς, τότε συλλαβίζονται, ὅπως αἱ ἀπλαῖ λέξεις : *πα - ρέ - χω* (παρὰ - ἔχω), *πρω - τα - γω - νι - στής* (πρῶτος - ἄγωνιστής).

§ 19. Κάθε συλλαβὴ λέξεως λέγεται :

α) **βραχεῖα**, ἂν ἔχη βραχὺ φωνῆεν : *τό - ξον, νέ - ος*·

β) **μακρά**, ἂν ἔχη μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον : *ῶ - ρα, αὐ - γή*.

"Ασκησις *

§ 20. Ἡ Ἑλλάς εἶναι μία μικρὰ χερσόνησος τῆς Εὐρώπης. Διασχίζεται ἀπὸ πολλὰ ἀπόκρημα βουνὰ καὶ ἀρετὰ μεγάλους ποταμούς. Ὅσοι κάτοικοι ζοῦν εἰς τὰ ὄρεα διαμερίσματα, περνοῦν κοινωσιτικὴν ζωὴν, διότι ἀναγκάζονται νὰ καλλιεργοῦν τὰ χωράφια εἰς βραχώδεις περιοχὰς καὶ νὰ βόσκουν τὰ ποίμνια σὲ ἄγρονα μέρη. Ἐχθρὸς των μεγάλος

* Νὰ εὐρεθοῦν αἱ δίφθογγοι καὶ νὰ γίνῃ ὁ συλλαβισμὸς τῶν λέξεων.

είναι τὰ χιόνια καὶ ἡ κακοκαιρία. Δὲν συγχάζουν εἰς τὰς πόλεις παρὰ κατὰ ἀραιὰ χρονικὰ διαστήματα, διότι μὲ τὴν δυσκολίαν τῆς συγκοινωνίας ταλαιπωροῦνται.

β') Τόνοι

§ 21. Ὑστερα ἀπὸ τὰς διακοπὰς τῶν Χριστογενῶν ἀνοιξαν πάλιν τὰ σχολεῖα καὶ ἄρχισαν κανονικὰ τὰ μαθήματα. Οἱ μαθηταὶ ξεκούραστοι προσέχουν καὶ ἀκούουν, χωρὶς νὰ κάνουν θόρυβον.

Εἰς τὸ κείμενον αὐτὸ παρατηροῦμεν, ὅτι εἰς τὰς λέξεις, ποὺ ἔχουν δύο ἢ περισσοτέρας συλλαβὰς, μία συλλαβὴ προφέρεται δυνατώτερα ἀπὸ τὰς ἄλλας, δηλ. **τονίζεται**. Ἐπάνω ἀπὸ τὸ φωνῆεν ἢ τὴν δίφθογγον (εἰς τὸ δευτέρον φωνῆεν αὐτῆς) τῆς τονιζομένης συλλαβῆς, γράφεται ἓνα σημεῖον, ποὺ λέγεται **τόνος**.

§ 22. Οἱ τόνοι εἶναι κυρίως δύο, ἡ ὀξεῖα (') : **μάθημα**, πάλιν, καὶ ἡ περισπωμένη (~) : **σχολεῖον**, παρατηρῶ.

Σημείωσις. Εἰς τὰ κείμενα τῶν βιβλίων τίθεται εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις ἔπάνω ἀπὸ φωνῆεν τῆς ληγούσης καὶ βαρεῖα (`). Ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα φροντίζουν γιὰ τὰ παιδιὰ των.

§ 23. Σημεῖον τόνου τίθεται καὶ ἔπάνω ἀπὸ τὸ φωνῆεν ἢ τὴν δίφθογγον μονοσυλλάβων λέξεων : **θά**, **νά**, **καί**, **φῶς**.

Κανόνες τονισμού

§ 24. Ἄν προσέξωμεν τοὺς τόνους τῶν λέξεων τοῦ προηγούμενου κειμένου, θὰ ἴδωμεν ὅτι :

α) Ὅλαι αἱ λέξεις τονίζονται εἰς μίαν ἀπὸ τὰς τελευταίας τρεῖς συλλαβὰς : **κανονικά**, **πάλιν**, **ἄρχισαν**, **σχολεῖον**, **παρατηρῶ**.

β) Ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρά, ἢ προπαραλήγουσα δὲν τονίζεται : τῶν **Χριστογενῶν**, **προσέχουν**, **ἀκούουν**.

γ) Ἡ προπαραλήγουσα καὶ κάθε βραχεῖα συλλαβὴ, ὅταν τονίζεται, παίρνει ὀξεῖαν, **ὀξύνεται** : ὁ **θόρυβος**, τὰ **μαθήματα**, οἱ **μαθηταί**.

δ) Ὅταν ἡ παραλήγουσα εἶναι μακρὰ καὶ τονίζεται, τότε παίρνει ὀξεῖαν μὲν, ἂν εἶναι καὶ ἡ λήγουσα μακρὰ, περισπωμένην δέ, ἂν ἡ λήγουσα εἶναι βραχεῖα, π.χ. **σχολεῖον**, **κῆπος**, **κῆπον**, **σχολεῖον**.

ε) Ἡ γενικὴ πτώσις τῶν ὀνομάτων, ὅπως θὰ μάθωμεν εἰς τὰς κλίσεις, ὅταν τελειῶνῃ εἰς μακρὰν συλλαβὴν καὶ τονίζεται, περισπᾶται : τῶν **ἐκκλησιῶν**, τοῦ **μαθητοῦ**, τῆς **πηγῆς**.

στ) Ἡ μακροκατάληκτος ὀνομαστική καὶ αἰτιατική τῶν ὀνομάτων, ὅταν εἶναι ἀσυναίρετος καὶ τονίζεται, παίρνει ὀξεῖαν : ὁ μαθητής, ἡ χαρά, ὁ ἀνδριάς, τὴν πηγὴν, τὰς χώρας.

§ 25. Ἀνάλογα μὲ τὸν τόνον ποὺ παίρνει ἡ κάθε λέξις, λέγεται

α) **ὀξύτονος**, ἂν ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν λήγουσαν : *ναός, ἱατρός, δικαστής, τιμή.*

β) **παροξύτονος**, ἂν ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν παραλήγουσαν : *λόγος, κτηματίας, ἐλευθερία.*

γ) **προπαροξύτονος**, ἂν ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν προπαραλήγουσαν : *ἄνθρωπος, πρόβλημα, ἀλήθεια.*

δ) **περισπωμένη**, ἂν ἔχη περισπωμένην εἰς τὴν λήγουσαν : τοῦ δικαστοῦ, ἀγαπῶ, τιμῶ.

ε) **προπερισπωμένη**, ἂν ἔχη περισπωμένην εἰς τὴν παραλήγουσαν : τὸ σχολεῖον, ὁ κῆπος.

στ) **βαρύτονος** λέγεται γενικὰ κάθε λέξις, ποὺ δὲν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν : ἄρχισε νὰ βρέχη.

H M A K E Δ O N I A *

§ 26. Ἡ Μακεδονία εἶναι τὸ βορειότερον τμήμα τῆς Ἑλλάδος, πον ἀπλευθερώθη προ 40 ἐτῶν ἀπο τὸν Τουρκικὸν ζυγόν. Οἱ κατοικοὶ τῆς Μακεδονίας ἔλαβον μέρος εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ διέτηροσαν εἰς ὅλα τὰ χρόνια τῆς δουλείας τὸ ἐθνικὸν φρόνημα. Ὅνομαστοὶ εἶναι οἱ ἀγῶνες κατὰ τὰ τελευταία δεκά χρόνια προ τῆς ἀπελευθερώσεως ἐναντίον τῶν Βουλγαρῶν, πον ἤθελαν νὰ τὴν καταλάβουν. Τα σχολεῖα ἐπυροπολοῦντο, οἱ ἱερεῖς καὶ διδασκαλοὶ ἐσφαζόντο, αἱ γυναῖκες ἀτιμαζόντο, τὰ παιδία καὶ τὰ βρέφη ἐκομματιαζόντο, καὶ τὸ αἷμα τῶν πατριῶτων Μακεδόνων ἐπότισε τὰ ἔδαφη τῆς Μακεδονίας. Παρα ταῦτα οἱ Μακεδόνες ἐμείναν ἀπτοητοὶ εἰς τὰς ἐπαλξεις τῆς πατρίδος. Σήμερον οἱ κατοικοὶ με τὴν φιλεργίαν ἔχουν καταστήσει τὴν Μακεδονίαν τὸ εὐφορῶτερον τμήμα τῆς Ἑλλάδος. Ἐχουν ἀναπτύξει τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον. Πολλοὶ ἀπο

* Νὰ τονισθῶν αἱ λέξεις τῆς ἀσκήσεως, ἐνῶ ὁ διδάσκαλος θὰ λέγη ποῖα δίχρονα εἶναι μακρὰ ἢ βραχέα.

τους κατοίκους της Μακεδονίας διαπρέπουν εις τας ἐπιστημας. Ἡ Μακεδονία εἶναι το προπορογιον του Ἑλληγνισμου εις τα βορεια σοντρα.

γ') Πνεύματα

§ 27. Εἰς κάθε λέξιν, πού ἀρχίζει ἀπό φωνῆν, σημειώνεται ἐπάνω ἀπό τὸ φωνῆν ἐν σημειῶν. πού λέγεται **πνεῦμα**. Τὰ πνεύματα εἶναι δύο, ἡ **ψιλῆ** (') καὶ ἡ **δασεία** (°) : ἀμπέλι, ἱατρος, ἡμέρα, ὀδηγός. "Όταν ἡ λέξις ἀρχίζει ἀπὸ δίφθογγον, τὸ πνεῦμα σημειώνεται ἐπάνω ἀπὸ τὸ δεῦτερον φωνῆν τῆς διφθόγγου : εὐτυχία, αὐτός, οἰκογένεια, αἰτία, υἱός, εὐρίσκομαι.

§ 28. **Δασείαν** παίρνουν : α) αἱ λέξεις πού ἀρχίζουν ἀπὸ **υ** : ὕπνος ὕψηλός, ὕλη· β) αἱ ἄτονοι λέξεις . ὀ, ἦ, οἶ, αἶ, ὄς· γ) τὰ ἀριθμητικά : ἕνας, ἕξ, ἑπτὰ, ἑνδεκα, ἑκατόν.

Συνηθέστερα λέξεις, πού δασύνονται, εἶναι αἱ ἐξῆς :

ἄγιος, ἄγνός, αἶμα, αἴρεσις, ἄλας, ἀλιεύς, ἄλμα, ἀλμυρός, ἄλυσις, ἄλωσις, ἄμα, ἄμαξα, ἄμαρτάνω, ἄμιλλα, ἀπαλός, ἀπλοῦς, ἄρμα, ἀρομῶζω, ἀρπάζω.

ἔδρα, εἶς, ἐν, ἕκαστος, ἑκατόν, ἔλκος, ἔλιξ, ἐλκίω, Ἑλλάς, ἔνεκα, ἕξ, ἕξις, ἐορτή, ἑπτὰ, ἐρμηνεύω, ἐσπέρα, ἐστία, ἐστιατόριον, ἐταῖρος, ἔτοιμος, εὐρίσχω.

ἡδονή, ἡλικία, ἡλιος, ἡμέρα, ἡμέτερος, ἡπαρ, ἡεως, ἡσυχος.

ἰδρῶν, ἰδρῶς, ἰέραξ, ἱερός, ἱκανός, ἱκετεύω, ἱμάτιον, ἱνα, ἱππος, ἱπταμαι, ἱστορία.

ὀδός, ὄλος, ὀμαλός, ὀμάς, ὀμηρος, ὀμιλος, ὀμιλῶ, ὀμίχλη, ὀμοιος, ὀμοῦ, ὀμως, ὀπλή, ὀπλον, ὀποῖος, ὀπως, ὀρίζω, ὀρκος, ὀρμος, ὀρμῶ, ὀριον, ὀσιος, ὀστις.

ὄρα, ὄραϊος, ὄριμος, ὄς.

δ') Ἄτονοι λέξεις

§ 29. Μερικαὶ μονοσύλλαβοι λέξεις προφέρονται μαζί με τὴν λέξιν, πού κάθε φορά ἀκολουθεῖ κατόπιν αὐτῶν. Αἱ λέξεις αὐταὶ δὲν ἔχουν ἰδικόν τους τόνον καὶ λέγονται **ἄτονοι** λέξεις, εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς : α) τὰ ἄρθρα **ὀ, ἦ, οἶ, αἶ**· β) αἱ προθέσεις **εἰς, ἐκ, ἐν**· γ) τὸ μόριον **ὤς**, τὸ **οὔ** καὶ τὸ **εἰ** εἰς τὰς φράσεις : εἰ δὲ μὴ καὶ εἰ δ' ἄλλως.

ε') Έγκλιτικά λέξεις

§ 30. Εἰς τὰς φράσεις : *Ἡ ψυχὴ μας εἶναι ἀθάνατη. Ἡ γῆ μας κινεῖται γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της. Ὅταν τελειώσης τὴν μελέτην, φώναξέ με. Ὁ κῆπός μας εἶναι τὴν ἀνοιξιν σὰν παράδεισος, παρατηροῦμεν, ὅτι ὑπάρχουν αἱ μονοσύλλαβοι λέξεις μας, με, της, πού προφέρονται τόσον στενὰ μὲ τὴν προηγουμένην λέξιν, ὥστε νὰ φαίνονται, ὅτι ἀποτελοῦν μὲ αὐτὴν μίαν λέξιν· αἱ λέξεις αὐταὶ γέρονουν (κλίνουσι) τρόπον τινὰ καὶ στηρίζονται εἰς τὸν τόνον τῆς προηγουμένης λέξεως καὶ λέγονται **ἐγκλιτικά** λέξεις ἢ ἀπλῶς **ἐγκλιτικά**.*

Συνηθέστεραι ἐγκλιτικά λέξεις εἶναι :

α) Οἱ μονοσύλλαβοι τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν **με, μου, μας, σε, σου, σας, καὶ του, τον, της, την, το, των, τους, τας, τα :** *στειλὲ τον, πές μας, ὁ κῆπός σας,* κλπ.

β) Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία **τις** εἰς ὅλους τοὺς τύπους : *ἄνθρωπός τις, ἄνθρωποί τινες.*

γ) Τὰ ἐπιρρημάτα **ποτέ, πού :** *ἂν ποτε συναντήσης που τὸν Πέτρον, γράψε μου.*

Κανόνες τῶν ἐγκλιτικῶν

§ 31. 1) Ἄν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι ὀξύτονος ἢ περισπωμένη, ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ ἀποβάλλεται : *ἡ ψυχὴ μας, ὁ νοῦς μας, μαθηταὶ τινες* ἀπουσιάζουν ἀπὸ τὸ μάθημα.

2) Ἄν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι προπαροξύτονος ἢ προπερισπωμένη ἢ ἄτονος, ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ μεταφέρεται εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως ὡς ὀξεῖα : *ἄνθρωπός τις, ἄνθρωποί τινες, ὁ κῆπός μας, στειλὲ μου τὸ βιβλίον, σύστησέ μου τον.*

3) Ἄν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι παροξύτονος, τότε ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ, ἂν μὲν εἶναι μονοσύλλαβον, ἀποβάλλεται : *ἡ φίλία μας :* ἂν δὲ εἶναι δισύλλαβον, διατηρεῖται : *πόλεις τινὲς κατεστράφησαν ἀπὸ σεισμούς.*

Σημείωσις 1η. Αἱ ἴδιαι λέξεις, ὅταν εὐρίσκωνται ἐμπρὸς ἀπὸ τὰς λέξεις, πού προσδιορίζουν, τονίζονται καὶ λέγονται **προκλιτικά λέξεις :** π. χ. *νὰ μὲ εἰδοποιήσης, πότε θὰ μοῦ στείλῃς τὸ βιβλίον.*

Σημείωσις 2α. Μερικὰ ἐγκλιτικά ἔχουν ἐνωθῆ μὲ τὴν προηγουμένην λέξιν καὶ γράφονται ὡς μία λέξις : ὥστε (= ὡς τε), καίτοι (καί τοι), οὔτε (= οὔ τε), μήτε (μή τε), εἶτε (= εἶ τε). Εἰς αὐτάς διατηρεῖται ἡ ὀξεῖα, ὡς νὰ εἶναι δύο λέξεις.

στ') Ἄλλα ὀρθογραφικὰ σημεῖα καὶ σημεῖα στίξεως

§ 32. Ἐπέρασε τὸ καλοκαίρι καὶ ἦλθεν ὁ Σεπτέμβριος. Ἡ ἀλλή τοῦ σχολείου, πὺν ἦτο δύο μῆρες ἔρημη, βουίξει τώρα καὶ πάλιν ἀπὸ τὸν θόρυβον τῶν μαθητῶν.

Ὁ καθεὶς συναντᾷ μὲ χαρὰ τοὺς φίλους του· καὶ γὰρ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν Ἀνδρέαν καὶ τρέχει ἀσυγκράτητος! Ἀνδρέα, φωνάζει ὁ Πέτρος... καὶ μετ' ὀλίγον οἱ δύο φίλοι ἀγκαλιάζονται μὲ συγκίνησιν.

Κατόπιν ρωτᾷ ὁ Ἀνδρέας: « πῶς πέρασες Πέτρο; »

— Ὠραῖα, φίλε μου, καὶ σύ;

— Ἐξοχα· μόνον γιὰ διάβασμα μὴ ρωτᾷς.....

— Καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον· πήγαμε στὸ χωριό, ὅπου μένει ὁ θεῖός μου. Τί δροσιά, πὺν ἦταν. Τὸν Αὐγουστον οἱ ἡμέρες ἦσαν, ὅπως οἱ ἡμέρες τοῦ Μαΐου!

— Καὶ ἐγὼ, λέει ὁ ἄλλος, ἐπήγα εἰς τὴν Κῶ (τὸ ὠραῖο νησί τῆς Δωδεκανήσου), ὅπου μένει ὁ θεῖός μου. Περάσαμε ἐξοχα· σὲ βεβαιώνω ὅτι ποτέ μου δὲν εὐχαριστήθηκα τόσο· ὅ, τι κι ἂν σοῦ πῶ, δὲν θὰ μπορέσω γὰρ σοῦ περιγράψω ὅ, τι εἶδα.

Σαφρικὰ ἀκούεται ὁ κῶδων, κι ἀπ' ὅλους ἀκούεται μία φωνὴ χαρωπὴ « Ἄ! Ἄ! ».

Ὁ Διευθυντῆς μὲ τοὺς δασκάλους καλοῦν τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν προαίτην προσευχήν. Ὑστερα ἀπ' αὐτὴν ἀκούεται ἀπ' ὅλους ἡ εὐχή: « Καλὴ χρονιά! Καλὴ χρονιά! ».

§ 33. Εἰς τὸ κείμενον αὐτὸ ἀπαντοῦν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πνεύματα καὶ τοὺς τόνους, τὰ ὅποια χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸν γραπτὸν λόγον.

α) Ἡ ὑποδιαστολή (,), ἡ ὅποια συνήθως γράφεται εἰς τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν ὅ, τι, διὰ γὰρ διακρίνεται ἀπὸ τὸν σύνδεσμον ὅτι: ἔμαθα ὅτι ὁ Πέτρος ἀγοράζει ὅ, τι εὐρίσκει.

β) Τὰ διαλυτικά (··), τὰ ὅποια γράφονται ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἰ καὶ ὑ, ὅταν τὸ ἰ καὶ ὑ δὲν ἀποτελοῦν μὲ τὸ προηγούμενον φωνῆεν δίφθογγον: αἰπνία, τοῦ Μαΐου. Τὰ διαλυτικά μποροῦν γὰρ μὴ γράφονται, ὅταν ὁ τόνος ἦ τὸ πνεῦμα δείχνουν, ὅτι τὰ δύο φωνήεντα προφέρονται χωριστά: Μάιος, ἄνπνος.

γ) Ἡ **ἀπόστροφος** (') εἶναι σημεῖον τῆς ἐκθλίψεως, διὰ τὸ δειχθῆναι, ὅτι κάποιο φωνῆεν ἐχάθη (ἰδὲ περὶ ἐκθλίψεως πῦρ κάτω). Τὸ ἴδιο σημεῖον σημειώνεται καὶ εἰς τὴν κρᾶσιν καὶ λέγεται **κορωνίς** (ἰδὲ περὶ κράσεως).

δ) Τὰ σημεῖα τῆς στίξεως, μὲ τὰ ὁποῖα χωρίζεται ὁ γραπτὸς λόγος εἰς μικρότερα μέρη. Εἶναι δὲ αὐτὰ τὰ ἑξῆς :

1. Ἡ **τελεία στιγμή** (.), μὲ τὴν ὁποίαν χωρίζονται μεταξὺ τῶν μέρη τοῦ λόγου, πού τὸ καθένα ἔχει νόημα πλήρες. Τὸ κάθε τμήμα λόγου μὲ πλήρες νόημα λέγεται **περίοδος**.

2. Ἡ **ἄνω στιγμή ἢ ἄνω τελεία** ('), μὲ τὴν ὁποίαν χωρίζονται μικρότερα μέρη τῆς περιόδου μὲ νόημα κάπως πλήρες. Τὰ μέρη τῆς περιόδου, πού χωρίζονται μὲ ἄνω τελείαν, λέγονται **κῶλα**.

3. Τὸ **κόμμα** (,) μὲ τὸ ὁποῖον χωρίζονται τὰ δευτερεύοντα νοήματα τῆς περιόδου ἢ τῶν κῶλων μὲ τὸ κόμμα χωρίζεται καὶ ἡ κλητικὴ πτώσις ἀπὸ τὰς ἄλλας λέξεις τοῦ λόγου : *φρόντισε, Πέτρο, νὰ μὴν ἀργήσης.*

4. Τὸ **ἐρωτηματικόν** (;), τὸ ὁποῖον γράφεται κατόπιν τῆς λέξεως, μὲ τὴν ὁποίαν τελειώνει μία ἐρώτησις : *πότε μᾶς ἦλθες ἀπὸ τὸ χωριό ;*

5. Τὸ **θαυμαστικόν** (!), τὸ ὁποῖον γράφεται εἰς τὸ τέλος μιᾶς φράσεως ἢ λέξεως καὶ ἐκφράζεται μὲ αὐτὸ θαυμασμὸς ἢ ἐκπληξις, κλπ. *"Α ! "Α !*

6. Τὰ **ἀποσιωπητικὰ** (.), τὰ ὁποῖα γράφονται, διὰ τὸ δειχθῆναι, ὅτι παραλείπεται φράσις ἢ λέξις ἀπὸ φόβου ἢ ἐντροπῆς, κλπ. *γιὰ διάβασμα μὴ ρωτᾶς*

7. Τὰ **εἰσαγωγικά** (« »), μεταξὺ τῶν ὁποίων γράφονται λέξεις αὐτολεξεί, πού κάποιοι ἄλλοι ἀναφέρει.

8. Ἡ **παρένθεσις** (), εἰς τὴν ὁποίαν γράφονται λέξεις ἢ φράσεις πρὸς ἐπεξηγήσιν λέξεως ἢ φράσεως προηγουμένης.

9. Ἡ **παράγραφος** (§), ἡ ὁποία σημειώνεται μὲ ἀριθμὸν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν μερῶν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελεῖται ἓνα κεφάλαιον ἐνὸς συγγράμματος. Ἡ παράγραφος μπορεῖ νὰ ἔχη πολλὰς περιόδους.

10. Ἡ **διπλῆ ἄνω καὶ κάτω τελεία** (:), ὅταν ἀκολουθοῦν λόγια, πού ἀναφέρονται κατὰ λέξιν, ἢ ἀκολουθοῦν παραδείγματα.

11. Ἡ **παῦλα** (—), ὅταν ἀλλάξη τὸ πρόσωπον τοῦ διαλόγου.

12. Τὸ **ὑφέν** (~), ὅταν προφέρονται μαζί δύο φωνήεντα, π. χ. *χωριά, παιδιά.*

Φθογγικὰ πάθη

§ 34. Εἰς τὰς λέξεις τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἡ ὁποία, ὅπως ὀμιλεῖται καὶ γράφεται σήμερον, προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, παρατηροῦμεν διάφορα πάθη τῶν φθόγγων, δηλ. τῶν φωνηέντων καὶ συμφώνων. Τὰ πάθη αὐτὰ λέγονται **φθογγικὰ πάθη**, ἀπ' τὰ ὁποῖα τὰ συνηθέστερα εἶναι τὰ ἐξῆς :

α) Πάθη φωνηέντων

1. Ἐναλλαγή φωνηέντων

§ 35. Εἰς τὰς λέξεις : *στέλλω - στόλος, διανέμω - διανομεύς, λείπω - υπόλοιπον, διάρρηξις - ρωγμή*, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὀνὰ δύο συγγενεῖς μεταξύ των, ἐτράπη τὸ **ε** εἰς **ο** καὶ τὸ **η** εἰς **ω**.

Εἰς τὰς λέξεις : *στήνω - στάσις, ἔδωκα - δόσις, ἀφήνω - ἀφεςις*, ἔχει τραπή τὸ **η** εἰς **α** ἢ **ε**, καὶ τὸ **ω** εἰς **ο**.

Εἰς πολλὰς δηλ. λέξεις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ποὺ εἶναι συγγενεῖς μεταξύ των, ἔχει τραπή τὸ βραχὺ φωνῆεν τοῦ θέματος **ε** εἰς **ο**, τὸ μακρὸν **η** εἰς **ω**, ἢ τὸ μακρὸν **η** εἰς **α** ἢ **ε** καὶ τὸ **ω** εἰς **ο**. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ λέγεται **ἐναλλαγή φωνηέντων**.

2. Ἐκθλιψις

§ 36. Οὐτ' εἶδα, οὐτ' ἄκουσα τίποτε. Ἀπ' ὅσα ἀγαθὰ ὑπάρχουν, τὸ πῶς πολῦτιμον εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἡ ὑγεία. Σ' εὐχαριστῶ διὰ τὴν πρόσκλησιν, ἀλλ' ἐγὼ δὲν θὰ μπορέσω νὰ ἔλθω, παρ' ὅτι τὸ θέλω πολὺ.

Αἱ φράσεις **οὐτ' εἶδα, οὐτ' ἄκουσα, ἀπ' ὅσα, σ' εὐχαριστῶ, ἀλλ' ἐγὼ, παρ' ὅτι**, προέρχονται ἀπὸ τὰς φράσεις : οὔτε εἶδα, οὔτε ἄκουσα, σὲ εὐχαριστῶ, ἀπὸ ὅσα, ἀλλὰ ἐγὼ, παρὰ ὅτι, εἰς τὰς ὁποίας τὸ τελευταῖον (τελικὸν) βραχὺ φωνῆεν τῆς πρώτης λέξεως ἀποβάλλεται συχνὰ πρὸ τοῦ φωνήεντος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀρχίζει (ἀρκτικὸν) ἡ ἐπομένη λέξις.

Όταν δηλ. μία λέξις τελειώνη εις βραχὺ φωνῆεν καὶ ἡ ἐπομένη ἀρχίζη ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον, τὸ τελικὸν βραχὺ φωνῆεν τῆς προηγούμενης λέξεως ἀποβάλλεται (ἐκθλίβεται) πρὸ τοῦ ἀρκτηικοῦ φωνήεντος ἢ διφθόγγου τῆς ἐπομένης· τὸ φαινόμενον αὐτὸ λέγεται **ἐκθλιψις** καὶ γίνεται χάριν εὐφωνίας.

Ἐπάνω ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ φωνήεντος, ποὺ ἐκθλίβεται, σημειώνεται ἡ ἀπόστροφος ([˘]). Τὸ **υ**, καθὼς καὶ τὸ **ι** τοῦ συνδέσμου **οὔτι** καὶ τῆς ἐρωτηματικῆς ἀντωνυμίας **τί** δὲν ἐκθλίβονται.

§ 37. Εἰς τὰς φράσεις **καθ' ὅλα** (ἀπὸ τὸ κατὰ ὅλα), **μεθ' ὅλα** (= μετὰ ὅλα), **ἐφ' ὅσον** (= ἐπὶ ὅσον), **μεθ' ἡμῶν** (= μετὰ ἡμῶν), **ἐφ' ὄρου ζωῆς** (= ἐπὶ ὄρου), **ἐὰν ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, οὐδείς καθ' ἡμῶν**, μετὰ τὴν ἐκθλιψιν τοῦ βραχέως φωνήεντος, τὰ ψιλὰ **τ, π** ἐτρέπησαν εἰς τὰ ἀντίστοιχα δασέα **θ, φ**, ὅπως συνέβαινε καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν.

Παρατηρήσεις. Συχνὰ εἰς τὴν ὁμιλίαν γίνεται ἐκθλιψις τοῦ φωνήεντος καὶ πρὸ τοῦ **τ** τοῦ ἄρθρου: ἀπ' τὸ χωριό, ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους, κλπ.

3. Εὐφωνικὸν **ν** καὶ **ς**

§ 38. Εἰς πολλὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι τελειώνουν εἰς **ι** ἢ **ε**, χάριν εὐφωνίας προστίθεται ἓνα **ν** εἰς τὸ τέλος, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζη ἀπὸ φωνῆεν: *εἶπεν ὁ Παῦλος· πέρυσιν ἦτο καλύτερος ὁ καιρὸς.*

Εἰς τὴν πρόθεσιν **μέχρι** καὶ τὸ ἐπίρρημα **οὕτω** προστίθεται χάριν εὐφωνίας εἰς τὴν ἰδίαν περίπτωσιν ἓνα **ς**: *Εἰς τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν ἐφονεύθησαν ὅλοι μέχρις ἑνός· οὕτως ἔχουν τὰ πράγματα.*

4. **Κ ρ ᾱ σ ι ς**

§ 39. *Θὰ μείνωμεν εἰς τὴν ἐξοχὴν τοῦλάχιστον 15 ἡμέρας. Εἰς τὴν ἐκδρομὴν περάσαμε ὥραϊα, ἐνῶ τοῦναντίον οἱ μαθηταὶ τοῦ ἄλλου σχολείου δὲν ἠὲ χαριστήθησαν.*

Εἰς τὰς ἀνωτέρω φράσεις τὸ ἄρθρον **τὸ** μετὰ τὰς λέξεις *ἐναντίον* καὶ *ἐλάχιστον* ἐνώνονται εἰς μίαν λέξιν (τὸ **ο + ε** γίνεται **ου**). Τὸ φαινόμενον αὐτὸ λέγεται **κρᾶσις**.

Τὸ σημεῖον τῆς κράσεως σημειώνεται ἐπάνω ἀπὸ τὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον καὶ λέγεται **κορωνίς** ([˘]).

5. Σ υ ν α ί ρ ε σ ι ς

§ 40. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ὅταν ἐκυρίενσε τὴν σκιρτὴν τοῦ Λαρείου, εἰς τὰς γυναῖκας, ποὺ ἐφοβοῦντο, ἔλεγε : « Μὴ φοβεῖσθε· ἐγὼ σὰς ἀγαπῶ καὶ σὰς ἐκτιμῶ· τὸ ἴδιο σὰς ἐκτιμᾶ καὶ ὁ στρατός μου· θὰ εἶσθε ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς καὶ θὰ ἔχω τὸν νοῦν μου νὰ μὴ πάθετε τίποτε ».

Εἰς τὸ κείμενον αὐτὸ αἱ λέξεις ἀγαπῶ, ἐκτιμῶ, ἐκτιμᾶ, ἐφοβοῦντο, φοβεῖσθε, Ἀθηνᾶς, νοῦς προσῆλθαν ἀπὸ τὰς λέξεις, ποὺ παλαιότερον ἦσαν ἀγαπάω, ἐκτιμάω, ἐκτιμάει, ἐφοβέοντο, φοβέεσθε, Ἀθηνάας, νόος. Εἰς αὐτὰς τὰ δύο φωνήεντα ἢ τὸ φωνῆεν μὲ τὴν δίφθογγον, ποὺ ἦσαν τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο, ἐνώθησαν καὶ συνεχωρεύθησαν εἰς ἓν μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον. Ἡ συγχώνευσις μέσα εἰς μίαν λέξιν δύο φωνηέντων, ποὺ τὸ ἓνα ἦτο πρὸ τοῦ ἄλλου, ἢ φωνηέντος μὲ δίφθογγον, εἰς μακρὸν φωνῆεν ἢ εἰς δίφθογγον, λέγεται **συναίρεσις**. Ἡ συνηρημένη συλλαβὴ τονίζεται, ἂν καὶ πρὸ τῆς συναίρεσεως ἐτονίζετο ἓνα ἀπὸ τὰ δύο συναιρεθέντα φωνήεντα : ἐφοβοῦντο (= ἐφοβέοντο), ἀλλὰ ἐνίκας (= ἐνίκαες).

β') Πάθη συμφώνων

1. Μετατροπαὶ καὶ ἀφομοιώσεις

§ 41. Εἰς τὰ συμπλέγματα τῶν συμφώνων ἐντὸς λέξεως γίνονται αἱ ἐξῆς παθήσεις :

1. Τὸ ν πρὸ τῶν ἀφώνων

α) Τὸ ν πρὸ τῶν οὐρανικῶν κ, γ, χ τρέπεται εἰς γ : συγκοπή (συν - κοπή), συγγράφω (συν - γράφω), συγχάιρω (συν - χάιρω).

β) Τὸ ν πρὸ τῶν χειλικῶν π, β, φ τρέπεται εἰς μ : συμπατριώτης (συν - πατριώτης), συμβουλευῶ (συν - βουλευῶ), συμφωνῶ (συν - φωνῶ).

γ) Τὸ ν πρὸ τῶν λ, μ, ρ ἀφομοιώνεται μὲ αὐτὰ : συλλέγω (συν - λέγω), συμμετοχος (συν - μέτοχος), συρράπτω (συν - ράπτω).

2. Ἄφωνα πρὸ τοῦ μ

α) Οὐρανικὸν κ ἢ χ πρὸ τοῦ μ τρέπεται εἰς γ : διωγμός (ἀπὸ τὸ διωκ - μός), βρεγμένος (ἀπὸ τὸ βρεχ - μένος).

β) Χειλικόν **π, β, φ** πρὸ τοῦ **μ** τρέπεται εἰς **μ**, δηλ. ἀφομοιώνεται μὲ τὸ **μ**: **κόμμα** (ἀπὸ τὸ κόπ - μα· κοπ - ή), **τριμμένος** (ἀπὸ τὸ τριβ - μένος), **γράμμα** (ἀπὸ τὸ γράφ - μα).

γ) Ὀδοντικὸν **δ ἢ θ** πρὸ τοῦ **μ** τρέπεται εἰς **σ** καὶ προφέρεται ὡς **ζ**: **ἄσμα** (ἀπὸ τὸ ἄδ - μα, ἄδω), **πεῖσμα** (ἀπὸ τὸ πεῖθ - μα).

3. Ἄφωνον πρὸ ὀδοντικοῦ

α) Ὀδοντικὸν πρὸ ὀδοντικοῦ τρέπεται συνήθως εἰς **σ**: **ἐψεύσθην** (ἀπὸ τὸ ἐψεύδ - θην), **ψεύστης** (= ψεύδ - τής), **ἐπεισθην** (= ἐπεῖθ - θην).

β) Εἰς τὰ συμπλέγματα οὐρανικῶν ἢ χειλικῶν μὲ ὀδοντικόν, συνηθισμένα συμπλέγματα φθόγγων εἶναι τὰ **κτ** (ὀκτώ), **γδ** (ὄγδος), **χθ** (ἐτάχθην), **πτ** (κρύπτω), **βδ** (ἔβδομος), **φθ** (ἐτρέφθην).

Παρατηρήσεις. Εἰς πολλὰς λέξεις τῆς ἑμιλουμένης γλώσσης τὸ σύμπλεγμα **κτ** ἔγινε **χτ**: **ὀκτώ**, ἀλλὰ **ἐκτός**, **χτυπῶ**, ἀλλὰ **κτίριον**· τὸ **πτ** ἔγινε **φτ**: **κρυφτό**, **φτερό**, ἀλλὰ **Πτολεμαῖος**, **περίπτερον**· τὸ **χθ** ἔγινε **χτ**: **χτές** καὶ **χθές**, τὸ **φθ** ἔγινε **φτ**: **ἔφτασε** ἀλλὰ **φθίσις**. Ἐπίσης τὸ σύμπλεγμα **σθ** ἔγινε **στ**: **ἀναγκάστηκα**, ἀλλὰ **σθένος** (δὲν εἶχε τὸ σθένος νὰ ἀναλάβῃ τὸν ἀγῶνα).

4. Ἄν αἱ δύο συλλαβαὶ ἢ μια κατόπιν τῆς ἄλλης ἀρχίζουσιν ἀπὸ ἄφωνον δασύ, τὸ ἄφωνον τῆς πρώτης συλλαβῆς τρέπεται εἰς ψιλόν: **τρίχες** ἀπὸ **θρίχες**, **τάφος** ἀπὸ **θάφος** (θάπτω).

2. Ἀποβολαί. Ἀντέκτασις κλπ.

§ 42. α) Ὀδοντικὸν πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται: **ἔπεισα** ἀπὸ τὸ **ἐπειθ - σα** τοῦ **πειθω**, **τάπησ** ἀπὸ τὸ **τάπητ - σ**.

β) Τὸ **ν** μὲ ὀδοντικόν, δηλ. τὸ **ντ** πρὸ τοῦ **σ**, ἀποβάλλεται κανονικῶς καὶ τὸ φωνῆεν, πού εὐρίσκεται πρὸ τοῦ **ντ** ἐκτείνεται εἰς μακρὸν ἢ δίφθογγον· γίνεται δηλ. **ἀντέκτασις**: ὁ **ἀνδριάς** ἀπὸ τὸ **ἀνδριάντ - σ**, ὁ **λυθείς** ἀπὸ τὸ **λυθέντ - σ**.

γ) Τὸ ἀρκτικὸν **ρ** μιᾶς λέξεως διπλασιάζεται, ἂν ἡ λέξις αὐξηθῇ πρὸ τοῦ **ρ** καὶ εἶναι βραχεῖα ἢ πρὸ αὐτοῦ συλλαβῆ: **ράπτω - ἔρραπτον**, **ρέω - ἔρρεον**, **ἄρρωστος**, ἀλλὰ **εὐρωστος**.

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ*

§ 43. Οἱ Πέρσαι, σύμφωνα μὲ τὴν συμβουλήν τοῦ Ἰππίου, πὸν εἶχεν ἐκδιωχθῆ ἀπ' τὰς Ἀθήνας, ἔπλευσαν μὲ τὸν στόλον καὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὸν Μαραθῶνα. Οἱ Ἀθηναῖοι μόνοι τῶν μὲ συμμετοχὴν καὶ χιλίων ὀπλιτῶν ἀπ' τὰς Πλαταιὰς συνεκεντρώθησαν εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Ἀττικῆς καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἔσπευσαν εἰς τὸν Μαραθῶνα, ὅπου παρετάχθησαν, διὰ τὰ ὑπερασπίσασθαι τὸ πάτριον ἔδαφος. Οἱ Σπαρτιᾶται, πὸν καὶ αὐτοὶ δὲν εἶχαν δεχθῆ τὰ δώσαν ἠμεῖα ὑποταγῆς εἰς τοὺς Πέρσας, δὲν ἐπέισθησαν νὰ στείλουν βοήθειαν ἀμέσως, ἀλλ' εἶπον εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι θὰ σπεύσουν εἰς βοήθειαν μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀφοῦ γίνῃ πανσέληνος σύμφωνα μὲ τὸ ἱερὸν ἔθιμόν των· ἄλλωστε δὲν ἐφαντάζοντο, ὅτι οἱ Πέρσαι θὰ ἔφθαναν τόσον γρήγορα εἰς τὴν Ἀττικὴν. Ἔτσι οἱ Ἀθηναῖοι ἀντιμετώπισαν τοὺς Πέρσας εἰς τὸν Μαραθῶνα μόνοι τῶν μὲ συμμάχους τοὺς Πλαταιεῖς.

Μόλις ἐδόθη ἡ διαταγὴ τῆς ἐπιθέσεως, οἱ Ἕλληνες ὄρμησαν μὲ πείσμα κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τοὺς ἔτρεψαν εἰς ἄτακτον φυγὴν. Οἱ Πέρσαι χωρὶς νὰ σκεφθοῦν τίποτε, ἐγκατέλειψαν ἀπ' ἄκρον εἰς ἄκρον τὸ πεδίου τῆς μάχης καὶ ἔσπευσαν νὰ ἐπιβιβάσθων εἰς τὰ πλοῖα, διὰ νὰ σωθοῦν.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἀργότερον, εἰς τὴν θέσιν, ὅπου ἔγινε ἡ μάχη, ἔστησαν μνημεῖον μὲ γράμματα χαραγμένα εἰς πλάκα μαρμάρου ὡς ἐνθῆμιον τῆς μεγάλης νίκης.

* Νὰ εὑρεθοῦν τὰ φθογγικὰ πάθη.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Μέρη τοῦ λόγου

§ 44. Ὁ γεωργός σηκώνεται πρωῖ-πρωῖ καί, ἀφοῦ φορτώσῃ εἰς τὸ ἀμάξι του τὸ ἀλέτρι καὶ ἕναν μικρὸν σάκκον μὲ τὸ πρόγευμα καὶ ἄλλα πράγματα, λέγει εἰς τὴν γυναῖκά του: «Ἐγὼ σήμερον θὰ ἀργήσω νὰ γυρίσω δι' αὐτὸ σεῖς νὰ φροντίσετε γὰρ ὅ,τι θὰ χρειασθοῦμε αὐριον, πού εἶναι Κυριακή». Ἀφοῦ δὲ ζέψῃ εἰς τὸ ἀμάξι τὰ δύο του βόδια, ξεκινᾷ εὐχαριστημένος, διότι θὰ τελειώσῃ σήμερον τὸ ὄργωμα. "Α! πόσον εἶναι ἱκανοποιημένος, διότι ἀπὸ Δευτέρα θὰ ἀρχίσῃ νὰ σπέρνῃ. "Ὅλοι οἱ χωρικοὶ κάμνον τὸ ἴδιον καὶ ἐκεῖνοι βιάζονται νὰ ἀρχίσουν τὴν σποράν. Ὁ πλατὺς κάμπος ζωτανεύει ἀπὸ τίς φωνές καὶ τὰ τραγούδια τῶν ἐργατικῶν χωρικῶν.

§ 45. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν :

1) Αἱ λέξεις γεωργός, βόδι, ἀμάξι, αἱ ὅποια φανερόνουν ἢ πρώτη πρόσωπον, ἢ δευτέρα ζῶον, ἢ τρίτην πράγμα. Αἱ λέξεις, πού φανερόνουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, λέγονται **οὐσιαστικά**.

2) Αἱ λέξεις μικρός, ἐργατικός, πού προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικά σάκκος, χωρικός καὶ φανερόνουν τί λογῆς εἶναι αὐτά, λέγονται **ἐπίθετα**.

3) Αἱ μονοσύλλαβοι λέξεις ὁ, ἡ, τὸ - οἱ, αἱ, τά, κλπ., πού τίθενται ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα, λέγονται **ἄρθρα**.

4) Αἱ λέξεις ἐγὼ, ἐσεῖς, ἐκεῖνοι, πού τίθενται ἀντὶ ὀνομάτων, λέγονται **ἀντωνυμίαι**.

5) Αἱ λέξεις φορτῶνον, κάμνω φανερόνουν τί κάμνει ὁ γεωργός καὶ λέγονται **ρήματα**.

6) Αἱ λέξεις ἱκανοποιημένος, εὐχαριστημένος, πού φανερόνουν

εις ποίαν κατάστασιν εἶναι ὁ γεωργός, δηλ. ὅπως τὰ ἐπίθετα, λέγονται **μετοχαί**.

7) Αἱ λέξεις *πρωτῆ - πρωτῆ, αἴριον, καλά*, πού φανερώνουν χρόνον ἢ ἄλλας σχέσεις, λέγονται **ἐπιρρήματα**.

8) Αἱ λέξεις *εἰς, ἀπό, διά*, πού τίθενται ἐμπρὸς ἀπὸ ὀνόματα, λέγονται **προθέσεις** καὶ φανερώνουν διαφόρους σχέσεις.

9) Αἱ λέξεις *καί, δέ, ἀλλά*, πού συνδέουν τὰς λέξεις, λέγονται **σύνδεσμοι**.

10) Αἱ λέξεις *Ἄ! ἔ!*, πού φανερώνουν ἐκδήλωσιν χαρᾶς, λύπης κλπ., λέγονται **ἐπιφωνήματα**.

Αὐτὰ τὰ δέκα εἶδη τῶν λέξεων περιλαμβάνει ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, πού λέγονται **μέρη τοῦ λόγου**. Εἶναι δηλ. τὰ μέρη τοῦ λόγου τὰ : 1) ἄρθρον, 2) οὐσιαστικὸν (ὄνομα), 3) ἐπίθετον (ὄνομα), 4) ἀντωνυμία, 5) ρῆμα, 6) μετοχή, 7) ἐπίρρημα, 8) πρόθεσις, 9) σύνδεσμος καὶ 10) ἐπιφώνημα.

α') Κλιτὰ καὶ ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου

§ 46. Ἀπὸ τὰ δέκα μέρη τοῦ λόγου τὰ ἕξ, δηλ. τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία, τὸ ρῆμα καὶ ἡ μετοχὴ ἀπαντοῦν εἰς τὸν λόγον μὲ διαφόρους μορφὰς (κλίνονται) : ὁ μαθητῆς - τοῦ μαθητοῦ, νέος - νέον, μικρός - μικροί, ἐγὼ - ἐμέ, παίζω - παίζετε, καὶ λέγονται **κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου**. τὰ ἄλλα τέσσαρα, δηλ. τὸ ἐπίρρημα, ἡ πρόθεσις, ὁ σύνδεσμος καὶ τὸ ἐπιφώνημα λέγονται **ἄκλιτα**, διότι δὲν κλίνονται, ἀλλ' ἀπαντοῦν εἰς τὸν λόγον μὲ τὴν ἰδίαν πάντοτε μορφήν : ἐδῶ, ἐκεῖ, εἰς, ἀπό, ἀλλά, μὲν, ἄ! ἔ!

Κ λ ι τ ἄ

1. Κατάληξις. Θέμα. Χαρακτήρ

§ 47. Αἱ μορφαί, μὲ τὰς ὁποίας ἀπαντᾷ εἰς τὸν λόγον κάθε κλιτὴ λέξις, λέγονται **τύποι** αὐτῆς : ἡ ἐκκλησία - τῆς ἐκκλησίας - τὴν ἐκκλησίαν, λέγω - λέγει - λέγετε - λέγουν.

α) Τὸ τελευταῖον μέρος μιᾶς λέξεως, πού μεταβάλλεται εἰς τὸν λόγον καὶ δίδει εἰς αὐτὴν ἄλλην μορφήν, λέγεται **κατάληξις** : ἐκκλησία - ἐκκλησῖαι, θεός - θεοῦς, λέγω - λέγομεν.

β) Τὸ πρὸ τῆς καταλήξεως μέρος τῆς λέξεως, τὸ ὁποῖον δὲν μεταβάλλεται, ὁποιαδήποτε μορφήν καὶ ἂν ἔχη ἢ λέξις εἰς τὸν λόγον, λέγεται **θέμα** : ἐκκλησ-, θε-, λέγ-, κλπ.

γ) Ὁ τελευταῖος φθόγγος τοῦ θέματος, ποῦ μπορεῖ νὰ εἶναι φωνῆεν ἢ σύμφωναν, λέγεται **χαρακτήρ** : τῆς λέξεως λέγ-ω χαρακτήρ εἶναι τὸ γ, τῆς λέξεως ἤρω-ς χαρακτήρ εἶναι τὸ ω.

* Ἀ σ κ η σ ι ς *

Ἡ χώρα - τῶν χωρῶν. Ὁ ἵππος - τοὺς ἵππους. Τὸ σχολεῖον - τὰ σχολεῖα. Ὁ ἥρωσ - οἱ ἥρωες. Ὁ καλὸς - ἡ καλή - τὸ καλόν. Ὁ δίκαιος - ἡ δικαία. Αὐτὸς - αὐτή - αὐτό. Λύω - λύομεν - λύετε. Δέχομαι - δέχεσαι. Οἱ φύλακες - τοὺς φύλακας - τὸν φύλακα. Ἡ γλῶσσα - τῆς γλώσσης - τῶν γλωσσῶν. Τρέφομαι - τρέφεται.

2. Π τ ῶ σ ε ι ς

§ 48. Ὁ φίλος εἶναι πολύτιμον ἀγαθόν. Δι' αὐτὸ ἔχομεν ἀνάγκην φίλων. Τοῦ φίλου ἢ γνώμη εἶναι πάντοτε χρήσιμος. Ὅταν, ὦ φίλε, εὐρίσκειται κανεὶς εἰς κίνδυνον, μπορεῖ νὰ γνωρίσῃ τὸν καλὸν φίλον. Οἱ φίλοι θυσιάζουσιν καὶ τὴν ζωὴν των, διὰ νὰ σώσουν τοὺς φίλους.

Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς ἢ κλιτὴ λέξις φίλος ἀπαντᾷ μὲ διαφόρους μορφάς, αἱ ὁποῖαι λέγονται **πτώσεις**.

Μὲ πτώσεις ἀπαντοῦν εἰς τὸν λόγον μόνον τὰ πέντε κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου, δηλ. τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἢ ἄντωνυμία καὶ ἡ μετοχή καὶ δι' αὐτὸ λέγονται **πτωτικά**.

Πτώσεις δηλ. εἶναι αἱ διάφοροι μορφαί, μὲ τὰς ὁποίας ἀπαντοῦν εἰς τὸν λόγον τὰ πτωτικά μέρη τοῦ λόγου.

§ 49. Αἱ πτώσεις εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἶναι πέντε : ἡ **ὀνομαστική**, ἡ **γενική**, ἡ **δοτική**, ἡ **αἰτιατική** καὶ ἡ **κλητική**. Ἡ ὀνομαστική καὶ ἡ κλητική λέγονται **ὄρθαι πτώσεις**, αἱ δὲ ἄλλαι **πλάγαι**.

* Νὰ εὐρεθοῦν τὰ θέματα, αἱ καταλήξεις καὶ ὁ χαρακτήρ.

1. **Όνομαστική** λέγεται ἡ πτώσις, πού μεταχειριζόμεθα, διὰ νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν **ποῖος**; *Ποῖος κτυπᾷ τὴν θύραν*; **Ὁ Πέτρος**.

2. **Γενική** λέγεται ἡ πτώσις, πού μεταχειριζόμεθα, διὰ νὰ δοθῇ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν **τίνος**; *Τίνος εἶναι τὸ βιβλίον*; **Τοῦ Πέτρου**.

3. **Δοτική** λέγεται ἡ πτώσις, με τὴν ὁποίαν δίδεται ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν **εἰς ποῖον**; *Δόξα τῷ Θεῷ* = εἰς τὸν Θεόν.

Σ η μ ε ἰ ω σ ι ς. Εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν σπανίως χρησιμοποιεῖται ἡ δοτική.

4. **Αἰτιατική** λέγεται ἡ πτώσις, πού μεταχειριζόμεθα, διὰ νὰ δοθῇ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν **ποῖον**; *Ποῖον εἶδες σήμερον*; **Τὸν Πέτρον**.

5. **Κλητική** λέγεται ἡ πτώσις, πού μεταχειριζόμεθα, διὰ νὰ καλέσωμεν κάποιον: *Ὁ Πέτρο!* ἔλα. *Παῦλε*, κλπ.

3. Γένος. Ἀριθμός. Κλίσις

§ 50. Ἡ πόλις μας ἔχει τρία δημοτικά σχολεῖα, ἀπ' τὰ ὁποῖα τὸ ἓν εἶναι μεικτόν. Τὸ ἰδικόν μας σχολεῖον εἶναι τετρατάξιον με δύο διδασκάλους καὶ δύο διδασκαλίσσας. Ἡ πέμπτη τάξις ἔχει 25 μαθητὰς καὶ 10 μαθητριάς. Ὁ Διευθυντὴς τοῦ σχολείου εἶναι ἀρχαιότερος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἀπ' τοὺς ἄλλους συναδέλφους του. Τὸ κτίριον τοῦ σχολείου μας εἶναι ὠραῖον, ὃ δὲ κήπος εἶναι φυτευμένος με διάφορα λουλούδια, τὰ ὁποῖα περιποιοῦνται οἱ μαθηταὶ καὶ μαθήτριά.

§ 51. **Γένος**. Εἰς τὸ κείμενον αὐτὸ ἀπὸ τὰ πέντε πτωτικά μέρη τοῦ λόγου ἄλλα φανερόνουν ἀρσενικά ὄντα: ὁ διδάσκαλος, ὁ μαθητῆς, ὁ Διευθυντῆς, καὶ λέγονται **ἀρσενικά**: ἄλλα φανερόνουν θηλυκά ὄντα: ἡ διδασκάλισσα, ἡ μαθήτρια, καὶ λέγονται **θηλυκά**, καὶ ἄλλα **οὐδέτερα** (δηλ. οὔτε ἀρσενικά, οὔτε θηλυκά): τὸ σχολεῖον, τὸ λουλούδι.

Τὰ γένη δηλ. τῶν πτωτικῶν εἶναι τρία, ἀρσενικόν, θηλυκόν, οὐδέτερον. Τὸ γένος τῶν πτωτικῶν διακρίνεται κανονικὰ ἀπὸ τὸ ἄρθρον, πού τίθεται πρὸ αὐτῶν. Τὰ ἀρσενικά ἔχουν τὸ ἄρθρον **ὁ**, τὰ

θηλυκά τὸ ἄρθρον ἢ καὶ τὰ οὐδέτερα τὸ ἄρθρον **τό** : ὁ μαθητῆς - ὁ κῆπος, ἡ μαθήτρια - ἡ τάξις, τὸ παιδίον - τὸ σχολεῖον.

Σημείωσις. Ὅταν λέγωμεν **ὁ λαγός**, δυνατόν νὰ εἶναι (εἰς τὸ φυσικόν του γένος) ἢ ἄρσενικός ἢ θηλυκός· ἐπίσης **περιστέρα**, κλπ. ὥστε ἄλλο εἶναι τὸ φυσικόν γένος καὶ ἄλλο τὸ γραμματικόν. Ἐμεῖς ἐδῶ θὰ ἐννοοῦμεν τὸ γραμματικόν γένος καὶ θὰ διακρίνωμεν τὰ τρία γένη ἀπὸ τὰ ἄρθρα ὁ, ἡ, τό.

§ 52. **Ἀριθμός.** Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω πτωτικὰ ἄλλα φανερώουσι ἕνα μόνον ὄν, ἄλλα πολλά : ὁ μαθητῆς - οἱ μαθηταί, ἡ τάξις - αἱ τάξεις, τὸ σχολεῖον - τὰ σχολεῖα. Ὅσα φανερώουσι ἕνα ὄν, λέγονται **ἐνικοῦ** ἀριθμοῦ, ὅσα πολλά, λέγονται **πληθυντικοῦ** ἀριθμοῦ, ἤτοι οἱ ἀριθμοὶ τῶν πτωτικῶν εἶναι δύο : ὁ **ἐνικός** καὶ **πληθυντικός** ἀριθμός.

Σημείωσις. Εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ὑπῆρχε καὶ ὁ **δυνικός** ἀριθμός πρὸς δῆλωσιν δύο ὄντων.

§ 53. **Κλίσεις.** Εἰς τὰ ἴδια παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι κάθε ὁμάς πτωτικῶν ἔχει ἰδίους τύπους : ὁ μαθητῆς - τοῦ μαθητοῦ - τὸν μαθητήν, ἡ τάξις - τῆς τάξεως - τὴν τάξιν. Διὰ τοῦτο οἱ τύποι τῶν πτωτικῶν ἔχουν καταταχθῆ εἰς τρεῖς κατηγορίας, αἱ ὁποῖαι λέγονται **κλίσεις**, σύμφωνα μὲν τὰς ὁποίας κλίνονται τὰ πτωτικά. Ὀνομάζονται δὲ αἱ κλίσεις **πρώτη, δευτέρα, τρίτη κλίσις**.

4. Τὸ ἄρθρον

§ 54. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει τὸ ἄρθρον ὁ, ἡ, τό, τὸ ὁποῖον εἶναι διακριτικὸν σημεῖον τοῦ γένους τῶν ὀνομάτων.

α') Τὸ ἄρθρον κλίνεται ὡς ἐξῆς :

Ἐνικός ἀριθμός			Πληθυντικός ἀριθμός			
Ἄρσεν. Θηλυκ. Οὐδέτ.			Ἄρσεν. Θηλυκ. Οὐδέτ.			
Ὀν.	ὁ	ἡ	τό	οἱ	αἱ	τά
Γεν.	τοῦ	τῆς	τοῦ	τῶν	τῶν	τῶν
Δοτ.	τῷ	τῇ	τῷ	τοῖς	ταῖς	τοῖς
Αἰτ.	τόν	τήν	τό	τούς	τάς	τά

Σημείωσις. Τὸ ἄρθρον δὲν ἔχει κλητικὴν, χρησιμοποιεῖται δὲ ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ ὀνόματα τὸ ἐπιφώνημα **ὦ** ἢ τὸ μόριον **εἴ**!

Παρατηρήσεις. Τὸ ἄρθρον τοῦ θηλυκοῦ γένους εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀπαντᾷ εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν συχνὰ μὲ τὸν τύπον οἶ: οἶ ἐπαρχίς, εἰς τὴν αἰτιατικὴν μὲ τὸν τύπον τίς: τίς ἐπαρχίς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ὄνόματα οὐσιαστικά

§ 55. α') Παῦλος - Γεώργιος, πρόβατον - σκύλος, θρανίον - μαχαίρι, β') προσευχή - ἐλεημοσύνη, ἡσυχία - ἀσθένεια, ἐπιμέλεια - κλωσὴν.

Αἱ λέξεις τῆς α' περιπτώσεως δύο - δύο φανερόνουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, τῆς δὲ β' περιπτώσεως φανερόνουν πράξιν, κατάστασιν ἢ ιδιότητα. Αἱ λέξεις, ποὺ φανερόνουν πρόσωπα, ζῶα, πράγματα ἢ πράξιν, κατάστασιν, ιδιότητα, λέγονται **οὐσιαστικά**.

§ 56. Ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά, ὅσα φανερόνουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, λέγονται **συγκεκριμένα**. Ὅσα φανερόνουν πράξιν, κατάστασιν ἢ ιδιότητα, δηλ. ἀφηρημένας ἐννοίας, λέγονται **ἀφηρημένα** οὐσιαστικά (τὴν ἀφηρημένην ἐννοίαν π.χ. ἐλεημοσύνην σχηματίζομεν, ὅταν βλέπωμεν, ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ ἐλεοῦν τοὺς ἀδυνάτους, τὴν ἡσυχίαν, ὅταν βλέπωμεν ἀνθρώπους νὰ ἡσυχάζουν).

Τὰ συγκεκριμένα οὐσιαστικά λέγονται:

1) **Κύρια ὀνόματα**, ὅταν σημαίνουν ἓν μόνον πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, π.χ. Γεώργιος, Βουκεφάλας, Ἀθήναι.

2) **Προσηγορικά** ὀνόματα, ὅταν σημαίνουν σύνολον προσώπων, ζῶων ἢ πραγμάτων τοῦ αὐτοῦ εἶδους: μαθητής, σκύλος, βουνόν.

§ 57. Περὶ τοῦ γένους τῶν οὐσιαστικῶν:

1. Οὐσιαστικά, ὅπως ὁ ἀνὴρ, ἡ γυνή, τὸ τέκνον, ὁ λίθος, ἡ θύρα, τὰ ὅποια ἔχουν μόνον ἓνα τύπον καὶ ἓν γένος, λέγονται **μονοκατάληκτα** καὶ **μονογενῆ**: ἐὰν εἶναι ὀνόματα ζῶων, λέγονται **ἐπίκοινα**: ὁ ἀετός, ἡ ἀλώπηξ, ἡ χελώνη, ὁ λαγός. Ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ τὸ φυσικὸν γένος τῶν ἐπικοίων, χρησιμοποιοῦνται αἱ λέξεις ἀρσενικός - θηλυκός, π.χ. ὁ ἀρσενικός ἀετός - ὁ θηλυκός ἀετός, ἡ ἀρσενικὴ χελώνη - ἡ θηλυκὴ χελώνη.

2. Τὰ οὐσιαστικά, ὅπως ὁ *ιατρός* - ἢ *ιατρός*, ὁ *ὑπουργός* - ἢ *ὑπουργός*, ὁ *ταμίας* - ἢ *ταμίας*, τὰ ὅποια ἔχουν ἓνα τύπον, ἀλλὰ δύο γένη, ἀρσενικὸν καὶ θηλυκόν, λέγονται **μονοκατάληκτα** καὶ **διγενῆ** ἢ οὐσιαστικά κοινοῦ γένους.

3. Οὐσιαστικά, ὅπως ὁ *μαθητής* - ἢ *μαθήτρια*, ὁ *ἀνθοπώλης* - ἢ *ἀνθοπώλις*, ὁ *λέων* - ἢ *λέαινα*, τὰ ὅποια ἔχουν δύο τύπους, ἓνα ἀρσενικοῦ γένους καὶ ἓνα θηλυκοῦ, λέγονται **δικατάληκτα** καὶ **διγενῆ**.

Κλίσεις οὐσιαστικῶν

Ἡ πρώτη κλίσις

§ 58. α') *Εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ σχολείου ὑπάρχουν χάρται διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Γεωγραφίας καὶ Ἱστορίας. Ὑπάρχουν ἀκόμη ἐντὸς τῶν αἰθουσῶν καὶ ἔδραι, ἀπὸ τὰς ὁποίας διδάσκουν οἱ καθηγηταί, ἐνῶ οἱ μαθηταί κάθονται εἰς τὰ θρανία. Ὅμάδες δὲ μαθητῶν κάθε ἡμέραν φροντίζουν διὰ τὴν καθαριότητα τῶν αἰθουσῶν.*

β') *Εἰς τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως τῶν Σπαρτιατῶν Λεωνίδου ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀπέκρουον οἱ Ἕλληες ὀπλίται τὰς ἐπιθέσεις τῆς στρατιᾶς τῶν Περσῶν. Ἀλλὰ μὲ τὴν προδοσίαν τοῦ προδότου Ἐφιάλτου ἐνκλωθήσαν ὑπὸ τῶν Περσῶν καὶ ἐφονεύθησαν ὅλοι ἀγωνιζόμενοι μὲ ἀνδρείαν.*

γ') *Ἐντὸς τῆς θαλάσσης ζοῦν καὶ θηρία, φάλαινα καὶ καρχαρία, ἀπὸ τοὺς ὁποίους κινδυνεύουν συχνὰ οἱ ναῦται.*

§ 59. *Εἰς τὰ ἀνωτέρω κείμενα ὑπάρχουν ὀνόματα οὐσιαστικά ἀρσενικά καὶ θηλυκά.*

α') **Ἀρσενικά:** ὁ *μαθητής*, ὁ *καθηγητής*, ὁ *χάρτης*, ὁ *Σπαρτιάτης*, ὁ *ναύτης*, ὁ *Λεωνίδας*, ὁ *καρχαρίας*, πού ἔχουν κατάληξιν - *ης* ἢ - *ας* εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ.

β') **Θηλυκά:** ἡ *μάχη*, ἡ *χαρά*, ἡ *στρατιά*, ἡ *ἡμέρα*, ἡ *ἱστορία*, ἡ *θάλασσα*, πού ἔχουν κατάληξιν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ - *η* ἢ - *α* μακρὸν ἢ - *α* βραχύ.

§ 60. *Τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἀνήκουν εἰς τὴν πρώτην κλίσιν.*

Ἡ πρώτη κλίσις περιλαμβάνει ὀνόματα: 1) **ἀρσενικά** μὲ κατά-

ληξιν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ -ας ἤ -ης καὶ 2) θηλυκὰ μὲ κατὰ ληξιν -η ἤ -α. Κλίνονται δὲ ὡς κατωτέρω.

1. Ἀρσενικά

§ 61. α) εἰς -ας, γεν. -ου καὶ εἰς -ας, γεν. -α ἢ -ᾶς, γεν. -ᾶ.

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

Ἐνικὸς

ἽΟν. ὁ ταμί - ας	οἱ ταμί - αι	ὁ Λεωνίδ - ας	ὁ Μελ - ᾶς
Γεν. τοῦ ταμί - ου	τῶν ταμι - ὦν	τοῦ Λεωνίδ - α	τοῦ Μελ - ᾶ
Δοτ. τῷ ταμί - α	τοῖς ταμί - αῖς	—	—
Αἰτ. τὸν ταμί - αν	τούς ταμί - ας	τὸν Λεωνίδ - αν	τὸν Μελ - ᾶν
Κλ. ὦ ταμί - α	ὦ ταμί - αι	ὦ Λεωνίδ - α	ὦ Μελ - ᾶ

1. Κατὰ τὸ ὁ ταμίης, κλίνονται τὰ ὀνόματα : ὁ τραυματίας, ὁ κτηματίας, ὁ ἐπαγγελματίας, ὁ μανδύας, ὁ ἐπιχειρηματίας, κλπ.

2. Κατὰ τὸ Λεωνίδας, κλίνονται τὰ κύρια ὀνόματα : Ἐπαμεινώνδας, Ρώμας, Γρίβας, Σάθας, κ.ἄ., κατὰ δὲ τὸ Μελάς, τὰ Σκουφᾶς, Παλαμᾶς, Πολυλᾶς, Μεταξᾶς, κ.ἄ.

§ 62. β) εἰς -ής, γεν. -οῦ, εἰς -ης, γεν. ου ἢ -η καὶ εἰς ἦς, γεν. ἦ.

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

ἽΟν. ὁ μαθητ - ἦς	τεχνίτ - ἦς	οἱ μαθητ - αι	τεχνίτ - αι
Γεν. τοῦ μαθητ - οῦ	τεχνίτ - ου	τῶν μαθητ - ὦν	τεχνίτ - ὦν
Δοτ. τῷ μαθητ - ῆ	τεχνίτ - ῆ	τοῖς μαθητ - αῖς	τεχνίτ - αῖς
Αἰτ. τὸν μαθητ - ῆν	τεχνίτ - ῆν	τούς μαθητ - ᾶς	τεχνίτ - ας
Κλ. ὦ μαθητ - ᾶ	τεχνίτ - α	ὦ μαθητ - αι	τεχνίτ - αι

Ἐνικὸς

ἽΟν. ὁ Κανάρ - ἦς	Διγεν - ἦς
Γεν. τοῦ Κανάρ - ῆ	Διγεν - ῆ
Αἰτ. τὸν Κανάρ - ῆν	Διγεν - ῆν
Κλ. ὦ Κανάρ - ῆ	Διγεν - ῆ

1. Κατὰ τὸ ὁ μαθητής, κλίνονται τὰ : ποιητής, διευθυντής,

γυμναστής, σχεδιαστής, κ.ἄ., κατὰ τὸ ὁ τεχνίτης, τά : ναύτης, χάρτης, πλανήτης, πολίτης, Σπαρτιάτης, νομάρχης, γυμνασιάρχης, κ.ἄ.

2. Κατὰ τὸ ὁ Κανάρης, κλίνονται τά : Μιαούλης, Καραϊσκάκης, Τρικούπης, Καφάλης, κ.ἄ., κατὰ δὲ τὸ ὁ Διγενής, κλίνονται τά : Παπανικολής, Σαρρής, Στρατής, κ. ἄ.

3. Ὅμοίως κλίνονται καὶ τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα (συνηρημένα) Ἑρμῆς, Ἀπελλῆς, Θαλῆς, τὰ ὅποια ὅμως σχηματίζουν τὴν γενικὴν εἰς - οὔ : Ἑρμοῦ, Ἀπελλοῦ, Θαλοῦ.

2. Θ η λ υ κ ἄ

§ 63. α) εἰς - η, γεν. - ης καὶ εἰς - ή, γεν. - ής.

	Ἑνικὸς			Πληθυντικὸς		
Ὄν.	ή	νίκ - η	πηγ - ή	αί	νῖκ - αι	πηγ - αι
Γεν.	τῆς	νίκ - ης	πηγ - ής	τῶν	νικ - ὦν	πηγ - ὦν
Δοτ.	τῇ	νίκ - η	πηγ - ή	ταῖς	νίκ - αις	πηγ - αῖς
Αἰτ.	τήν	νίκ - ην	πηγ - ήν	τάς	νικ - ας	πηγ - ας
Κλ.	ῶ	νίκ - η	πηγ - ή	ῶ	νῖκ - αι	πηγ - αι

1. Κατὰ τὸ ή νίκη, κλίνονται τὰ ὀνόματα : ἐπιστήμη, τέχνη, κόρη, δίκη, ζέστη, Ἑλένη, κ. ἄ.

2. Κατὰ τὸ ή πηγὴ κλίνονται τά : σχολή, βροντή, τιμὴ, φωνή, ψυχὴ, βροχή, καὶ ἄλλα. Ὅμοίως κλίνονται καὶ τὰ συνηρημένα σκυῖ, φακῖ, γῖ, τὰ ὅποια περισπῶνται εἰς ὄλας τὰς πτώσεις.

§ 64. β) εἰς - α, γεν. - ας καὶ εἰς - ἄ, γεν. - ἄς.

	Ἑνικὸς					
Ὄν.	ή	μαθήτρι - α	χώρ - α	φωλε - ἄ	χαρ - ἄ	σκι - ἄ
Γεν.	τῆς	μαθητρι - ας	χώρ - ας	φωλε - ἄς	χαρ - ἄς	σκι - ἄς
Δοτ.	τῇ	μαθητρι - α	χώρ - α	φωλε - ἄ	χαρ - ἄ	σκι - ἄ
Αἰτ.	τήν	μαθήτρι - αν	χώρ - αν	φωλε - ἄν	χαρ - ἄν	σκι - ἄν
Κλ.	ῶ	μαθήτρι - α	χώρ - α	φωλε - ἄ	χαρ - ἄ	σκι - ἄ

Πληθυντικός

Όν.	αἱ μαθήτρι - αι	χωρ - αι	φωλε - αι	χαρ - αι	σκι - αι
Γεν.	τῶν μαθητρι - ὦν	χωρ - ὦν	φωλε - ὦν	χαρ - ὦν	σκι - ὦν
Δοτ.	ταῖς μαθητρι - αῖς	χωρ - αῖς	φωλε - αῖς	χαρ - αῖς	σκι - αῖς
Αἰτ.	τὰς μαθητρι - ας	χωρ - ας	φωλε - ας	χαρ - ας	σκι - ας
Κλ.	ὧ μαθήτρι - αι	χωρ - αι	φωλε - αι	χαρ - αι	σκι - αι

α) κατὰ τὸ ἢ μαθήτρια κλίνονται τὰ : γέφυρα, μάχαιρα, ὑπηρέτρια, βοήθεια, εὐσέβεια, ἀσφάλεια, διάνοια, περιπέτεια, κ. ἄ. β) κατὰ τὸ ἢ χώρα, τὰ : ὦρα, θύρα, αὔρα, σαύρα, οἰκία, καρδιά, ἐργασία, τρικυμία, κ.ἄ. καὶ γ) κατὰ τὰ φωλεά, χαρὰ καὶ σκιά, τὰ : θεά, δωρεά, γενεά, στρατιά, φρουρά, ἀνεψιά, κλπ.

§ 65. γ) εἰς - α, γεν. - ης.

Ἐνικός

Πληθυντικός

Όν.	ἡ μέλισσ - α	μοῦσ - α	αἱ μέλισσ - αι	μοῦσ - αι
Γεν.	τῆς μέλισσ - ης	μούσ - ης	τῶν μελισσ - ὦν	μουσ - ὦν
Δοτ.	τῇ μέλισσ - η	μούσ - η	ταῖς μελισσ - αῖς	μούσ - αῖς
Αἰτ.	τὴν μέλισσ - αν	μούσ - αν	τὰς μελισσ - ας	μούσ - ας
Κλ.	ὧ μέλισσ - α	μούσ - α	ὧ μέλισσ - αι	μούσ - αι

Κατὰ τὰ ὀνόματα αὐτὰ κλίνονται τὰ : θάλασσα, τράπεζα, αἴθουσα, γλῶσσα, δίψα, πείνα, ρίζα, δόξα, κ. ἄ.

Σημείωσις. Ἡ ἀρχαία δοτική χρησιμοποιεῖται εἰς τὸν γραπτὸν λόγον εἰς φράσεις, ὡς ἐν Ἀθήναις, ἐν Σπάρτῃ, ἐν Λαρίσῃ, ἐν Λαμῖα, ἐν δόξῃ καὶ τιμῇ θὰ ἔλθῃ ὁ Κύριος, καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις.

§ 66. Καταλήξεις τῶν ὀνομάτων τῆς πρώτης κλίσεως

Ἐνικός

Πληθυντικός

Ἄρσεν.

Θηλυκ.

Ἄρσεν. Θηλυκ.

Όν.	- ας ἦ - ης	- η ἦ - α βραχὺ	- αι
		ἦ - α μακρὸν	
Γεν.	- ου ἦ - η	- ης ἦ - ας	- ων
Δοτ.	- α ἦ - η	- η ἦ - α	- αῖς
Αἰτ.	- αν ἦ - ην	- ην ἦ - αν	- ας
Κλ.	- α ἦ - η	- η ἦ - α	- αι

§ 67. 1. Τὰ ὀνόματα τῆς πρώτης κλίσεως, ἀρσενικά καὶ θηλυκά, ἔχουν εἰς ἅλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τὰς ἰδίας καταλήξεις, εἰς δὲ τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τονίζονται ἅλα εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπῶνται : τῶν χωρῶν, τῶν τραπεζῶν, τῶν κτηματιῶν.

2. Τὸ α εἰς τὴν κατάληξιν - **ας** εἶναι πάντοτε μακρόν : τῆς χώρας, τοὺς μαθητάς, τῆς ὥρας, τὰς γλώσσας.

3. Τὸ α τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων εἰς τὴν αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ εἶναι μακρόν ἢ βραχὺ, ὅπως καὶ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ : ἡ χώρα - τὴν χώραν - ὦ χώρα, ἡ μουσα - τὴν μουσαν - ὦ μουσα, ἡ τράπεζα - τὴν τράπεζαν - ὦ τράπεζα.

4. Ἡ κατάληξις - **αι** τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι βραχεῖα : αἱ γλώσσαι (§ 13) ; αἱ χώραι.

5. Ἡ γενικὴ καὶ δοτικὴ τοῦ ἐνικοῦ, ὅταν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, περισπῶνται (§ 24).

§ 68. Ἀπὸ τὰ ἀρσενικά πρωτόκλιτα, ποὺ λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς - **ης**, σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς - **α** βραχὺ :

1. Ὅσα λήγουν εἰς - **της**, - **άρχης**, - **μέτρης**, - **πώλης** : ὦ μαθητά, ὦ γυμνασιάρχᾶ, ὦ γεωμέτρα, ὦ βιβλιοπῶλα. Εἰς τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ τὸ ὄνομα ὁ δεσπότης ἀναβιβάζει τὸν τόνον εἰς τὴν προπαραλήγουσαν : ὦ δέσποτα.

§ 69. Εἰς τὰ θηλυκά πρωτόκλιτα, ποὺ λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς - **α**, τὸ α αὐτό, ἂν ὑπάρχη πρὸ αὐτοῦ φωνῆεν ἢ ρ, λέγεται **καθαρόν** : σοφία, ἀνδρεία, χαρά· ἂν ὑπάρχη ἄλλο σύμφωνον, λέγεται **μὴ καθαρόν** : δόξα, θάλασσα, αἶθουσα.

§ 70. Τὸ καθαρόν α εἶναι κατὰ κανόνα μακρόν : ἡ χώρα, ἡ ὥρα, ἡ ἱστορία, ἡ ἡμέρα, ἡ σοφία. Εἶναι βραχὺ α) εἰς τὰ προπαροξύτονα : ἡ γέφυρα, ἡ εὐσέβεια, ἡ ἐπιμέλεια καὶ β) εἰς τὰ δυσύλλαβα : μοῖρα, πείρα, πρῶρα, σφαῖρα, σφῦρα, γραῖα, μαῖα.

Τὸ μὴ καθαρόν α εἶναι βραχὺ καὶ εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ τρέπεται εἰς **η** : ἡ μουσα - τῆς μούσης, ἡ ρίζα - τῆς ρίζης, ἡ αἶθουσα - τῆς αἰθούσης, ἡ θάλασσα - τῆς θαλάσσης.

§ 71. Τὰ ὀνόματα ἢ γῆ, ἢ Ἀθηναῖ, ὁ βορρᾶς εἶναι συνηρημένα, ἔχουν εἰς ὅλας τὰς πτώσεις **η ἢ α** καὶ περισπῶνται : τῆς γῆς - τὴν γῆν, τῆς Ἀθηναῖς - τὴν Ἀθηναῖαν, τοῦ βορρᾶ - τὸν βορρᾶν.

§ 72. Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν ἀπαντοῦν καὶ οἱ ἐξῆς τύποι :

Πολλὰ ἀπὸ τὰ πρωτόκλιτα ἀρσενικά εἰς - **ης** καὶ - **ας** καὶ κυρίως ὅσα τονίζονται εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς τὴν παραλήγουσαν (βαρῦτονα) ἔχουν **α** εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ κατάληξιν - **η ἢ α** ἀντὶ - **ου**, π.χ. τοῦ ἐργάτη, τοῦ ναύτη, τοῦ Ἀριστείδη, τοῦ ταμῖα, τοῦ καρχαρία, τοῦ Πανσανία· β) εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀρίμου ἔχουν κατάληξιν - **ες**, π.χ. οἱ ἐργάτες - τοὺς ἐργάτες, οἱ χάρτες - τοὺς χάρτες, οἱ Σπαρτιάτες - τοὺς Σπαρτιάτες, ἐνῶ τὰ ὀξύτονα κάμνουν συνήθως οἱ μαθηταὶ - τοὺς μαθητάς, οἱ ποιηταὶ - τοὺς ποιητάς· γ) εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀπαντοῦν καὶ χωρὶς τὸ τελικὸν **ν** τῆς καταλήξεως : τὸν μαθητή, τὸν Γυμνασιάρχην, τὸν ἐργάτη, τὸν ταμῖα.

Εἰς πολλὰ θηλυκὰ πρωτόκλιτα **α**) ἀπαντᾷ ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ χωρὶς τὸ τελικὸν **ν** τῆς καταλήξεως : τὴν τιμῆ, τὴν ἀδελφή, τὴν ἀγορά, τὴν ἀνεμιά, κ.κ.· β) εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀντὶ τοῦ ἄρθρου **αι** τίθεται τὸ ἄρθρον **οι** τοῦ ἀρσενικοῦ γένους καὶ εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀντὶ τοῦ ἄρθρου **τας** τίθεται τὸ ἄρθρον **τις** καὶ ἀντὶ τῶν καταλήξεων - **αι** τῆς ὀνομαστικῆς καὶ - **ας** τῆς αἰτιατικῆς αἱ καταλήξεις εἶναι - **ες** : οἱ ἀδελφές τις - ἀδελφές, οἱ χώρες - τις χώρες, οἱ φίλιες τις - φίλιες, οἱ θάλασσες τις θάλασσες· γ) εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ δὲν καταβιβάζουν τὸν τόνον εἰς τὴν παραλήγουσαν : τῆς γέφυρας - τις γέφυρας, τῆς θάλασσας - τις θάλασσες, τῆς αἰθουσας - τις αἰθουσες· δ) τὸ μὴ καθαρὸν **α** δὲν τρέπεται εἰς **η** εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ : ἡ μούσα - τῆς μούσας, ἡ αἶθουσα τῆς - αἶθουσας, ἡ θάλασσα - τῆς θάλασσας.

* Ἀ σ κ η σ ι ς *

§ 73. Ἡ Ἀττικὴ εἶναι ἡ πρὸ ὥραία περιοχὴ τῆς χώρας μας. Αἱ πρὸς ἀνατολὰς ἀκταὶ καὶ ἡ πρὸς νότον πλευρὰ τῆς Ἀττικῆς περιβρέχονται ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Αἱ παραλῖαι αὐτῆς φαίνονται σὰν νὰ λούζονται ἀπὸ τὰ κύματα τῆς θαλάσσης. Τὰς Κυριακὰς μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι, ὄμιλοι ἐργατῶν καὶ ἐργατριῶν κάμνουν ἐκδρομὰς εἰς τὰς ἐξοχὰς καὶ νοιώθουν χαρὰν καὶ ὑγίαν ὕστερα ἀπὸ τὴν κουραστικὴν ἐργασίαν τῶν ἐξ ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος. Εἰς μερικὰς ἐξοχικὰς ἐκκλησίας αἱ οἰκογένειαι κάμνουν λειτουργίας, τὰς ὁποίας παρακολουθοῦν μὲ βαθεῖαν εὐλάβειαν.

* Διὰ τὰ πρωτόκλιτα οὐσιαστικά.

Αἱ Ἀθῆναι εἶναι ἀπὸ τὰς πρῶ ὥραιάς πρωτευούσας τῆς Εὐρώπης. Τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς καὶ ὅσα ἄλλα προέρχονται ἀπὸ δωρεὰς εὐεργετῶν στολίζουσι τὰς Ἀθήνας καὶ προσελκύνουσι πολλοὺς ἐπισκέπτας ὄχι μόνον ἐπαρχιώτας, ἀλλὰ καὶ ξένους. Τὸν παλαιὸν καιρὸν αἱ Ἀθῆναι ἦσαν πατρὶς μεγάλων ποιητῶν, οἱ ὅποιοι μὲ τὰ ποιήματά των προέτρεπον τοὺς νεανίας νὰ γίνουσι καλοὶ πολῖται.

Σημείωσις. Ὁ διδάσκων ἀναθέτει εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὸν σχηματισμὸν τύπων, κατὰ τὴν κρίσιν του καταλλήλων διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς κατανοήσεως καὶ ἐκμαθήσεως τούτων ὑπὸ τῶν μαθητῶν.

Ἡ δευτέρα κλίσις

§ 74. α') Οἱ γεωργοὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν. Τοὺς ἀγρούς ἀργῶνουν μὲ ἄροτρα καὶ σπέρουσι συνήθως σίτον. Φυτεύουσι ἀκόμη ὀπωροφόρα δένδρα καὶ διάφορα φυτά. Τὰ ποιμνιά των βόσκουσι εἰς τόπους, πρὸ δὲν καλλιεργοῦνται. Ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τοῦ σίτου καὶ τῶν καρπῶν τῶν δένδρων συντηροῦνται.

β') Ἐκ τῶν κατοίκων τῶν νήσων οἱ περισσότεροὶ ἔχουσι εἰς τὸν νοῦν νὰ ταξιδεύουσι μὲ πλοῖα εἰς τόπους μακρινούς καὶ νὰ γνωρίσουσι καὶ ἄλλους λαούς. Μερικοὶ δὲ ἔχουσι κατὰ νοῦν νὰ κάνουν καὶ τὸν περίπλου τῆς γῆς, χωρὶς νὰ σκέπτονται, ὅτι μορεῖ νὰ πεθάνουσι καὶ νὰ ἀφήσουσι τὰ ὄστα των εἰς ξένους τόπους.

γ') Ἡ Ἡπειρος εἶναι ἡ πλέον ὀρεινὴ χώρα τῆς Ἑλλάδος. Αὐτὸ οἱ κάτοικοι τῆς Ἡπείρου ταξιδεύουσι. Μὲ δωρεὰς αὐτῶν ἔχουσι κτισθῆ σχολεῖα καὶ ναοί. Ἡ Ἡπειρος ἠλευθερώθη μαζὶ μὲ τὴν Μακεδονίαν τὸ 1912. Μένουσι ὅμως ἀκόμη ὑπόδουλοι οἱ Ἕλληνας κάτοικοι τῆς βορείου Ἡπείρου.

α') Ἀσυναίρετα οὐσιαστικά τῆς Β' κλίσεως

§ 75. Εἰς τὰ ἀνωτέρω κείμενα ὑπάρχουσι ὀνόματα οὐσιαστικά :

1. Ἀρσενικά : ὁ γεωργός, ὁ ἀγρός, ὁ τόπος, ὁ κάτοικος, ὁ κῆπος, ὁ σίτος, κλπ. μὲ κατάληξιν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ - ος.
2. Θηλυκά : ἡ νῆσος, ἡ Ἡπειρος, μὲ τὴν ἰδίαν κατάληξιν - ος.

3. **Οὐδέτερα** : τὸ φυτόν, τὸ δένδρον, τὸ ἄροτρον, τὸ σχολεῖον, μετὰ κατάληξιν - ον.

Τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἀνήκουν εἰς τὴν δευτέραν κλίσιν, ἣ ὅποια περιλαμβάνει ὀνόματα ἀρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα· τὰ ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ ἔχουν κατάληξιν - ος, τὰ οὐδέτερα - ον. Κλίνονται δὲ ὡς ἑξῆς :

1. Ἀρσενικά

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς	
Ἰον.	ὁ ἄγρ - ὄς	ἄνθρωπ - ος	οἱ ἄγρ - οἱ	ἄνθρωπ - οἱ
Γεν.	τοῦ ἄγρ - οῦ	ἀνθρώπ - ου	τῶν ἄγρ - ὶων	ἀνθρώπ - ῶν
Δοτ.	τῷ ἄγρ - ῷ	ἀνθρώπ - ω	τοῖς ἄγρ - οῖς	ἀνθρώπ - οῖς
Αἰτ.	τόν ἄγρ - ὄν	ἄνθρωπ - ον	τούς ἄγρ - οὺς	ἀνθρώπ - ους
Κλ.	ὦ ἄγρ - ἐ	ἄνθρωπ - ε	ὦ ἄγρ - οἱ	ἄνθρωπ - οἱ

2. Θηλυκὰ

Ἰον.	ἡ ὄδ - ὄς	ἔξοδ - ος	νῆσ - ος	αἱ ὄδ - οἱ	ἔξοδ - οἱ	νῆσ - οἱ
Γεν.	τῆς ὄδ - οῦ	ἔξοδ - ου	νῆσ - ου	τῶν ὄδ - ὶων	ἔξοδ - ῶν	νῆσ - ῶν
Δοτ.	τῇ ὄδ - ῷ	ἔξοδ - ω	νῆσ - ω	ταῖς ὄδ - οῖς	ἔξοδ - οῖς	νῆσ - οῖς
Αἰτ.	τὴν ὄδ - ὄν	ἔξοδ - ον	νῆσ - ον	τάς ὄδ - οὺς	ἔξοδ - ους	νῆσ - ους
Κλ.	ὦ ὄδ - ἐ	ἔξοδ - ε	νῆσ - ε	ὦ ὄδ - οἱ	ἔξοδ - οἱ	νῆσ - οἱ

3. Οὐδέτερα

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς	
Ἰον.	τὸ φυτ - ὄν	ἄροτρο - ον	τὰ φυτ - ἄ	ἄροτρο - α
Γεν.	τοῦ φυτ - οῦ	ἀρότρο - ου	τῶν φυτ - ὶων	ἀρότρο - ῶν
Δοτ.	τῷ φυτ - ῷ	ἀρότρο - ω	τοῖς φυτ - οῖς	ἀρότρο - οῖς
Αἰτ.	τὸ φυτ - ὄν	ἄροτρο - ον	τὰ φυτ - ἄ	ἄροτρο - α
Κλ.	ὦ φυτ - ὄν	ἄροτρο - ον	ὦ φυτ - ἄ	ἄροτρο - α

Σημείωσις. Ἡ δοτικὴ ἀπαντᾷ εἰς φράσεις : δόξα τῷ Θεῷ, ἐπὶ τῷ ᾄθῳ, σὺν τῷ χρόνῳ, ἐν Βόλῳ, ἐν μέσῃ ὁδῷ, ἐπὶ ἴσοις ὄροις, κλπ.).

Καταλήξεις τῶν οὐσιαστικῶν τῆς Β' κλίσεως

	Ἐνικός		Πληθυντικός	
	Ἄρσεν. Θηλυκόν	Οὐδέτερον	Ἄρσεν. Θηλυκόν	Οὐδέτερον
Ἵν.	- ος	- ον	- οί	- α
Γεν.	- ου	- ου	- ων	- ων
Δοτ.	- φ	- φ	- οίς	- οίς
Αἰτ.	- ον	- ον	- ους	- α
Κλ.	- ε	- ον	- οί	- α

§ 76. 1. Κατὰ τὰ ἄρσενικά δευτερόκλιτα κλίνονται καὶ τὰ οὐσιαστικά: ποταμός, στρατός, ὀφθαλμός, γεωργός, ὑπουργός, ἰατρός, λύκος, ἵππος, λόγος, ὕπνος, φίλος, κίνδυνος, δάκτυλος, ἔμπορος, σύζυγος, πόλεμος, σίτος, μῦθος, πῖλος, κ. ἄ.

2. Κατὰ τὰ θηλυκὰ κλίνονται καὶ τὰ: ἡ στενωπός, ἡ ἀτραπός, ἡ ράβδος, ἡ νόσος, ἡ Χίος, ἡ ἄμπελος, ἡ πρόοδος, ἡ μέθοδος, ἡ Πελοπόννησος, κ. ἄ.

3. Κατὰ οὐδέτερα κλίνονται καὶ τὰ: τὸ ποσόν, τὸ λουτρόν, τὸ ξύλον, τὸ ρόδον, τὸ φύλλον, τὸ βούτυρον, τὸ γυμνάσιον, τὸ οἰκόπεδον, τὸ πλοῖον, τὸ μῆλον, τὸ γραφεῖον, τὸ ταμεῖον, τὸ σῦκον, κ. ἄ.

§ 77. 1. Τὰ ἄρσενικά καὶ θηλυκὰ δευτερόκλιτα ἔχουν τὰς ἰδίας καταλήξεις εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

2. Τὰ οὐδέτερα ὀνόματα ἐκάστης κλίσεως ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὁμοίας, τὴν ὀνομαστικὴν, τὴν αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν ἐκάστου ἀριθμοῦ.

3. Ἡ κατάληξις - α τῶν οὐδετέρων εἶναι **βραχεῖα**: τὰ πλοῖα, καθὼς καὶ ἡ - οί τῶν ἄρσενικῶν καὶ θηλυκῶν (§ 13).

§ 78. Παρατηρήσεις. Πολλῶν ἄρσενικῶν καὶ θηλυκῶν δευτερόκλιτων ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἀπαντᾷ εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν χωρὶς τὸ τελικόν ν: τὸν ἔμπορον, τὸν κῆπον, τὴν μέθοδον, τὴν ἔξοδον. Τὰ οὐδέτερα ἀπαντοῦν συνήθως εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ χωρὶς τὸ τελικόν ν τῆς καταλήξεως: τὸ πρόβατον, τὸ βούτυρον, τὸ πλοῖον, τὸ σχολεῖον, τὸ βιβλίον, κ. ἄ.

Εἰς πολλὰ οὐδέτερα, πού λήγουν εἰς - ἰον, ἀπεβλήθη ἡ κατάληξις - ον καὶ λήγουν εἰς - ι: τὸ παιδί, τὸ τραπέζι, τὸ ποτήρι· αὐτὰ εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ λήγουν εἰς - ἰοῦ καὶ εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ εἰς - ἰῶν καὶ περισπῶνται:

τοῦ παιδιοῦ - τῶν παιδιῶν, τοῦ ποτηριοῦ - τῶν ποτηριῶν, τοῦ τραπεζιοῦ - τῶν τραπεζιῶν, κ. ἄ.

Μερικὰ δευτερόκλιτα ἔχουν διπλοὺς τύπους εἰς τὸν πληθυντικόν : ὁ χρόνος - οἱ χρόνοι καὶ τὰ χρόνια, ὁ λόγος - οἱ λόγοι καὶ τὰ λόγια.

β') Συνηρημένα

§ 79. Εἰς τὸ κείμενον τῆς παραγράφου 74 ὑπάρχουν καὶ τὰ οὐσιαστικά ὁ νοῦς, ὁ περίπλους, τὸ ὄστοῦν, εἰς τὰ ὁποῖα ἔγινε συναίρεσις τοῦ χαρακτῆρος ο ἢ ε μὲ τὰς καταλήξεις· αὐτὰ λέγονται **συνηρημένα δευτερόκλιτα** καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς :

Ἑνικὸς

Ὅν.	ὁ	περίπλους (= περίπλους),	τὸ	ὄστοῦν (= ὄστέον)
Γεν.	τοῦ	περίπλου	τοῦ	ὄστοῦ
Δοτ.	τῷ	περίπλω	τῷ	ὄστῳ
Αἰτ.	τόν	περίπλων	τὸ	ὄστοῦν

Πληθυντικὸς

Ὅν.	οἱ	περίπλοι	τὰ	ὄστᾱ
Γεν.	τῶν	περίπλων	τῶν	ὄστῶν
Δοτ.	τοῖς	περίπλοις	τοῖς	ὄστοῖς
Αἰτ.	τούς	περίπλους	τὰ	ὄστᾱ

§ 80. Κατὰ τὸ περίπλους κλίνονται καὶ τὰ δευτερόκλιτα **συνηρημένα** : ὁ πλοῦς, ὁ διάπλους, ὁ ροῦς, ὁ νοῦς, ὁ κατάρρους. Τὸ ὄστοῦν (ὄστέον - ὄστοῦν) εἶναι τὸ μόνον οὐδέτερον **συνηρημένον** οὐσιαστικόν· ὑπάρχουν **συνηρημένα** οὐδέτερα ἐπίθετα, διὰ τὰ ὁποῖα θά γίνῃ λόγος εἰς τὰ ἐπίθετα.

§ 81. Τὰ **συνηρημένα δευτερόκλιτα** τονίζονται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις εἰς τὴν συλλαβὴν, ποὺ τονίζεται ἢ ὀνομαστικῇ τοῦ ἐνικοῦ.

Η ΚΑΘΟΛΟΣ ΤΩΝ ΑΧΑΙΩΝ*

§ 82. Οἱ Ἀχαιοὶ ἦσαν ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα Ἑλληνικὰ φύλα, ποὺ κατῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ βορρᾶ. Πιστεύεται, ὅτι ξεκίνησαν

* Ἀσκησις διὰ τὰ δευτερόκλιτα οὐσιαστικά.

ἀπὸ τοὺς τόπους τῆς Ἠπειροῦ, ὅπου ἦτο τὸ μαρτεῖον τῆς Λωδώνης. Ἄφου πέρασαν διὰ μέσου τῶν στενωπῶν καὶ ἀτραπῶν τῆς Πίνδου, ὅπου ὑπῆρχον λόκοι, ἄρκοι καὶ ἄλλα ἄγρια θηρία, κατέβησαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Ἐπειτα βαδίζοντες κατὰ τὸν ροὴν τοῦ Πηραιοῦ ποταμοῦ κατέλαβον ὅλην τὴν Θεσσαλίαν. Ἀπὸ αὐτὴν ἐπροχώρησαν πρὸς νότον καὶ ἀπὸ τὴν παραλίαν, ὅπου εὐρίσκεται σήμερον ἡ Ναύπακτος, ἐπέρασαν μὲ πρωτόγονα πλοῖα τοὺς κόλπους τῶν Πατρῶν καὶ τῆς Κορίνθου καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς. Ἀργότερον μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Δωριέων πολλοὶ ἐκ τῶν Ἀχαιῶν ἐκινήθησαν πρὸς ἀνατολὰς ἔχοντες κατὰ νοῦν νὰ ἐγκατασταθοῦν ὡς ἄποικοι εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, ὅπως καὶ ἔγινε, καὶ ἄλλοι ἀπ' αὐτοὺς ἐφθασαν καὶ μέχρι τῆς Κύπρου.

Σημειώσεις. Διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς γραμματικῆς κατανοήσεως ἡ ἀβεβαιότητος ὁ διδάσκων ἀναθέτει εἰς τοὺς μαθητὰς ἐκ τῆς ἀσκήσεως ταύτης, ὕσας παρατηρήσεις κρίνει ἀναγκαίας.

Ἡ τρίτη κλίσις

ΧΕΙΜΩΝ ΚΑΙ ΑΝΟΙΞΙΣ

§ 83. Ὁ χειμῶν περιγελοῦσε τὴν ἄνοιξιν, διότι, μόλις αὐτὴ ἐμφανίζεται, γέροντες καὶ νέοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες γίνονται σὰν παιδιά καὶ τρέχον εἰς τὴν ἐξοχὴν μὲ ἐνδύματα ἐλαφρά, χωρὶς νὰ λαμβάνουν καμμίαν φροντίδα διὰ τὴν ὑγείαν των. « Ἐγὼ, ἔλεγεν ὁ χειμῶν, ὁμοιάζω μὲ ἄρχοντα, ὁ ὁποῖος ἐπιβάλλει εἰς τοὺς βασιλεῖς νὰ φοροῦν χονδρὰ ἐνδύματα καὶ ὅλοι κάθε πρωτὶ ρίχνον τὸ βλέμμα πρὸς τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ ἰδοῦν τί καιρὸς θὰ εἶναι. Τόσον πολὺ μὲ λογαριάζουν ». « Πράγματι, εἶπεν ἡ ἀνοιξις, ἀπὸ ἐσένα ὅλοι εὐχονται γρήγορα νὰ ἀπαλλαγῶν, ἐνῶ ἐμέ, καὶ ὅταν εἶμαι ἀποῦσα, μὲ ἀναφέρουν καί, μόλις παρουσιάζομαι, ὅλοι χαίρουν ».

§ 84. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν τὰ οὐσιαστικά: ὁ χειμῶν - ὦνος, ἡ ἀνοιξις - εως, ὁ γέρον - οντος, ὁ ἀνὴρ - δρός, ἡ φροντις - ἴδος, ὁ βασιλεὺς - έως, ὁ ἄρχων - οντος, τὸ ἐνδυμα - τος, τὸ βλέμμα - τος, τὰ ὁποῖα κλίνονται διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῆς α' καὶ β' κλίσεως.

Τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἀνήκουν εἰς τὴν **τρίτην κλίσιν**.

Ἡ **τρίτη κλίσις** περιλαμβάνει ὀνόματα ἀρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἄλλα μὲν ἔχουν κατάληξιν - **ς** εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ ἄλλα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν χωρὶς κατάληξιν, π. χ. ἑλλίς, φροντίς, βασιλεύς, γέρον, χεῖμών, ἄρχων, ἔνδυμα, βλέμμα. Ταῦτα σχηματίζουν συνήθως τὴν γενικὴν εἰς -**ος**.

§ 85. Τὸ θέμα τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων εὐρίσκεται, ἂν ἀπὸ τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀφαιρεθῇ ἡ κατάληξις - **ος** : ἦρωσ - ἦρωσος (θεμ. ἦρω -), φροντίς - φροντίδος (θ. φροντιδ -), ἄρχων - ἄρχοντος (θ. ἀρχοντ -).

§ 86. Ἐπειδὴ κανονικῶς τὰ τριτόκλιτα ὀνόματα εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις ἔχουν μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν ἀπὸ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ, λέγονται **περιττοσύλλαβα**.

α') Φωνηεντόληκτα

§ 87. Ὅσα τριτόκλιτα ὀνόματα ἔχουν χαρακτηῖρα τοῦ θέματος φωνῆεν, λέγονται **φωνηεντόληκτα** : ὁ ἦρω - **ς**, ἡ πόλι - **ς**, ὁ πῆχυν - **ς**, ὁ βασιλεὺ - **ς**.

Η Ρ Ω Ε Σ

§ 88. Ἡρωες εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ὀνομάζοντο, ὅσοι εἶχον τὴν καταγωγὴν ἀπὸ θεοῦ. Ἀπὸ τὴν μυθολογίαν μαθαίνομεν, ὅτι ὁ Ἄχιλλεὺς ἦτο ἓνας ἐκ τῶν ἡρώων καὶ διακρίνετο διὰ τὴν ἰσχύν τῶν μυῶν τοῦ σώματος καὶ τὴν δύναμιν τῆς θελήσεως. Ἡρωες ἐθεωροῦντο καὶ οἱ βασιλεῖς τῶν πόλεων, ὅπως ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης. Οἱ βασιλεῖς διέμενον εἰς τὰς ἀκροπόλεις, ποῦ ἦσαν κτισμένα εἰς ἔκτασιν πολλῶν τετραγωνικῶν πήχεων. Περίφημα ἦσαν τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων τῆς Κνωσοῦ εἰς τὴν Κρήτην, οἱ ὁποῖοι εἶχον σύμβολον τῆς ἰσχύος τῶν τῶν πέλεκυν.

§ 89. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον τὰ **φωνηεντόληκτα** μὲ κατάληξιν - **ς** λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ :

α) εἰς - **ως** γεν. - **ως** : ὁ ἦρωσ - τοῦ ἦρωος

- β) εἰς - υς γεν. - υος : ὁ στάχυς - τοῦ στάχυος, ἡ κλιτὸς - τῆς
- κλιτύος.
 γ) εἰς - ις γεν. - εως : ἡ πόλις - τῆς πόλεως
 δ) εἰς - υς γεν. - εως : ὁ πῆχυς - τοῦ πῆχεως
 ε) εἰς - ευς γεν. - εως : ὁ βασιλεὺς - τοῦ βασιλέως

§ 90. 1. Κλίσις τῶν εἰς - ως, γεν. - ωος, καὶ - υς, γεν. - υος.

	Ἐνικὸς	Πληθυντικὸς
Ὀν.	ὁ ἦρω - ς ἢ κλιτὸ - ς οἱ ἦρω - ες αἱ κλιτὸ - ες	
Γεν.	τοῦ ἦρω - ος τῆς κλιτύ - ος τῶν ἠρώ - ων τῶν κλιτύ - ων	
Δοτ.	τῷ ἦρω - ῖ τῇ κλιτύ - ῖ τοῖς ἠρω - σι ταῖς κλιτύ - σι	
Αἰτ.	τόν ἦρω - α τὴν κλιτύ - ν τοὺς ἠρω - ας τὰς κλιτύ - ς	
Κλ.	ᾧ ἦρω - ς ᾧ κλιτύ - ᾧ ἠρω - ες ᾧ κλιτύ - ες	

§ 91. Καταλήξεις τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων

	Ἐνικὸς	Πληθυντικὸς
Ὀν.	- ς ἢ —	- ες
Γεν.	- ος	- ων
Δοτ.	- ι	- σι
Αἰτ.	- α ἢ (ν)	- ας ἢ (ς)
Κλ.	- ς ἢ —	- ες

§ 92. Τὸ α τῶν καταλήξεων - α τῆς αἰτιατικῆς τοῦ ἐνικοῦ καὶ - ας τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων τῆς τρίτης κλίσεως εἶναι βραχύ.

Τὰ εἰς - υς γεν. - υος σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ μετὰ κατάληξιν - ν ἀντὶ - α, τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ χωρὶς κατάληξιν καὶ τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ μετὰ κατάληξιν - ς ἀντὶ - ας. Οἱ μονοσύλλαβοι τύποι τῶν εἰς - υς περισπῶνται : ὁ μῦς - τὸν μῦν, καθὼς καὶ ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ : τοὺς μῦς, τοὺς ἰχθῦς, τὰς ὄφρῦς. Κατὰ τὸ ὄνομα κλιτῶς κλίνονται καὶ τὰ : ὄφρῦς, ἰσχῦς, στάχυς, δρῦς.

Παρατηρήσεις. Τὸ ὄνομα ἦρωσ ἀπαντᾷ εἰς τὸν προφορικὸν λόγον καὶ μετὰ κατάληξιν - ας, ὁ ἦρωας καὶ κλίνεται κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν, ὅπως ὁ Λεωνίδας, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν.

§ 93. 2. Κλίσις τῶν εἰς - **ις**, γεν. - **εως**, καὶ - **υς**, γεν. - **εως**.

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

Ἰον.	ἡ πόλι - ς	ὁ πῆχυ - ς	αἱ πόλεις	οἱ πῆχεις
Γεν.	τῆς πόλε - ως	τοῦ πῆχε - ως	τῶν πόλε - ων	τῶν πῆχε - ων
Δοτ.	τῇ πόλει	τῷ πῆχει	ταῖς πόλε - σι	τοῖς πῆχε - σι
Αἰτ.	τὴν πόλι - ν	τὸν πῆχυ - ν	τὰς πόλεις	τοὺς πῆχεις
Κλ.	ὦ πόλι	ὦ πῆχυ	ὦ πόλεις	ὦ πῆχεις

§ 94. Κατὰ τὸ ἡ πόλις κλίνονται καὶ τὰ : ἡ ἀκρόπολις, ἡ κλίσις, ἡ διαίρεσις, ἡ ἀπόστασις, ἡ κυβέρνησις, κ. ἄ., κατὰ δὲ τὸ πῆχυς, ὁ πέλεκυς.

§ 95. α) Τὰ εἰς - **ις** καὶ - **υς**, γεν. - **εως** σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἑνικοῦ ἀπὸ θέμα με χαρακτῆρα **ι ἢ υ** : πόλι -, πῆχυ -, ὅλας δὲ τὰς ἄλλας πτώσεις ἀπὸ θέμα με χαρακτῆρα **ε** : πόλε -, πῆχε -.

β) Ὁ χαρακτῆρ **ε** τοῦ θέματος **συναιρεῖται** μετὰ τὸ ἐπόμενον **ε** τῆς κατάληξεως : πόλεες - πόλεις, πῆχες - πῆχεις ἢ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι ὁμοία μετὰ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ : τὰς πόλεις, τοὺς πῆχεις.

γ) Ἡ γενικὴ τοῦ ἑνικοῦ ἔχει κατάληξιν - **ως** ἀντι - **ος**, τονίζεται δὲ αὐτὴ καὶ ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὴν προπαραλήγουσαν : τῆς πόλεως - τῶν πόλεων, τοῦ πῆχεως - τῶν πῆχεων.

δ) Τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἑνικοῦ σχηματίζουν μετὰ κατάληξιν - **ν** : τὴν πόλιν, τὸν πῆχυν, τὴν δὲ κλητικὴν τοῦ ἑνικοῦ χωρὶς κατάληξιν : ὦ πόλι, πῆχυ.

§ 96. Παρὰ τὴν ῥῆσιν. 1) Μερικὰ ὀνόματα, ποῦ ἔληγον εἰς - **ις**, κλίνονται κατὰ τὴν **α'** κλίσειν : ἡ βρύση - τῆς βρύσης - οἱ βρύσες, ἡ ράχη - τῆς ράχης - οἱ ράχες κλπ. Τὸ ὄνομα ἡ πόλις ἀπαντᾷ καὶ μετὰ κεφαλαῖον ἢ Πόλις, ὡσαύτως σημαίνει κυρίως τὴν Κωνσταντινούπολιν.

§ 97. 3. Κλίσις τῶν εἰς - **εὺς**, γεν. **εὺς**.

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

Ἰον.	ὁ βασιλεὺ - ς	οἱ βασιλεῖς
Γεν.	τοῦ βασιλέ - ως	τῶν βασιλέ - ων
Δοτ.	τῷ βασιλεῖ	τοῖς βασιλεῦ - σι
Αἰτ.	τὸν βασιλέ - α	τοὺς βασιλεῖς
Κλ.	ὦ βασιλεῦ	ὦ βασιλεῖς

Σημείωσις. Δοτική ἀπαντᾷ εἰς φράσεις: *Νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος*, κ.ἄ.

§ 98. Κατὰ τὸ ὁ βασιλεὺς κλίνονται καὶ τὰ: ὁ ἱερεὺς, ὁ συγγραφεὺς, ὁ γραμματεὺς, ὁ ἱππεὺς, ὁ Πειραιεὺς, γεν. Πειραιεῶς (ἀπὸ τὸ Πειραιεύς).

§ 99. 1. Ὁ χαρακτήρ υ τῶν εἰς - εὐς ὀνομάτων ἀποβάλλεται μεταξὺ φωνηέντων: τοῦ βασιλέως - τὸν βασιλέα - τῶν βασιλέων. Μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ υ τὸ ε τοῦ θέματος συναιρεῖται μὲ τὸ ε τῆς καταλήξεως: οἱ βασιλέες - βασιλεῖς.

2. Εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἡ κατάληξις εἶναι - ὡς ἀντὶ - ος.

3. Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ σχηματίζεται χωρὶς κατάληξιν: ὦ βασιλεῦ.

4. Ἡ αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν: τοὺς βασιλεῖς, ὦ βασιλεῖς.

Παρατηρήσεις. Τὸ ὄνομα ἡ ἠχώ κλίνεται εἰς τὸν ἐνικόν: ἡ ἠχώ, τῆς ἠχοῦς, τὴν ἠχώ. Κατ' αὐτὸ κλίνονται καὶ τὰ ὀνόματα: *λεχώ, Σαπφώ, Κλειώ, Καλυψώ, Μαριγώ*, τὰ ὅποια εἰς τὴν ὀμιλουμένην ἔχουν γενικὴν τῆς *λεχῶς, Σαπφῶς, Καλυψῶς, Μαριγῶς*. Μερικὰ ἀπὸ τὰ εἰς - εὐς ἀπαντοῦν εἰς τὴν ὀμιλουμένην μὲ κατάληξιν - ας: ὁ συγγραφεάς, ὁ γραμματέας.

β') Ἀφωνόληκτα

§ 100.— α') Εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, μόλις ἐδόθη μὲ τὴν σάλπιγγα τὸ σύνθημα τῆς ἐπιθέσεως, αἱ φάλαγγες τῶν Ἑλλήνων ἐπέπεσαν κατὰ τῶν Περσῶν καὶ εἰς ἀγῶνα σώματος πρὸς σῶμα τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν. Μετὰ τὴν μάχην κῆρυξ ἔτρεξεν εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ τὴν νίκην, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τόσην ταχύτητα, ὥστε, μόλις ἐφώνησε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους: « Ἐνίκησαμεν ἐπολεμήσαμεν σὰν λέοντες καὶ γίγαντες », ἐξέπνευσε.

β') Πρὸ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου εἶναι στημένοι οἱ ἀνδριάντες τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' καὶ τοῦ Ρήγα Φεραίου. Τὸ αἶμα αὐτῶν ἐτόνωσε τὸ φρόνημα τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821, πὸν ἐμάχοντο διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος. Τὸν ἴδιον ἀγῶνα διεξήγαγον καὶ οἱ Κόπριοι, φύλακες τῶν Ἐθνικῶν παραδόσεων. Ὁ Ἄγγλος διοικητής, διὰ νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς Κυπρίους νὰ γίνουν καταδόται τῶν

ἀγωνιστῶν, ἐβασάνιζε τοὺς γέροντας, τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς νέους.
Ἡ ψυχὴ ὁμως τῶν Κυπρίων ἔμεινε ἀλόγιστη ὡς χάλυψ.

§ 101. Εἰς τὰ ἀνωτέρω κείμενα ὑπάρχουν :

1) Οὐσιαστικά τριτόκλιτα ἀρσενικά καὶ θηλυκά, φύλαξ - φύλακος, σάλπιγξ - σάλπιγγος, χάλυψ - χάλυβος, ταχύτης - ταχύτητος, τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτηῖρα ἄφωνον (οὐρανικόν, χειλικόν, ὀδοντικόν) καὶ λέγονται ἄφωολήκτα. Ταῦτα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ μὲ κατάληξιν - ς : φύλαξ (φύλακ-ς), ἄραψ (ἄραβ-ς), ταχύτης (ταχύτητ-ς), ἐλπὶς (ἐλπίδ-ς).

2) Οὐσιαστικά, ποὺ ἔχουν πρὸ τῆς καταλήξεως τῆς γενικῆς ντ καὶ σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν ἄλλα μὲ κατάληξιν - ς, γίγας - γίγαντος, ἄλλα δὲ χωρὶς τὸ ς εἰς - ων, γέρον - γέροντος, καὶ

3) Οὐδέτερα : τὸ σῶμα, τὸ αἷμα.

Κλίσις ἀφωολήκτων

1. Ἀρσενικά καὶ θηλυκά

§ 102. Μὲ χαρακτηῖρα οὐρανικόν κ, γ, χ.

Ἐνικὸς

Ὄν.	ὁ	φύλαξ (κ-ς)	ἡ	φάλαγξ (γ-ς)	ὁ	ὄνουξ (χ-ς)
Γεν.	τοῦ	φύλακ - ος	τῆς	φάλαγγ - ος	τοῦ	ὄνουχ - ος
Δοτ.	τῷ	φύλακ - ι	τῇ	φάλαγγ - ι	τῷ	ὄνουχ - ι
Αἰτ.	τόν	φύλακ - α	τήν	φάλαγγ - α	τόν	ὄνουχ - α
Κλ.	ᾧ	φύλαξ	ᾧ	φάλαγξ	ᾧ	ὄνουξ

Πληθυντικὸς

Ὄν.	οἱ	φύλακ - ες	αἱ	φάλαγγ - ες	οἱ	ὄνουχ - ες
Γεν.	τῶν	φυλάκ - ων	τῶν	φαλάγγ - ων	τῶν	ὄνουχ - ων
Δοτ.	τοῖς	φύλαξ - ι (κ-σι)	ταῖς	φάλαγξ - ι (γ-σι)	τοῖς	ὄνουξ - ι (χ-σι)
Αἰτ.	τούς	φύλακ - ας	τάς	φάλαγγ - ας	τούς	ὄνουχ - ας
Κλ.	ᾧ	φύλακ - ες	ᾧ	φάλαγγ - ες	ᾧ	ὄνουχ - ες

Ὅμοιως κλίνονται τὰ : κόραξ, θώραξ, πτέρουξ, μᾶστιξ (-γος), διῶρουξ (-γος), βήξ (-χός).

§ 103. Μὲ χαρακτηριστῆρα χειλικὸν π, β.

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς	
Ὄν.	ὁ κώνωψ(π-ς)	χάλυψ(β-ς)	οἱ κώνωπ-ες	χάλυβ-ες
Γεν.	τοῦ κώνωπ-ος	χάλυβ-ος	τῶν κωνώπ-ων	χαλύβ-ων
Δοτ.	τῷ κώνωπ-ι	χάλυβ-ι	τοῖς κώνωπι(π-σι)	χάλυψι(β-σι)
Αἰτ.	τὸν κώνωπ-α	χάλυβ-α	τούς κώνωπ-ας	χάλυβ-ας
Κλ.	ὦ κώνωψ	χάλυψ	ὦ κώνωπ-ες	χάλυβες

Ὅμοίως κλίνονται τὰ ὀνόματα Ἄραψ, Κύκλωψ, λαῖλαψ, πριγκιψ, Αἰθίωψ, κλπ. (μύωψ, πρεσβύωψ).

§ 104. Μὲ χαρακτηριστῆρα ὀδοντικὸν τ, δ, θ.

	Ἐνικὸς			
Ὄν.	ὁ τάπητ(τ-ς)	ἡ πατρίς(δ-ς)	ὄρνιθ(θ-ς)	
Γεν.	τοῦ τάπητ-ος	τῆς πατρίδ-ος	ὄρνιθ-ος	
Δοτ.	τῷ τάπητ-ι	τῇ πατρίδ-ι	ὄρνιθ-ι	
Αἰτ.	τὸν τάπητ-α	τὴν πατρίδ-α	ὄρνιθ-α	
Κλ.	ὦ τάπητ	ὦ πατρίς	ὄρνιθ	

Πληθυντικὸς

Ὄν.	οἱ τάπητ-ες	αἱ πατρίδ-ες	ὄρνιθ-ες	
Γεν.	τῶν τάπητ-ων	τῶν πατρίδ-ων	ὄρνιθ-ων	
Δοτ.	τοῖς τάπητ-σι(τ-σι)	τοῖς πατρίδ-σι(δ-σι)	ὄρνιθ-σι(θ-σι)	
Αἰτ.	τούς τάπητ-ας	τάς πατρίδ-ας	ὄρνιθ-ας	
Κλ.	ὦ τάπητ-ες	ὦ πατρίδ-ες	ὄρνιθ-ες	

Ὅμοίως κλίνονται τὰ ὀνόματα: λέβητ, ταχύτης, ὠραιότητ, λευκότητ, γέλωτ, ἰδρώτ, λαμπάτ, ὄμάτ, ἐλλπίτ, Ἑλληνίτ, σφραγιτ (-ῖδοτ).

§ 105. Μὲ ντ πρὸ τῆτ καταλήξεωτ τῆτ γενικῆτ καὶ μὲ κατάληξιν -ς εἰτ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ.

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς	
Ὄν.	ὁ ἀνδριάτ	γίγασ	οἱ ἀνδριάντετ	γίγαντετ
Γεν.	τοῦ ἀνδριάντετ	γίγαντετ	τῶν ἀνδριάντετ	γίγαντετ
Δοτ.	τῷ ἀνδριάντετ	γίγαντετ	τοῖς ἀνδριάντετ	γίγασετ
Αἰτ.	τὸν ἀνδριάντετ	γίγαντετ	τούτ ἀνδριάντετ	γίγαντετ
Κλ.	ὦ ἀνδριάτ	γίγαν	ὦ ἀνδριάντετ	γίγαντετ

Ὁμοίως κλίνονται καὶ τὰ ὀνόματα : ἰμάς, ἐλέφας, ἀδάμας, κ. ἄ.

§ 106. Μὲν **ντ** πρὸ τῆς καταλήξεως τῆς γενικῆς τοῦ ἐνικοῦ λήγοντα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν εἰς - **ων**, - **οντος**, ἤ - **ῶν**, - **ῶντος**.

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

Ὀν.	ὁ	γέρον	Ξενοφῶν	οἱ	γέροντες	(Ξενοφῶντες)
Γεν.	τοῦ	γέροντος	Ξενοφῶντος	τῶν	γερόντων	Ξενοφόντων
Δοτ.	τῷ	γέροντι	Ξενοφῶντι	τοῖς	γέροσσι	Ξενοφῶσι
Αἰτ.	τὸν	γέροντα	Ξενοφῶντα	τούς	γέροντας	Ξενοφῶντας
Κλ.	ῶ	γέρον	Ξενοφῶν	ῶ	γέροντες	Ξενοφῶντες

Ὁμοίως κλίνονται καὶ τὰ ὀνόματα : ὁ ὀρίζων, ὁ λέων, ὁ Ναπολέων, κ. ἄ.

§ 107. α) Ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἀφωολήκτων τριτοκλίτων ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ὀνομάτων σχηματίζεται μὲ κατάληξιν **ς**. Τὸ **ς** ἐνώνεται μὲ τὸ πρὸ αὐτοῦ οὐρανικὸν εἰς **ξ** : κόραξ (= κόρακ - ς), μὲ τὸ πρὸ αὐτοῦ χειλικὸν εἰς **ψ** : Ἄραψ (= Ἄραβ - ς), τὸ δὲ ὀδοντικὸν πρὸ τοῦ **ς** ἀποβάλλεται : ἐλπῖς (= ἐλπιδ - ς).

β) Τὰ βαρύτενα ὀδοντικά εἰς - **ις** σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ μὲ κατάληξιν **ν** ἀντὶ **α** : τὴν ἔριν, τὴν ὄριν, τὴν Ἄρτεμιν καὶ τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀπὸ τὸ θέμα : ὦ ὄριν, ὦ Ἄρτεμιν (§ 9).

γ) Εἰς ὅσα πρὸ τῆς καταλήξεως **ς** τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἐνικοῦ ὑπάρχει τὸ **ντ**, τὸ **ντ** ἀποβάλλεται καὶ ἐκτείνεται τὸ πρὸ τοῦ **ντ** βραχὺ φωνῆεν εἰς μακρόν : γίγας (= γίγαντ - ς). Εἰς τὸ ὄνομα ὁδοῦς - ὀδόντος ἀπὸ τὸ ὀδοντ, τὸ **ο** μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ **ντ** πρὸ τοῦ **ς**, γίνεται **ου**. (Ἄναπληρωματικὴ ἔκτασις).

Ὅσα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔχουν κατάληξιν **ς**, ἔχουν ὀνομαστικὴν αὐτὸ τὸ θέμα μὲ ἔκτασιν τοῦ **ο** εἰς **ω**, ἀφοῦ ἐξέπεσε τὸ τελικὸν **τ** : γέρον (= γέροντ -), λέων (= λέοντ -).

Ἐκ τούτων τὰ βαρύτενα ἔχουν κλητικὴν ὁμοίαν μὲ τὸ θέμα καὶ ἐκπτώσιν τοῦ χαρακτῆρος **τ** : ὦ γίγαν(τ), ὦ λέον(τ) (§ 9).

2. Ο Ὑ Δ Ε Τ Ε Ρ Α

§ 108. Τὰ οὐδέτερα τριτόκλιτα κλίνονται σύμφωνα μὲ τὰ ἐξῆς παραδείγματα :

Ἑνικὸς

Ὀν.	τὸ	σῶμα	φρέαρ	κρέας	γεγονὸς	καθήκον
Γεν.	τοῦ	σώματος	φρέατος	κρέατος	γεγονότος	καθήκοντος
Δοτ.	τῷ	σώματι	φρέατι	κρέατι	γεγονότι	καθήκοντι
Αἰτ.	τὸ	σῶμα	φρέαρ	κρέας	γεγονὸς	καθήκον
Κλ.	ᾧ	σῶμα	φρέαρ	κρέας	γεγονὸς	καθήκον

Πληθυντικὸς

Ὀν.	τὰ	σώματα	φρέατα	κρέατα	γεγονότα	καθήκοντα
Γεν.	τῶν	σωμάτων	φρεάτων	κρεάτων	γεγονότων	καθηκόντων
Δοτ.	τοῖς	σώμασι	φρέασι	κρέασι	γεγονόσι	καθήκουσι
Αἰτ.	τὰ	σώματα	φρέατα	κρέατα	γεγονότα	καθήκοντα
Κλ.	ᾧ	σώματα	φρέατα	κρέατα	γεγονότα	καθήκοντα

Ὅμοίως κλίνονται καὶ τὰ ὀνόματα : ποίημα, χρῆμα, σφάλμα, τέρμα, κλίμα, ἦπαρ, ὕδωρ, γῆρας, πέρας, τέρας, ἄλας, μέλλον, προϊόν, περιβάλλον, παρὼν, προσόν, συμβάν.

3. Ἄφωνόκλητα μονοσύλλαβα

§ 109. Τὰ μονοσύλλαβα ἀφωνόληχτα τριτόκλιτα ὀνόματα κλίνονται ὡς ἐξῆς :

Ἑνικὸς

Ὀν.	ἡ	φλόξ	φλέψ	ὁ	ποῦς	τὸ	φῶς
Γεν.	τῆς	φλογός	φλεβός	τοῦ	ποδός	τοῦ	φωτός
Δοτ.	τῇ	φλογί	φλεβί	τῷ	ποδί	τῷ	φωτί
Αἰτ.	τὴν	φλόγα	φλέβα	τὸν	πόδα	τὸ	φῶς
Κλ.	ᾧ	φλόξ	φλέψ	ᾧ	ποῦς	ᾧ	φῶς

Πληθυντικὸς

Ὀν.	αἱ	φλόγες	φλέβες	οἱ	πόδες	τὰ	φῶτα
Γεν.	τῶν	φλογῶν	φλεβῶν	τῶν	ποδῶν	τῶν	φώτων
Δοτ.	ταῖς	φλοξί	φλεβί	τοῖς	ποσί	τοῖς	φωσί
Αἰτ.	τάς	φλόγας	φλέβας	τοὺς	πόδας	τὰ	φῶτα
Κλ.	ᾧ	φλόγες	φλέβες	ᾧ	πόδες	ᾧ	φῶτα

Ὅμοίως κλίνονται τὰ : σάρξ, δράξ, γλαῦξ, δούξ.

§ 110. Τὰ μονοσύλλαβα τριτόκλιτα ὀνόματα τονίζονται εἰς τὴν γενικήν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ εἰς τὴν λήγουσαν, ἀλλὰ κατ' ἐξαιρέσειν τονίζονται εἰς τὴν γενικήν τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὴν παραλήγουσαν τὰ ὀνόματα: ὁ παῖς - τοῦ παιδός - τῶν παίδων, τὸ οὖς - τοῦ ὠτός - τῶν ὠτων, ἡ δῆς τῆς δαδός - τῶν δάδων, τὸ φῶς - τοῦ φωτός - τῶν φώτων (= τῶν Θεοφανείων).

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν α) πολλά ἀπὸ τὰ ἀρσενικά λήγουν εἰς -ας καὶ κλίνονται εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν κατὰ τὸ ὁ ταμίας - τοῦ ταμία, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν γ' κλίσειν: ὁ φύλακας, κόλακας, ἄρχοντας, γέροντας· β) τὰ θηλυκὰ λήγουν εἰς -α καὶ κλίνονται εἰς μὲν τὸν ἐνικὸν κατὰ τὴν α' κλίσειν ἐλπίδα, φροντίδα, φλόγα, φλέβα, ἀσπίδα, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν γ' κλίσειν γ) μερικά ἔχουν ἄλλην μορφήν: ὁ γέρος, τὸ παιδί, τὸ δόντι, τὸ γόνατο.

γ') Ἐνρινόκλητα

§ 111. α') Κατὰ τὸν χειμῶνα ἡ πτώσις τῆς χιόνος ἐμποδίζει τοὺς χωρικοὺς νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ τοὺς γείτονας. Πολλὰ χωριά κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ χειμῶνος ἀποκλείονται ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. "Ὅσοι ἀναγκάζονται νὰ ὁδοιποροῦν κατὰ τὸν χειμῶνα, κινδυνεύουν νὰ χάσουν τὴν ὄρασιν ἀπὸ τὴν ἀντανάκλασιν ἐπὶ τῆς χιόνος τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτός. Ἐξ αἰτίας τοῦ ψύχους παγώνουν τὰ νερὰ ὄχι μόνον τῆς ὑπαίθρου, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐντὸς τῶν σωλήνων. Οἱ ποιμένες ὑποβάλλονται εἰς ἀγῶνα, διὰ νὰ συντηρήσουν τὰ ποιμνία των δι' ἔλλειψιν τροφῶν. Οἱ Ἕλληνες δὲ ναυτικοί, ποὺ ἔχουν μικρὰ πλοῖα, καταπλέουν εἰς τοὺς λιμένας καὶ περιμένουν τὴν ἀνοιξιν νὰ ταξιδεύσουν.

β') Νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

§ 112. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν αἱ λέξεις σωλήν (σωλήνος), ποιμὴν (ποιμένος), χειμῶν (χειμῶνος), χιὼν (χιόνος), γείτων (γείτονος), αἱ ὁποῖαι λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν εἰς -ην καὶ -ων χωρὶς κατάληξιν, ἔχουν χαρακτῆρα ἐνρινον καὶ λέγονται ἐνρινόκλητα. Μερικὰ σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ μὲ κατάληξιν ε: ἀκτίς - ἀκτίος· κλίνονται δὲ ὡς ἀκολουθῶς.

§ 113.

Ένικὸς

Ὄν.	ἡ	ἀκτίς	ὁ	Ἑλλην	ποιμὴν	χειμῶν	γείτων
Γεν.	τῆς	ἀκτίνος	τοῦ	Ἑλληρος	ποιμένοσ	χειμῶνοσ	γείτονοσ
Δοτ.	τῇ	ἀκτίνι	τῷ	Ἑλληνι	ποιμένι	χειμῶνι	γείτονι
Αἰτ.	τὴν	ἀκτίνα	τὸν	Ἑλληνα	ποιμένα	χειμῶνα	γείτονα
Κλ.	ᾧ	ἀκτίς	ᾧ	Ἑλλην	ποιμὴν	χειμῶν	γείτων

Πληθυντικὸς

Ὄν.	αἱ	ἀκτῖνες	οἱ	Ἕλληνες	ποιμένες	χειμῶνες	γείτονες
Γεν.	τῶν	ἀκτίνων	τῶν	Ἑλλήνων	ποιμένων	χειμῶνων	γείτόνων
Δοτ.	ταῖς	ἀκτίσι	τοῖς	Ἕλλησι	ποιμέσι	χειμῶσι	γείτοσι
Αἰτ.	τάς	ἀκτίνας	τούς	Ἕλληνας	ποιμένας	χειμῶνας	γείτονας
Κλ.	ᾧ	ἀκτῖνες	ᾧ	Ἕλληνες	ποιμένες	χειμῶνες	γείτονες

Κατὰ τὸ **ἀκτίς** κλίνονται τὰ ὀνόματα *Σαλαμίς*, *Ἐλευσίς*, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν μὲ κατὰλήξιν **ς**, πρὸ τοῦ ὁποῖου ἀποβάλλεται ὁ χαρακτήρ **ν**.

§ 114. Τὰ ἐνρινόληκτα, πού σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν ἀπὸ τὸ θέμα χωρὶς κατὰλήξιν **ς**, λήγουν εἰς - **ην** ἢ - **ων** ἢ - **αν** : *σωλήν*, *μῆν*, *λιμῆν*, *ἀγόν*, *χιτών*, *αἰών*, *λειμών*, *χειλιδών*, *ἀηδών*, *ἡγεμών*, *εἰκών*, *μεγιστάν*, *Ἀκαρνάν*, *Ἐδρυτάν*, κ. ἄ. Ἐπ' αὐτὰ ἄλλα διατηροῦν τὸ **η** καὶ τὸ **ω** εἰς ὅλας τὰς πτώσεις : *σωλήν* - *σωλήνης*, *χειμῶν* - *χειμῶνος* καὶ ἄλλα εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις ἀντὶ **η** ἔχουν **ε** καὶ ἀντὶ τοῦ **ω** ἔχουν **ο** : *ποιμὴν* - *ποιμένος*, *γείτων* - *γείτονος*, *ἀηδών* - *ἀηδόνοσ*.

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀρσενικὰ ἐνρινόληκτα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ λήγουν καὶ εἰς - **ας** : ὁ *χειμῶνας*, ὁ *γείτονας*, ὁ *σωλήνας*, καὶ κλίνονται κατὰ τὸ ὀταμίας - τοῦ *ταμία*, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν. Τὰ ὀνόματα *ἀκτίς*, *Σαλαμίς*, *Ἐλευσίς* ἀπαντοῦν συνήθως ἢ *ἀκτίνα*, ἢ *Σαλαμίνα*, ἢ *Ἐλευσίνα* καὶ κλίνονται κατὰ τὸ ἢ ἡμέρα, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν γ' κλίσιν.

δ') Ὑγρόληκτα μὲ χαρακτηριστῆρα ρ

§ 115. Ὑγρόληκτα τριτόκλιτα ὀνόματα εἶναι, ὅσα ἔχουν χαρακτηριστῆρα ρ : ὁ κλητῆρ (κλητῆρ - ος), ὁ ἀήρ (ἀέρ - ος), ῥήτωρ (ῥήτορ - ος).

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

Ὀν.	ὁ κλητῆρ	ἀήρ	ῥήτωρ	οἱ κλητῆρες	ἀέρες	ῥήτορες
Γεν.	τοῦ κλητῆρος	ἀέρος	ῥήτορος	τῶν κλητῆρων	ἀέρων	ῥητόρων
Δοτ.	τῷ κλητῆρι	ἀέρι	ῥήτορι	τοῖς κλητῆρσι	ἀέρσι	ῥήτορσι
Αἰτ.	τὸν κλητῆρα	ἀέρα	ῥήτορα	τοὺς κλητῆρας	ἀέρας	ῥήτορας
Κλ.	ὦ κλητῆρ	ἀήρ	ῥῆτορ	ὦ κλητῆρες	ἀέρες	ῥήτορες

Ὅμοιως κλίνονται τὰ ὀνόματα στατήρ, κρατήρ, νιπήρ, αἰθήρ, κοσμήτωρ, πράκτωρ, σωτήρ, τὸ ὅποῖον ἔχει κλητικὴν ὦ σῶτερ : Σῶτερ καὶ σῶσόν με. Τὸ ἔαρ ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὸν ἐνικόν.

§ 116. Ὅσα ἔχουν χαρακτηριστῆρα ρ, σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀπὸ τὸ θέμα, ὅπως καὶ τὰ ἐνρινόληκτα, καὶ λήγουν εἰς -ηρ ἢ -ωρ. Ἀπὸ τὰ εἰς -ηρ ἄλλα διατηροῦν εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις τὸ η : κλητῆρ, -ῆρος καὶ ἄλλα ἔχουν ἐναντὶ τοῦ η : ἀήρ - ἀέρος. Τὰ εἰς -ωρ ἔχουν ο εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις : ῥήτωρ, -ορος.

§ 117. Χαρακτῆρα ρ ἔχουν καὶ τὰ ὀνόματα πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ καὶ κλίνονται : ὁ πατήρ - τοῦ πατρὸς - τὸν πατέρα - οἱ πατέρες - τῶν πατέρων - τοὺς πατέρας. Κλητ. ἐν. ὦ πάτερ, μήτερ, θύγατερ. Δοτ. ἐν. τῷ πατρί, τῇ μητρί, τῇ θυγατρὶ. Δοτ. πληθ. τοῖς πατράσι, ταῖς μητράσι, ταῖς θυγατράσι.

Τὸ ὄνομα ἀνήρ κλίνεται ὁ ἀνὴρ - τοῦ ἀνδρὸς - τὸν ἄνδρα - ὦ ἄνερ, οἱ ἄνδρες - τῶν ἀνδρῶν - τοὺς ἄνδρας. Δοτ. ἐν. τῷ ἀνδρί. Δοτ. πλ. ἀνδράσι. Τὰ ὀνόματα ταῦτα λέγονται **συγκοπτόμενα**, διότι εἰς τὴν γεν. καὶ δοτ. τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀποβάλλεται τὸ πρὸ τοῦ χαρακτηριστῆρος φωνῆεν : πατέρος - πατρός, μητέρος - μητρὸς κλπ. Εἰς τὴν δοτ. τοῦ πληθ. ἀναπτύσσεται ὁ φθόγγος α πρὸ τῆς καταλήξεως -σι : πατράσι, θυγατράσι.

Τὸ ὄνομα μάρτυς μὲ κατάληξιν ς ἔχει χαρακτηριστῆρα ρ καὶ κλίνεται

ὁ μάρτυς - τοῦ μάρτυρος - τὸν μάρτυρα - ὃ μάρτυς - οἱ μάρτυρες -
τῶν μαρτύρων - τοὺς μάρτυρας.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Καὶ αὐτά, ὅπως καὶ τὰ ἐνρινόληκτα, εἰς τὴν ὁμιλου-
μένην καὶ τὴν λογοτεχνίαν λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικῆ εἰς - ας καὶ κλι-
νονται κατὰ τὸ ὀ ταμία - τοῦ ταμία, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν τρίτην κλι-
σιν: ὁ κλητήρας, ὁ νικητήρας, ὁ ἀέρας, κλπ. Συνηθέστερα ἐπίσης εἶναι: ὁ πατέρας,
ἡ μητέρα, ἡ θνηγάτρα, ὁ μάρτυρας, ὁ ἄνδρας.

ε') Σιγμόληκτα

§ 118. α') Τὰ **Τέμπη** εἶναι κοιλὰς μεταξὺ τοῦ ὄρους Ὀλύμπου
καὶ Ὀσσης. Αὕτη ἔχει **μῆκος** ὀκτὼ χιλιάδων μέτρων περίπου,
πλάτος δὲ τριάκοντα. Διὰ μέσον τῆς κοιλάδος τῶν **Τεμπῶν** ρέει ὁ
Πηρεῖος ποταμός, τοῦ ὁποῖου αἱ ὄχθαι κατὰ τὸ **θέρους** ὁμοιάζουν
μὲ κῆπον **ἀνθέων**.

β') Ὁ αἰὼν τοῦ **Περικλέους** ὀνομάσθη χρυσοῦς αἰὼν. Ἀρχηγὸς
τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ἦτο κατ'
ὄνομα μὲν ὁ Εὐρυβιάδης, πράγματι ὅμως ὁ **Θεμιστοκλῆς**. Ὁ Πλάτων
ἦτο μαθητὴς τοῦ **Σωκράτους**. Τὰ ἔργα τῶν ποιητῶν **Σοφοκλέους**
καὶ Εὐριπίδου εἰς τὸ θέατρον παρακολουθοῦντο ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἀθη-
ναίους. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπρόσεχαν τὸν ρήτορα **Δημοσθένη**, ὅταν ὠμι-
λοῦσε, περισσότερον ἀπὸ τὸν Αἰσχίνην.

§ 119. Εἰς τὰ ἀνωτέρω κείμενα ὑπάρχουν τὰ ὀνόματα 1) οὐδέ-
τερα εἰς - ος: τὸ μῆκος, πλάτος, ἄνθος· 2) κύρια ἀρσενικά εἰς - ης:
Σωκράτης, Δημοσθένης, Σοφοκλῆς. Αὐτὰ ἔχουν χαρακτηρὰς (ἀνθεσ-,
ὄρεσ-, Δημόσθενεσ-) καὶ λέγονται **σιγμόληκτα**.

§ 120. Κλίσεις σιγμολήκτων

Ἐνικὸς

Ὀν.	τὸ	ἔθνος	ὁ	Σωκράτης	Περικλῆς
Γεν.	τοῦ	ἔθνους	τοῦ	Σωκράτους	Περικλέους
Δοτ.	τῷ	ἔθνει	τῷ	Σωκράτει	Περικλεῖ
Αἰτ.	τὸ	ἔθνος	τὸν	Σωκράτη (ν)	Περικλῆ
Κλ.	ὃ	ἔθνος	ὃ	Σώκρατες	Περικλῆ
			καὶ	Σωκράτη	

Πληθυντικός

Ὄν.	τὰ ἔθνη	(Σωκράται - Περικλείς)
Γεν.	τῶν ἐθνῶν	(Σωκρατῶν - Περικλέων)
Δοτ.	τοῖς ἔθνεσι	— —
Αἰτ.	τὰ ἔθνη	(Σωκράτας - Περικλείς)
Κλ.	ᾧ ἔθνη	— —

Κατὰ τὸ **ἔθνος** κλίνονται τὰ : βέλως, ὄρος, ἄνθος, κράτος, τεῖχος, γένος, πλάτος, βάθος, μῆκος, κέρδος, θάρρος, ὕψος, σκάφος· κατὰ δὲ τὸ **Σωκράτης** καὶ **Περικλῆς** τὰ : Ἀριστοφάνης, Διογένης, Ἀγαθοκλῆς, Σοφοκλῆς, Θεμιστοκλῆς, κ. ἄ.

§ 121. α') Τὰ οὐδέτερα τριτόκλιτα σιγμόληκτα εἰς - **ος** ἔχουν θέμα εἰς - **εσ** : ἔθνεσ -, ὄρεσ -, ἀνθεσ -, ἀπὸ τὸ ὅποιον σχηματίζεται ἡ ὀνομαστικὴ μὲ τροπήν τοῦ **ε** εἰς **ο** : ἔθνος, ὄρος, ἄνθος.

Εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὁ χαρακτήρ **σ** ἀποβάλλεται μεταξὺ τῶν φωνηέντων καὶ συναίρουσιν τὰ **ε ο** εἰς **ου** : ἐθνε (σ) **ος** - ἐθνο**υς**, τὸ **ε α** εἰς **η** ἐθνε (σ) - **α** - ἔθνη καὶ **ε ω** εἰς **ω** : ἐθνε (σ) **ων** - ἐθνῶν.

Μερικὰ ἔχουν γενικὴν πληθυντ. ἀσυναίρετον : τῶν ὀρέων, τῶν ἀνθέων, τῶν χειλέων.

β') Τὰ ἀρσενικά εἰς - **ης** σιγμόληκτα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν ἀπὸ τὸ θέμα εἰς - **εσ**, μὲ ἕκτασιν τοῦ **ε** εἰς **η** : Σωκράτης (θ. Σωκράτε**σ** -), γενικὴ Σωκράτε(σ) - **ος** - Σωκράτους, αἰτιατ. Σωκράτε(σ) - **α** - Σωκράτη.

Τὸ ὄνομα **Περικλῆς** προῆλθεν ἀπὸ τὸ **Περικλέης** (θ. Περικλέε**σ** -) μὲ συναίρεσιν **Περικλῆς**, ἡ γενικὴ **Περικλέους** (ἀπὸ τὸ **Περικλέε** (σ) - **ος**)· ὁμοίως ἐσχηματίσθησαν καὶ τὰ **Σοφοκλῆς**, **Θεμιστοκλῆς**, κλπ. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἀπαντᾷ καὶ μὲ **ν** : Σωκράτη καὶ Σωκράτην, Δημοσθένη καὶ Δημοσθένην κατὰ τὰ πρωτόκλιτα : τὸν **Ἐδριπίδην**).

Παρατηρήσεις. Τὰ εἰς - **ης** κύρια ὀνόματα κλίνονται καὶ κατὰ τὴν πρώτην κλίσην κατὰ τὰ **Κανάριος** καὶ **Διγενής**, § 62,2.

Η ΑΝΑΡΓΥΡΕΙΟΣ ΣΧΟΛΗ ΣΠΕΤΣΩΝ *

§ 122. Αί Σπέτσαι εἶναι νῆσος ἀπέναντι τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀργολίδος· χωρίζεται ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον διὰ στενῆς λωρίδος θαλάσσης, πλάτους περίπου δύο χιλιομέτρων.

Εἰς ἀπόστασιν χιλίων μέτρων ἀπὸ τῆς κεντρικῆς πλατείας τῆς πόλεως πρὸς δυσμὰς διακρίνει κανεῖς, ὅταν τὸ πλοῖον πλησιάσῃ πρὸς τὴν νῆσον, συγκρότημα ἀπὸ πέντε κτίρια. Αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴν Ἀναργύρειον Σχολήν. Τὸ ὄνομα αὐτὸ ἔλαβεν ἡ Σχολή ἀπὸ τὸν ἰδρυτὴν τῆς Ἀνάργυρον.

Ὁ Ἀνάργυρος μικρὸς τὴν ἡλικίαν ἐπιῆγε ὡς μετανάστης εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἀπ' ὅπου μετὰ πολλὰ ἔτη, γέρον πλέον, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, τὰς Σπέτσας.

Μὲ τὰ χρήματα, πὸν ἐκέρδισε εἰς τὴν ξένην γῆν, ἔκτισε τὸ ξενοδοχεῖον « Ποσειδώνειον », πὸν εἶναι στόλισμα τῆς νήσου, μὲ πρόσοψιν πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐπιπλωμένον μὲ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα ἐπιπλα καὶ τάπητας περσικούς. Ἄλλα χρήματα διέθεσε διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ λιμενοβραχίονος, διὰ κατισκευὴν ὁδῶν ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ ἐξωραϊσμὸν τοῦ λιμένος καὶ τῆς πλατείας.

Τὸ μεγαλύτερον ποσὸν χρημάτων διέθεσε διὰ τὴν Σχολήν, εἰς τὴν ἀνέγειρεν τῆς ὁποίας ἐπέβλεψεν ὁ ἴδιος, ὡς ἐπιστάτης ἔργων.

Διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς ἐκληροδότησεν εἰς αὐτὴν τὸ ξενοδοχεῖον, τὴν ιδιόκτητον οἰκίαν του, τὴν μεγάλην περιουσίαν τοῦ δάσους καὶ κατέθεσεν εἰς ξένας Τραπεζὰς σημαντικὸν ποσόν. Ἡ διαχείρισις δὲ τῶν προσόδων ἐκ τῆς περιουσίας, τοῦ κληροδοτήματος, τῶν διδάκτρων καὶ τροφείων τῶν μαθητῶν ἀνετέθη δι' εἰδικὸν νόμον εἰς μίαν Ἐπιτροπήν. Ἡ Σχολή λειτουργεῖ ὡς οἰκοτροφεῖον μὲ ἔσωτερικὸς μαθητὰς καὶ περιλαμβάνει τὰς δύο ἀνωτέρας τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου, Γυμνάσιον καὶ μέσσην Ἐμπορικὴν Σχολήν.

Ἐκ τῶν πέντε κτιρίων τὸ κεντρικὸν εἶναι τὸ διδακτήριον, τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τῶν αἰθουσῶν διδασκαλίας περιλαμβάνει καὶ τὰ ἐργαστήρια Φυσικῆς, Χημείας, Χειροτεχνίας, τὸ μουσεῖον Ζωολογίας, Ὄρνυτολογίας, Βιβλιοθήκην καὶ τὴν μεγάλην αἴθουσαν διὰ τὰς ἐορτάς, δια-

* Ἀσκήσεις διὰ τὰ οὐσιαστικά τῶν τριῶν κλίσεων.

λέξεις και κινηματογράφον. Εἰς τὰ ἄλλα κτίρια εὐρίσκονται τὰ ὑπνοδωμάτια, ἀναγρωστήρια μὲ ἐγκαταστάσεις λουτήρων καὶ νιπτήρων, εἰς τοὺς ὁποίους διοχετεύεται τὸ ὕδωρ διὰ τὴν καθαριότητα μὲ σωλήνας ἀπὸ φρέατα.

Τὸ πόσιμον ὕδωρ ἔρχεται διὰ σωλήρων ἀπὸ τὸ ὑδραγωγεῖον τῆς πόλεως. Ὑπάρχον ἀκόμη ἐγκαταστάσεις διὰ τὴν κεντρικὴν θέρμανσιν καὶ διὰ τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικοῦ φωτός· πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ νοσοκομεῖον μὲ ἰατρὸν καὶ νοσοκόμον.

Εἰς τὸν πρὸ τοῦ διδακτηρίου χώρον ἐκτείνεται ὁ κήπος μὲ παντὸς εἶδους δένδρα καὶ ἄνθη.

Εἰς τὸ βάθος τοῦ διαδρόμου, ὁ ὁποῖος ὀδηγεῖ ἀπὸ τὸ θερμεῖον πρὸς τὸ διδακτήριον, εἶναι στημένος ἐπὶ βάθρον ὁ ἀνδριάς τοῦ ἰδρωτοῦ Ἀναργύρου.

Ὁ Ἀναργύρος εἶναι εὐεργέτης τῆς νήσου καὶ δικαίως τιμᾶται ἀπὸ τοὺς κατοικοὺς τῶν Σπετσῶν ἢ μνήμη αὐτοῦ*.

Ἀνώμαλα οὐσιαστικά

§ 123. Πολλὰ οὐσιαστικά ὀνόματα δὲν κλίνονται σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνας μῆς ἀπὸ τὰς τρεῖς κλίσεις καὶ λέγονται **ἀνώμαλα**.

Τὰ συνηθέστερα ἀνώμαλα οὐσιαστικά εἶναι τὰ ἐξῆς :

1. ὁ πρεσβευτής - τοῦ πρεσβευτοῦ κλπ., κατὰ τὴν α' κλίσιν, πληθυντικ. οἱ πρόεσβεις - τῶν πρόεσβειων, κατὰ τὴν γ' κλίσιν.
2. ὁ πλοῦς - τοῦ πλοῦ, κατὰ τὴν β' κλίσιν, πληθυντ. οἱ πλόες - τῶν πλόων - τοὺς πλόας, κατὰ τὴν γ' κλίσιν.
3. ἡ γυνή - τῆς γυναικός - τὴν γυναῖκα, πληθ. αἱ γυναῖκες - τῶν γυναικῶν - τὰς γυναῖκας - δοτ. ταῖς γυναῖξι, (σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις)· εἰς τὴν ὀμιλουμένην ἡ γυναῖκα - τῆς γυναῖκας, κατὰ τὴν α' κλίσιν.
4. ὁ Ἄρης - τοῦ Ἄρεως - τὸν Ἄρη (ν).
5. ὁ Μωϋσῆς - τοῦ Μωϋσέως - τὸν Μωϋσῆ (ν).
6. ὁ Ζεὺς - τοῦ Διὸς - τὸν Δία - ὦ Ζεῦ.

* Ὁ διδάσκων πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν διδαχθέντων ἀναθέτει εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὸν σχηματισμὸν τύπων, κατὰ τὴν κρίσιν του καταλλήλων διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς ἐκμαθήσεως ὑπ' αὐτῶν τὸ αὐτὸ γίνεται μὲ ἐκάστην ἄσκησιν.

7. ὁ κύων - κυνός - κύνα, κυνῶν - κύνας, εἰς τὴν ὀμιλουμένην ἀντικατεστάθη μετὰ τὴν λέξιν σκύλος.

8. τὸ γόνυ - γόνατος - γόνατα, τὸ δόρυ - δόρατος - δόρατα.

§ 124. Ἄπαντοῦν μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἢ πληθυντικὸν ἀριθμὸν :

1. Τὰ κύρια ὀνόματα : Ἄριστείδης - Πειραιεὺς - Ἀθῆραι - Πάτραι.
2. Τὰ ὀνόματα μετάλλων, φυσικῶν σωμάτων, φαινομένων : ὁ χρυσός, ὁ σίδηρος, τὸ ἔαρ, τὸ γῆρας, ἡ νεότης.
3. Τὰ ὀνόματα ἐορτῶν : τὸ Πάσχα, τὰ Χριστούγεννα, τὰ Φῶτα.

Ἰδιαίτεροι τύποι τῶν οὐσιαστικῶν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης

§ 125. Ἐκτὸς τῶν ὀνομάτων, ποὺ κλίνονται κατὰ μίαν ἀπὸ τὰς τρεῖς κλίσεις, ὑπάρχουν εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν ἰδιαίτεροι τύποι οὐσιαστικῶν, ποὺ ἀπαντοῦν καὶ εἰς τὰ Ἀναγνωστικά τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου. Χρῆσις τῶν τύπων αὐτῶν γίνεται εἰς τὰ διηγήματα καὶ τὰ ποιήματα. Τὰ ἀνώμαλα αὐτὰ ὀνόματα λέγονται **ιδιόκλιτα**.

§ 126. α') Ἄρσενικά :

- 1) ὁ παππᾶς - οἱ παππάδες - τῶν παππάδων, ὁ ψωμᾶς - οἱ ψωμάδες - τῶν ψωμάδων.
2. ὁ μπάρμπας - οἱ μπαρμπάδες - τῶν μπαρμπάδων.
3. ὁ μανάβης - οἱ μανάβηδες - τῶν μανάβηδων, ὁ ράφτης - οἱ ράφτηδες - τῶν ράφτηδων καὶ ραφτάδες - τῶν ραφτάδων.
4. ὁ μαστορας - οἱ μαστόροι - τῶν μαστόρων - τοὺς μαστόρους.
5. ὁ παπποῦς - οἱ παπποῦδες - τῶν παπποῦδων.
6. ὁ καφές - οἱ καφέδες - τῶν καφέδων.

β') Θελυκά :

1. Ἡ ὀκά - τῆς ὀκάς - οἱ ὀκάδες - τῶν ὀκάδων, κλπ.
2. ἡ γιαγιὰ - τῆς γιαγιᾶς - οἱ γιαγιάδες - τῶν γιαγιάδων.
3. ἡ κυρά - τῆς κυρᾶς - οἱ κυράδες - τῶν κυράδων.
4. ἡ νύφη - τῆς νύφης - οἱ νυφάδες - τῶν νυφάδων.

γ') Οὐδέτερα :

τὸ γραψίμο - τοῦ γραψίματος - τὰ γραψίματα, τὸ τρεξιμο, τὸ ράψιμο, τὸ δέσιμο, κ. ἄ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἐπίθετα

α') Ἐπίθετα δευτερόκλιτα

§ 127. Ἡ Ὀλυμπία ἦτο κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους τόπος **ιερός**. Εἰς τὸ **πυκνὸν** δάσος ἦτο κτισμένος **λαμπρὸς** ναὸς τοῦ Διὸς μὲ **πλούσια** ἀφιερῶματα καὶ **μαρμάρια** ἀγάλματα. Εἰς **κατάλληλον** δὲ χώρον ἦτο στάδιον, ὅπου ἐγίνοντο οἱ **Πανελλήνιοι Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες**. Εἰς αὐτοὺς ἐλάμβανον μέρος οἱ πῦθ **περίφημοι** ἀθληταὶ ἀπ' ὄλας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις. Εἰς τοὺς ἀγῶνας **παρευρίσκοντο ἐπίσημοι** ἀντιπρόσωποι ἐξ ὄλης τῆς Ἑλλάδος καὶ παρακολουθοῦσαν αὐτοὺς καθήμενοι εἰς **ἀναπαυτικὰς** ἑδρας. Οἱ νικηταὶ ἐστεφανώνοντο ἀπὸ τὴν **Ἑλλανόδικον** Ἐπιτροπὴν μὲ κλάδον ἐλαίας. Ἡ πατρίς ἐδέχετο τοὺς **ἐνδόξους** νικητὰς μὲ **ἀφάνταστον** ἐνθουσιασμόν καὶ ἐκορμήνιζε **μικρὸν** μέρος ἀπὸ τὰ **ὑψηλὰ** τείχη, διότι τὰ **χαλύβδινα** σώματα τῶν **ἐνδόξων** νικητῶν ἦσαν **ἱκανὰ** διὰ τὴν **ἀποτελεσματικὴν** ἀμυνάν της.

§ 128. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον εἰς τὰς φράσεις ὁ **λαμπρὸς** ναὸς, τὸ **πυκνὸν** δάσος, **μαρμάρια** ἀγάλματα, ἢ λέξεις **λαμπρὸς**, πού προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικὸν ναὸς, φανερώνει τί λογῆς εἶναι ὁ ναὸς, δηλ. φανερώνει μίαν ιδιότητα τοῦ ναοῦ, τὴν λαμπρότητα. Ἐπίσης ἢ λέξεις **πυκνὸν** προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικὸν δάσος καὶ φανερώνει τὴν πυκνότητα αὐτοῦ. Ἐξ ἄλλου ἢ λέξεις **μαρμάρινον** προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικὸν ἀγαλμα καὶ φανερώνει ἀπὸ τί ἦτο κατεσκευασμένον τὸ ἀγαλμα, δηλ. τὴν ποιότητα τοῦ ἀγάλματος. Τὸ ἴδιον καὶ αἱ λέξεις **πλούσια**, **περίφημοι**, **κατάλληλος**, **δάφνιος** προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικὰ ἀφιερῶματα, ἀθληταὶ, χώρος, στέφανος, καὶ φανερώνουν τί λογῆς εἶναι αὐτά, ἢ, ὅπως ἄλλως λέγομεν, τὴν **ιδιότητα** ἢ **ποιότητα** τῶν οὐσιαστικῶν. Αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται **ἐπίθετα**, ἦτοι :

Ἐπίθετα λέγονται αἱ λέξεις, πού φανερώνουν κάποιαν ιδιότητα ἢ ποιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ, τὸ ὁποῖον προσδιορίζουν.

§ 129. Τὰ ἐπίθετα προσδιορίζουν οὐσιαστικά ἀρσενικοῦ, θηλυκοῦ ἢ οὐδέτερου γένους : ὁ *ιερός* τόπος - ἡ *ιερά* Διαθήκη - τὸ *ιερόν* Εὐαγγέλιον, ὁ *πλούσιος* κῆπος - ἡ *πλουσία* χώρα - τὸ *πλούσιον* ἔδαφος, ὁ *καλός* μαθητής - ἡ *καλή* ἡμέρα - τὸ *καλόν* παιδίον, ὁ *κατάλληλος* χῶρος - ἡ *κατάλληλος* ἐποχὴ - τὸ *κατάλληλον* ἐργαλεῖον. Ἔχουν δηλαδὴ τὰ ἐπίθετα κανονικῶς τρία γένη καὶ δι' αὐτὸ λέγονται **τριγενῆ**.

§ 130. Ἄν προσέξωμεν τὰς καταλήξεις τῶν ἐπιθέτων, θὰ ἴδωμεν, ὅτι ἄλλα ἐπίθετα ἔχουν τρεῖς καταλήξεις, μίαν διὰ κάθε γένος : ὁ *ιερός* - ἡ *ιερά* - τὸ *ιερόν*, ὁ *πικρὸς* - ἡ *πικρή* - τὸ *πικρόν*, ἐνῶ ἄλλα ἔχουν μίαν κατάληξιν διὰ τὸ ἀρσενικόν καὶ θηλυκόν καὶ ἄλλην διὰ τὸ οὐδέτερον : ὁ *περίφημος* - ἡ *περίφημος* - τὸ *περίφημον*, ὁ *κατάλληλος* - ἡ *κατάλληλος* - τὸν *κατάλληλον*.

Ὅσα ἔχουν τρεῖς καταλήξεις, ἦτοι μίαν διὰ κάθε γένος λέγονται, **τρικατάληκτα**, ὅσα δὲ ἔχουν μίαν διὰ τὸ ἀρσενικόν καὶ θηλυκόν καὶ ἄλλην διὰ τὸ οὐδέτερον, λέγονται **δικατάληκτα**.

§ 131. Τὰ τρικατάληκτα καὶ δικατάληκτα ἐπίθετα, ποὺ ἔχουν εἰς τὸ ἀρσενικόν κατάληξιν - **ος**, λέγονται **δευτεροκλίτα**.

Κλίσις δευτεροκλίτων ἐπιθέτων

§ 132. 1. Τρικατάληκτα

Ἐνικὸς

Ὄν.	<i>καλ</i> - <i>ος</i>	<i>καλ</i> - <i>ῆ</i>	<i>καλ</i> - <i>όν</i>	<i>δίκα</i> - <i>ος</i>	<i>δίκα</i> - <i>α</i>	<i>δίκα</i> - <i>ον</i>
Γεν.	<i>καλ</i> - <i>οῦ</i>	<i>καλ</i> - <i>ῆς</i>	<i>καλ</i> - <i>οῦ</i>	<i>δίκα</i> - <i>ου</i>	<i>δίκα</i> - <i>ας</i>	<i>δίκα</i> - <i>ου</i>
Δοτ.	<i>καλ</i> - <i>ῶ</i>	<i>καλ</i> - <i>ῆ</i>	<i>καλ</i> - <i>ῶ</i>	<i>δίκα</i> - <i>ω</i>	<i>δίκα</i> - <i>α</i>	<i>δίκα</i> - <i>ω</i>
Αἰτ.	<i>καλ</i> - <i>όν</i>	<i>καλ</i> - <i>ῆν</i>	<i>καλ</i> - <i>όν</i>	<i>δίκα</i> - <i>ον</i>	<i>δίκα</i> - <i>αν</i>	<i>δίκα</i> - <i>ον</i>
Κλ.	<i>καλ</i> - <i>ε</i>	<i>καλ</i> - <i>ῆ</i>	<i>καλ</i> - <i>όν</i>	<i>δίκα</i> - <i>ε</i>	<i>δίκα</i> - <i>α</i>	<i>δίκα</i> - <i>ον</i>

Πληθυντικὸς

Ὄν.	<i>καλ</i> - <i>οἱ</i>	<i>καλ</i> - <i>αἱ</i>	<i>καλ</i> - <i>ᾶ</i>	<i>δίκα</i> - <i>οἱ</i>	<i>δίκα</i> - <i>αι</i>	<i>δίκα</i> - <i>α</i>
Γεν.	<i>καλ</i> - <i>ῶν</i>	<i>καλ</i> - <i>ῶν</i>	<i>καλ</i> - <i>ῶν</i>	<i>δίκα</i> - <i>ων</i>	<i>δίκα</i> - <i>ων</i>	<i>δίκα</i> - <i>ων</i>
Δοτ.	<i>καλ</i> - <i>οῖς</i>	<i>καλ</i> - <i>αῖς</i>	<i>καλ</i> - <i>οῖς</i>	<i>δίκα</i> - <i>οις</i>	<i>δίκα</i> - <i>αις</i>	<i>δίκα</i> - <i>οις</i>
Αἰτ.	<i>καλ</i> - <i>οὺς</i>	<i>καλ</i> - <i>ᾶς</i>	<i>καλ</i> - <i>ᾶ</i>	<i>δίκα</i> - <i>ους</i>	<i>δίκα</i> - <i>ας</i>	<i>δίκα</i> - <i>α</i>
Κλ.	<i>καλ</i> - <i>οἱ</i>	<i>καλ</i> - <i>αἱ</i>	<i>καλ</i> - <i>ᾶ</i>	<i>δίκα</i> - <i>οἱ</i>	<i>δίκα</i> - <i>αι</i>	<i>δίκα</i> - <i>α</i>

§ 133. α) Τῶν δευτεροκλίτων τρικατάληκτων ἐπιθέτων τὸ ἀρ-

σενικόν εις - ος καὶ οὐδέτερον εις - ον κλίνονται κατὰ τὴν δευτέραν κλίσιν, τὸ δὲ θηλυκὸν εις - η ἢ - α κλίνεται κατὰ τὴν α' κλίσιν.

β) Τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα ἔχουν θηλυκὸν μὲ κατὰληξιν κανονικῶς **η** : πυκνός - πυκνή, ὑψηλός - ὑψηλή. "Ὅταν ὅμως πρὸ τῆς καταλήξεως - ος τοῦ ἀρσενικοῦ γένους ὑπάρχη φωνῆεν ἢ ρ, τότε τὸ θηλυκὸν ἔχει κατὰληξιν **α μακρόν** : ὠραῖος - ὠραία, καθαρός - καθαρά, νέος - νέα, ἀλλὰ ὄγδοος - ὄγδοή.

γ) Τὸ θηλυκὸν τῶν ἐπιθέτων αὐτῶν τονίζεται εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ, ὅπου καὶ ὅπως αἱ ἴδιαι πτώσεις τοῦ ἀρσενικοῦ : ὠραῖαι - ὠραίων (ὠραῖοι - ὠραίων), πλούσιαι - πλουσίων (πλούσιοι - πλουσίων).

2. Δικατάληκτα

§ 134. Τὰ δικατάληκτα δευτερόκλιτα ἐπίθετα κλίνονται κατὰ τὴν β' κλίσιν : ὁ, ἡ περιφρημος, τὸ περιφρημον.

Δικατάληκτα δευτερόκλιτα ἐπίθετα εἶναι :

α) Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ σύνθετα : ἐνδοξος, περιφρημος, ἀθάνατος, ἀόρατος, πολύτιμος, εὐκολος, κ. ἄ.

β) Μερικὰ ἀπλᾶ ἐπίθετα, ὅπως τά : βάσβαρος, ἔρημος, ἡμερος, ἡσυχος, κίβδηλος, φλύαρος, καὶ

γ) μερικὰ ἀπ' ὅσα λήγουν εἰς - **ειος**, - **ιμος**, - **ιος** : βόρειος, ὠφέλιμος, δόκιμος, ὠριμος, γαμήλιος.

§ 135. Παράτηρησεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν α) τὸ θηλυκὸν τῶν τρικατάληκτων δευτερόκλιτων ἐπιθέτων ἔχει κατὰληξιν - **α**, μόνον ὅταν πρὸ τῆς καταλήξεως - ος τοῦ ἀρσενικοῦ ὑπάρχη φωνῆεν : νέος - νέα. Εἰς ὅσα πρὸ τῆς καταλήξεως - ος ὑπάρχει ρ, τὸ θηλυκὸν ἔχει κατὰληξιν **η** : μαῦρος - μαύρη, - καθαρός - καθαρή.

β) Πολλὰ προπαροξύτονα δευτερόκλιτα ἐπίθετα τονίζονται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις ὅλων τῶν γενῶν πλην τῆς γενικῆς τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὴν συλλαβὴν, πρὸ τονίζεται καὶ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ γένους : πλούσιος - πλούσια - τοὺς πλούσιους, ἀθάνατος - ἀθάνατη - τοὺς ἀθάνατους.

γ) Πολλὰ δικατάληκτα ἔχουν γίνεαι τρικατάληκτα : ἀθάνατος - ἀθάνατη - ἀθάνατον, ἡσυχος - ἡσυχη - ἡσυχον, ἡμερος - ἡμερη - ἡμερον.

3. Συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθετα

§ 136. Τὰ συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθετα εἶναι τὰ περισσότερα τρικατάληκτα καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς :

	Ἐνικὸς			Πληθυντικὸς		
Ὀν.	χρυσοῦς	χρυσῆ	χρυσοῦν	χρυσοῖ	χρυσαῖ	χρυσᾶ
Γεν.	χρυσοῦ	χρυσῆς	χρυσοῦ	χρυσῶν	χρυσῶν	χρυσῶν
Δοτ.	χρυσῶ	χρυσῆ	χρυσῶ	χρυσοῖς	χρυσαῖς	χρυσοῖς
Αἰτ.	χρυσοῦν	χρυσῆν	χρυσοῦν	χρυσοῦς	χρυσᾶς	χρυσᾶ

Ταῦτα σχηματίζουν κανονικῶς τὸ θηλυκὸν εἰς -ῆ : ἀπλοῦς - ἀπλῆ, κυανοῦς - κυανῆ. Ὅταν ὅμως πρὸ τῆς καταλήξεως -οῦς τοῦ ἀρσενικοῦ ὑπάρχει ρ, σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν εἰς -ᾶ : ἀργυροῦς - ἀργυρᾶ.

Τὰ συνηρημένα δικατάληκτα εἶναι συνήθως σύνθετα : ὄ, ἦ ἄπυρος - τὸ ἄπυρον, ὄ, ἦ ἄχρως - τὸ ἄχρουν.

§ 137. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν μερικὰ συνηρημένα ἀπαντοῦν μὲ κατάληξιν -ος ὡς ἀσυναίρετα : χρυσός, ἀπλός, διπλός, κλπ.

β') Τριτόκλιτα επίθετα

§ 138. Ὁ εὐθύς δρόμος ὁδηγεῖ συντόμως εἰς τὸ τέλος. Ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν ἀρετὴν εἶναι **τραχεῖα**. Εἰς τοὺς **μεγάλους** καὶ **βαθεῖς** ποταμοὺς πλέουν ποταμόπλοια. **Πάντες** οἱ ἄνθρωποι γνωρίζουν τὸ καλόν, ἀλλ' ὀλίγοι τὸ κάμνουν. Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἀλλ' ἡ σὰρξ **ἀσθενής**. Ἀνδρῶν **ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος**. Νὰ εἰσθε **φιλομαθεῖς**, διὰ τὰ γίνετε **πολυμαθεῖς**. Νὰ ἔχετε τὸ μὲν σῶμα **ὕγιες**, τὴν δὲ ψυχὴν **εὐσεβῆ**. Εἰς τὰς μεγάλας πόλεις λειτουργοῦν Γυμνάσια **ἀρρένων** καὶ **θηλέων** χωριστά. Πολλὰ ζῶα εἶναι πολὺ **νοήμονα**. **Συνήθεις** ἀσχολίαι τῶν ἀγροτῶν εἶναι αἱ φροντίδες διὰ τὰ κατοικίδια ζῶα, ἀπὸ τὰ ὅποια ἄλλα εἶναι **τετράποδα** καὶ ἄλλα **δίποδα**. Τὸ ἔργον ἐκείνων, πὺν ἐργάζονται εἰς τὰ ὄρυχεῖα εἶναι **ἄχαρι**. Ὅσοι Ἑλληνας ζοῦν εἰς ξένας χώρας, δὲν λησμονοῦν τὴν πατρίδα των εἶναι **φιλοπατρίδες**. Οἱ Ἑλληνας **πρόσφυγες** ἐκ Μ. Ἀσίας εἶναι πολὺ **ἐργατικοί**.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν αἱ λέξεις *εὐθύς, τραχεῖα, εὐσεβῆ, ἀσθενής*, πού προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικά *δρόμος, ὁδός, ψυχὴν, σάρξ* καὶ φανερώνουν ἰδιότητα αὐτῶν. Εἶναι δηλ. καὶ αἱ λέξεις αὐταὶ ἐπίθετα, τῶν ὁποίων τὸ ἀρσενικὸν κλίνεται κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν καὶ λέγονται **τριτόκλιτα ἐπίθετα**. Ἀπὸ αὐτὰ ἄλλα εἶναι τρικατάληκτα : ὁ *τραχὺς* δρόμος - ἡ *τραχεῖα* ὁδός - τὸ *τραχὺ* ὄρος, πᾶς *ἀνὴρ* - πᾶσα - γυνή - πᾶν παιδίον. Ἄλλα εἶναι δικατάληκτα : ὁ *ἀσθενής* ἄνθρωπος - ἡ *ἀσθενής* σάρξ - τὸ *ἀσθενές* παιδίον, ὁ, ἡ *νοήμων* - τὸ *νοήμον*, ὁ, ἡ *φιλόπατρις* - τὸ *φιλόπατρι* καὶ ἄλλα μονοκατάληκτα : ὁ, ἡ *πρόσφυξ* - ὁ, ἡ *φυγὰς*· τὰ μονοκατάληκτα ἔχουν μόνον ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν γένος καὶ λέγονται **διγενῆ**.

§ 139. Τὰ τριτόκλιτα ἐπίθετα ἀναλόγως μὲ τὸν χαρακτῆρα τοῦ θέματος εἶναι :

1. **Φωνηεντόληκτα** : ὁ *εὐθύς* (γεν. τοῦ *εὐθέ* - ος) - ἡ *εὐθεῖα* - τὸ *εὐθύ*.

2. **Ἄφωνόληκτα** : ἅπας (γεν. ἅπαντ - ος) - ἅπασα - ἅπαν, ὁ, ἡ *εὐέλπις* (γεν. τοῦ *εὐέλπιδ* - ος) - τὸ *εὐέλπι*.

3. **Ἐνρινόληκτα** : ὁ, ἡ *νοήμων* (γεν. *νοήμον* - ος) - τὸ *νοήμον*, ὁ, ἡ *ἄρρη* (γεν. ἄρρη - ος) - τὸ *ἄρρη*.

4. **Σιγμόληκτα** : ὁ, ἡ *ἀσθενής* (γεν. *ἀσθενέ* (σ)ος - ἀσθενοῦς) - τὸ *ἀσθενές*.

1. Φωνηεντόληκτα

§ 140. Τὰ φωνηεντόληκτα τριτόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα λήγουν εἰς τὸ ἀρσενικὸν εἰς - **ύς**, εἰς τὸ θηλυκὸν εἰς - **εῖα**, εἰς τὸ οὐδέτερον εἰς - **υ** καὶ κλίνονται ὡς ἑξῆς :

	Ἐνικὸς			Πληθυντικὸς		
Ὄν.	εὐθύς	εὐθεῖα	εὐθύ	εὐθεῖς	εὐθεῖαι	εὐθέα
Γεν.	εὐθέος	εὐθείας	εὐθέος	εὐθέων	εὐθειῶν	εὐθέων
Δοτ.	εὐθεῖ	εὐθεία	εὐθεῖ	εὐθέσι	εὐθείαις	εὐθέσι
Αἰτ.	εὐθὺν	εὐθεῖαν	εὐθύ	εὐθεῖς	εὐθείας	εὐθέα
Κλ.	εὐθύ	εὐθεῖα	εὐθύ	εὐθεῖς	εὐθεῖαι	εὐθέα.

Ὅμοιος κλίνονται τὰ ἐπίθετα : βαρύς, πλατύς, ταχύς, τραχύς, βαθύς, παχύς, βραδύς και εἶναι ὅλα **δξύτονα**. Βαρύτονα εἶναι, τὰ θήλυς (γεν. θήλειος) - θήλεια - θήλυ -, ἡμισυς (γεν. ἡμίσεος πληθ. ἡμίσεις - ἡμισέων) ἡμίσεια - ἡμισυ (πληθ. ἡμίσεια και ἡμίση).

§ 141. α) Ἡ κατάληξις - α τοῦ θηλυκοῦ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἶναι βραχεῖα : εὐθεῖα, ταχεῖα, ἢ πλατεῖα ὁδός.

β) Εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ και οὐδετέρου. καθώς και εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ οὐδετέρου δὲν γίνονται συναίρεσις τοῦ χαρακτήρος **ε** μετὰ τὰς καταλήξεις : τοῦ βαρέος, τὰ βαρέα, τῶν βαρέων, ἐνῶ εὐθείς (ἀπὸ τὸ εὐθέες).

§ 142. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν και τὴν λογοτεχνίαν τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς - υς ἐπιθέτων κάνει : βαθειά, γλυκειά, τραχειά. Ἄπ' αὐτὰ μερικὰ ἔχουν εἰς τὸ ἀρσενικὸν κατάληξιν - ος και εἰς τὸ οὐδέτερον - ο, ὅπως τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα : γλυκὸς λόγος, τὸ γλυκὸ ποτόν, κατὰ τὸ μικρὸς, ἐνῶ ἄλλα δευτερόκλιτα σχηματίζονται κατὰ τὰ εἰς - υς : μακρὸς και μακρὸς - μακρῶ, κατὰ τὸ πλατὺς - πλατύ.

2. Ἀφωρόληκτα

§ 143. α') Τρικατάληκτα εἰς - ας, - ασα, - αν.

	Ἐνικὸς			Πληθυντικὸς		
Ὄν.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα
Γεν.	παντός	πάσης	παντός	πάντων	πασῶν	πάντων
Δοτ.	παντὶ	πάσῃ	παντὶ	πᾶσι	πάσαις	πᾶσι
Αἰτ.	πάντα	πᾶσαν	πᾶν	πάντας	πάσας	πάντα

Ὅμοιος κλίνονται τὰ ἐπίθετα : ἄπας - ἄπασα - ἄπαν, σύμπας σύμπασα - σύμπαν και οἱ τύποι (μετοχαὶ ρημάτων) λύσας - λύσσα - λῶσαν, γράφας - γράφασα - γράφαν.

Τὸ πᾶς και πᾶν ὡς μονοσύλλαβα τονίζονται εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς τὴν λήγουσαν : παντός· εἰς τὴν γενικὴν ὁμως τοῦ πληθ. πάντων. Ταῦτα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ και οὐδετέρου γένους **περισπῶνται**, ἂν και δὲν ἔγινε συναίρεσις : πᾶς - πᾶν.

§ 144. Ὡς τριτόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα κλίνονται και οἱ τύποι (μετοχαὶ ρημάτων) γράφων - γράφουσα - γράφων· τὸ ἀρσενι-

κόν αὐτῶν κλίνεται κατὰ τὸ ὀ γέρον, τὸ θηλυκὸν ὡς πρωτόκλιτον καὶ τὸ οὐδέτερον κατὰ τὸ καθῆκον (§ 108).

Ἡ κλητικὴ τοῦ ἀρσενικοῦ αὐτῶν εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν : ὦ γράφων.

§ 145. β') Δικατάληκτα.

Τὰ τριτόκλιτα δικατάληκτα ἀφωνόληκτα ἐπίθετα εἶναι συνήθως σύνθετα, τῶν ὁποίων τὸ δεύτερον συνθετικὸν εἶναι ὄνομα οὐσιαστικὸν τριτόκλιτον. Αὐτὰ κλίνονται ὅπως τὸ ὄνομα ὁ, ἡ εὐέλπις - τὸ εὐέλπι, τοῦ εὐέλπιδος, τὸν εὐέλπιν (ὡς βαρύτονον), εὐέλπιδες - εὐελπίδων - εὐέλπιδας καὶ ὁ δίπους - τὸ δίπουν, τοῦ δίποδος, κλπ.

§ 146. γ') Μονοκατάληκτα.

Τὰ ἀφωνόληκτα μονοκατάληκτα τριτόκλιτα ἐπίθετα κλίνονται, ὅπως τὰ τριτόκλιτα οὐσιαστικά : ὁ πρόσφυξ - τοῦ πρόσφυγος, ὁ φυγάς - τοῦ φυγάδος, ὁ ἄρπαξ - τοῦ ἀρπαγός.

3. Ἐνρινόληκτα

§ 147. Τὰ ἐνρινόληκτα ἐπίθετα εἶναι δικατάληκτα : ὁ, ἡ νοήμων - τὸ νοῆμον, ὁ, ἡ ἄρρη - τὸ ἄρρεν, κλίνονται δὲ ὡς ἐξῆς :

Ἐνρινός		Πληθυντικός	
Ὄν. ὁ ἡ νοήμων	τὸ νοῆμον	οἱ αἱ νοήμονες	τὰ νοήμονα
Γεν. τοῦ τῆς νοήμονος	τοῦ νοήμονος	τῶν νοημόνων	τῶν νοημόνων
Δοτ. τῶ τῆ νοήμονι	τῶ νοήμονι	τοῖς ταῖς νοήμοσι	τοῖς νοήμοσι
Αἰτ. τὸν τὴν νοήμονα	τὸ νοῆμον	τούς τὰς νοήμονας	τὰ νοήμονα
Κλ. ὦ νοῆμον	ὦ νοῆμον	ὦ νοήμονες	ὦ νοήμονα

Ὅμοίως κλίνονται τὰ ἐπίθετα : ὁ, ἡ ἐλεῆμων - τὸ ἐλεῆμον, ὁ, ἡ παράφρων - τὸ παράφρον, ὁ, ἡ εὐγνώμων - τὸ εὐγνώμον, ὁ, ἡ εὐδαίμων - τὸ εὐδαίμον (εἰς τὴν ἀρχ. τὸ εὐδαιμον).

Σημείωσις. Τὸ ἐπίθετον ὁ, ἡ ἄρρη - τὸ ἄρρεν, τοῦ ἄρρενος, τὸν ἄρρενα, πληθ. οἱ ἄρρενες - τὰ ἄρρενα, τῶν ἄρρένων, τούς ἄρρενας.

4. Σιγμόληκτα

§ 148. Τὰ σιγμόληκτα τριτόκλιτα ἐπίθετα εἶναι δικατάληκτα μὲ χαρακτηριστῆρα σ, ὅπως καὶ τὰ τριτόκλιτα σιγμόληκτα οὐσιαστικά (§ 121 Β.) ὁ, ἡ ἀσθενής - τὸ ἀσθενές (θέμ. ἀσθενεσ -). Εἰς αὐτὰ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ σ εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις πλὴν τῆς ὀνομαστικῆς καὶ κλητικῆς τοῦ ἐνικοῦ ἔγινε συναίρεσις τῶν δύο φωνηέντων· κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Ἐνικὸς

	Ἄρσεν.	Θηλ.	Οὐδ.	Ἄρσεν.	Θηλ.	Οὐδ.				
Ἄρσεν.	ὁ	ἡ	ἀσθενής	τὸ	ἀσθενές	ὁ	ἡ	πλήρης	τὸ	πλήρες
Γεν.	τοῦ	τῆς	ἀσθενοῦς	τοῦ	ἀσθενοῦς	τοῦ	τῆς	πλήρους	τοῦ	πλήρους
Δοτ.	τῷ	τῇ	ἀσθενεῖ	τῷ	ἀσθενεῖ	τῷ	τῇ	πλήρει	τῷ	πλήρει
Αἰτ.	τόν	τήν	ἀσθενῆ	τὸ	ἀσθενές	τόν	τήν	πλήρη	τὸ	πλήρες
Κλ.	ῶ	ἀσθενές	ῶ	ἀσθενές	ῶ	πλήρες	ῶ	πλήρες	ῶ	πλήρες

Πληθυντικὸς

Ἄρσεν.	οἱ	αἱ	ἀσθενεῖς	τὰ	ἀσθενῆ	οἱ	αἱ	πλήρεις	τὰ	πλήρη
Γεν.	τῶν	ἀσθενῶν	τῶν	ἀσθενῶν	τῶν	πλήρων	τῶν	πλήρων	τῶν	πλήρων
Δοτ.	τοῖς	ταῖς	ἀσθενέσι	τοῖς	ἀσθενέσι	τοῖς	ταῖς	πλήρεσι	τοῖς	πλήρεσι
Αἰτ.	τούς	τάς	ἀσθενεῖς	τὰ	ἀσθενῆ	τούς	τάς	πλήρεις	τὰ	πλήρη
Κλ.	ῶ	ἀσθενεῖς	ῶ	ἀσθενῆ	ῶ	πλήρεις	τὰ	πλήρη	ῶ	πλήρη

Κατὰ τὸ ἀσθενής κλίνονται τὰ ἐπίθετα : ὑγιής, εὐγενής, ἀληθής, ἐπιμελής, ἀσφαλής, εὐτυχής. Κατὰ τὸ βαρύτερον πλήρης κλίνονται τὰ ἐπίθετα : συνήθης - σύνθητες, κακοήθης, κλινήρης, τὰ ὅποια εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν.

γ') Ἄνωμαλα ἐπίθετα

§ 149. Ἄνωμαλα ἐπίθετα εἶναι τὰ μέγας - μεγάλη - μέγα, πολὺς - πολλή - πολὺ, τὰ ὅποια κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Ἐνικὸς

	Ἄρσεν.	Θηλ.	Οὐδ.	Ἄρσεν.	Θηλ.	Οὐδ.
Ἄρσεν.	μέγας	μεγάλη	μέγα	πολὺς	πολλή	πολὺ
Γεν.	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου	πολλοῦ	πολλῆς	πολλοῦ
Δοτ.	μεγάλῳ	μεγάλῃ	μεγάλῳ	πολλῷ	πολλῇ	πολλῷ
Αἰτ.	μέγαν	μεγάλην	μέγα	πολὺν	πολλήν	πολὺ
Κλ.	μεγάλε	μεγάλη	μέγα	πολὺ	πολλή	πολὺ

Πληθυντικός

	Ἄρσ.	Θηλ.	Οὐδ.	Ἄρσ.	Θηλ.	Οὐδ.
Ὀν.	μεγάλοι	μεγάλαι	μεγάλα	πολλοὶ	πολλαὶ	πολλὰ
Γεν.	μεγάλων	μεγάλων	μεγάλων	πολλῶν	πολλῶν	πολλῶν
Δοτ.	μεγάλοις	μεγάλαις	μεγάλοις	πολλοῖς	πολλαῖς	πολλοῖς
Αἰτ.	μεγάλους	μεγάλας	μεγάλα	πολλοὺς	πολλάς	πολλὰ
Κλ.	μεγάλοι	μεγάλαι	μεγάλα	πολλοὶ	πολλαὶ	πολλὰ

§ 150. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ εἰς τὴν ὀνομαστ. καὶ αἰτ. τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἄρσενικοῦ καὶ οὐδέτ. γένους κλίνονται κατὰ τὴν γ' κλίσιν, εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὸν πληθυντικὸν τῶν ἰδίων γενῶν κλίνονται κατὰ τὴν β' κλίσιν. Τὸ θηλυκὸν αὐτῶν κλίνεται κατὰ τὴν α' κλίσιν.

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην συνηθίζεται, ὁ μέγας - ἡ μεγάλη - τὸ μεγάλο.

H PRONOIA TOY ΘEOY*

§ 151. Τὴν θείαν Πρόνοιαν ἀντιλαμβανόμεθα, ἂν ρίψωμεν προσεκτικὸν βλέμμα εἰς τὸ σύμπαν. Ὁ ἀτέραντος κτανοῦς οὐρανός, πλήρης φωτεινῶν ἀστέρων κατὰ τὴν νύκτα, ὁ λαμπρὸς ἥλιος μὲ τὰς θερμὰς ἀκτῖνας, ἡ σελήνη μὲ τὸ ὠχρὸν φῶς εἶναι ἔργα τῆς θείας Πρόνοιας. Αἱ εὐφοροὶ πεδιάδες, τὰ δασώδη βουνὰ μὲ τοὺς ἀποκρήμους βράχους, αἱ ἀμώδεις ἔρημοι, ἡ ἀπύθμενος θάλασσα, πάντα ταῦτα εἶναι ἐπίσης τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ δημιουργήματα. Τὰ ἡμερὰ ζῶα, τετράποδα καὶ δίποδα, τὰ πτερωτὰ καὶ τὰ ἄγρια θηρία ἀπὸ τοὺς παχεῖς καὶ σωματώδεις ἐλέφαντας καὶ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς λέοντας ἕως τὰ εὐτελῆ ἔρπετα εἶναι ὅλα πλάσματα ὁμοίως τοῦ Θεοῦ. Αἱ βροχαὶ καὶ αἱ χιόνες, πὸν πίπτουν εἰς τὰς καταλλήλους ἐποχὰς τοῦ ἔτους, διὰ τὰ κάμνουν τὴν γῆν εὐφορον, εἶναι καταφανῆς ἀποδείξεις τῆς συνεχοῦς φροντίδος τοῦ Θεοῦ. Οἱ πολλοὶ καὶ μεγάλοι ποταμοὶ μὲ τὰ διαναγῆ νερά των, πὸν εἰς τὰς πηγὰς εἶναι ἀβαθεῖς, καθόσον δὲ προχωροῦν γίνονται πλατεῖς καὶ βαθεῖς, εἶναι ἐπίσης ἔργα τῆς θείας Πρόνοιας. Τέλος ὁ ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ἐπροίκισεν ὁ πολυεὐσπλαγγος καὶ ἐλεήμων Θεός μὲ νοῦν καὶ λόγον, εἶναι τὸ τέλειον δημιουργήμα Αὐτοῦ. Ὁ πολυμήχανος ἄνθρωπος μὲ τὴν ὀξεῖαν διάνοιαν καὶ τὴν ἰσχυρὰν θέλησιν ἐργαζόμενος νύκτα καὶ ἡμέραν μέχρι

* Ἄσκησις διὰ τὰ ἐπίθετα.

βαθέος γήρατος ἔθεσεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του ὅλα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὄντα, ἀνέπτυξε τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ ἔκτισε τὰς πολυπληθεῖς πόλεις. Μέσα εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ζῆ ὑγιῆς καὶ εὐτυχῆς, εὐγνώμων πρὸς τὸν Ὑψιστον*.

Παραθετικά τῶν ἐπιθέτων

§ 152. α) Ὁ Ταῦγετος εἶναι ὄρος ὑψηλόν. Ἡ Πίνδος εἶναι ὑψηλοτέρα τοῦ Ταῦγέτου. Ὁ Παρνασσὸς εἶναι ὄρος ὑψηλότατον. Ὁ Ὀλυμπος εἶναι τὸ ὑψηλότατον ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος.

Εἶναι δυσκολώτατος ὁ δρόμος, πὺν ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀρετὴν, ἐνῶ ὁ δρόμος πρὸς τὸν κακίαν εἶναι εὐκολώτατος.

β) Ὁ Πηγεῖος ποταμὸς εἶναι πλατύς. Ὁ Ἀξιὸς εἶναι πλατύτερος τοῦ Πηγεῖου, ὁ Νέστος εἶναι πλατύτατος ποταμὸς καὶ ὁ πλατύτατος ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς τῆς Ἑλλάδος.

γ) Ὁ Γεώργιος εἶναι ἐπιμελής μαθητής. Ὁ Κωνσταντῖνος εἶναι ἐπιμελέστερος τοῦ Δημητρίου. Ὁ Χαρίλαος εἶναι ἐπιμελέστατος μαθητής, ἀλλὰ ὁ Βασίλειος εἶναι ὁ ἐπιμελέστατος τῶν συμμαθητῶν του.

§ 153. Εἰς τὴν φράσιν ὁ Ταῦγετος εἶναι ὄρος ὑψηλόν, τὸ ἐπίθετον ὑψηλόν προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικὸν ὄρος καὶ φανερώνει, ὅτι τὸ οὐσιαστικὸν ἀπλῶς ἔχει τὴν ιδιότητα, πὺν φανερώνει τὸ ἐπίθετον. Τὸ ἴδιον φανερώνουν καὶ τὰ ἐπίθετα πλατύς καὶ ἐπιμελής εἰς τὰς φράσεις ὁ Πηγεῖος ποταμὸς εἶναι πλατύς καὶ ὁ Γεώργιος εἶναι ἐπιμελής μαθητής. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ λέγονται **θετικοῦ βαθμοῦ**. Ἐπίθετον **θετικοῦ βαθμοῦ** ἢ ἀπλῶς **θετικόν** λέγεται τὸ ἐπίθετον, τὸ ὁποῖον φανερώνει, ὅτι ἐν οὐσιαστικὸν ἔχει ἀπλῶς τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα, πὺν φανερώνει τὸ ἐπίθετον.

§ 154. Εἰς τὴν φράσιν ὁ Ἀξιὸς εἶναι πλατύτερος τοῦ Πηγεῖου, τὸ ἐπίθετον πλατύτερος φανερώνει, ὅτι πλάτος ἔχουν καὶ τὰ δύο οὐσιαστικά, δηλ. ὁ Ἀξιὸς καὶ ὁ Πηγεῖος, ἀλλ' ὅτι ὁ Ἀξιὸς, ἂν συγκριθῆ πρὸς τὸν Πηγεῖον, ἔχει τὴν ιδιότητα αὐτὴν εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπ' αὐτόν. Τὸ ἴδιον φανερώνουν εἰς τὰς φράσεις ἡ Πίνδος εἶναι ὑψη-

* Ὁ διδάσκαλος ἀναθετεὶ κατάλληλον ἐργασίαν εἰς τοὺς μαθητὰς πρὸς ἐμπέδωσιν καὶ ἔλεγχον τῶν διδαχθέντων.

λοτέρα τοῦ Ταῦγέτου καὶ ὁ Κωνσταντῖνος εἶναι ἐπιμελέστερος τοῦ Δημητρίου τὰ ἐπίθετα ὑψηλότερα καὶ ἐπιμελέστερος. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ λέγονται **συγκριτικοῦ βαθμοῦ**.

Ἐπίθετον συγκριτικοῦ βαθμοῦ ἢ ἀπλῶς **συγκριτικόν** λέγεται τὸ ἐπίθετον, τὸ ὁποῖον φανερώνει, ὅτι ἐν οὐσιαστικόν ἔχει τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα, πού φανερώνει τὸ ἐπίθετον, εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπὸ ἄλλο οὐσιαστικόν τοῦ αὐτοῦ εἴδους (ὁμοειδές).

§ 155. α) Εἰς τὴν φράσιν ὁ Ὀλυμπος εἶναι ὄρος ὑψηλότατον, τὸ ἐπίθετον ὑψηλότατον φανερώνει, ὅτι τὸ οὐσιαστικόν ὄρος ἔχει τὴν ιδιότητα, πού φανερώνει τὸ ἐπίθετον, δηλ. τὸ ὕψος, εἰς ἀνώτατον βαθμὸν, χωρὶς νὰ γίνεται σύγκρισις πρὸς ἄλλο ὁμοειδές οὐσιαστικόν. Τὸ ἴδιον φανερώνουν καὶ τὰ ἐπίθετα *δυσκολώτατος, εὐκολώτατος, καὶ ἐπιμελέστατος* εἰς τὰς φράσεις *δρόμος δυσκολώτατος, δρόμος εὐκολώτατος, ἐπιμελέστατος μαθητής*.

β) Εἰς τὴν φράσιν ὁ Βασίλειος εἶναι ὁ ἐπιμελέστατος τῶν συμμαθητῶν του, τὸ ἐπίθετον ὁ ἐπιμελέστατος φανερώνει, ὅτι τὸ οὐσιαστικόν Βασίλειος ἔχει τὴν ἐπιμέλειαν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ σύνολον τῶν συμμαθητῶν του. Τὸ ἴδιον φανερώνουν καὶ τὰ ἐπίθετα εἰς τὰς φράσεις *τὸ ὑψηλότατον ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ πλατύτατος ἀπὸ τοὺς ποταμούς*. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ λέγονται **ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ**.

Ἐπίθετον ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ ἢ ἀπλῶς **ὑπερθετικόν** λέγεται τὸ ἐπίθετον, τὸ ὁποῖον φανερώνει, ὅτι ἐν οὐσιαστικόν ἔχει τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα, πού φανερώνει τὸ ἐπίθετον, εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν αὐτὸ καθ' ἑαυτό, χωρὶς δηλ. νὰ γίνεται σύγκρισις πρὸς ἄλλο οὐσιαστικόν, ἢ ὅτι ἔχει αὐτὴν τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἀπὸ ὅλα τὰ ὁμοειδῆ, μὲ τὰ ὁποῖα γίνεται σύγκρισις.

§ 156. Τὸ συγκριτικόν καὶ ὑπερθετικόν ἐνὸς ἐπιθέτου λέγονται **παραθετικά** τοῦ ἐπιθέτου.

§ 157. Παρατηρήσεις. Ὄταν τὸ ἐπίθετον φανερῶνῃ, ὅτι τὸ οὐσιαστικόν ἔχει τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἀπ' ὅλα τὰ ὁμοειδῆ, τίθεται πολλακίς ἀντὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ ὁ συγκριτικὸς βαθμὸς τοῦ ἐπιθέτου μὲ τὸ ἄρθρον: *Ὁ Ὀλυμπος εἶναι τὸ ὑψηλότερον ἀπ' τὰ βουνά τῆς Ἑλλάδος· ὁ Βασίλειος εἶναι ὁ ἐπιμελέστερος ἀπὸ τοὺς συμμαθητὰς του*.

Σχηματισμός τῶν παραθετικῶν

§ 158. Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι τὰ παραθετικά ὑψηλό - **τερος** - ὑψηλό - **τατος**, πλατύ - **τερος** - πλατύ - **τατος**, ἐπιμελέσ - **τερος** - ἐπιμελέσ - **τατος** σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θετικόν, ἀφοῦ προσθεθοῦν εἰς τὸ θέμα τοῦ ἀρσενικοῦ γένους αἰ καταλήξεις - **τερος** (- τερα - τερον) διὰ τὸ συγκριτικόν καὶ - **τατος** (- τατη - τατον) διὰ τὸ ὑπερθετικόν: ξηρός - ξηρό - **τερος** - ξηρό - **τατος**, λευκός - λευκό - **τερος** - λευκό - **τατος**, ὑγιής - ὑγιέσ - **τερος** - ὑγιέσ - **τατος**, βραχύς - βραχύ - **τερος** - βραχύ - **τατος**, κ.ἄ.

§ 159. Εἰς τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα τὸ ο τοῦ - ὄτερος - ὄτατος, ἂν ἢ πρὸ αὐτοῦ συλλαβὴ εἶναι **βραχεῖα**, ἐκτείνεται εἰς ω, ἂν δὲ εἶναι **μακρὰ** ἢ πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχουν δύο σύμφωνα ἢ διπλοῦν γράμμα (θέσει **μακρὰ**), μένει ἀμετάβλητον: νέος - νεώτερος - νεώτατος, σοφός - σοφώτερος - σοφώτατος, ἥσυχος - ἥσυχώτερος - ἥσυχώτατος, ἀλλὰ ξηρός - ξηρότερος - ξηρότατος, λευκός - λευκότερος - λευκότατος, ἐνδοξός - ἐνδοξότερος - ἐνδοξότατος, πικρός - πικρότερος - πικρότατος.

§ 160. Τὰ ἐπίθετα ἐντιμος, πολύτιμος, πρόθυμος, εἶθυμος, ἐπικίνδυνος, ἰσχυρός, ἀνιαρός, τρανός, ἔχουν τὸ πρὸ τοῦ - στερος - οτατος **δίχρονον μακρόν**: ἐντιμότερος, προθυμότετος, κλπ. Ἐχουν **βραχύ** τὸ δίχρονον **ι** τὰ εἰς - ιος, - ικός, - ιμος: ἄγιος, ὠφέλιμος, πολεμικός, ἀγιώτερος, ὠφελιμώτερος, πολεμικώτερος, κ.ἄ.

§ 161. Τὰ ἐπίθετα εἰς - **ων** σχηματίζουν τὰ παραθετικά εἰς - ἔστερος - ἔστατος κατὰ τὸ ἀληθέστερος, ἀφοῦ προσθετῆ εἰς τὸ θέμα τὸ - ἔστερος - ἔστατος: σῶφρων - σωφρον - ἔστερος - σωφρον - ἔστατος, νοίμων - νοημον - ἔστερος - νοημον - ἔστατος.

Ὅμοίως σχηματίζονται τὰ παραθετικά τοῦ ἀπλοῦς - ἀπλούστερος - (ἀπλο - ἔστερος) - ἀπλούστατος (ἀπλο - ἔστατος).

Τοῦ ἴδιος τὰ παραθετικά εἶναι **ἰδιαίτερος - ἰδιαίτατος**.

Παρατηρήσεις. Τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων σχηματίζονται καὶ περιφραστικῶς, τὸ μὲν συγκριτικόν μὲ τὸ **πιδ** (πλέον) πρὸ τοῦ θετικοῦ, τὸ δὲ ὑπερθετικόν μὲ τὸ **πάρα** πολὺ πρὸ τοῦ θετικοῦ: βαθύς - **πιδ** βαθύς - **πάρα** πολὺ βαθύς (ὁ **πιδ** βαθύς), καλός - **πιδ** καλός - **πάρα** πολὺ καλός (ὁ **πιδ** καλός)· ἐνίοτε ὁ συγκρτ. κάνει **πιδ** καλύτερος.

Σημείωσις. Ἀπαντοῦν κατὰ τὴν ὁμιλίαν καὶ τὸ ἐλαφρότερος κατὰ τὸ βαρύτερος καὶ γλυκότερος κατὰ τὸ πικρότερος.

Ἄνωμαλα παραθετικά

§ 162. Τὰ παραθετικά μερικῶν ἐπιθέτων σχηματίζονται ἀνωμάλως. Ἄπ' αὐτὰ συνηθέστερα εἶναι τὰ :

καλὸς - καλύτερος - κάλλιστος - ἄριστος καὶ βέλτιστος
 μέγας - μεγαλύτερος - μέγιστος
 ταχὺς - ταχύτερος - τάχιστος (ταχύτατος)
 κακὸς - χειρότερος - κάκιστος (χείριστος)
 ὀλίγος - ὀλιγώτερος - ἐλάχιστος
 πολὺς - περισσότερος - πλεῖστος
 φίλος - πιὸ φίλος - φίλιτος

Τοῦ ὑψηλὸς τὸ ὑπερθετικὸν εἶναι ὕψιστος : ὁ ὕψιστος.

§ 163. Μερικῶν ἐπιθέτων τὰ παραθετικά σχηματίζονται ἀπὸ ἐπιρρήματα ἢ προθέσεις, ἄλλων δὲ λείπει τὸ θετικὸν ἢ ἐν ἀπὸ τὰ παραθετικά.

ἄνω - ἀνώτερος - ἀνώτατος	-	ὕστερος	-	ὑστατος
κάτω - κατώτερος - κατώτατος	-	-	-	ὑπατος
πλησίον - πλησιέστερος - πλησιέστατος	-	-	-	ἔσχατος
ἐγγὺς - ἐγγύτερος - ἐγγύτατος	-	ἐπικρατέστερος	-	
πρὸ - πρότερος - πρότος	-	μεταγενέστερος	-	
ὑπὲρ - ὑπέρτερος - ὑπέρτατος	-	προτιμότερος	-	

§ 164. Δὲν ἔχουν παραθετικά τὰ ἐπίθετα, πού φανερώνουν 1) ὕλην: ξύλινος, χαλκοῦς, 2) καταγωγὴν ἢ συγγένειαν: πατρικός, ἀδελφικός, παιδικός, 3) χρόνον ἢ τόπον: νυκτερινός, θαλασσινός καὶ 4) τὰ σύνθετα ἰδίως μὲ τὸ α, πού φανερώνει στέρησιν: ἄϊπνος, ἀθάνατος.

Παραθετικά ἐπιρρημάτων

§ 165. Παραθετικά σχηματίζουν καὶ μερικὰ ἐπιρρήματα εἰς - ὤς, πού γίνονται ἀπὸ τὴν γεν. πληθυντικῶν τῶν ἐπιθέτων διὰ τῆς τροπῆς τοῦ ν τῆς καταλήξεως εἰς ς, καθὼς καὶ ἄλλα. Αὐτὰ ἔχουν συγκριτικὸν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ τοῦ οὐδετέρου συγκριτικοῦ, ὑπερθετικὸν δὲ τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ οὐδετέρου ὑπερθετικοῦ.

δικαίως - δικαιότερον - δικαιοτάτα
 ἀληθῶς - ἀληθέστερον - ἀληθέστατα
 καλῶς - καλύτερον - κάλλιστα, ἄριστα καὶ βέλτιστα
 κακῶς - χειρότερον - κάκιστα
 πολὺν - περισσότερον - πλέον - πλεῖστον
 πολὺν - μᾶλλον - μάλιστα
 ἀπλῶς - ἀπλούστερον, ἀπλούστατα
 ὀλίγον - ὀλιγότερον - ἐλάχιστα
 — - (ἔλασσον - μεῖον)

§ 166. Παρατηρήσεις. Εἰς τὸν προφορικὸν λόγον μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐπιρρήματα αὐτὰ εἰς τὸν θετικὸν βαθμὸν λήγουν εἰς - α : δίκαια, καλά, ἀπλᾶ καὶ σχηματίζουν τὸν συγκριτικὸν εἰς - α : καλύτερα, χειρότερα, ἀπλούστερα, ἢ μὲ τὸ πιδὸ πρὸ τοῦ θετικοῦ, τὸν δὲ ὑπερθετικὸν μὲ τὸ πάρα πολὺ πρὸ τοῦ θετικοῦ : πιδὸ καλά, πάρα πολὺ καλά, πιδὸ ἀπλᾶ ἢ ἀπλούστερα, πάρα πολὺ ἀπλᾶ, κλπ.

* Ἀσκησις *

§ 167. Ὁ Κροῖσος ἦτο πλουσιώτατος καὶ ἰσχυρότατος βασιλεὺς τῆς Λυδίας. Τοῦτον ἐπεσκέφθη κάποτε εἰς τὰς Σάρδεϊς ὁ σοφώτατος Σόλων. Ὁ Κροῖσος τὸν ὑπεδέχθη προθυμότατα καὶ εὐγενέστατα καί, ἀφοῦ τὸν ἐφιλοξένησε βασιλικώτατα, τοῦ ἔδειξε τοὺς μεγίστους θησαυροὺς του. Ἐπειτα τὸν ἠρώτησε : « ὦ ξένη Ἀθηναῖε, ἔχω ἀκούσει, ὅτι εἶσαι σοφώτατος ὄλων καὶ ὅτι εἰς ὅλα ἐκφέρεις κρίσιν δικαιότεραν καὶ ὀρθότεραν παντὸς ἄλλου. Θὰ ἤθελα νὰ ἀκούσω παρὰ σοῦ, ἂν θεωρεῖς ἄλλον ἄνθρωπον εὐτυχέστερον ἀπὸ ἐμέ ». Ὁ Σόλων ἀπεκρίθη : « Εἶναι δυσκολώτατον πρᾶγμα, φίλε μου, νὰ εὐρεθοῦν ἄνθρωποι εὐτυχέστατοι, ἰδιαίτερος δὲ βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι ἀσχολοῦνται μὲ σοβαρώτατα καὶ λεπτότατα ζητήματα. Ἐγὼ καλοτυχίζω περισσότερον τὸν Κλέοβιν καὶ Βίτονα, δύο ἀδελφούς φρονηματώτους καὶ εὐσεβεστάτους.

Ἡ μητέρα των ἦτο ἐπιφανεστάτη ἰέρεια εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἥρας εἰς τὸ Ἄργος. Κατὰ τὴν εορτὴν τῆς Ἥρας ἔπρεπε πρώτη αὐτὴ ἐνωρίτερον τῶν ἄλλων νὰ παρευρίσκηται εἰς τὸν ναόν. Τὰ παιδιὰ της, διὰ νὰ μὴ βραδύνη, ἐξεύχθησαν εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ τὴν μετέφεραν ταχύτατα εἰς τὸν ναόν. Οἱ θεοὶ ὡς ἀνταμοιβὴν τῆς εὐσεβεστάτης αὐτῆς πράξεως ἐχάρισαν εἰς αὐτὰ δῶρον πολυτιμώτατον, τοὺς ἐκοίμισαν μὲ βαθύτατον καὶ γλυκύτατον ὕπνον, ἀπὸ τὸν ὅποῖον δὲν ἐξύπνησαν.

* Ἀσκησις διὰ τὰ παραθετικά.

Εἰς δευτέραν ἐρώτησιν τοῦ Κροίσου, ἂν θεωρεῖ καὶ ἄλλον εὐτυχέστερον αὐτοῦ, ὁ Σόλων ἀπεκρίθη : « Ὑστερον ἀπὸ αὐτοῦ μακαρίζω Τέλλον τὸν Ἀθηναῖον, ὁ ὁποῖος εἶχε δύο ἀρίστους καὶ σεμνοτάτους υἱούς· ὁ ἴδιος, στρατηγὸς εἰς τὴν ἐκστρατεῖαν ἐναντίον τῶν Μεγαρέων, ἀπεδείχθη ὁ ἀνδρειότερος μαχητῆς ὄλων καὶ μαχόμενος γενναϊότατα εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἐφρονεῖθη, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸν ἔθαψαν μὲ μεγαλοπρεπεστάτας τιμὰς ». Μετὰ τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν τὸν ἠρώτησεν ἐκ νέου : « Τέλος πάντων, ὦ Ἀθηναῖε, ἐγὼ λοιπὸν δὲν εἶμαι οὐδενὸς καλύτερος, οὔτε εὐτυχέστερος ; ». Ὁ Σόλων τότε τοῦ ἀπήντησεν ἡρεμώτατα : « Φίλε μου, πλοῦτον ἔχεις περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον καὶ δύναμιν μεγίστην· μέχρι τέλους ὅμως τῆς ζωῆς εἶναι δυνατὸν νὰ συμβοῦν εἰς τὸν ἀνθρώπον πλείσται ἀτυχίαι. Μόνον, ἂν μέχρι τοῦ θανάτου ζήσης εὐτυχέστατος, θὰ εἶσαι ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἀντωνυμίαι

§ 168. Ὁ διδάσκαλος μᾶς εἶπε σήμερα : « Αἱ Ἀθῆναι, αἱ ὁποῖαι εἶναι πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος, εἶναι μία ἀπὸ τὰς ὠραιότερας πόλεις τοῦ κόσμου. Εἰς αὐτὴν οἱ δρόμοι εἶναι καθαροὶ καὶ ἀσφαλτοστρωμένοι, ἐνῶ οἱ δικοὶ μας εἶναι ἀκατάστατοι. Τέτοιοι εἶναι μόνον ὀλίγοι δρόμοι μεγάλων πόλεων. Ἐπίνειον αὐτῆς εἶναι ὁ Πειραιεὺς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους λιμένας· ἡ κίνησις τῶν πλοίων εἰς αὐτὸν εἶναι πολὺ μεγάλη.

§ 169. Εἰς τὴν φράσιν αἱ ὁποῖαι εἶναι πρωτεύουσα, ἡ λέξις αἱ ὁποῖαι τίθεται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος αἱ Ἀθῆναι. Ἐπίσης εἰς τὴν φράσιν ἐπίνειον αὐτῆς, ἡ λέξις αὐτῆς τίθεται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος πόλεως. Ὁμοίως εἰς τὴν φράσιν τέτοιοι εἶναι οἱ δρόμοι, ἡ λέξις τέτοιοι τίθεται ἀντὶ τῶν ἐπιθέτων καθαροὶ καὶ ἀσφαλτοστρωμένοι. Ὑπάρχουν δηλ. εἰς τὸν λόγον λέξεις, αἱ ὁποῖαι τίθενται ἀντὶ ὀνομάτων οὐσιαστικῶν ἢ ἐπιθέτων. Αἱ λέξεις αὗται λέγονται ἀντωνυμίαι. Ἀντωνυμίαι δηλ. λέγονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι τίθενται εἰς τὸν λόγον ἀντὶ ὀνομάτων οὐσιαστικῶν ἢ ἐπιθέτων.

α') Προσωπικά άντωνυμια

§ 170. 'Ο Γεώργιος πρὸς τὸν Δημήτριον.

« **Εγώ**, ὅταν τελειώσω τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον, θὰ ἐργασθῶ. 'Ο Διευθυντῆς τοῦ σχολείου θὰ φροντίσῃ δι' ὅλους **ἡμᾶς**, πὸν δὲν θὰ συνεχίσωμεν τὰ μαθήματα, νὰ **μᾶς** εὔρη ἐργασίαν. **Σὺ** σκέπτεσαι νὰ ἐργασθῆς; ἢ ἐλπίζεις, ὅτι θὰ **σέ** καλέσουν εἰς τὴν πόλιν οἱ συγγενεῖς; **Σὲ** παρακαλῶ, ἂν φύγῃς, νὰ **μᾶς** γράφῃς: **ἐγὼ** θὰ **σοῦ** γράφω τακτικά. Εἶναι ὥραϊον πρᾶγμα ἢ φιλία ὄλων **ἡμῶν** τῶν συμμαθητῶν. 'Ο Χαρίλαος θὰ σπουδάσῃ, διότι **αὐτὸς** ἔχει τὰ οικονομικὰ μέσα.

'**Ἡμεῖς** τὸ καλοκαίρι θὰ πᾶμε στὸ χωριό. **Σεῖς** ποῦ θὰ πᾶτε; 'Ο Χαρίλαος καὶ ὁ Πέτρος **μοῦ** ἔλεγαν, ὅτι θὰ παραθερίσουν **αὐτοὶ** εἰς τὸ κτῆμα ».

§ 171. Εἰς τὴν φράσιν ἐγὼ θὰ ἐργασθῶ, ἡ λέξις **ἐγὼ** τίθεται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος Γεώργιος, ὁ ὁποῖος ὀμιλεῖ. Εἰς τὴν φράσιν σὺ σκέπτεσαι νὰ ἐργασθῆς, ἡ λέξις **σὺ** τίθεται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος ὁ Δημήτριος, πρὸς τὸν ὁποῖον ὀμιλεῖ ὁ Γεώργιος. Εἰς τὴν φράσιν αὐτὸς ἔχει τὰ οικονομικὰ μέσα, ἡ λέξις **αὐτὸς** τίθεται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος ὁ Χαρίλαος, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται ὁ λόγος. Αἱ λέξεις δηλαδὴ **ἐγὼ**, **ἐσύ**, **αὐτὸς** τίθενται ἀντὶ τῶν τριῶν προσώπων τοῦ λόγου φανερόνουν δηλ. τὰ τρία πρόσωπα τοῦ λόγου, ἤτοι α) **ἐκεῖνον**, πὸν ὀμιλεῖ (ἐγὼ πρῶτον πρόσωπον)· β) **ἐκεῖνον**, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται ὁ λόγος (σὺ δεύτερον πρόσωπον) καὶ γ) **ἐκεῖνον** ἢ **ἐκεῖνο**, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος (ἐκεῖνος, αὐτό· τρίτον πρόσωπον). Αἱ ἀντωνυμια αὐταί, πὸν φανερόνουν τὰ τρία πρόσωπα τοῦ λόγου, λέγοντα **προσωπικά** ἀντωνυμια καὶ κλίνονται ὡς ἑξῆς :

§ 172.

'Ενικός

Πληθυντικός

α' πρόσ.

β' πρόσ.

α' πρόσ.

β' πρόσ.

'Ον.	ἐγὼ	σὺ	ἡμεῖς	σεῖς	(ὑμεῖς)
Γεν.	ἐμοῦ, μου, μου	σοῦ, σου	ἡμῶν,		(ὑμῶν)
Δοτ.	ἐμοί, μοί	σοί, σοι	ἡμῖν		(ὑμῖν)
Αἰτ.	ἐμέ, μέ, με	σέ, σε	ἡμᾶς, μᾶς, μας	σᾶς, σας	(ὑμᾶς)

§ 173. Τοῦ τρίτου προσώπου προσωπική ἀντωνυμία εἶναι ἡ αὐτός.

Ἐνικὸς

Ὅν.	αὐτός	- ἡ	- ὁ	
Γεν.	αὐτοῦ	- ἧς	- οῦ, τοῦ, τῆς, της, τοῦ, του	
Δοτ.	αὐτῶ	- ἧ	- ῶ	
Αἰτ.	αὐτόν	- ἣν	- ό, τόν, τον, τήν, την, τό, το	

Πληθυντικὸς

Ὅν.	αὐτοὶ	- αἱ	- ἅ	
Γεν.	αὐτῶν	- ὧν	- ὧν	
Δοτ.	αὐτοῖς	- αἰς	- οῖς	
Αἰτ.	αὐτούς	- ἃς	- ἅ, τούς, τους, τάς, τας, τά, τα	

Σημείωσις. Οἱ τύποι ἡμεῖς κλπ. χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ πολλοὺς εἰς τὴν γραφομένην γλῶσσαν καὶ εἰς τὰς ἐπισήμους συζητήσεις (βουλῆν - διαλέξεις). Ἡ δοτικὴ ἀπαντᾷ εἰς τὰς φράσεις: δόξα σοι, εἰρήνη ὑμῖν, κ.ἄ.

§ 174. Παρατηρήσεις. Οἱ τύποι μου, σου, τοῦ, τῆς, τοῦ καὶ ὁ πληθυντικὸς μᾶς, σᾶς, τοὺς δι' ὅλα τὰ γένη χρησιμοποιοῦνται καὶ ὡς τύποι δοτικῆς πτώσεως: μου ἔδωκε, σου ἔστειλε, τοὺς ὑπεσχέθη, κλπ.

Εἰς τὸν προφορικὸν λόγον χρησιμοποιοῦνται καὶ οἱ τύποι ἐμένα, ἐσὺ, ἐσένα, ἐμεῖς, ἐσεῖς, ἐμᾶς, ἐσᾶς, ὅταν πρόκειται ἰδίως νὰ δηλωθῇ ἔμφασις ἢ ἀντιδιαστολή: Ἐσὺ τὰ ὁμολογεῖς ἐμένα κάλεσε καὶ ὄχι ἐσένα.

β') Κτητικαὶ ἀντωνυμίαι

§ 175. Ὁ κῆπος τοῦ σχολείου εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ἰδικόν μας. Ὁ ἰδικός σας εἶναι μεγαλύτερος ἢ μικρότερος;

Σήμερα ἐλησμόνησα τὸν κονδυλοφόρον, ἀλλ' ὁ Παῦλος μου ἔδωκε τὸν ἰδικόν του· δὲν εἶχα πέννα καὶ μου ἔδωκε τὴν ἰδικήν του. Αἱ ἰδικαὶ σας ἀσχολίαι εἶναι εὐχάριστοι, ἐνῶ αἱ ἰδικαὶ μας εἶναι κόουραστικά.

§ 176. Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς αἱ λέξεις α) τὸν ἰδικόν μας τίθεται ἀντὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ κηπόν μας, β) ὁ ἰδικός σας τίθεται

ἀντὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ κησός σας, γ) τὸν ἰδικόν του τίθεται ἀντὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ κορυλοφόρον του, δ) τὴν ἰδικήν του τίθεται ἀντὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ πέγνα του· εἶναι δηλ. αἱ λέξεις αὐταὶ ἀντωνυμιαὶ καὶ φανερώουν τὸ πρόσωπον, τοῦ ὁποίου εἶναι κτῆμα τὸ οὐσιαστικόν, ἀντὶ τοῦ ὁποίου τίθεται ἡ ἀντωνυμία. Αἱ ἀντωνυμιαὶ αὐταὶ λέγονται **κτητικά**.

Κτητικά δηλ. ἀντωνυμιαὶ λέγονται, ὅσαι φανερώουν τίνος εἶναι κτῆμα τὸ οὐσιαστικόν, εἰς τὸ ὅποιον αὐταὶ ἀναφέρονται.

§ 177. α) "Ὅταν τὸ πρόσωπον, ποῦ ἔχει κτῆμα τὸ οὐσιαστικόν εἶναι ἓν, αἱ κτητικά ἀντωνυμιαὶ εἶναι

- τοῦ α' προσώπ. ἰδικός μου - ἰδική μου - ἰδικόν μου
 ἐμός - ἐμή - ἐμόν
 τοῦ β' » ἰδικός σου - ἰδική σου - ἰδικόν σου
 σός - σή - σόν
 τοῦ γ' » ἰδικός του - ἰδική του - ἰδικόν του

β) "Ὅταν ὁ κτήτωρ εἶναι ἓνας καὶ τὰ κτήματα πολλά, κτητικά ἀντωνυμιαὶ εἶναι

- τοῦ α' προσώπ. ἰδικοί μου - ἰδικαί μου - ἰδικά μου
 ἐμοὶ - ἐμαὶ - ἐμὰ
 τοῦ β' » ἰδικοί σου - ἰδικαί σου - ἰδικά σου
 σοὶ - σαὶ - σὰ
 τοῦ γ' » ἰδικοί του - ἰδικαί του - ἰδικά του

γ) "Ὅταν οἱ κτήτορες εἶναι πολλοὶ καὶ τὸ κτῆμα ἓν

- τοῦ α' προσώπ. ἰδικός μας - ἰδική μας - ἰδικόν μας καὶ
 ἡμέτερος, - α, - , - ον
 τοῦ β' » ἰδικός σας - ἰδική σας - ἰδικόν σας καὶ
 ὑμέτερος, - α, - ον
 τοῦ γ' » ἰδικοί των - ἰδικαί των - ἰδικά των -
 σφέτερος - σφετέρα - σφέτερον

δ) "Ὅταν οἱ κτήτορες εἶναι πολλοὶ καὶ τὰ κτήματα πολλά, κτητικά ἀντωνυμιαὶ εἶναι

- τοῦ α' προσώπ. *ιδικοί μας - ιδικαί μας - ιδικά μας και*
ἡμέτεροι, - αι, - α
- τοῦ β' » *ιδικοί σας - ιδικαί σας - ιδικά σας και*
ὑμέτεροι, - αι, - α
- τοῦ γ' » *ιδικοί των - ιδικαί των - ιδικά των*
σφέτεροι - σφετέροι - σφέτερα

§ 178. Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι ἔχουν τρία γένη, διότι εἶναι δυνατὸν νὰ τίθενται ἀντὶ ὀνομάτων ἀρσενικοῦ ἢ θηλυκοῦ ἢ οὐδετέρου γένους, κλίνονται δὲ ὅπως τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα.

§ 179. Ὅταν αἱ ἀντωνυμίαι αὐταὶ εἶναι μαζί με τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα προσδιορίζουν, λέγονται **ἀντωνυμικὰ κτητικὰ ἐπίθετα**: ὁ *ιδικός μου κῆπος*, τὸ *ιδικόν σου βιβλίον*, ἡ *ιδική του οἰκία*. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τῶν κτητικῶν ἀντωνυμιῶν ἡ γενική **μου, σου, του - μας, σας, των, τους**: ὁ *κῆπός μας*, τὸ *βιβλίον σου*, τὰ *πράγματά μας*, ἡ *οἰκία σας*, ὁ *κῆπός σας*.

§ 180. Παρατηρήσεις. Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι καὶ τὰ κτητικὰ ἐπίθετα ἀπαντοῦν καὶ μετὰ τὴν μορφήν: *δικός μου, δικός σου, δικός του, δικός μας, δικός σας, δικός των ἢ δικός τους*, κλπ.

γ') Αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι

§ 181. Ὀλίγοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι διαθέτουν τὸν **ἑαυτὸν των** δι' ἔργα, ποὺ ὠφελοῦν τὴν κοινωνίαν. Ὅποιος θέλει νὰ μετ'ἀκολουθήσῃ, πρέπει νὰ ἀπαρνηθῇ τὸν **ἑαυτὸν του**. Εἶναι φυσικὸν νὰ ἀγαπῶμεν τὸν **ἑαυτὸν μας**: δύσκολον εἶναι νὰ ἀγαπᾶ κανεὶς τοὺς ἄλλους. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε: «Νὰ ἀγαπᾶς τὸν πλησίον σου, ὅπως τὸν **ἑαυτὸν σου**. Ὅσα λέγω εἰς ἄλλους, τὰ λέγω πρῶτα τοῦ **ἑαυτοῦ μου**».

§ 182. Εἰς τὴν φράσιν οἱ ἄνθρωποι διαθέτουν τὸν **ἑαυτὸν των**, ἢ λέξις τὸν **ἑαυτὸν των** φανερώνει τὸ ἴδιον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ καὶ συγχρόνως δέχεται τὴν ἐνεργειάν του· ὁμοίως εἰς τὴν φράσιν ὅπως ἀγαπᾶς τὸν **ἑαυτὸν σου**, ἢ λέξις τὸν **ἑαυτὸν σου** φανερώνει τὸ ἴδιον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ καὶ συγχρόνως δέχεται

τὴν ἐνέργειαν. Εἶναι δηλ. αἱ λέξεις αὐταὶ ἀντωνυμιαί, αἱ ὅποιαί τίθενται εἰς τὸν λόγον, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ, ὅτι τὸ πρόσωπον, πού κάμνει μίαν ἐνέργειαν, εἶναι τὸ ἴδιον μὲ ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὅποιον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια.

Αἱ ἀντωνυμιαί, αἱ ὅποιαί φανερώνουν τὸ πρόσωπον, τὸ ὅποιον ἐνεργεῖ καὶ συγχρόνως δέχεται τὴν ἐνέργειαν (πάσχει), λέγονται **αὐτοπαθεῖς** ἀντωνυμιαί. Εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς :

Ἑνικὸς			
	α' πρόσ.	β' πρόσ.	γ' πρόσ.
Γεν.	τοῦ ἑαυτοῦ μου	τοῦ ἑαυτοῦ σου	τοῦ ἑαυτοῦ του, της, του
Αἰτ.	τὸν ἑαυτὸν μου	τὸν ἑαυτὸν σου	τὸν ἑαυτὸν του, της, του

Πληθυντικὸς			
Γεν.	τοῦ ἑαυτοῦ μας ἢ τῶν ἑαυτῶν μας	- τοῦ ἑαυτοῦ σας ἢ τῶν ἑαυτῶν σας	- τοῦ ἑαυτοῦ των ἢ τῶν ἑαυτῶν των
Αἰτ.	τὸν ἑαυτὸν μας ἢ τοὺς ἑαυτούς μας	- τὸν ἑαυτὸν σας ἢ τοὺς ἑαυτούς σας	- τὸν ἑαυτὸν των ἢ τοὺς ἑαυτούς των

§ 183. Ἀπαντοῦν ἀκόμη χωρὶς τὸ ἄρθρον : **ἄφ' ἑαυτοῦ μου** εἶπα ὅσα εἶπα. Ὁ Δημήτριος ἐκράτησε **δι' ἑαυτὸν** ἐν μόνον ἀπὸ τὰ δῶρα, πὺν ἔλαβεν εἰς τὴν ἐορτήν του. **Εὐλόγησαν ἑαυτούς** καὶ ἀλλήλους.

Εἰς τὴν γραφομένην γλῶσσαν χρησιμοποιοῦνται ἐνίοτε καὶ οἱ κατωτέρω τύποι τῆς ἀρχαίας γλώσσης.

Ἑνικὸς						
	α' πρόσ.		β' πρόσ.			
	ἀρσ.	θηλ.	ἀρσ.	θηλ.		
Γεν.	ἑμαντοῦ	ἑμαντῆς	σεαυτοῦ	- σαυτοῦ	σεαυτῆς	- σαυτῆς
Δοτ.	ἑμαντῶ	ἑμαντῆ	σεαυτῶ	- σαυτῶ	σεαυτῆ	- σαυτῆ
Αἰτ.	ἑμαντὸν	ἑμαντήν	σεαυτὸν	- σαυτὸν	σεαυτήν	- σαυτήν

Πληθυντικός

α' πρόσ.	β' πρόσ.
ἡμῶν αὐτῶν	ὑμῶν αὐτῶν
ἡμῖν αὐτοῖς - αἷς	ὑμῖν αὐτοῖς - αἷς
ἡμᾶς αὐτοὺς - ἄς	ὑμᾶς αὐτοὺς - ἄς

γ' πρόσ.
Ἐνικός

ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.
ἑαυτοῦ - αὐτοῦ	ἑαυτῆς - αὐτῆς	ἑαυτοῦ - αὐτοῦ
ἑαυτῶ - αὐτῶ	ἑαυτῇ - αὐτῇ	ἑαυτῶ - αὐτῶ
ἑαυτὸν - αὐτόν	ἑαυτήν - αὐτήν	ἑαυτό

Πληθυντικός

ἑαυτῶν	ἑαυτῶν	ἑαυτῶν
ἑαυτοῖς	ἑαυταῖς	ἑαυτοῖς
ἑαυτοὺς	ἑαυτάς	ἑαυτά

Παρατηρήσεις. Ἀπὸ τὴν αἰτιατικὴν ἐσχηματίσθη εἰς τὸν προφορικὸν λόγον καὶ ἡ ὀνομαστικὴ: ὁ ἑαυτός μου, ὁ ἑαυτός σου, ὁ ἑαυτός μας, ὁ ἑαυτός σας, ὁ ἑαυτός των (ἢ τους), οἱ ὅποιοι ἰσοδυναμοῦν μετὰ: ἐγὼ προσωπικῶς - τὸ πρόσωπόν μου, σὺ προσωπικῶς, αὐτὸς προσωπικῶς, ἡμεῖς προσωπικῶς, κλπ.

δ') Ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι

§ 184. Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους = νὰ ἀγαπᾶτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον ἢ νὰ ἀγαπᾶσθε μεταξύ σας.

Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε = νὰ βαστάζετε τὰ βάρη ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου ἢ νὰ βαστάζετε τὰ βάρη μεταξύ σας.

Ἡ λέξις ἀλλήλους τίθεται εἰς τὸν λόγον καὶ φανερώνει, πρόσωπα, ποὺ ἐνεργοῦν καὶ συγχρόνως δέχονται τὸ ἐν τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἄλλου. Τὸ ἴδιον φανερώνει καὶ ἡ λέξις ἀλλήλων. Εἶναι δηλ. αἱ λέξεις αὗται ἀντωνυμῖαι καὶ τίθενται εἰς τὸν λόγον, διὰ νὰ φανερώσουν περισσότερα τοῦ ἑνὸς πρόσωπα, ποὺ ἐνεργοῦν καὶ συγχρόνως δέχονται τὰ μὲν τὴν ἐνέργειαν τῶν ἄλλων λέγονται δὲ ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι. Τύποι αὐτῆς εἶναι τοῦ πληθ. ἀριθ. γεν. ἀλλήλων, αἰτ. ἀλλήλους - ἀλλήλας - ἀλληλα καὶ δοτ. ἀλλήλοις, ἀλλήλαις.

§ 185. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι εἶναι : ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ἡ μία τὴν ἄλλην, τὸ ἓνα τὸ ἄλλο ἢ μεταξὺ μας, σας, των.

Σημείωσις. Αἱ λέξεις ἀλληλοβοήθεια, ἀλληλοὑποστήριξις κλπ. γίνονται ἀπὸ τὴν ἀντωνυμίαν αὐτὴν καὶ τὰ ὀνόματα βοήθεια, κλπ.

ε') Δεικτικαὶ ἀντωνυμῖαι

§ 186. Δεικτικαὶ λέγονται αἱ ἀντωνυμῖαι, αἱ ὅποια χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸν λόγον ἀντὶ ὀνομάτων, ποῦ θέλομεν νὰ δεῖξωμεν. Αὐταὶ εἶναι κυρίως αἱ οὗτος - αὕτη - τοῦτο, ἐκεῖνος - ἐκεῖνη - ἐκεῖνο, αὐτός - αὕτη - αὐτό.

α) Ἡ οὗτος χρησιμοποιεῖται, ὅταν πρόκειται νὰ δειχθῇ κάτι, ποῦ εἶναι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἢ περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος ἀμέσως προηγουμένως : Ὁ Κλέαρχος ἦτο Λακεδαιμόνιος· τοῦτον προσεκάλεσεν ὁ Κῦρος εἰς τὴν ἐστρατείαν ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀρταξέρξου.

β) Ἡ ἐκεῖνος χρησιμοποιεῖται, ὅταν πρόκειται νὰ δειχθῇ κάτι, ποῦ εἶναι εἰς ἀπόστασιν ἢ δὲν εὐρίσκεται ἐμπρὸς μας : Ὁ Ξέρξης ἐκάλεσε τοὺς ὑπερασπιστὰς τῶν Θερμοπυλῶν νὰ παραδώσουν τὰ ὅπλα· ἐκεῖνοι ὁμῶς ἀπήντησαν : « μολὼν λαβέ ».

γ) Ἡ αὐτός χρησιμοποιεῖται, ὅταν ὁ ὁμιλῶν ἔχη ὑπ' ὄψιν κάτι, ἀνεξαρτήτως ἀν αὐτὸ εἶναι μακρὰν ἢ πλησίον ἢ ἀπουσιάζῃ : Ὁ Ἀγγλος διοικητὴς εἰς τὴν Κύπρον ἐφήρμοξε κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ βαρβάρους μεθόδους· αὐτὸς ἀποδεικνύεται ὅτι ἦτο ἀπολίτιστος ἄνθρωπος.

§ 187. Ἡ ἀντωνυμία οὗτος κλίνεται ὡς ἐξῆς :

Ὄν.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
Γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων	τούτων
Δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Αἰτ.	τούτων	ταύτην	τοῦτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα

Αἱ ἐκεῖνος - ἐκεῖνη - ἐκεῖνο καὶ αὐτός - αὕτη - αὐτό κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα.

§ 188. Ἄλλαι δεικτικαὶ ἀντωνυμῖαι εἶναι αἱ α) **τοιούτος - τοιαύτη - τοιούτο (ν)**, διὰ τὴν δειχθῆ ποιότητος, β) **τοσοῦτος - τοσαύτη - τοσοῦτο (ν)** καὶ **τόσος - τόση, - τόσο (ν)**, διὰ τὴν δειχθῆ ποσότητος ἢ **τοιούτος**, κατὰ τὴν ὁποίαν κλίνεται καὶ ἡ **τοσοῦτος**, κλίνεται ὡς ἐξῆς :

Ἐνικὸς

Ὀν.	τοιούτος	τοιαύτη	τοιούτο (ν)
Γεν.	τοιούτου	τοιαύτης	τοιούτου
Δοτ.	τοιούτω	τοιαύτη	τοιούτω
Αἰτ.	τοιούτον	τοιαύτην	τοιούτο (ν)

Πληθυντικὸς

Ὀν.	τοιούτοι	τοιαῦται	τοιούτα
Γεν.	τοιούτων	τοιούτων	τοιούτων
Δοτ.	τοιούτοις	τοιαύταις	τοιούτοις
Αἰτ.	τοιούτους	τοιαύτας	τοιούτα

Ἡ **τόσος - τόση - τόσον** κλίνεται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα.

§ 189. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην καὶ τὴν λογοτεχνίαν ἡ οὗτος λέγεται καὶ **τούτος - τούτη - τούτο** ἢ **έτουτος - έτουτή - έτουτο**, ἀντὶ δὲ τῆς **τοιούτος** συνηθεστέρα εἶναι **τέτοιος - τέτοια - τέτοιο**, αἱ ὁποῖαι κλίνονται ὡς δευτερόκλιτα ἐπίθετα.

§ 190. Δεικτικὰ ἀντωνυμικὰ ἐπίθετα. Αἱ δεικτικαὶ ἀντωνυμῖαι, ὅταν εἰς τὸν λόγον συνοδεύουν οὐσιαστικά, εἶναι ἀντωνυμικὰ ἐπίθετα : **αὕτη** ἡ πόλις, **αὐτὸ** τὸ παιδίον, **οὗτος** ὁ κῆπος, **οἱ τοιούτοι** χαρακτῆρες.

στ') Ἡ ἐπαναληπτικὴ ἀντωνυμία αὐτὸς

§ 191. Οἱ Κύπριοι ἀγωνίσθησαν κατὰ τῶν Ἄγγλων, διὰ τὴν ἀναγκάσουν **αὐτούς** νὰ ἀναγνωρίσουν τὸ δικαίωμα νὰ ἐνοθῆ ἢ μεγαλόνησος **μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα**. Οἱ Ἀθηναῖοι κατέδικασαν τὸν Σωκράτη εἰς θάνατον καὶ ἔδωκαν εἰς **αὐτὸν** νὰ πῆ τὸ κώνειον.

Εἰς τὴν φράσιν διὰ τὴν ἀναγκάσουν **αὐτούς**, ἡ λέξις **αὐτούς** ἐτέθη ἀντὶ τῆς λέξεως Ἄγγλους, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ ἐπαναληφθῆ μετὰ

τό δια νά ἀναγκάσουν. Ἐπίσης εἰς τήν φράσιν ἔδωκαν εἰς αὐτόν, ἡ λέξις **αὐτόν** ἐτέθη ἀντὶ τῆς λέξεως *Σωκράτη*, ἡ ὁποία ἔπρεπε νά ἐπαναληφθῇ μετὰ τὴν λέξιν ἔδωκαν.

Ἡ ἀντωνυμία **αὐτός**, ὅταν τίθεται εἰς τὸν λόγον διὰ νά μὴ ἐπαναληφθῇ μία λέξις, περὶ τῆς ὁποίας ἔχει γίνεαι λόγος προηγουμένως, λέγεται **ἐπαναληπτική**.

§ 192. Ἀντὶ τῆς ἐπαναληπτικῆς ἀντωνυμίας **αὐτός** χρησιμοποιοῦνται καὶ οἱ τύποι **τοῦ, τόν, τῆς, τήν, τούς**. Αἱ ἀνωτέρω φράσεις ἠδύναντο νά εἶναι : *Οἱ Κύπριοι ἀγωνίζονται κατὰ τῶν Ἄγγλων, διὰ νά τοὺς ἀναγκάσουν κλπ., οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίκανον τὸν Σωκράτη καὶ τοῦ ἔδωκαν, κλπ.*

Πολλάκις οἱ τύποι **τοῦ, τόν, τῆς, τήν, τούς** κλπ. τίθενται εἰς τὸν λόγον πρὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ, εἰς τὸ ὅποῖον ἀποδίδονται, καὶ προλαμβάνουν τρόπον τινα αὐτό : *τόν εἶδες σήμερον τὸν Παῦλον ; τούς παρακολούθησες τοὺς ἀγῶνας εἰς τὸ Στάδιον ;* Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ ἀντωνυμία λέγεται **προληπτική**.

ζ') Ὀριστικαὶ ἀντωνυμίαι

§ 193. Ἡ ἀντωνυμία **αὐτός** μὲ ἄρθρον ὁ **αὐτός - ἡ αὐτή - τὸ αὐτὸ** σημαίνει ὁ **ἴδιος** : *τὸ αὐτὸ φέρεμα, οἱ αὐτοὶ λόγοι* εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, ὁ **αὐτός - ἡ - ὁ** εἶναι **ὀριστικὴ ἀντωνυμία**.

Αἱ λέξεις ὁ **ἴδιος, ὁ μόνος του** κλπ. χωρὶς ἄρθρον καὶ μὲ γενικήν τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν τίθενται εἰς τὸν λόγον, διὰ νά ὀρίσουν καὶ νά ξεχωρίσουν τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα ἀπὸ ἄλλα ὁμοειδῆ καὶ ἐπέχουν θέσιν ὀριστικῆς ἀντωνυμίας.

Εἶναι δὲ αὐταὶ αἱ α) ὁ **ἴδιος - ἡ ἴδια - τὸ ἴδιον** πάντοτε μὲ ἄρθρον καὶ β) **μόνος - μόνη - μόνον** χωρὶς ἄρθρον καὶ μὲ γενικήν τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν **μόνος μου, μόνονι μας**, κλπ.

η') Ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι -

§ 194. *Τίς* ἦτο ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν μάχην τοῦ *Μαραθῶνος ; Ποιοὶ* ἀνήγγειλαν εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν λαμπρὰν νίκην ; *Πόσοι* ἐφονεύθησαν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ;

Πόσοι είναι οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεώς σας καὶ **ποιοὶ** εἶναι οἱ ἐπιμελέστεροι ; **Ποῖος** δὲ εἶναι ὁ ἀριστος ὄλων ; Ὁ Πέτρος **τί** μαθητῆς εἶναι ;

Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς αἱ λέξεις **τίς, πόσοι, ποῖος** χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸν λόγον, ὅταν κάμνωμεν κάποιαν ἐρώτησιν· α) διὰ κάποιον πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, **τίς ; ποῖος ;** β) διὰ τὸ ποσὸν τῶν προσώπων ἢ πραγμάτων **πόσοι ;** καὶ γ) διὰ τὸ ποιὸν προσώπων ἢ πραγμάτων : **τί ἄνθρωπος εἶναι ὁ Πέτρος ;** αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται **ἐρωτηματικαὶ ἄντωνυμίαι**· εἶναι δὲ τρεῖς **τίς, ποῖος, πόσος**.

§ 195. Ἡ ἄντωνυμία **τίς** ἔχει δυο τύπους, ἓνα διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν **τίς** καὶ ἓνα διὰ τὸ οὐδέτερον **τί**· κλίνεται δὲ ὡς ἐξῆς :

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς	
	ἀρσ.-θηλ.	οὐδ.	ἀρσ.-θηλ.	οὐδ.
Ὀν.	τίς	τί	τίνες	τίνα
Γεν.	τίνος	τίνος	τίνων	τίνων
Δοτ.	τίνι	τίνι	τίσι	τίσι
Αἰτ.	τίνα	τί	τίνας	τίνα

Αἱ ἄλλαι ἐρωτηματικαὶ ἄντωνυμίαι κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικτάληκτα ἐπίθετα.

Ἡ ἄντωνυμία **τί**, ἣ ἐποῖα χρησιμοποιεῖται, ὅταν γίνεταί ἐρώτησις διὰ τὸ ποιὸν τῶν προσώπων ἢ πραγμάτων, εἶναι ἄκλιτος καὶ σημαίνει **τί λογιῆς - τί εἶδους** εἶναι τὸ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα : **τί παιδί εἶναι αὐτό ; τί φίλος εἶναι αὐτός ;**

§ 196. Ἄντωνυμικὰ ἐρωτηματικὰ ἐπίθετα. Ὅταν αἱ ἐρωτηματικαὶ ἄντωνυμίαι συνοδεύονται ἀπὸ οὐσιαστικά, εἶναι ἐπίθετα ἄντωνυμικά : **ποῖος μαθητῆς ἀπουσίασε χθές ; πόσους στρατιώτας ἔχει ὁ λόχος ; πόσων χρόνων εἶναι τὸ παιδί ;**

θ') Ἀόριστοι ἄντωνυμίαι

§ 197. Ἐάν τις θέλῃ νὰ κερδίσῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, πρέπει νὰ κάμῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ἐὰν **κάποιος** ἔχῃ πολλοὺς χι-

τῶνας, νὰ κρατήσῃ **ἕνα** διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τοὺς **ἄλλους** νὰ μοιράσῃ εἰς πτωχοὺς.

Τινὲς τῶν μαθητῶν δὲν συμμορφώνονται μὲ τὸν κανονισμόν τοῦ σχολείου. Ὁ Λιευθοντῆς λέγει εἰς τοὺς μαθητάς: « Διὰ τὴν πολυήμερον ἐκδρομὴν πρέπει **ἕκαστος** νὰ ἔχη τροφίμα διὰ **μίαν** τοῦλάχιστον ἡμέραν. **Ὅλοι** θὰ εἴσθε αὔριον εἰς τὰς 7,30 π.μ. συγκεντρωμένοι εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου. **Μερικοὶ** θὰ ἔλθουν ἐνωρίτερον, διὰ νὰ ἐπιβλέπουν τὴν τάξιν. **Κανεῖς** δὲν πρέπει νὰ ἀπουσιάσῃ, διότι εἰς **οὐδένα** ἢ ἐταιρεία τῶν σιδηροδρόμων θὰ ἐπιστρέψῃ τὰ χρήματα ».

§ 198. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον αἱ λέξεις **τίς, κάποιος, ἕνας, ἄλλος, ἕκαστος, ὅλοι, μερικοὶ, οὐδεῖς, κανένας** τίθενται ἀντι ὀνομάτων, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ὀρισμένα· ἀναφέρονται εἰς πρόσωπα ἢ πράγματα ἀόριστως, εἶναι δηλ. ἀντωνυμιαὶ καὶ λέγονται **ἀόριστοι**.

Ἄοριστοι δηλαδὴ ἀντωνυμιαὶ λέγονται αἱ ἀντωνυμιαί, αἱ ὅποια φανερώουν πρόσωπα ἢ πράγματα ἀόριστως, χωρὶς δηλ. νὰ τὰ ὀνομάζωμεν.

§ 199. Συνηθέστεραι ἀόριστοι ἀντωνυμιαὶ εἶναι αἱ ἑξῆς :

1. **τίς** ἀρσ. θηλ., **τί** οὐδέτ. : ὅτε ὁ Ἰησοῦς ἐπιλησίζεν εἰς **τίνα** κόμην, ἐξῆλθε πρὸς προϋπάντησιν αὐτοῦ πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

2. **μερικοὶ - μερικαὶ - μερικὰ** μόνον εἰς τὸν πληθυντ. ἀριθμὸν : **μερικοὶ** μαθηταὶ δὲν προσέχουν.

3. **ὅλος - ὅλη - ὅλον** : μὴ ἀνησχεῖτε. Θὰ ὀμιλῶ δυνατὰ καὶ θὰ ἀκούσετε **ὅλοι**.

4. **ἕκαστος - ἐκάστη - ἕκαστον** : **ἕκαστος** ἔχει τὴν εὐθύνην τῶν πράξεών του.

5. **ἄλλος - ἄλλη - ἄλλο** : εἶναι **ἄλλος**, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ προσέλθῃ ὡς μάρτυς ;

6. **οὐδεῖς - οὐδεμία - οὐδέν** : οὐδεὶς μπορεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὸν θάνατον.

7. **κάποιος - κάποια - κάποιο** : κοίταξε νὰ ἰδῆς **κάποιος** ἐκτόπησε τὴν θύραν.

8. **κανεῖς - καμμία - κανέν** (κανένας - καμμία - κανέν) : **κανεῖς** δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μείνῃ ὄρθιος εἰς τὸ θέατρον, διὰ νὰ βλέπουν ὅλοι τὴν σκηνήν.

9. **δλόκληρος - ον** : **δλόκληρος** ή **πόλις** κατεστράφη από τους σεισμούς.

10. **δ, ή, τὸ δεῖνα** κλπ.

11. **ἐκάτερος - ἐκατέρα - ἐκάτερον** (ὁ καθείς ἐκ τῶν δύο χωριστά).

12. **ἀμφότεροι - αι - α** = καὶ οἱ δύο.

13. **οὐδέτερος - α - ον** = οὔτε ὁ ἕνας οὔτε ὁ ἄλλος ἀπὸ τοὺς δύο.

§ 200. Ἡ **τίς**, ἀντὶ τῆς ὁποίας χρησιμοποιεῖται περισσότερον ἢ **κάποιος - α - ο**, κλίνεται ὡς ἐξῆς :

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς	
	ἄρσεν. θηλ.	οὐδ.	ἄρσεν. θηλ.	οὐδετ.
᾽Ον.	τίς	τί	τινές	τινά
Γεν.	τινός	τινός	τινῶν	τινῶν
Δοτ.	τινί	τινί	τισί	τισί
Αἰτ.	τινά	τί	τινάς	τινά

Ἄλλοι οἱ τύποι τῆς ἀντωνυμίας **τίς - τί** εἶναι ἐγκλιτικά.

§ 201. Αἱ ἀντωνυμίαι **μερικοὶ - μερικάι - μερικά**, **ὄλος - η - ον**, κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα.

§ 202. Ἡ **οὐδεὶς - οὐδεμία - οὐδὲν** καὶ **κανεὶς - καμμία - κανὲν** κλίνονται μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ὡς ἐξῆς :

᾽Ον.	οὐδεὶς	οὐδεμία	οὐδὲν	κανεὶς	καμμία	κανὲν	καὶ	κανένα
Γεν.	οὐδενός	οὐδεμιᾶς	οὐδενός	κανενός	καμμιάς	κανενός		
Δοτ.	οὐδενί	οὐδεμιᾷ	οὐδενί	—	—	—		
Αἰτ.	οὐδένα	οὐδεμίαν	οὐδὲν	κανένα	καμμίαν	κανὲν		

Ὁμοίως κλίνονται καὶ ἡ ἀντωνυμία **καθεὶς - καθεμία - καθέν**, ἢ ὁποία τίθεται συνήθως ἀντὶ τῆς ἑκάστος.

§ 203. Μετὰ τὴν ἀντωνυμίαν **κανεὶς**, ἢ ὁποία συνήθως χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τῆς **οὐδεὶς**, τίθεται πάντοτε τὸ **δέν**, ἐνῶ μετὰ τὸ **οὐδεὶς** δὲν τίθεται : **κανεὶς δὲν** μὲ εἶδε, ἀλλὰ **οὐδεὶς μὲ** εἶδε.

§ 204. Εἰς τὴν φράσιν καθ' ὁδὸν μ' ἐχαιρέτισε ἕνας, τὸν ὁποῖον διὰ πρώτην φοράν ἔβλεπα, ἢ λέξις ἕνας σημαίνει κάποιος. Εἰς τὴν περίπτωση ἀυτὴν τὸ ἕνας (εἷς) - μία - ἓν εἶναι ἀντωνυμία καὶ ὄχι ἀριθμητικόν.

§ 205. Ὅλοι αἱ ἀόριστοι ἀντωνυμῖαι, ὅταν εἶναι μαζί με οὐσιαστικά, εἶναι ἀόριστα ἀντωνυμικὰ ἐπίθετα : ἄνθρωπός τις, μερικαὶ γυναῖκες, εἰς ἐκάστην πόλιν κάποιο παιδί ἔπεσε καὶ κτύπησε· οὐδεὶς κόπος, κανεὶς δρόμος, ἢ ἄλλη ὁδός· ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι θνητοί· κανεὶς μαθητῆς δὲν γίνεται δεκτός πρὸς ἐγγραφήν χωρὶς τὸν κηδεμόνα.

Παρατηρήσεις. Ἀόριστοι ἀντωνυμῖαι εἶναι καὶ τὰ ἄκλιτα κάτι, κάτι τι, τίποτε, κάθε τι : εἶδες πόσα ὠραῖα πράγματα ὑπάρχουν εἰς τὴν ἀγοράν ; κάτι εἶδα, κάτι τι εἶδα, τίποτε δὲν εἶδα, κάθε τι εἶναι στῆ θέσι του, κλπ.

ι') Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι

§ 206. Οἱ μαθηταί, οἱ ὅποιοι ἀπουσίασαν χθές, θὰ ἔλθουν αὐριον με τὸν πατέρα των. Ὅστις θέλει νὰ σπουδάσῃ, πρέπει νὰ κοπιάσῃ. Ὅποιος εἶναι πλούσιος, δὲν εἶναι πάντοτε καὶ εὐτυχής. Ὅσους συνήρτησα, μοῦ εἶπαν, ὅτι δὲν γνωρίζουν, ποῦ κάθηται ὁ κ. Παῦλος. Νὰ εἰπῆς εἰς ὅποιον καὶ ἂν ἔλθῃ, ὅτι δὲν θὰ εἶμαι ἐδῶ σήμερα. Ὅσον καὶ ἂν κοπιάσῃς, δὲν θὰ κατορθώσῃς νὰ μαντεύσῃς, ὅσα σκέπτομαι. Ὁ νέος, παιδί μου, ποῦ συναναστρέφεσαι, δὲν μοῦ ἀρέσει πολὺ. Οἱ γονεῖς, ποῦ δὲν φροντίζουν νὰ ἀναθρέψουν τὰ παιδιά με χριστιανικὰς ἀρετάς, εἶναι ὑπεύθυνοι γιὰ ὅ, τι συμβῆ εἰς αὐτά.

§ 207. Εἰς τὴν πρώτην φράσιν ἢ λέξις οἱ ὅποιοι ἐτέθη ἀντὶ τῆς λέξεως οἱ μαθηταί. Τὸ νόημα δὲ τῆς φράσεως, ποῦ εἰσάγεται με τὴν λέξιν οἱ ὅποιοι, ἀποδίδεται (ἀναφέρεται) εἰς τὴν προηγούμενην λέξιν οἱ μαθηταί. Ἐπίσης εἰς τὴν δευτέραν φράσιν με τὴν λέξιν ὅστις ἀποδίδεται τὸ νόημα εἰς ἐκεῖνον, ποῦ πρέπει νὰ κοπιάσῃ. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ με τὰς λέξεις ὅσους, ὅσα, ὅποιος, ποῦ, ὅ,τι. Αἱ λέξεις αὐταὶ χρησιμοποιοῦνται ἀντὶ ὀνομάτων, εἶναι δηλ. ἀντωνυμῖαι, με τὰς ὁποίας τὸ νόημα τῆς φράσεως, ποῦ ἀνήκουν, ἀποδίδεται (ἀναφέρεται) εἰς μίαν λέξιν ἄλλης φράσεως καὶ λέγονται ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι.

§ 208. Ἡ ἀντωνυμία **ὄστις - ἦτις - ὄ,τι** προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν **ὄς - ἦ - ὄ** (ὁ ὁποῖος) καὶ τὴν ἀόριστον **τις - τί**. Τῆς ἀντωνυμίας **ὄς**, ἡ ὁποία κλίνεται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα, χρησιμοποιοῦνται ἑρισμένοι τύποι εἰς μερικὰς φράσεις, π.χ. ὁ ἄνθρωπος, περὶ οὗ ὁ λόγος· ἢ ὑπόθεσις, περὶ ἧς πρόκειται. Τῆς ἀντωνυμίας **ὄστις - ἦτις - ὄ,τι** ἀπαντοῦν συνήθως οἱ ἐξῆς τύποι :

	Ἐνικὸς			Πληθυντικὸς		
Ὅν.	ὄστις	ἦτις	ὄ,τι	οἷτινες	αἷτινες	ἅτινα
Γεν.	οὗτινος	—	οὗτινος	—	—	—
Δοτ.	—	—	—	—	—	—
Αἰτ.	—	—	ὄ,τι	—	—	ἅτινα

§ 209. Ἄλλαι ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι αἱ : **ὁ ὁποῖος - ἡ ὁποία - τὸ ὁποῖον, ὅποιος - ὅποια - ὅποιο, ὅσος - ὅση - ὅσον, οἷος - οἷα - οἷον** (= ὅποιος λογῆς : οἷα ἢ μορφή, τέτοια καὶ ἡ ψυχὴ). Αὗται κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα. Ἐπίσης ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι καὶ αἱ : **ὅποιοσδήποτε, οἷοσδήποτε**, εἰς τὰς ὁποίας τὸ **-δήποτε** δὲν κλίνεται. Ἡ ἀντωνυμία **ὄστισδήποτε - ὄ,τιδήποτε** δὲν ἔχει θηλυκόν.

§ 210. Τὸ **ὄ,τι** καὶ **ὄ,τιδήποτε** ἀπαντᾷ εἰς φράσεις : **ὄ,τι θέλεις, ὄ,τιδήποτε** ζητήσης, κλπ.

§ 211. Τὸ **ποῦ** χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τοῦ **ὄ ὁποῖος** εἰς ὅλας τὰς πτώσεις καὶ ὅλα τὰ γένη : **ὁ νέος, ποῦ** (= ὁ ὁποῖος) ἦλθε χθές· **ὁ παντοπόλης, ποῦ** (= ἀπὸ τὸν ὁποῖον) φωνίζομεν· **οἱ μαθηταί, ποῦ** (= οἱ ὁποῖοι) ἀπουσίασαν· **ἐκεῖνοι ποῦ** (= τοὺς ὁποῖους) εἶδαμε χθὲς ἦσαν χωριανοί μας.

* Ἀ σ κ η σ ι ς *

§ 212. Ὁ Πύρρος, ὁ ὁποῖος ἦτο βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου, εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ἄνδρα τινὰ Θεσσαλὸν ὡς σύμβουλον, ὄστις ὠνομάζετο Κιργέας. Οὗτος διεκρίνετο διὰ τὴν σύνεσιν καὶ τὴν πειστικότητα τῶν λόγων του, ὥστε ὅλοι ἐθαύμαζον καὶ ἐπειθοντο, εἰς ὄ,τι αὐτὸς ἔλεγε. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πύρρος τὸν ἐξετίμα ἰδιαίτερος καὶ πάντοτε τὸν συνε-

* Δι' ὅλας τὰς ἀντωνυμίας.

βουλεύετο, τὶ ἔπρεπε εἰς ἐκάστην περίπτωσιν νὰ κάμῃ. Ἐίχε δὲ ἀναπτυχθῆ μεταξὺ των μεγάλη φιλία, ὥστε νὰ δύναται ὁ Κινέας νὰ λέγῃ ἐλευθέρως τὴν γνώμην του καὶ μάλιστα μερικὰς φορὰς ἀφ' ἑαυτοῦ του, χωρὶς νὰ τοῦ ζητηθῆ. Ὅτε ὁ Πύρρος ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῶν Ῥωμαίων, ἐκάλεσε τὸν Κινέα καὶ τὸν ἐρώτησε : « Ποίαν γνώμην ἔχεις σὺ, ὦ Κινέα, διὰ τοὺς Ῥωμαίους ; » « Βασιλεῦ, σ' εὐχαριστῶ, ἀπήντησεν ὁ Κινέας, διότι μὲ καλεῖς, νὰ σοῦ δώσω τὴν γνώμην μου, καὶ διὰ τοῦτο θὰ ἀκούσῃς ἀπὸ ἐμέ, ὃ, τι σκέπτομαι. Ἐχω ἀκούσει ἀπὸ ὄλους, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι εἶναι γενναῖοι πολεμισταί. Ἄλλ' ἄς ὑποθέσωμεν, ὅτι θὰ τοὺς νικήσωμεν. Τὶ ἔχομεν νὰ κερδίσωμεν ἡμεῖς ; » « Ἐρωτᾶς, φίλε μου, πρᾶγμα, ποῦ εἶναι φανερόν. Ἄν καταλάβωμεν τὴν Ῥώμην, ἣτις εἶναι ἡ πλέον ἀξιόμαχος πόλις τῆς Ἰταλίας, θὰ γίνωμεν κύριοι ὀλοκλήρου τῆς Ἰταλίας, χωρὶς οὐδεὶς νὰ φέρῃ ἀντίστασιν ». « Καὶ ὅστερα ; » προσέθεσεν ὁ Κινέας. « Ἐπειτα, εἶπεν ὁ Πύρρος, πλησίον εἶναι ἡ Σικελία μὲ τὰς πλουσιωτάτας πόλεις τῆς, ποῦ θὰ περιέλθουν καὶ αὐταὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν μας. Ἀπέναντι δὲ τῆς Σικελίας εἶναι ἡ Καρχηδών, τὴν κατάληψιν τῆς ὁποίας ἐνδόλως θὰ ἐπιτύχωμεν ». « Ἀλήθεια, ἀπήντησεν ὁ Κινέας, κανὲν ἐμπόδιον δὲν θὰ ὑπάρχῃ διὰ τὴν κατάληψιν ἔπειτα καὶ τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ἂν ὅλα αὐτὰ γίνον, τὶ ἄλλο θὰ κάμωμεν ; » Ὁ Πύρρος τότε ἐγέλασε καὶ εἶπε : « Τότε, φίλε μου, θὰ ἡσυχάσωμεν καὶ θὰ εὐχαριστούμεθα συζητοῦντες μεταξὺ μας γιὰ διάφορα ζητήματα ». Καὶ ὁ Κινέας ἀπήντησεν : « Ἄλλ', ὦ βασιλεῦ, ἀφοῦ τώρα ἔχομεν τὴν ἡσυχίαν, διατι δὲν ἀσχολούμεθα μὲ συζητήσεις εὐχαρίστους ; Εἶναι ἀνάγκη νὰ περάσωμεν πρῶτον ἀπὸ κινδύνους καὶ αἵματι καὶ νὰ σκορπίσωμεν τόσους θανάτους καὶ τόσῃν δυστυχίαν γύρω μας, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἡσυχίαν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν σήμερον ; » Μ' ὅλα αὐτὰ ὁμως δὲν κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν Πύρρον νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν Ῥωμαίων, ἡ ὁποία ἦτο καταστρεπτικὴ δι' αὐτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ἀριθμητικὰ

§ 213. Οἱ νομοὶ τῆς Ἑλλάδος εἶναι **πεντήκοντα** (50) μὲ πρωτεύουσαν **μίαν** πόλιν δι' ἕκαστον νομόν. **Πρῶτος** δημότης εἰς πόλεις,

αί ὁποῖαι ἔχουν κατοίκους ἄνω τῶν **πέντε χιλιάδων** (5000), εἶναι ὁ δήμαρχος. Μετὰ τοῦ δημάρχου ἐκλέγονται ἀνά πᾶν **τέταρτον** ἔτος καὶ **ἕξ** (6) ἢ **οκτῶ** (8) ἢ **δώδεκα** (12) δημοτικοὶ σύμβουλοι. Εἰς τὰς μεγάλας πόλεις ὁ ἀριθμὸς τῶν δημοτικῶν συμβούλων εἶναι **διπλάσιος** ἢ **τριπλάσιος** τῶν μικροτέρων. Τὰ καθήκοντα τοῦ δημάρχου δὲν εἶναι **ἀπλᾶ**, ὅπως θὰ ἐνόμιζέ τις, ἀλλὰ **πολλαπλᾶ**. Φροντίζει οὗτος διὰ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ δήμου, τὴν ὑγείαν τῆς πόλεως, τὸ ἐξωραϊσμόν αὐτῆς, τὴν κατασκευὴν τῶν ὁδῶν καὶ παρακολουθεῖ τὰ ἔξοδα, τὰ ὁποῖα ἀνέρχονται ὄχι εἰς **δεκάδας** καὶ **ἑκατοντάδας**, ἀλλὰ εἰς πολλὰς **χιλιάδας** δραχμῶν. Τέλος ἐπιβλέπει τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ δήμου, τοὺς ὁποίους ἐπιθεωρεῖ **δὺς** καὶ **τρὶς** κατὰ μῆνα.

α') Ἀριθμητικὰ ἐπίθετα

§ 214. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν αἱ λέξεις: **έννέα**, **πέντε χιλιάδες**, **πρῶτος**, **τέταρτος**, **διπλάσιος**, **τριπλάσιος**, **ἀπλοῦς**, **δεκάς**, **δὺς**, **τρὶς**, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν ὀρισμένον πλῆθος ὄντων ἢ ἐκφράζουν ἄλλας ἀριθμητικὰς ἐννοίας ἢ σχέσεις. Αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται **ἀριθμητικὰ**. Εἶναι δὲ αὐτὰ ἐπίθετα, π.χ. **μία** (πόλις), **διπλάσιος**, **ἀπλοῦς**, ἢ οὐσιαστικά, π.χ. **δεκάς**, **τριας** ἢ ἐπιρρήματα **δὺς**, **τρὶς**.

§ 215. Τὰ ἀριθμητικὰ ἐπίθετα λέγονται :

- 1) **Ἀπόλυτα**, ὅταν φανερόνουν ἀπλῶς ὀρισμένον πλῆθος ὄντων: ἐν σχολεῖον, **μία** πόλις, **διακόσιοι** στρατιῶται.
- 2) **Τακτικά**, ὅταν φανερόνουν, ποίαν θέσιν κατέχει τι εἰς μίαν σειράν ὁμοειδῶν ὄντων: ὁ **πρῶτος** μαθητής, ὁ **τρίτος**, ἢ **εἰκοστή** πέμπτη **Μαρτίου**. Γὰρ περισσότερα ἀπὸ τὰ τακτικὰ ἀριθμητικὰ σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων μὲ προσθήκην τῆς καταλήξεως - **τος** μέχρι τοῦ 19· π.χ. **τρίτος** (τρία), **δέκατος** (δέκα), καὶ τῆς καταλήξεως - **στός** ἀπὸ τὸ 20 καὶ ἄνω, π.χ. **εἰκοστός** (εἴκοσι)· **χιλιοστός**, **διακοσιοστός** κλπ. Κλίνονται δὲ ὅλα κατὰ τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα.
- 3) **Πολλαπλασιαστικά**, **ἀπλοῦς**, **διπλοῦς** κλπ., ὅταν λέγωμεν ἄλμα ἀπλοῦν, ἄλμα τριπλοῦν, ἐννοοῦμεν, ὅτι κάμνομεν ἕνα πῆδημα, τρία πηδήματα, δηλ. αὐτὰ φανερόνουν ἀπὸ πόσα ἀπλᾶ μέρη ἀποτελεῖται

κάτι τι : ἄλμα ἀπλοῦν, ἄλμα τριπλοῦν. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ πολλαπλασιαστικά σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων με τὴν κατάληξιν - **πλοῦς**, π.χ. τριπλοῦς, ἑπταπλοῦς, δεκαπλοῦς· κλίνονται δὲ κατὰ τὰ συνηρημένα δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα ἀπλοῦς - ἀπλή - ἀπλοῦν (χρυσοῦς - ῆ - οῦν).

4) **Ἀναλογικά**, ὅταν φανερώνουν πόσας φορὰς εἶναι ἐν ποσὸν μεγαλύτερον ἀπὸ ἄλλο τοῦ αὐτοῦ εἴδους : ἡ ἀπόστασις ἀπὸ Ἀθηνῶν μέχρι Κορίνθου εἶναι τετραπλασία ἀπὸ τὴν μέχρις Ἐλευσίνος. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἀναλογικά σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων καὶ λήγουν εἰς - **πλάσιος**, π.χ. ἑπταπλάσιος, δεκαπλάσιος καὶ κατὰ ταῦτα διπλάσιος, τριπλάσιος κλπ. Κλίνονται δὲ κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα.

§ 216. Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικά **εἷς - μία - ἓν, τρεῖς - τρία, τέσσαρες - τέσσαρα** κλίνονται τὸ μὲν **εἷς** εἰς τὸν ἐνικόν, τὰ δὲ **τρεῖς** καὶ **τέσσαρες** εἰς τὸν πληθυντικὸν ὡς ἑξῆς :

	Ἐνικὸς			Πληθυντικὸς		
	ἀρσεν.	θηλ.	οὐδ.	ἀρσεν.	θηλ.	οὐδ.
Ὀν.	εἷς ἢ ἓνας	μία	ἓν ἢ ἓνα	τρεῖς - τρία	τέσσαρες - τέσσαρα	
Γεν.	ἑνός	μιάς	ἑνός	τριῶν	τεσσάρων	
Δοτ.	ἐνὶ	μιά	ἐνὶ	τρισὶ (ν)	—	
Αἰτ.	ἓνα	μίαν	ἓν ἢ ἓνα	τρεῖς - τρία	τέσσαρας - τέσσαρα	

§ 217. Ἀπὸ τοῦ διακόσιοι - διακόσιοι - διακόσια καὶ ἄνω κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα εἰς τὸν πληθυντικόν.

Ἀπὸ τοῦ πέντε μέχρι τοῦ ἑκατὸν τὰ ἀπόλυτα εἶναι ἄκλιτα.

Σημείωσις. Διὰ τὰ κλάσματα χρησιμοποιοῦνται διὰ μὲν τὸν ἀριθμητὴν τὰ ἀπόλυτα, διὰ δὲ τὸν παρονομαστὴν τὰ τακτικά $\frac{1}{4}$ ἔν τεταρτον. Τὸ ἐννέα, ἐννεακόσια μὲ δύο ν, τὸ ἐνεήκοντα, ἑνατος μὲ ἓνα ν.

§ 218. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν ἀπαντοῦν :

- 1) Τὰ ἀπόλυτα τέσσαρες - τέσσαρα, τριάντα, σαράντα, πενήντα, κλπ. ἀντὶ τέσσαρες, τριάκοντα, τεσσαράκοντα, πενήκοντα, κλπ.
- 2) Τὰ πολλαπλασιαστικά ἀπλός, διπλός ἀσυναίρετὰ ἀντὶ ἀπλοῦς, διπλοῦς, κλπ.

β') Ἀριθμητικὰ οὐσιαστικά

§ 219. Τὰ ἀριθμητικὰ οὐσιαστικά φανερώουν ὀρισμένην ἀριθμητικὴν ποσότητα διαφόρων ἀτόμων ἢ ὁμοειδῶν πραγμάτων. Εἶναι ὅλα θηλυκὰ καὶ σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων μὲ προσθήκην τῆς καταλήξεως - **ας** (γεν. - ἄδος), π. χ. *δυάς, τριάς, δεκάς, ἑκατοντάς, χιλιάς*. Τοῦ εἰς τὸ οὐσιαστικὸν εἶναι ἡ **μονάς**, τοῦ τέσσαρα ἢ **τετράς**, τοῦ πέντε ἢ **πεντάς**, τοῦ εἴκοσι ἢ **εἰκοσάς**, τοῦ τριάκοντα ἢ **τριακοντάς**, κλπ.

§ 220. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν τὰ ἀνωτέρω οὐσιαστικά ἀπαντοῦν καὶ μὲ κατάληξιν - **άδα**: *τριάδα, πεντάδα, ἑξάδα, δεκάδα, εἰκοσάδα, χιλιάδα*, κλπ., ποὺ κλίνονται κατὰ τὰ πρωτόλυτα.

Ἄπαντοῦν ἐπίσης οὐσιαστικά ἀριθμητικὰ μὲ κατάληξιν - **ριά**, π. χ. *δεκαριά, δεκαπενταριά, τριανταριά*, ποὺ φανερώουν πλῆθος μονάδων. Ἐπίσης ἀπαντοῦν καὶ ἄλλα εἰς - **άρα**, ποὺ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ πῆραν ἰδιαίτερον σημασίαν, π. χ. *τριάρα, πεντάρα, πεντακοσάρα, χιλιάρα*, κλπ.

γ') Ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα

§ 221. Ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα λέγονται αἱ ἀριθμητικαὶ λέξεις, διὰ τῶν ὁποίων δίδεται ἀπάντησις μὲ ἐπιρρημα εἰς - **άκις** εἰς τὴν ἐρώτησιν *πόσες φορές*; Τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων μὲ τὴν κατάληξιν - **κις** ἢ - **άκις**, π. χ. *ἑπτὰ - ἑπτάκις, δέκα - δεκάκις*, καὶ κατ' ἀναλογίαν μὲ αὐτὰ *πέντε - πεντάκις, ἕξ - ἑξάκις, ὀκτάκις, ἑκατοντάκις*, κλπ. Τὰ ἐπιρρήματα τῶν τριῶν πρώτων ἀριθμῶν (εἰς, δύο, τρία) εἶναι: *εἰς - ἄπαξ* (= μίαν φοράν), *δύο - δις* (= δύο φορές), *τρία - τρίς* (= τρεῖς φορές).

§ 222.

Πίναξ τῶν ἀριθμητικῶν

Ἀραβ. σημ.	Ἑλλήν.	Ἀπόλυτα	Τακτικά	Οὐσιαστικά	Ἐπιρρήματα
1	α'	εἰς ἢ ἕνας μία - ἓν ἢ ἕνα	πρῶτος	μονάς	ἄπαξ
2	β'	δύο	δεύτερος	δυάς	δις
3	γ'	τρεῖς - τρία	τρίτος	τριάς	τρῖς

4	δ'	τέσσαρες - τέσσαρα	τέταρτος	τετράς	τετραίκις
5	ε'	πέντε	πέμπτος	πεντάς	πεντάκις
6	στ'	ἕξ ἢ ἕξι	ἕκτος	ἕξάς	ἕξάκις
7	ζ'	ἐπτά	ἑβδομος	ἐπτὰς ἢ ἑβδομάς	ἐπτάκις
8	η'	ὀκτώ	ὄγδοος	ὀκτάς	ὀκτάκις
9	θ'	ἐννέα	ἑνατος	ἐννεάς	ἐννεάκις
10	ι'	δέκα	δέκατος	δεκάς	δεκάκις
11	ια'	ἑνδεκα	ἐνδέκατος		ἐνδεκάκις
12	ιβ'	δώδεκα	δωδέκατος	δωδεκάς	δωδεκάκις
13	ιγ'	δεκατρεῖς	δέκατος τρίτος		
14	ιδ'	δεκατέσσαρα	δέκατος τέταρτος		
15	ιε'	δεκαπέντε	δέκατος πέμπτος		
20	κ'	εἴκοσι	εἰκοστός	εἰκοσάς	εἰκοσάκις
30	λ'	τριακόνα ἢ τριάντα	τριακοστός	τριακοντάς	τριακοντάκις
40	μ'	τεσσαράκοντα ἢ σαράντα	τεσσαρακοστός		
50	ν'	πεντήκοντα ἢ πενήντα	πεντηκοστός		
60	ξ'	ἑξήκοντα ἢ ἑξήντα	ἑξηκοστός		
70	ο'	ἑβδομηκοντα ἢ ἑβδομήντα	ἑβδομηκοστός		
80	π'	ὀγδοήκοντα ἢ ὀγδόντα	ὀγδοηκοστός		
90	ζ'	ἐνεήκοντα ἢ ἐνεήντα	ἐνενηκοστός		
100	ρ'	ἑκατόν	ἑκατοστός	ἑκατοντάς	ἑκατοντάκις
200	σ'	διακόσιοι - αι - α	διακοσιοστός		
300	τ'	τριακόσιοι - αι - α	τριακοσιοστός		
1000	κ	χίλιοι - αι - α	χιλιοστός	χιλιάς	χιλιάκις
10000	ι	δέκα χιλιάδες	δεκαχιλιοστός	μυριάς	μυριάκις

* Ἀ σ κ η σ ι ς *

§ 223. Τὸ σχολεῖον τοῦ χωριοῦ ἔχει ἕξ τάξεις μὲ τρεῖς διδασκάλους, ἐκ τῶν ὁποίων ἓνας εἶναι διευθυντής· ὑπάρχει ἐπίσης καὶ μία διδασκάλισσα, δηλ. τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσαρας διδασκάλους καὶ δι' αὐτὸ λέγεται τετρατάξιον.

Ἡ πρώτη τάξις ἔχει τριάκοντα μαθητὰς καὶ ἡ δευτέρα εἴκοσι πέντε. Τὰ μαθήματα τῶν δύο τάξεων διδάσκονται μαζί. Συνδιδάσκονται ἐπίσης καὶ τὰ μαθήματα τῆς τρίτης καὶ τετάρτης τάξεως, ἐνῶ ἡ πέμπτη καὶ ἡ ἕκτη τάξις διδάσκονται τὰ μαθήματα χωριστὰ ἐκάστη. Ἡ πέμπτη τάξις ἔχει διπλάσιον ἀριθμὸν μαθητῶν ἀπὸ τὴν ἕκτην, ἡ δὲ πρώτη τριπλάσιον τῆς τρίτης.

Οἱ διδάσκαλοι φροντίζουν, ὥστε οἱ μαθηταὶ νὰ μαθαίνουν τὸ μάθημα κατὰ τὴν ὥραν τῆς διδασκαλίας· δι' αὐτὸ τὸ ἐπαναλαμβάνουν δις καὶ τρίς. Μία ὅμως πεντὰς μαθητῶν τῆς πρώτης τάξεως δὲν κατορθώνει νὰ μαθῆναι τὸ μάθημα, ἀν καὶ δεκάκις τὸ ἐπαναλάβῃ ὁ διδάσκαλος.

Ἡ φοίτησις εἰς τὸ σχολεῖον εἶναι ἐξαετίας, ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου μέχρι τοῦ δωδεκάτου ἔτους. Τὰ μαθήματα γίνονται πρὸ μεσημβρίας. Μετὰ μεσημβρίαν οἱ μαθηταὶ συγκεντρώνονται εἰς τὸ γυμναστήριον, ὅπου ἀσκοῦνται εἰς διάφορα ἀγωνίσματα, εἰς τὸ ἄλμα ἀπλοῦν, ἄλμα τριπλοῦν καὶ εἰς τὸν δρόμον τῶν ἑκατῶν καὶ χιλίων τετρακοσίων μέτρων.

Καθ' ἐκάστην ἡμέραν εἰς τὰς ἑπτὰ καὶ τρία τέταρτα π.μ. παρατάσσονται οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου καὶ μετὰ τὴν πρωϊνὴν προσευχὴν εἰσέρχονται εἰς τὰς αἰθούσας διδασκαλίας μὲ ἡσυχίαν ἀνὰ δυάδας. Τὰς Κυριακὰς μεταβαίνουν μὲ τοὺς διδασκάλους τῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τετράδας ἢ ἐξάδας.

Τὸ διδακτήριον τοῦ σχολείου εἶναι εὐρύχωρον μὲ αὐλὴν καὶ ὑπόστεγον μήκους ὀκτὼ μέτρων καὶ πλάτους πέντε. Ἐκτίσθη μὲ δωρεὰς ὁμογενῶν ἕξ Ἀμερικῆς, οἱ ὅποιοι διέθεσαν πολλὰς δεκάδας χιλιάδων δολλαρίων, τὰ ὅποια ἀντιπροσωπεύουν πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων δραχμῶν, ἴσως δὲ καὶ περισσότερα τοῦ ἐνὸς ἑκατομμύριου.

* Διὰ τὰ ἀριθμητικά.

Ρήματα

α') Ὅρισμός τοῦ ρήματος

§ 224. α) Ὁ γεωργὸς **σκάπτει** τὸν ἀγρὸν, σπέρνει λαχανικὰ καὶ **φυτεύει** δένδρα. Τὰ λαχανικὰ πολλὰκις **καταστρέφονται** ἀπὸ σκώληκας, τὰ δὲ δένδρα **βλάπτονται** ἀπὸ ἔντομα. Διὰ τοῦτο ὁ γεωργὸς δὲν **ἡσυχάζει** ποτὲ καὶ δὲν **κοιμᾶται** ξένοιαστος.

β) Ὁ τακτικὸς μαθητὴς **σηκώνεται** τὸ πρῶτ' ἐνωρίς, **πλύνεται**, **κτενίζεται**, **ἐνδύεται** καὶ πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον καθαρός.

§ 225. Εἰς τὰς ἀνωτέρω φράσεις παρατηροῦμεν ὅτι :

α) Αἱ λέξεις **σκάπτει**, **φυτεύει** φανερώουν, ὅτι ὁ γεωργὸς κάμνει κάποιαν ἐνέργειαν, δηλ. ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ κάτι.

β) Αἱ λέξεις **καταστρέφονται**, **βλάπτονται** φανερώουν, ὅτι τὰ λαχανικὰ καὶ τὰ δένδρα παθαίνουν κάτι, δηλ. ὅτι τὸ ὑποκείμενον παθαίνει κάτι ἀπὸ κάποιον.

γ) Αἱ λέξεις **σηκώνεται**, **πλύνεται**, **ἐνδύεται** φανερώουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον κάμνει ἐνέργειαν καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν δέχεται αὐτὸ τὸ ἴδιον.

δ) Αἱ λέξεις **ἡσυχάζει**, **κοιμᾶται** φανερώουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν.

Αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται **ρήματα**, δηλ. ρήματα λέγονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερώουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον κάμνει κάποιαν ἐνέργειαν ἢ παθαίνει κάτι τι ἢ εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν.

β') Παρεπόμενα τοῦ ρήματος

1. Διάθεσις τῶν ρημάτων

§ 226. Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ρήματα α) τὰ **σκάπτει** καὶ **φυτεύει**, τὰ ὁποῖα φανερώουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον κάμνει κάποια δουλειά, δηλ. ἐνεργεῖ κάτι, λέγονται **ἐνεργητικῆς διαθέσεως** ἢ **ἐνεργητικά**, διότι εἰς αὐτὰ τὸ ὑποκείμενον εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν, πού ἐνεργεῖ.

β) Τὰ **σηκώνεται, πλύνεται, κτενίζεται. ένδύεται**, τὰ ὁποῖα φανερώουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν, πού κάμνει κάποιαν ἐνέργειαν, ἢ δὲ ἐνέργεια αὐτὴ ἐπιστρέφει εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον, λέγονται **μέσης διαθέσεως ἢ μέσα ρήματα**.

γ) Τὰ **καταστρέφονται καὶ βλάπτονται**, πού φανερώουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν, πού παθαίνει κάτι ἀπὸ ἄλλου, λέγονται **παθητικῆς διαθέσεως ἢ παθητικὰ ρήματα**.

δ) Τὰ **ἡσυχάζει καὶ κοιμᾶται**, πού φανερώουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν, πού οὔτε ἐνεργεῖ οὔτε παθαίνει κάτι, λέγονται **οὐδετέρας διαθέσεως ἢ οὐδέτερα ρήματα**.

§ 227. **Διάθεσις** δηλ. τοῦ ρήματος λέγεται ἡ κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται τὸ ὑποκείμενον, ὥστε νὰ ἐνεργῇ κάτι ἢ νὰ παθαίνη κάτι ἢ οὔτε νὰ ἐνεργῇ οὔτε νὰ παθαίνη (ἀνάλογα μὲ τὴν σημασίαν τοῦ ρήματος).

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω αἱ διαθέσεις τῶν ρημάτων εἶναι τέσσαρες, **ἐνεργητικῆ, παθητικῆ, μέση καὶ οὐδέτερα**.

2. Φωνὴ τοῦ ρήματος

§ 228. Ἄν εἰς τὰ ἀνωτέρω ρήματα ὑποκείμενον εἶναι τὸ ἐγώ, θὰ ἔχωμεν α) ἐγὼ σκάπτ - **ω**, σπεῖρ - **ω**, φυτεύ - **ω**, ἡσυχάζ - **ω** καί, ἂν εἶναι ὑποκείμενον τὸ σύ, αὐτός, ἡμεῖς, σεῖς, αὐτοί, θὰ ἔχωμεν σὺ σπεῖρ - **εις**, αὐτὸς φυτεύ - **ει**, ἡμεῖς ἡσυχάζ - **ομεν**, σεῖς φυτεύ - **ετε**, αὐτοὶ ἡσυχάζ - **ουν**. β) ἐγὼ βλάπτ - **ομαι**, κτενίζ - **ομαι**, ένδύ - **ομαι**, κοιμοῦ - **μαι** καὶ μὲ ὑποκείμενα β' ἢ γ' προσώπου ένδύ - **εσαι**, κτενίζ - **εται**, κοιμᾶ - **σθε**, κτενίζ - **ονται**.

Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἔχομεν ἐν πλῆθος τύπων, πού ἀνήκουν εἰς τὰ ρήματα, πού λήγουν μὲ ὑποκείμενον τὸ ἐγώ εἰς - **ω** : λύ - **ω**, παίζ - **ω**, κλπ.

Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἔχομεν πλῆθος τύπων, πού ἀνήκουν εἰς τὰ ρήματα, πού μὲ ὑποκείμενον τὸ ἐγώ λήγουν εἰς - **ομαι** ἢ - **μαι** : λύ - **ομαι**, κτενίζ - **ομαι**, κοιμοῦ - **μαι**. Τὸ σύνολον τῶν τύπων, πού ἀνήκουν εἰς ρήματα, πού λήγουν μὲ ὑποκείμενον τὸ ἐγώ εἰς - **ω** ἢ - **ομαι**, λέγεται **φωνὴ τοῦ ρήματος**.

§ 229. Τὰ περισσότερα ρήματα ἔχουν δύο φωνάς,

1) τὴν **ἐνεργητικὴν φωνήν**, ποὺ περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν τύπων τῶν ρημάτων, ποὺ λήγουν κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰς - ω : λύ - ω, φυτεύ - ω, καὶ

2) τὴν **μέσην φωνήν**, ποὺ περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν τύπων τῶν ρημάτων, ποὺ λήγουν κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰς - ομαι ἢ - μαι : λού - ομαι, βλέπτ - ομαι, κάθη - μαι.

Ἡ μέση φωνὴ περιλαμβάνει τὰ μέσα καὶ παθητικὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα κλίνονται μὲ τὰς ἰδίας καταλήξεις.

Σημείωσις. Ὅταν λέγωμεν, ὅτι ἐν ρῆμα εἶναι **ἐνεργητικὸν ἢ παθητικὸν ἢ μέσον**, ἐννοοῦμεν ποίαν σημασίαν ἔχει, ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τοῦ ὑποκειμένου (ποίας διαθέσεως εἶναι), ἐνῶ, ὅταν λέγωμεν, ὅτι τὸ ρῆμα εἶναι **ἐνεργητικῆς ἢ μέσης φωνῆς**, ἐννοοῦμεν μόνον τὴν μορφήν τῶν τύπων αὐτοῦ. Τὸ ρῆμα π.χ. αἰσθάνομαι πόνον εἶναι **ἐνεργητικῆς διαθέσεως**, ἀλλὰ **μέσης φωνῆς**, τὸ κτενίζομαι εἶναι **μέσης διαθέσεως καὶ μέσης φωνῆς**, τὸ ἡσυχάζω οὐδετέρας διαθέσεως καὶ ἐνεργητικῆς φωνῆς.

3. Πρόσωπον τοῦ ρήματος

§ 230. Εἰς τὰ ρήματα (ἐγὼ) φυτεύω, (σὺ) ἡσυχάζεις, (αὐτὸς) φυτεύει, (ἡμεῖς) κοιμούμεθα, (σεῖς) ἐργάζεσθε, (αὐτοὶ) ἐργάζονται, παρατηροῦμεν, ὅτι ἕκαστος τύπος φανερώνει συγχρόνως, ποίου προσώπου εἶναι τὸ ὑποκείμενον, ἂν δηλ. εἶναι πρώτου ἢ δευτέρου ἢ τρίτου προσώπου· αὐτὸ δὲ γίνεται φανερόν ἀπὸ τὴν κατάληξιν.

Πρόσωπον δηλ. τοῦ ρήματος λέγεται ὁ τύπος, ποὺ φανερώνει, τίνος προσώπου εἶναι τὸ ὑποκείμενον αὐτοῦ, ἂν δηλ. εἶναι πρώτου ἢ δευτέρου ἢ τρίτου προσώπου.

4. Ἀριθμὸς τοῦ ρήματος

§ 231. Οἱ τύποι τῶν ἀνωτέρω ρημάτων φανερώνουν ἀκόμη, ἂν τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἐν ἢ πολλὰ, π.χ. ὁ τύπος ἡσυχάζεις φανερώνει, ὅτι τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἐν πρόσωπον, σὺ. Ὁ τύπος βλέπτονται (τὰ δένδρα) φανερώνει, ὅτι τὸ ὑποκείμενον περιλαμβάνει πολλὰ δένδρα· αὐτὸ δὲ γίνεται φανερόν καὶ ἀπὸ τὰς καταλήξεις τῶν τύπων.

Ὁ τύπος τοῦ ρήματος, ὁ ὁποῖος φανερώνει, ἂν τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἐν ἡ πολλὰ πρόσωπα. ζῶα ἢ πράγματα λέγεται **ἀριθμὸς** τοῦ ρήματος· οἱ ἀριθμοὶ εἶναι δύο, ὁ **ἐνικός** καὶ ὁ **πληθυντικός**.

5. Χρόνοι τοῦ ρήματος

§ 232. Ὁ Χαρίλαος εἶναι καλὸς μαθητῆς καὶ ἐργάζεται ἐφέτος ἐντατικά. Τώρα, πού οἱ ἄλλοι πῆγαν νὰ κοιμηθοῦν, αὐτὸς **γράφει** τὰς ἀσκήσεις τῆς γραμματικῆς. Πέρσι ἦτο ἐπίσης τακτικός καὶ **ἔγραφε** καθημερινῶς τὰς ἀσκήσεις. Ἐλπίζω, ὅτι μὲ τὸν καιρὸν θὰ γίνῃ ἀκόμη καλύτερος καὶ **θὰ γράφῃ**, χωρὶς νὰ κάμῃ σφάλματα. Χθὲς **ἔγραψε** τὴν ὀρθογραφικὴν ἀσκησιν χωρὶς σφάλματα καὶ ἐπῆρε πολὺ καλὸν βαθμὸν. Τώρα ἀντιγράφει τὰς προχείρους σημειώσεις εἰς τὸ καθαρὸν τετράδιον καὶ **ἔχει γράψῃ** ἕως τώρα δώδεκα σελίδας· ἕως χθὲς **εἶχε γράψῃ** τὰς ἐξ σελίδας, αὔριον **θὰ γράφῃ** ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ **θὰ γράψῃ** ἀρκετὰς σελίδας· ἐλπίζει δέ, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας **θὰ ἔχῃ γράψῃ** εἰς τὸ καθαρὸν, ὅσα **θὰ ἔχῃ διδαχθῆ** ἕως τότε.

§ 233. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν διάφοροι τύποι τοῦ ρήματος **γράφω**, οἱ ὁποῖοι φανερώνουν, πότε γίνεται ἡ γραφή. Ὁ τύπος τοῦ ρήματος, πού φανερώνει, πότε γίνεται ἡ πράξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, λέγεται **χρόνος** τοῦ ρήματος. **Χρόνος** εἶναι τὸ παρὸν, τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον. Ἄν ἐξετάσωμεν τοὺς τύπους τοῦ ρήματος **γράφω** εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον, παρατηροῦμεν :

1) Εἰς τὴν φράσιν **τώρα αὐτὸς γράφει**, ὁ τύπος **γράφει** φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις γίνεται τώρα, δηλ. τὴν ὥραν, πού ὁμιλεῖ κάποιος διὰ τὸν Χαρίλαον, δηλ. κατὰ τὸ παρὸν (κατὰ τὸν ἐνεστώτα χρόνον). Εἰς τὴν φράσιν **ὁ Χαρίλαος ἐργάζεται ἐφέτος**, ὁ τύπος **ἐργάζεται** φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις (ἡ μελέτη) γίνεται συνεχῶς ἢ ἐπαναλαμβάνεται κάθε φορά, πού εἶναι ἀνάγκη. Διὰ τοὺς δύο αὐτοὺς τύπους λέγομεν, ὅτι εἶναι χρόνου ἐνεστώτος. Ἐνεστώως εἶναι ὁ χρόνος τοῦ ρήματος, πού φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, γίνεται τώρα, πού ὁμιλεῖ κάποιος ἢ ὅτι ἡ πράξις γίνεται κατ' ἐπανάληψιν. Χρόνου ἐνεστώτος εἶναι καὶ τὰ ρήματα **ἀντιγράφει, ἐλπίζει, εἶναι**.

2) Εἰς τὴν φράσιν **πέρσι ἔγραφε**, ὁ τύπος **ἔγραφε** φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις ἐγένετο εἰς τὸ παρελθὸν διρκῶς ἢ κατ' ἐπανάληψιν.

Ὁ χρόνος αὐτὸς λέγεται **παρατατικὸς** καὶ φανερώνει, ὅτι ἡ πρᾶξις ἐγένετο εἰς τὸ παρελθόν κατὰ παράτασιν ἢ κατ' ἐπανάληψιν.

3) Εἰς τὰς φράσεις **θὰ γράφῃ αὔριον** καὶ **θὰ γράψῃ**, οἱ τύποι αὐτοὶ φανερώνουν, ὅτι ἡ πρᾶξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, θὰ γίνεταί ἢ θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον· εἶναι δηλ. οἱ τύποι αὐτοὶ χρόνου μέλλοντος. **Μέλλων** λέγεται ὁ χρόνος τοῦ ρήματος, ὁ ὁποῖος φανερώνει, ὅτι ἡ πρᾶξις θὰ γίνεταί ἢ θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον. Ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς τύπους ὁ μὲν **θὰ γράφῃ** φανερώνει ἀκόμη, ὅτι ἡ πρᾶξις θὰ γίνεταί εἰς τὸ μέλλον διαρκῶς ἢ κατ' ἐπανάληψιν, ὁ δὲ τύπος **θὰ γράψῃ** φανερώνει ἀπλῶς, ὅτι ἡ πρᾶξις θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον, χωρὶς νὰ δηλώνεται, ἂν θὰ διαρκέσῃ ἢ ἔχῃ αὐτή. Ὁ τύπος **θὰ γράφῃ** λέγεται **μέλλων διαρκείας**, ὁ δὲ τύπος **θὰ γράψῃ μέλλων ἀπλοῦς** μέλλοντος χρόνου εἶναι καὶ τὸ **θὰ γίνῃ**.

4) Εἰς τὴν φράσιν **χθὲς ἔγραψε**, ὁ τύπος **ἔγραψε** φανερώνει, ὅτι ἡ πρᾶξις ἐγένετο ἀπλῶς εἰς τὸ παρελθόν, χωρὶς νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν ἐκεῖνος, πού χρησιμοποιεῖ τὸν τύπον αὐτόν, τὴν διάρκειαν τῆς πράξεως, ἀλλὰ ἀναφέρεται ἀορίστως εἰς τὸ παρελθόν. Ὁ χρόνος αὐτὸς λέγεται **ἀόριστος**. Ἀορίστου χρόνου εἶναι καὶ τὸ **ἐπῆρε**.

5) Εἰς τὴν φράσιν **ἔχει γράψει ἕως τώρα**, ὁ τύπος **ἔχει γράψει** φανερώνει, ὅτι ἡ πρᾶξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, ἔχει γίνει, δηλ. εἶναι τελειωμένη τὴν ὥραν, πού ὁμιλεῖ κάποιος. Ὁ τύπος αὐτὸς λέγεται **παρακείμενος**, διότι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πράξεως κεῖται πρὸ τοῦ ὁμιλοῦντος (παρακείται).

6) Εἰς τὴν φράσιν **ἕως χθὲς εἶχε γράψει**, ὁ τύπος **εἶχε γράψει** φανερώνει, ὅτι ἡ πρᾶξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, εἶχε γίνει, δηλ. ἦτο τελειωμένη εἰς ἓν ὀρισμένον χρονικὸν σημεῖον τοῦ παρελθόντος. Ὁ τύπος αὐτὸς τοῦ ρήματος λέγεται **ὑπερσυντέλικος**.

7) Εἰς τὴν φράσιν **μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ ἔχῃ γράψει**, ὁ τύπος **θὰ ἔχῃ γράψει** φανερώνει, ὅτι ἡ πρᾶξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, θὰ εἶναι τελειωμένη εἰς ὀρισμένον χρονικὸν σημεῖον τοῦ μέλλοντος. Ὁ τύπος αὐτὸς τοῦ ρήματος λέγεται **τετελεσμένος μέλλων**· τοῦ ἰδίου χρόνου εἶναι καὶ τὸ **θὰ ἔχῃ διδαχθῇ**.

§ 234. Ὁ ἐνεστώς, ὁ παρατατικὸς καὶ ὁ ἀόριστος λέγονται **ἀπλοῖ** ἢ **μονολεκτικοὶ χρόνοι**, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σχηματίζονται

μέ μίαν λέξιν λύω - έλυον - έλυσα, οί άλλοι δέ πέντε, δηλ. ο μέλλων διαρκείας, μέλλων άπλοϋς, παρακείμενος, ύπερσυντέλικος και τετελεσμένος μέλλων λέγονται **σύνθετοι** ή **περιφραστικοί**, διότι σχηματίζονται εις όλους τούς τύπους με περίφρασην : θα λύω, θα λύσω, έχω λύσει, είχαν λύσει, θα έχω λύσει.

§ 235. Από τó θέμα τού ένεστῶτος και άορίστου σχηματίζονται οί άλλοι χρόνοι και όλοι οί τύποι τού ρήματος. Η σημασία εκάστου χρόνου είναι, όπως αναφέρεται άνωτέρω, μόνον εις τήν όριστικήν έγκλισιν και όχι εις τας άλλας έγκλίσεις (ιδέ περί έγκλίσεων κατωτέρω).

6. Έγκλίσεις τού ρήματος

§ 236. Η Άρετή λέγει πρós τόν Ηρακλή, όπως αναφέρει ó Προδοικός εις τόν μῦθον : « Παιδί μου, εγώ **γνωρίζω** τούς γονεΐς σου, **γνωρίζω** δέ και σέ, άφ' ότου **ήσο μικρός**. **Έάν πεισθής** εις τούς λόγους τής Κακίας, **θα καταστραφής**, ενῶ, **εάν ακολουθήσης** έμέ, **θα σε οδηγήσω** εις τόν δρόμον τής άρετής. **Δησμόνησε** τούς έλκυστικούς λόγους της και **μη παρασύρσαι** άπ' αὐτούς. **Άς βαδίσωμεν** μαζί έως τó τέμα τού δρόμου. **Πρόσεχε** μόνον και **να έχης** ύπ' όψιν σου, ότι ó ιδικός μου δρόμος είναι άνηφορικός και στενός, ενῶ τής Κακίας είναι πλατύς και κατηφορικός, και εύκολα **παρασύρονται** εις αὐτόν οί νέοι. **Εΐθε να κρατηθής** μέχρι τέλους εις τόν ευθόν δρόμον, δια να γίνης ενδοξος μεταξϋ τών ανθρώπων. Πολλοί νέοι, αν επείθοnton εις έμέ, δέν **θα υπέφερον** και δέν **θα είχαν μετανοήσει** δια τας πράξεις των ».

§ 237. Είς τó άνωτέρω κείμενον άπαντουν διάφοροι τύποι ρημάτων, όπως γνωρίζω, θα καταστραφής, θα οδηγήσω, ας βαδίσωμεν, εαν πεισθής, πρόσεχε, λησμόνησε, να έχης (ύπ' όψιν σου), δέν θα υπέφερον, δέν θα είχαν μετανοήσει. Ο καθείς άπ' αὐτούς τούς τύπους φανερώνει, πώς θέλομεν να παρουσιάσωμεν τήν πράξιν, πού φανερώνει τó ρήμα, δηλ. ως πραγματικήν, ως δυνατήν κλπ., π.χ. με τόν τύπον θα καταστραφής, γνωρίζω παριστάνεται ή πράξις, πού φανερώνει τó ρήμα, ως βεβαία, με τόν τύπον ας βαδίσωμεν παριστάνεται ως έπιθυμία.

Οἱ τύποι δηλ. τοῦ ρήματος, πού φανερώνουν, πῶς θέλομεν νά παρουσιάσωμεν τήν πράξιν τοῦ ρήματος, λέγονται **ἐγκλίσεις** τοῦ ρήματος.

§ 238. Αἱ ἐγκλίσεις εἰς τήν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἶναι πέντε :

1. **Ὅριστικὴ** λέγεται ἡ ἐγκλίσις τοῦ ρήματος, πού παριστάνει τήν πράξιν ὡς βεβαίαν : γνωρίζω τοὺς γονεῖς, θὰ σέ ὀδηγήσω, οἱ νέοι παρασύρονται εὐκολα, θὰ γίνης ἔνδοξος.

2. **Ὑποτακτικὴ** λέγεται ἡ ἐγκλίσις τοῦ ρήματος, ἡ ὁποία παριστάνει τήν πράξιν ὡς ἐπιθυμίαν ἢ φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις τοῦ ρήματος πρόκειται νά γίνη καὶ τήν περιμένομεν, π.χ. ἂν πεισθῇ, ἂν ἀκολουθήσῃς.

3. **Προστακτικὴ**, λέγεται ἡ ἐγκλίσις τοῦ ρήματος, ἡ ὁποία παριστάνει τήν πράξιν ὡς ἀξίωσιν ἢ προσταγὴν ἐκείνου, πού ὁμιλεῖ : πρόσεχε, λησμόνησε, μὴ παρασύρεσαι.

4. **Εὐκτικὴ**. Ἡ εὐχὴ ἐκφέρεται μὲ τὸ εἶθε καὶ ὑποτακτικὴν ἢ μὲ τὸ εἶθε καὶ ὀριστικὴν παρατατικοῦ ἢ ὑπερσυντελικου : εἶθε νά ταξιδεύσωμεν εἶθε νά ἤρχεσο. Μερικοὶ τοὺς τύπους μὲ τὸ εἶθε ὀνομάζουν **εὐκτικὴν** ἢ **εὐχτικὴν** ἐγκλίσιν.

5. **Δυνητικὴ** λέγεται ἡ ἐγκλίσις τοῦ ρήματος, ἡ ὁποία παριστάνει τήν πράξιν ὡς δυνατὴν, π.χ. δὲν θὰ εἶχον μετανοήσει (ἂν ἐπέιθοντο εἰς ἐμέ) καὶ δὲν θὰ ὑπέφερον.

§ 239. Ἡ διάθεσις, ἡ φωνή, ἡ ἐγκλίσις, ὁ χρόνος, τὸ πρόσωπον καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ ρήματος λέγονται **παρεπόμενα** τοῦ ρήματος, δηλ. πού ἀπαντοῦν εἰς κάθε τύπον ρήματος (ἀκολουθοῦν κάθε τύπον τοῦ ρήματος : ἀπὸ τὸ ἔπομαι = ἀκολουθῶ).

§ 240. Ἐκτὸς τῶν ἐγκλίσεων τὸ ρῆμα ἔχει ἀκόμη δύο ἄλλους τύπους.

1. Τὸ **ἀπαρέμφατον**, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄκλιτος τύπος καὶ ὑπὸ τύπον παρηλλαγμένον χρησιμεύει διὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν περιφραστικῶν τύπων τοῦ ρήματος, π.χ. εἰς τὸν τύπον ἔχω λύσει, τὸ λύσει εἶναι ἀπαρέμφατον (λύσειν), καὶ εἰς τὸν τύπον ἔχω λυθῆ, ἀπαρέμφατον εἶναι τὸ λυθῆ (λυθῆναι).

2. Τὴν **μετοχὴν**, ἡ ὁποία εἶναι συγχρόνως ἐπίθετον καὶ ρῆμα, π.χ. ὁ λάμπων ἥλιος = ὁ λαμπερὸς ἥλιος, ὁ ἥλιος πού λάμπει, ὁ λάμπας ἥλιος = ὁ ἥλιος πού ἔλαμψε.

Σημείωσις. Ἡ ὀνομασία τῶν ἐγκλίσεων διετηρήθη ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν τὸ ἀπαρέμφατον ὀνομάσθη ἔτσι, διότι δὲν παρεμφαίνει (δὲν φανεράνει) ἀριθμὸν καὶ πρόσωπον, ἢ δὲ μετοχή, διότι μετέχει τοῦ ρήματος καὶ τοῦ ἐπιθέτου.

γ') Συστατικά μέρη τοῦ ρήματος

§ 241. **Θέμα.** Εἰς ἕκαστον ρηματικὸν τύπον διακρίνομεν, ὅπως καὶ εἰς τὰ ὀνόματα, τὸ **θέμα** καὶ τὴν **κατάληξιν**, π.χ. γράφ - **ομεν**, λύ - **ετε**. Εἰς κάθε ρῆμα διακρίνομεν :

1) Τὸ **ἐνεστωτικὸν θέμα**, δηλ. τὸ θέμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον σχηματίζεται ὁ ἐνεστώσ καὶ παρατατικὸς τοῦ ρήματος, π.χ. τοῦ ρήματος φυλάττω - ἐφύλαττον ἐνεστωτ. θέμα εἶναι τὸ φυλάττ -, τοῦ παίζω - ἐπαίζον, τὸ παίζ - .

2) Τὸ **ἀρχικὸν ἢ ρηματικὸν θέμα**, δηλ. τὸ θέμα τοῦ ρήματος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον σχηματίζεται τὸ θέμα τοῦ ἐνεστώτος καὶ οἱ ἄλλοι τύποι, π.χ. τοῦ ρήματος φυλάττω ἀρχικὸν ἢ ρηματικὸν θέμα εἶναι τὸ φυλακ - (φυλακ - ἦ) .

§ 242. Εἰς πολλὰ ρήματα τὸ ἀρχικὸν θέμα εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὸ ἐνεστωτικὸν, π.χ. γράφ - ω, λέγ - ω, φέρ - ω, πείθ - ω, διώκ - ω. Συνήθως ὅμως εἶναι διάφορον καὶ εὐρίσκομεν τὸ ἀρχικὸν θέμα ἀπὸ λέξεις συγγενεῖς μὲ τὸ ρῆμα, π.χ. τοῦ ταράσσω θέμα ἀρχικὸν εἶναι ταραχ - (ταραχ - ἦ), ἢ ἀπὸ ἄλλους χρόνους τοῦ ρήματος, π.χ. τοῦ μανθάνω τὸ ἀρχικὸν θέμα εὐρίσκομεν ἀπὸ τὸν ἀόριστον ἔμαθ - ον (θέμαθ -) .

§ 243. Ἀνάλογα μὲ τὸν χαρακτήρα, ποῦ ἔχουν εἰς τὸ ἀρχικὸν ἢ ρηματικὸν θέμα τὰ ρήματα, διαίρουσται :

1) Εἰς **φωνηεντόληκτα**, τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτήρα φωνῆεν εἰς τὸ ἀρχικὸν ἢ ρηματικὸν θέμα, π.χ. λύ - ω, παιδεύ - ω .

2) Εἰς **συμφωνόληκτα**, εἰς τὰ ὁποῖα χαρακτήρ τοῦ ἀρχικοῦ θέματος εἶναι σύμφωνον, π.χ. λέγ - ω, βλέπ - ω .

§ 244. Τὰ φωνηεντόληκτα ρήματα διαίρουσται α) εἰς **ἀσυναίρετα** : λύ - ω, πταί - ω καὶ β) εἰς **συνηρημένα** : ἀγαπῶ (ἀγαπά - ω, ἀγαπῶ), κινῶ (κινέ - ω, - ῶ) .

Τὰ συμφωνόληκτα διαιροῦνται α) εἰς ἀφωνόληκτα : βλέπ - ω, διώκ - ω, πείθ - ω, γράφ - ω καὶ β) εἰς ὑγρόληκτα - ἔνρινόληκτα : στέλλ - ω, φέρ - ω, μέν - ω, κ. ᾗ.

§ 245. Ἐκ τῶν ῥημάτων, ὅσα εἰς τὸ ἀ' ἐνικὸν πρόσωπον τοῦ ἐνεστώτος τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς λήγουν εἰς - ω ἄτονον, λέγονται **βαρύτονα** : λύω, διώκω, λέγω, πείθω. Ὅσα δὲ λήγουν εἰς - ᾠ περισπώμενον λέγονται **συνηρημένα** : τιμῶ, ἀγαπῶ, κινῶ.

Σχηματισμός καὶ κλίσεις ῥημάτων

α') Κλίσεις τῶν βοηθητικῶν ῥημάτων

§ 246. Ἐνας Σπαρτιάτης εἶχεν εἶπει κάποτε εἰς τὸν Λεωνίδα, ὁ ὁποῖος ἦτο βασιλεὺς τῆς Σπάρτης. « Δὲν ἔχεις καμμίαν διαφορὰν, βασιλεῦ, ἀπὸ τούτων ἄλλους πολίτας ». « Ἀλλὰ φίλε μου, ἀπήντησεν ὁ Λεωνίδας, ἂν δὲν εἶχον τίποτε περισσότερον ἀπὸ τούτων ἄλλους, δὲν θὰ ἤμην βασιλεὺς ».

Ὅτε ὁ Λεωνίδας εἶχεν ἐτοιμασθῆναι νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς τριακοσίους Σπαρτιάτας εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ οἱ ἔφοροι ἦσαν κάπως στενοχωρημένοι, διότι ἦσαν πολὺ ὀλίγοι οἱ πολεμισταί, « Ἄς εἴμεθα ὀλίγοι, εἶπεν ὁ Λεωνίδας, πάντως εἴμεθα πολλοὶ διὰ τὸν σκοπὸν, διὰ τὸν ὁποῖον ἔχομεν προορισθῆναι ».

Ὅτε πάλιν πρὸ τῆς μάχης τῶν Θερμοπυλῶν εἶπε κάποιος : « εἶναι τόσοι πολλοὶ οἱ Πέρσαι, ὥστε δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ βλέπωμεν ἠλιον, διότι θὰ σκεπασθῆναι ἀπὸ τὰ βέλη », ὁ Σπαρτιάτης Διηρέκης ἀπήντησεν « ἄς εἶναι· ἐὰν εἶναι τόσοι πολλοὶ, ὥστε νὰ σκεπασθῆναι ὁ ἥλιος, θὰ ἔχομεν σκιὰν κατὰ τὴν μάχην ».

§ 247. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν διάφοροι τύποι τῶν ῥημάτων εἶμαι καὶ ἔχω : ἦτο, ἦσαν, θὰ ἤμην, εἴμεθα, ἐὰν εἶναι, ἄς εἶναι - εἶχεν, ἔχεις, θὰ ἔχομεν, κλπ. μὲ ἰδιαιτέρα παρεπόμενα ὁ καθείς.

Παρατηροῦμεν, ὅτι εἰς τὰς φράσεις εἶχον εἶπει, ἦσαν στενοχωρημένοι, ἔχομεν προορισθῆναι κλπ., οἱ τύποι τῶν δύο αὐτῶν ῥημάτων (ἔχω, εἶμαι) χρησιμεύουν εἰς τὸ νὰ σχηματισθοῦν αἱ φράσεις αὐταί, αἱ ὁποῖαι εἶναι τύποι τῶν ῥημάτων λέγω, στενοχωροῦμαι, προορίζομαι. Διὰ τοῦτο τὰ ῥήματα ἔχω καὶ εἶμαι λέγονται **βοηθητικά** καὶ κλίνονται ὡς ἑξῆς :

	Όριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή	
Ἐνεστώσ	α' ἐν. εἶμαι	(ἶνα) εἶμαι	ἔσο ἢ γὰρ εἶσαι	εἶθε γὰρ εἶμαι » γὰρ ἦμην	Εἶναι	ὄν	
	β' » εἶσαι	εἶσαι	ἄς εἶναι (ἔστω)	εἶθε γὰρ εἶσαι » γὰρ ἦσο		οὐσα	
	γ' » εἶναι	εἶναι		εἶθε γὰρ εἶναι » γὰρ ἦτο		ὄν	
	α' πλ. εἴμεθα	εἴμεθα	γὰρ εἴσθε	κτλ.			καὶ
	β' » εἴσθε	εἴσθε	ἄς εἶναι (ἔστωσαν)				ὄντας
	γ' » εἶναι	εἶναι					

Παρατατικός : ἦμην, ἦσο, ἦτο, ἦμεθα, ἦσθε, ἦσαν.

Μέλλων : θὰ εἶμαι, θὰ εἶσαι, θὰ εἶναι, κλπ.

Σημείωσις. Δυνητική: θὰ ἦμην, θὰ ἦσο, θὰ ἦτο, κλπ.

Ε X Ω

	Όριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
Ἐνεστώσ	α' ἔχω	(ἶνα) ἔχω	—	εἶθε γὰρ ἔχω » γὰρ εἶχον	ἔχειν (-ν)	ἔχον ἔχουσα
	β' ἔχεις	ἔχῃς	ἔχε ἢ γὰρ ἔχῃς ἄς ἔχῃ	εἶθε γὰρ ἔχῃς » γὰρ εἶχες		ἔχον καὶ ἔχοντας
	γ' ἔχει	ἔχῃ		εἶθε γὰρ ἔχῃ » γὰρ εἶχε		
	α' ἔχομεν	ἔχωμεν	ἔχετε καὶ γὰρ ἔχετε	κλπ.		
	β' ἔχετε	ἔχετε	ἄς ἔχον			
	γ' ἔχον	ἔχον				

Παρατατικός : εἶχον, εἶχες, εἶχε, εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον.

Μέλλων : θὰ ἔχω, θὰ ἔχῃς, θὰ ἔχῃ, κλπ.

Σημείωσις. Δυνητική: θὰ εἶχον, θὰ εἶχες, θὰ εἶχε, κλπ.

§ 249. Σχηματισμός τῶν τύπων τῶν ρημάτων εἶμαι καὶ ἔχω.

1) Ὁ μέλλων τῶν ρημάτων εἶμαι καὶ ἔχω σχηματίζεται μετὰ τὸ μόριον θά καὶ ὑποτακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος : θά εἶμαι, θά ἔχω.

2) Ἡ προστακτικὴ αὐτῶν σχηματίζεται μονολεκτικῶς ἢ καὶ περιφραστικῶς μετὰ τὸ νά ἢ ἄς καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος.

3) Ἡ εὐκτικὴ σχηματίζεται μετὰ τὸ εἶθε νά καὶ ὑποτακτικὴν.

4) Ἡ δυνητικὴ σχηματίζεται μετὰ τὸ θά καὶ ὑποτακτικὴν παρατατικοῦ.

5) Ἡ ὑποτακτικὴ εἶναι ἰδίᾳ μετὰ τὴν ὀριστικὴν μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τὸ ἔχω, ὅπου εἰς τὴν ὀριστικὴν ὑπάρχει εἰ ἢ ο, εἰς τὴν ὑποτακτικὴν ὑπάρχει ἀντιστοίχως ἦ ἢ ω : ἔχεις - ἔχεις, ἔχει - ἔχει, ἔχομεν - ἔχομεν.

6) Αἱ μετοχαὶ ὦν, οὔσα, ὄν καὶ ἔχων, ἔχουσα, ἔχον κλίνονται ὡς τρικατάληκτα τριτόκλιτα ἐπίθετα.

Ἑνικὸς

Ὀν.	ὦν	οὔσα	ὄν	ἔχων	ἔχουσα	ἔχον
Γεν.	όντος	οὔσης	όντος	ἔχοντος	ἔχούσης	ἔχοντος
Δοτ.	όντι	οὔσῃ	όντι	ἔχοντι	ἔχούσῃ	ἔχοντι
Αἰτ.	όντα	οὔσων	ὄν	ἔχοντα	ἔχουσων	ἔχον

Πληθυντικὸς

Ὀν.	όντες	οὔσαι	όντα	ἔχοντες	ἔχουσαι	ἔχοντα
Γεν.	όντων	οὔσων	όντων	ἔχόντων	ἔχουσων	ἔχόντων
Δοτ.	οὔσι	οὔσαις	οὔσι	ἔχουσι	ἔχούσαις	ἔχουσι
Αἰτ.	όντας	οὔσας	όντα	ἔχοντας	ἔχούσας	ἔχοντα

Σημείωσις. α) Τὰ ἀπαρέμφατα εἶναι καὶ ἔχει(ν) ἀπαντοῦν εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ τὸ ἄρθρον τὸ, π.χ. ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωκε τὸ εἶναι. Τὸ εἶναι μᾶς δὲν μᾶς βοηθεῖ νὰ σπουδάσωμεν τὸ παιδί μᾶς. Ἀπαρέμφατα εἶναι καὶ οἱ τύποι μετὰ τὸ ἄρθρον τὸ : τὸ νὰ εἶμαι ἢ τὸ ὅτι εἶμαι, τὸ νὰ εἶσαι ἢ τὸ ὅτι εἶσαι, κλπ. καθὼς καὶ τὸ νὰ ἔχω ἢ τὸ ὅτι ἔχω κλπ., π.χ. τὸ νὰ εἶμαι ὑγιής ἢ τὸ ὅτι εἶμαι ὑγιής, τὸ χρεωστώ εἰς τὴν κανονικὴν ζωὴν, ποῦ διάγω. Τὸ νὰ ἔχω κάποια καλὴν κατάστασιν ἢ τὸ ὅτι ἔχω κάποιαν κατάστασιν, τὸ ὀφείλω εἰς τὴν οἰκονομίαν, ποῦ κάμνω. β) Οἱ τύποι τῆς προστακτικῆς τοῦ εἶμαι ἔστω καὶ ἔστωσαν χρησιμοποιοῦνται συνήθως εἰς τὰ μαθηματικά : ἔστω ἡ εὐθεῖα AB, ἔστωσαν τὰ τρίγωνα ABΓ καὶ AΕΖ.

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν χρησιμοποιοῦνται καὶ οἱ ἐξῆς κοινοὶ καὶ διαλεκτικοὶ τύποι ἀντὶ τῶν εἰς τὸν πίνακα τῆς παργ. 248: Ὀριστικὴ ἐνεστώς: εἶμαστε - εἶσθε. Παρατατικὸς: ἤμουν - ἤμουνα, ἤσουν - ἤσουνα, ἦτο καὶ ἦταν, ἤμαστε - ἤσαστε, ἦτανε. Μέλλον: θὰ εἶμαστε - θὰ εἶστε. Δυνητικὴ: θὰ ἤμουν - θὰ ἤσουν, κλπ. Τοῦ ἔχω: Ὀριστικὴ παρατατικὸς: εἶχα - εἶχαμε - εἶχατε - εἶχαν. Δυνητικὴ: θὰ εἶχα, θὰ εἶχαμε, κλπ.

β') Βαρύτονα φωνηεντόληκτα ρήματα*

§ 250. Οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ μάθημα τῆς Ἀριθμητικῆς **λύουν** καὶ 2 - 3 προβλήματα. Ὁ Χαρίλαος πέρουσι **ἔλυε** τὰ προβλήματα εὐκόλως, **ἔλυσε** μάλιστα κάποτε ἓνα ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα. **ἔχει λύσει** ἀκόμη καὶ πολλὰ ἄλλα ἀπὸ συλλογὴν προβλημάτων. Πολλοὶ μαθηταὶ δι' ὅσα προβλήματα **λύονται** μὲ κάποιαν δυσκολίαν καταφεύγουν εἰς βιβλία, εἰς τὰ ὁποῖα εὐρίσκουν **λυμένα** τὰ προβλήματα. Ἔτσι ὁμως δὲν μαθαίνουν νὰ σκέπτονται καὶ εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἀπὸ ὀλίγους μαθητὰς **εἰλύθησαν** τὰ προβλήματα, πὺν ἐδόθησαν πρὸς λύσιν.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω φράσεις, αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι γραμμῆναι μὲ μαῦρα γράμματα, εἶναι τύποι τοῦ ρήματος λύ-ω, τοῦ ὁποίου ὁ χαρακτήρ εἶναι φωνῆεν.

Τὰ ρήματα λύ-ω, πιστεύ-ω, φυτεύ-ω, κλαδεύ-ω, παύ-ω κλπ., πὺν ἔχουν χαρακτῆρα φωνῆεν, εἶναι βαρύτονα **φωνηεντόληκτα**, ρήματα καὶ κλίνονται ὡς ἀκολούθως:

* Ὁ διδάσκων δύναται εὐκόλως καὶ ὀφείλει κατὰ τὴν προσφορὰν τοῦ νέου νὰ μὴ παρέχη δογματικὰ τοὺς διαφόρους τύπους τῶν ρημάτων, ἀλλὰ νὰ χρησιμοποίῃ καταλλήλους φράσεις ὃ ἴδιος ἢ οἱ μαθηταὶ νὰ εὐρίσκουν αὐτὰς κατὰ πῦν σχετικῶν διαλόγου.

Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
λύ - ομαι λύ - σαι λύ - εται λυ - όμεθα λύ - εσθε λύ - ονται	ἴνα λύ - ωμαι λύ - σαι λύ - εται λυ - όμεθα λύ - εσθε λύ - ονται	— λύ - ον ἢ νά λύσαι ἄς λύεται — λύεσθε ἢ νά λύεσθε ἄς λύωνται	εἶθε νά λύωμαι » νά λύσαι » νά λύεται εἶθε νά λύώμεθα » νά λύεσθε » νά λύωνται	λύ - εσθαι	λυ - όμε- νος λυ - όμένη λυ - όμε- νον

Παρατακτικός : ἔλυ - όμην, ἔλυ - εσο, ἔλύ - ετο, ἔλυ - όμεθα, ἔλύεσθε, ἐλύοντο.
Εὐκτική παρατ. : εἶθε νά ἐλύομην, εἶθε νά ἐλύεσο, κλπ.

Ἀόριστος	ἔλυ - όην ἐλύ - όης ἐλύ - όη ἐλύ - όημεν ἐλύ - όητε ἐλύ - όησαν	λύ - σον ἢ νά λυθῆς ἄς λυ - θῆ λυ - θῆτε ἢ νά λυ - θῆτε λυ - θοῦν	εἶθε νά λυθῶ » νά λυθῆς » νά λυθῆ κλπ.	λυθαι	λυθείς λυθείσα λυθέν
ἔλυ - όην ἐλύ - όης ἐλύ - όη ἐλύ - όημεν ἐλύ - όητε ἐλύ - όησαν	λύ - σον ἢ νά λυθῆς ἄς λυ - θῆ λυ - θῆτε ἢ νά λυ - θῆτε λυ - θοῦν	εἶθε νά λυθῶ » νά λυθῆς » νά λυθῆ κλπ.	λυθαι	λυθείς λυθείσα λυθέν	

Μέλλον διαρκείας : θά λύομαι, θά λύσαι, θά λυέται, κλπ.
Μέλλον ἀπλοῦς : θά λυθῶ, θά λυθῆς, θά λυθῆ, κλπ.

Παράκειμενος	ἔχω λυθῆ ἔχεις » ἔχει » κλπ. ἢ εἶμαι λυμένος εἶσαι » εἶναι » κλπ.	(ἔσο) νά εἶσαι λυμένος ἄς εἶναι » — νά εἶσαι ἄς εἶναι λυμένοι	εἶθε νά ἔχω λυθῆ » νά ἔχης λυθῆ » νά ἔχη λυθῆ » νά εἶμαι » νά εἶσαι λυμένος κλπ.	λυμένος λυμένη λυμένον
ἔχω λυθῆ ἔχεις » ἔχει » κλπ. ἢ εἶμαι λυμένος εἶσαι » εἶναι » κλπ.	(ἔσο) νά εἶσαι λυμένος ἄς εἶναι » — νά εἶσαι ἄς εἶναι λυμένοι	εἶθε νά ἔχω λυθῆ » νά ἔχης λυθῆ » νά ἔχη λυθῆ » νά εἶμαι » νά εἶσαι λυμένος κλπ.	λυμένος λυμένη λυμένον	

Υπερσυντέλικος : εἶχον, εἶχες λυθῆ, κλπ. ἢ ἤμην, ἤσο λυμένος, κλπ.
Εὐκτική : εἶθε νά εἶχον λυθῆ, εἶθε νά εἶχες λυθῆ, κλπ.
Τετελεσμένος μέλλον : θά ἔχω, θά ἔχης λυθῆ, κλπ. ἢ θά εἶμαι λυμένος, κλπ.

Ἡ **Δυνητική** ἔγκλισις σχηματίζεται ὡς ἐξῆς : Ἐνεργ. φωνή : ἐνεστώτῳ καὶ ἀόρ. θὰ ἔλθω· ὑπερσ. θὰ εἶχον λύσει. Μέση φωνή : θὰ ἐλθόμεν· ὑπερσ. θὰ εἶχον λυθῆ, κλπ.

Κανόνες σχηματισμοῦ ρημάτων

α) Σχηματισμὸς τῶν ἀπλῶν χρόνων τῶν φωνηεντολήκτων ρημάτων

§ 253. 1. Ὁ ἐνεστώτῳ τῶν φωνηεντολήκτων ρημάτων σχηματίζεται μὲ προσθήκην τῶν καταλήξεων εἰς τὸ θέμα τοῦ ἐνεστώτος.

α) Ἐριστική ἐνεργ. φωνῆς : - ω, - εἰς, - εἰ, - ομεν, - ετε, - ουν (- ουσι)
» μέσης » : - ομαι, - εσαι, - εται, - ὄμεθα, - εσθε, - ονται.

β) Ὑποτακτική ἐνεργ. φωνῆς : - ω, - ης, - η, - ὠμεν, - ετε - ουν
» μέσης » : - ὠμαι, - εσαι - εται
- ὴμεθα, - εσθε - ὠνται.

γ) Ἡ προστακτική ἐνεργητ. φωνῆς εἰς τὸ β' πρόσωπον τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ σχηματίζεται ὄχι μόνον μονολεκτικῶς, ἀλλὰ καὶ περιφραστικῶς μὲ τὸ μόριον **νά** καὶ τὸ ἀντίστοιχον πρόσωπον τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεστώτος, π.χ. γράφε, γράφετε, **νά** λύης, **νά** λύετε, εἰς δὲ τὸ γ' πρόσωπον μὲ τὸ **ἄς** καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος, π.χ. ἄς λύη, ἄς λύουν.

Ἡ προστακτική τῆς μέσης φωνῆς σχηματίζεται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον : μὴ ἔρχεσαι, ἐργάζου, **νά** λύσαι, **νά** λύσθε, ἄς λύεται, ἄς λύονται.

δ) Ἡ εὐκτική τοῦ ἐνεστώτος σχηματίζεται μὲ τὸ **εἶθε** καὶ ὑποτ. τοῦ ἐνεστώτος : εἶθε **νά** λύω, - ης, - η.

ε) Ἡ **δυνητική** ἐνεργητικῆς φωνῆς σχηματίζεται μὲ τὸ **θὰ** καὶ τὴν ὀριστικὴν τοῦ παρατατικοῦ : θὰ ἔλθω, θὰ ἔλθεις, κλπ.

Ὁμοίως σχηματίζεται καὶ τῆς μέσης φωνῆς : θὰ ἐλθόμεν, θὰ ἐλθέσο, κλπ.

2. Ὁ παρατατικὸς σχηματίζεται μὲ τὰς ἐξῆς καταλήξεις :

α) Ἐνεργητικῆς φωνῆς : - ον, - ες, - ε, - ομεν, - ετε, - ον.

β) Μέσης φωνῆς : - ὄμην, - εσο, - ετο, - ὄμεθα, - εσθε, - οντο.

Ὁ παρατατικὸς τῶν ρημάτων, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουσιν ἀπὸ σύμφωνον, λαμβάνει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος ἓν **ε**, τὸ ὁποῖον λέγεται **αὐξήσις** : ἔλθω, ἔλεγον, ἐταρασσόμεν (ταράσσομαι). Ὅσα ρήματα

ἀρχίζουσι ἀπὸ φωνῆεν, μεταβάλλουσι τὸ βραχὺ φωνῆεν εἰς μακρὸν : ἀκοῦω - ἤκουον, ἐλπίζω - ἤλπιζον. Ἴδὲ περὶ ἀυξήσεως § 270 - 274.

3. Ὁ ἄοριστος ἀ' τῆς ἐνεργ. φωνῆς, ὁ ὁποῖος λαμβάνει εἰς τὴν ὀριστικὴν μόνον αὐξήσιν, σχηματίζεται μετὰ τὰς ἐξῆς καταλήξεις :

α) Ὀριστική: - σα, - σας, - σε, - σαμεν, - σατε, - σαν.

β) Ὑποτακτική: - σω, - σης, - ση, - σωμεν, - σετε - σουν

γ) Ἡ προστακτικὴ εἰς τὸ β' ἐνικὸν καὶ πληθυντικὸν πρόσωπον σχηματίζεται μονολεκτικῶς, ἀλλὰ καὶ περιφραστικῶς μετὰ τὸ νὰ καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἀορίστου, εἰς δὲ τὸ γ' ἐνικὸν καὶ πληθυντ. μετὰ τὸ μόριον ἄς καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἀορίστου : πίστευσε καὶ νὰ πιστεύσῃς, ἄς πιστεύσῃ, πιστεύσατε καὶ νὰ πιστεύσετε, ἄς πιστεύσουν, ἄκουσε καὶ ἄκουσον, ἀκούσατε : τοὺς ζυγοὺς λύσατε.

δ) Ἡ εὐκτικὴ σχηματίζεται μετὰ τὸ εἶθε καὶ ὑποτ. ἀορ. : εἶθε νὰ λύσω, - σης, - ση, κλπ.

ε) Ἡ δυνητικὴ εἶναι ἢ ἰδίᾳ μετὰ τοῦ ἐνεστώτος.

§ 254. β') Σχηματισμὸς τῶν συνθέτων ἢ περιφραστικῶν χρόνων τῶν φωνηεντολήκτων.

1. Ὁ μέλλων διαρκείας σχηματίζεται ὡς ἐξῆς :

Ὀριστικὴ α) ἐνεργ. φωνῆς μετὰ τὸ θὰ καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος τοῦ ἰδίου ρήματος : θὰ λύω, θὰ λύῃς, κλπ.

β) Τῆς μέσης μετὰ τὸ θὰ καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος τῆς μέσης φωνῆς : θὰ λύωμαι, θὰ λύεσαι, κλπ.

2) Ὁ μέλλων ἀπλοῦς ἀ') τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς μετὰ τὸ θὰ καὶ ὑποτακτικὴν τοῦ ἀορίστου τῆς ἐνεργ. φωνῆς τοῦ ἰδίου ρήματος : θὰ λύσω, θὰ λύσῃς, κλπ. β) τῆς μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς μετὰ τὸ θὰ καὶ ὑποτακτικὴν τοῦ ἀορίστου τῆς μέσης φωνῆς : θὰ λυθῶ, θὰ λυθῆς, κλπ.

3. Ὁ παρακείμενος σχηματίζεται :

α) Τῆς ἐνεργ. φωνῆς εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὑποτακτικὴν καὶ προστακτικὴν μετὰ τοὺς ἀντιστοίχους τύπους τοῦ ρήματος ἔχω καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ ἀορίστου τῆς ἐνεργ. φωνῆς : ἔχω λύσει, κλπ. ἢ μετὰ τοὺς τύπους τοῦ ἔχω καὶ τὴν αἰτιατικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου : ἔχω λυμένον, ἔχομεν λυμένα τὰ προβλήματα, ἄς ἔχον λυμένον, κλπ. Εἰς τὴν εὐκτικὴν σχηματίζεται μετὰ τὸ εἶθε καὶ τὴν ὑποτακτικὴν : εἶθε νὰ ἔχῃς λύσει καὶ εἰς τὴν δυνητικὴν μετὰ τὸ θὰ καὶ τὸν ὑπερσυντέλικον τῆς ἐνεργ. φωνῆς : θὰ εἶχον ἀκούσει, θὰ εἶχον λυμένον τὸ πρόβλημα.

β) Τῆς μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς μετὰ τὸ **ἔχω** καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ μέσου ἢ παθητικοῦ ἀορίστου εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὑποτακτικὴν καὶ προστακτικὴν : *ἔχω λυθῆ, (ἴνα) ἔχομεν λυθῆ, νὰ ἔχετε λυθῆ ἢ μετὰ τοὺς τύπους τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος εἶμαι καὶ τὴν ὀνομαστικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου : εἶμαι λυμένος, οἱ κῆποι εἶναι φυτευμένοι, κλπ. Ἡ εὐκτικὴ σχηματίζεται μετὰ τὸ εἶθε καὶ ὑποτ. παρακειμ. εἶθε νὰ ἔχω λυθῆ, κλπ. Εἰς δὲ τὴν δυνητικὴν σχηματίζεται μετὰ τὸ θὰ καὶ τὸν ὑπερσυντέλικον τῆς μέσης ἢ παθ. φωνῆς : θὰ εἶχον λυθῆ, θὰ ἤμην λυμένος.*

4. Ὁ ὑπερσυντέλικος σχηματίζεται :

α) Τῆς ἐνεργητ. φωνῆς μετὰ τὸν παρατατικὸν τοῦ ρήματος **ἔχω** καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ ἐνεργ. ἀορίστου τοῦ ἰδίου ρήματος : *εἶχον λύσει, εἶχες πιστεύσει ἢ μετὰ τοὺς τύπους τοῦ εἶχον καὶ τὴν αἰτιατικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου : εἶχον λυμένον, εἶχε φυτευμένον.*

β) Τῆς μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς μετὰ τὸν παρατατικὸν τοῦ ρήματος **ἔχω** καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ μέσου ἢ παθητ. ἀορίστου : *εἶχον λυθῆ, εἶχες λυθῆ, κλπ. ἢ μετὰ τὸν παρατατικὸν τοῦ εἶμαι καὶ τὴν ὀνομαστικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παθητ. παρακειμένου : ἤμην λυμένος, ἦσθε λυμένοι, ἦτο φυτευμένος.*

5. Ὁ τετελεσμένος μέλλων σχηματίζεται :

α) Τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς μετὰ τὸν μέλλοντα τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος **ἔχω** καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ ἀορίστου τῆς ἐνεργ. φωνῆς : *θὰ ἔχω λύσει, θὰ ἔχῃς ἀκούσει, θὰ ἔχετε φυτεύσει ἢ μετὰ τὸν μέλλοντα τοῦ ἔχω καὶ τὴν αἰτιατικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παρακειμένου : θὰ ἔχω λυμένον, θὰ ἔχω φυτευμένον, κλπ.*

β) Τῆς μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς μετὰ τὸν μέλλοντα τοῦ **ἔχω** καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ μέσου ἢ παθητικοῦ ἀορίστου : *θὰ ἔχω λυθῆ, θὰ ἔχῃ φυτευθῆ ἢ μετὰ τὸν μέλλοντα τοῦ εἶμαι καὶ τὴν ὀνομαστικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου : θὰ εἶμαι λυμένος, θὰ εἶναι φυτευμένα.*

Σημείωσις. Ὁ παρατατικός, οἱ μέλλοντες, ὁ ὑπερσυντέλικος καὶ ὁ τετελ. μέλλων ἀπαντοῦν μόνον εἰς τὴν ὀριστικὴν ἔγκλισιν.

Ἀπαρέμφατον

§ 255. Ἀπαρέμφατον εἰς τὴν ἐνεργητ. φωνὴν ἔχει ὁ ἐνεστώδης λύ - ει(ν) καὶ ὁ ἀόριστος λύ - σει, εἰς δὲ τὴν μέσην ἢ παθητικὴν φωνὴν

ὁ ἀόριστος λυθῆ, παυθῆ ἀπό τήν ἀρχικήν μορφήν λυθῆναι, παυθῆναι.

Ἄπαντᾶ ἀπαρέμφατον καί με τήν ἀρχαίαν κατάληξιν - εἰν με τὸ ἄρθρον τό : ἀπαγορεύεται τὸ καπνίζεῖν, τὸ πτύειν καὶ ἰσοδυναμεῖ με οὐσιαστικόν : ἀπαγορεύεται τὸ κάπνισμα. Ἐπίσης ἀπαντοῦν με τὸ ἄρθρον τό αἱ φράσεις : με τὸ νὰ παύω, με τὸ νὰ παύσω τὴν συζήτησιν ἢ με τὸ ὅτι παύω ἢ με τὸ ὅτι ἔπαυσα νὰ μιλῶ. Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς τὸ ἀπαρέμφατον εἶναι ἀναλυμένον με τὸ νὰ καὶ ὑποτακτικὴν ἢ με τὸ ὅτι καὶ ὀριστικὴν.

Ἄπαρέμφοτα ἐπίσης εἰς τὴν μέσην φωνὴν εἶναι καὶ αἱ φράσεις : με τὸ νὰ λύονται ἢ με τὸ ὅτι ἐλύθησαν.

Μετοχή

§ 256. Μετοχὴν εἰς τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν ἔχουν ὁ ἐνεστώς, λύων - λύουσα - λύων καὶ ὁ ἀόριστος, λύσας - λύσασα - λύσαν, εἰς δὲ τὴν μέσην ὁ ἐνεστώς, ὁ ἀόριστος καὶ ὁ παρακείμενος λυόμενος - λυομένη - λυόμενον, λυθείς - λυθείσα - λυθέν, λυμένος - λυμένη - λυμένον.

α) Ἡ μετοχὴ λύων - λύουσα - λύων εἶναι τριτόκλιτον τρικατάληκτον ἐπίθετον καὶ κλίνεται τὸ μὲν ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον κατὰ τὴν τρίτην κλίσειν, τὸ δὲ θηλυκὸν κατὰ τὴν πρώτην.

β) Ἡ μετοχὴ λύσας - λύσασα - λύσαν κλίνεται ὡς τριτόκλιτον τρικατάληκτον ἐπίθετον.

γ) Αἱ μετοχαὶ λυόμενος - λυομένη - λυόμενον καὶ λυμένος - λυμένη - λυμένον κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα.

δ) Ἡ μετοχὴ τοῦ μέσου ἢ παθητ. ἀορίστου λυθείς - λυθείσα - λυθέν κλίνεται ὡς ἐξῆς :

Ἐνικὸς

Ὅν.	λυθείς	λυθείσα	λυθέν
Γεν.	λυθέντος	λυθείσης	λυθέντος
Δοτ.	λυθέντι	λυθείσῃ	λυθέντι
Αἰτ.	λυθέντα	λυθείσαν	λυθέν

Πληθυντικὸς

Ὅν.	λυθέντες	λυθείσαι	λυθέντα
Γεν.	λυθέντων	λυθεισῶν	λυθέντων
Δοτ.	λυθείσι	λυθείσαις	λυθείσι
Αἰτ.	λυθέντας	λυθείσας	λυθέντα

§ 257. Ἡ μετοχή τοῦ παθητ. παρακειμένου με τὴν κατάληξιν - μένος, - μένη, - μένον : λυμένος, κλεισμένος ἀπαντᾷ εἰς πολλὰ ῥήματα καὶ **λε** - λυμένος, **κε** - κλεισμένος, δηλ. με μίαν συλλαβὴν πρὸ τοῦ θέματος (τὸ ἀρχικὸν σύμφωνον τοῦ θέματος με **ε**) : ἡ συλλαβὴ αὐτὴ λέγεται **ἀναδιπλασιασμός**, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται κατωτέρω λόγος § 275 - 280.

§ 258. Ἡ λέξις **ἐνεστῶς** εἶναι κυρίως τριτόκλιτον τρικατάληκτον ἐπίθετον καὶ κλίνεται ὡς ἐξῆς :

Ἑνικὸς

Ἄν.	ἐνεστῶς	ἐνεστῶσα	ἐνεστῶς
Γεν.	ἐνεστῶτος	ἐνεστῶσης	ἐνεστῶτος
Δοτ.	ἐνεστῶτι	ἐνεστῶση	ἐνεστῶτι
Αἰτ.	ἐνεστῶτα	ἐνεστῶσαν	ἐνεστῶς

Πληθυντικὸς

Ἄν.	ἐνεστῶτες	ἐνεστῶσαι	ἐνεστῶτα
Γεν.	ἐνεστῶτων	ἐνεστῶσῶν	ἐνεστῶτων
Δοτ.	ἐνεστῶσι	ἐνεστῶσαις	ἐνεστῶσι
Αἰτ.	ἐνεστῶτας	ἐνεστῶσας	ἐνεστῶτα

§ 259. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν ἀπαντοῦν καὶ οἱ ἐξῆς τύποι :

α') Ἑνεργητικὴ φωνή

1. Ὁ παρατατικὸς : ἔλυ - α, ἔλυες, ἔλυε, ἐλύαμε, ἐλύατε, ἔλυαν.
2. Ὁ ἀόριστος εἰς τὸ β' ἡνικὸν πρόσωπον ἀπαντᾷ ἔλυσε.
3. Ἡ δυνητικὴ με τὸ θά καὶ παρατατ. εἰς - α : θά ἔλυα, θά εἶχα, καθὼς καὶ ὁ ὑπερσυντέλικος : θά εἶχα πιστεύσει.
4. Ἡ μετοχὴ τοῦ ἐνεστῶτος λύ - ὶν καὶ τοῦ ἀορίστου ἀπαντᾷ συνήθως ἀναλυμένη : ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος λύει ἢ ἔλυε, καὶ τοῦ ἀορίστου λύσας = ἐκεῖνος ποὺ ἔλυσε. Μετοχὴ εἶναι ὁ τύπος τοῦ ἐνεστῶτος εἰς - ὶντας, ὁ ὁποῖος φανερώνει τρόπον : λύοντας τὸ πρόβλημα πέρασε ἡ ὥρα.
5. Οἱ τύποι τοῦ α' πληθυντικοῦ προσώπου ἀπαντοῦν συνήθως χωρὶς τὸ τελικὸν ν τῆς καταλήξεως : ἔχομε, ἐλύαμε, ἐλύσαμε, εἶχαμε, χαθήκατε, λυθήκαμε, ἀλλὰ πάντοτε ἐλύθημεν, ἐχάθημεν.

β') Μέση φωνή

1. 'Ο παρατατικός άπαντᾶ ἐλύομιν, ἐλύεσο, κλπ. κατὰ τὸ ἤμουν.

2. 'Ο άόριστος άπαντᾶ καὶ λύθηκα, λύθηρες, λύθηρε, λυθήκαμε, λυθήκατε, λύθηκαν, χωρίς αύξηση.

3. 'Όπου εἰς τοὺς συνθέτους χρόνους οἱ τύποι σχηματίζονται μὲ τὸ εἶμαι - ἤμην, επικρατοῦν οἱ τύποι εἶμαστε λυμένοι, εἴσατε καὶ ἤμουν, ἦσο καὶ ἦσαν, ἦτο καὶ ἦσαν, ἦτο καὶ ἦταν, ἦμαστε, ἦσατε.

4. Εἰς τὴν προστακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος άπαντᾶ εἰς τὸ β' ἐνικὸν πρόσωπον συνήθως τύπος εἰς - σου ἀντὶ εἰς - ου, π.χ. ἐργάσου (σπανίως ἐργάζου), λύσου, χάσου.

Πολλὰ ρήματα φωνηεντόκλητα εἰς - εὖω, ἐπειδὴ ἡ προφορά τῆς καταλήξεως εἶναι - ἐβω, π.χ. χορεύω, παντρεύω, δουλεύω, μαζεύω, δὲν σχηματίζουν τὸν άόριστον μόνον εἰς - σα ἀλλὰ καὶ εἰς - ψα : ἐχόρευσα, ἐπάντρευσα, ἐπίστευσα, ἐδούλευσα, ἐμάζευσα καὶ τὸν μέλλοντα άπλοῦν : θά χορέψω, θά πιστέψω, θά δουλέψω, κλπ. κατὰ τὰ άφωνόκλητα χειρικά.

γ') Σχηματισμός τῶν χρόνων τῶν άφωνολήκτων ρημάτων

§ 260. α') Ο ὑρανικά

1. 'Ο ἐνεστώτῳ πολλῶν οὐρανικῶν ρημάτων σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῶν καταλήξεων - ω, - ομαι εἰς τὸ ρηματικὸν θέμα, π.χ. διώκ-ω, ἀνοίγ-ω, βήχ-ω, πλέκ-ω, στέργ-ω. Τὰ περισσότερα ὅμως ἔχουν εἰς τὸν ἐνεστώτα θέμα, ποῦ λήγει εἰς σσ ἢ ζ πρὸ τοῦ - ω, π.χ. φυλάσσω, ἀλλάσσω, διατάσσω, πατάσσω, σπαράσσω, μαστίζω. Ἀπὸ τὸ ἐνεστωτικὸν θέμα σχηματίζεται καὶ ὁ παρατατικός : ἐφύλασσον, διέτασσον, ἐμάστιζον, κλπ. Κλίνονται δὲ εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικόν, ὅπως καὶ τὰ φωνηεντόκλητα : τρέχ-ω, τρέχ-εις, ἔπλεκ-ον, ἔπλεκ-ες, κλπ.

2. 'Ο άόριστος α' τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν οὐρανικῶν λήγει εἰς - ξα, διότι ὁ οὐρανικός χαρακτήρ ἠνώθη μὲ τὸ σ τῆς καταλήξεως - σα εἰς ξ καὶ ἔχει τὰς καταλήξεις τοῦ άορίστου τῶν φωνηεντόληκτων ρημάτων.

βήχω - ἔβηξα	φυλάσσω - ἐφύλαξα	πατάσσω - ἐπάταξα
πνίγω - ἐπνιξα	ταράσσω - ἐτάραξα	
πλέκω - ἔπλεξα	σπαράσσω - ἐσπάραξα	διατάσσω - διέταξα
τρέχω - ἔτρεξα	ἀλλάσσω - ἠλλαξα	διώκω - ἐδίωξα

Ὡστε, ἂν ἐν ρῆμα λήγη εἰς τὸν ἐνεστώτα εἰς - **σω** ἢ - **ζω**, σχηματίζει δὲ τὸν ἀόριστον εἰς - **ξα**, τὸ ρῆμα αὐτὸ εἶναι **οὐρανικόν**, τὸ δὲ θέμα εὐρίσκεται ἀπὸ ἄλλας συγγενεῖς λέξεις.

§ 261. β') Χειλικὰ

1. Ὁ **ἐνεστώς** πολλῶν χειλικῶν ρημάτων σχηματίζεται με προσθήκην τῶν καταλήξεων - **ω**, - **ομαι** εἰς τὸ ρηματικὸν θέμα, π.χ. **τρέιβ** - **ω**, **τρέπ** - **ω**. Τὰ περισσότερα ὅμως ἔχουν εἰς τὸν ἐνεστώτα θέμα, τὸ ὁποῖον λήγει εἰς **πτ**, π.χ. **βλάπτ** - **ω**, **κόπτ** - **ω**, κλπ. Ἀπὸ τὸ ἐνεστωτικὸν θέμα σχηματίζεται καὶ ὁ παρατατικὸς : **ἔβλαπτ** - **ον**, **ἔκοπτ** - **ον**, κλπ. Κλίνονται δὲ ὁ ἐνεστώς καὶ παρατατικὸς, ὅπως τὰ φωνηεντόληκτα.

2. Ὁ **ἀόριστος α'** τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν χειλικῶν λήγει εἰς - **ψα**, διότι ὁ χειλικὸς χαρακτήρ ἠνώθη μετὰ τὸ **σ** τῆς καταλήξεως - **σα** εἰς **ψ** καὶ ἔχει τὰς καταλήξεις τοῦ ἀορίστου τῶν φωνηεντολήκτων ρημάτων.

τρέπ - ω	ἔτρεψα	γράφ - ω	ἔγραφα
λείπ - ω	ἔλειψα	στρέφ - ω	ἔστρεψα
τρέιβ - ω	ἔτριψα	κόπτω	ἔκοψα (κοπ - ἰς)
βλάπτω	ἔβλαψα	ράπτω	ἔραψα (ραφ - ἦ)

Ὡστε, ἂν ἐν ρῆμα λήγη εἰς τὸν ἐνεστώτα εἰς - **πτω**, σχηματίζει δὲ τὸν ἀόριστον εἰς - **ψα**, τὸ ρῆμα αὐτὸ εἶναι **χειλικόν**, τὸ δὲ θέμα εὐρίσκεται ἀπὸ ἄλλας συγγενεῖς λέξεις.

§ 262. γ') Ὀδοντικὰ

1. Ὁ **ἐνεστώς** πολλῶν ὀδοντικῶν ρημάτων σχηματίζεται με προσθήκην τῶν καταλήξεων - **ω**, - **ομαι** εἰς τὸ ρηματικὸν θέμα, π.χ. **πιίθ** - **ω**, **σπεύθ** - **ω**, **πιίθ** - **ομαι**. Τὰ περισσότερα ὅμως ἔχουν εἰς τὸν ἐνεστώτα θέμα, τὸ ὁποῖον λήγει εἰς **σσ** ἢ **ζ** : **πυρέσσω**, **ἐλίτζω**. Ἀπὸ τὸ ἐνεστωτικὸν δὲ θέμα σχηματίζεται καὶ ὁ παρατατικὸς : **ἐκόμιζον**, **ἠλιζον**. Κλίνονται δὲ οἱ δύο αὐτοὶ χρόνοι, ὅπως τὰ φωνηεντόληκτα.

2. Ὁ **ἀόριστος α'** τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν ὀδοντικῶν ρημάτων λήγει εἰς - **σα**, διότι ὁ ὀδοντικὸς χαρακτήρ ἀπεβλήθη πρὸ τοῦ

σ τῆς καταλήξεως - σα· ἔχει δὲ τὰς καταλήξεις τοῦ ἀόριστου τῶν φωνη-
εντολήκτων ρημάτων.

πεῖθ - ω - ἔπεισα

σπεύδ - ω - ἔσπευσα

πυρέσσω - ἐπύρεσα (πυρετ - ὄς)

ψηφίζω - ἐψήφισα (ψηφιδ -)

ἐλπίζω - ἤλπισα (ἐλπιδ -)

πλάσσω - ἔπλασα

σφραγίζω - ἐσφράγισα (σφραγιδ -)

διαφεύδ - ω - διέφευσα

θέτω - ἔθεσα

Ὡστε, ἂν ἐν ρῆμα λήγη εἰς - σσω ἢ - ζω καὶ σχηματίζη τὸν ἀό-
ριστον εἰς - σα, τὸ ρῆμα αὐτὸ εἶναι **ὀδοντικόν**, τὸ δὲ θέμα εὐρίσκει-
ται ἀπὸ συγγενῆ λέξιν.

Σημείωσις. Τὰ εἰς - ἴζω ρήματα γράφονται μὲ ι πλὴν τῶν **δανείζω**,
ἀθροίζω, **ἀντικρύζω**, **συγχύζω**, **δακρύζω**, κ.ἄ.

§ 263. Οἱ σύνθετοι χρόνοι τῶν ἀφωνολήκτων ρημάτων σχη-
ματίζονται μὲ τὰ ἴδια μόρια, τὰ ἴδια βοθητικὰ ρήματα καὶ τοὺς ἀντι-
στοίχους τύπους τῶν φωνηεντολήκτων ρημάτων.

Παθητικὸς ἀόριστος α' καὶ μετοχὴ παρακειμένου τῆς αὐτῆς φωνῆς τῶν ἀφωνολήκτων ρημάτων

§ 264. Α'. Τῶν **οὐρανικῶν** (μὲ ἐνεργητ. ἀόριστον α' εἰς - ξα)
ὁ παθητικὸς ἀόριστος α' λήγει εἰς - **χθην** καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθη-
τικοῦ παρακειμένου εἰς - **γμένος**, π.χ. **πλέκω** - **ἔπλεξα** - **ἐπλέχθην**
- **πλεγμένος**, **φυλάττω** - **ἐφύλαξα** - **ἐφυλάχθην** - **φυλαγμένος**.

Β'. Τῶν **χειλικῶν** (μὲ ἐνεργ. ἀόρ. α' εἰς - ψα) ὁ παθητικὸς ἀόρι-
στος α' λήγει εἰς - **φθην** καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου
εἰς - **μμένος**, π.χ. **τριβῶ** - **ἔτριψα** - **ἐτρίφθην** - **τριμμένος**, **βλάπτω** -
ἔβλαψα - **ἐβλάφθην** - **βλαμμένος**.

Γ'. Τῶν **ὀδοντικῶν** (μὲ ἐνεργ. ἀόριστον α' εἰς - σα) ὁ παθη-
τικὸς ἀόριστος α' λήγει εἰς - **σθην** καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρα-

κειμένου εις - **σμένος**, π.χ. σφραγίζω - έσφράγισα - έσφραγίσθην - σφραγισμένος.

§ 265. Παρατηρήσεις. Ἡ προστακτικὴ τοῦ παθητικοῦ ἀόριστου α' εἰς τὸ β' ἐνικὸν πρόσωπον ἔχει μονολεκτικὸν τύπον εἰς - **ξου** τῶν οὐρανικῶν, εἰς - **φου** τῶν χειλικῶν καὶ εἰς - **σου** τῶν ὀδοντικῶν : φυλάξου, σκέψου, βασίσου.

Ὁ παθητικὸς ἀόριστος α' εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν, λήγει συνήθως α) τῶν οὐρανικῶν εἰς - **χτηκα** : πλέχτηκα - σφίχτηκα, φυλάχτηκα, 2) τῶν χειλικῶν εἰς - **φτηκα** : κρύφτηκα, βλάφτηκα καὶ 3) τῶν ὀδοντικῶν εἰς - **στηκα** : σφραγίστηκα. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὁ ἀόριστος δὲν λαμβάνει συνήθως τὴν αὐξησιν **ε**.

Ἄόριστοι β'

§ 266. Οἱ γονεῖς τοῦ Χαρίλαου εἶχον καιρὸν νὰ λάβουν γράμμα ἀπὸ τὸν ἀδελφὸν τῆς μητέρας του. Αὐ' αὐτό, μόλις **εφάνη** εἰς τὸν δρόμον ὁ ταχυδρόμος, ὁ Χαρίλαος ἔτρεξε κοντά του καὶ **εἶδε** ὅλας τὰς διευθύνσεις τῶν ἐπιστολῶν, πὸν προωρίζοντο διὰ τὸ χωριὸν τους. Δὲν **εὔρεν** ὁμως ἰδικὸν τους γράμμα καὶ **εφυνγε** στενοχωρημένος, χωρὶς νὰ **εἴπη** λέξιν. Μετ' ὀλίγον ὁμως τὸν **εἶδον** νὰ τρέχῃ πρὸς τὸν ταχυδρόμον καὶ νὰ ἐπιστρέφῃ φωνάζοντας : « Μητέρα ! **ιδέ, ἐλάβομεν** τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν θεῖον θὰ μᾶς ἔλθῃ τὸ Πάσχα ». Ἀμέσως διευθύνεται εἰς τὸ γραφεῖον καὶ γράφει σύντομον γράμμα, τὸ ὁποῖον παρακαλεῖ τὸν πατέρα του νὰ **σταλῇ** εἰς τὸν θεῖον χωρὶς ἀναβολήν. « Σεβαστέ μου θεῖε, γράφει, αὐτὴν τὴν στιγμήν ἐλάβομεν τὸ τηλεγράφημά σας. Μὲ εὐχαρίστησιν **εμάθομεν**, ὅτι εἰσθε καλὰ καὶ ὅτι ἀπεφασίσατε νὰ μᾶς **ἐλθετε**, διὰ νὰ **διέλθωμεν** τὰς ἐορτὰς τοῦ Πάσχα μαζί. Ἡ χαρὰ μας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ **περιγραφῇ**. Σᾶς περιμένομεν νὰ μᾶς **ἐλθετε** ὅλοι. Ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου ἔχετε πολλοὺς χαιρετισμούς ». Μὲ βαθύτατον σεβασμὸν, Χαρίλαος.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν οἱ τύποι εὔρε, εἶδε, ἐλάβομεν, νὰ ἔλθετε, χρόνου ἀόριστου, τῶν ὁποίων τὸ α' πρόσωπον τῆς ὀριστικῆς ἔχει κατάληξιν - **ον** ἀντὶ - **σα** : εὔρον, εἶδον, ἤλθον. Ἐπίσης ἀπαντοῦν οἱ τύποι εφάνη, νὰ περιγραφῇ, χρόνου παθητικοῦ ἀόριστου, τῶν ὁποίων ἡ κατάληξις εἰς τὸ α' πρόσωπον τῆς ὀριστικῆς εἶναι - **ην** ἀντὶ - **θην** : εφάνην, ἐγράφην. Οἱ ἀόριστοι αὐτοὶ λέγονται **δεύτεροι** καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς :

1. Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' ἔχει εἰς μὲν τὴν ὀριστικὴν τὰς καταλήξεις τοῦ ἐνεργητικοῦ παρατατικοῦ : ἔλαβ - ον, - ες, - ε, ομεν, - ετε, - ον, εἰς δὲ τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτος : Ὑποτακτ. : λάβ - ω, - ης, - η, - ωμεν, - ετε, - ουν. Προστακτ. : λάβ - ε, ἄς λάβ - η, λάβετε, ἄς λάβουν. Ἀπαρέμφ. : λάβει. Μετοχή : λαβ - ὄν, λαβ - οῦσα, λαβ - ὄν, μὲ τὸν τόνον εἰς τὴν λήγουσαν. Ἡ δυνητικὴ σχηματίζεται μὲ τὸ θὰ καὶ ὀριστικὴν παρατ. : θὰ ἐλάμβανον, κλπ.

Ὁ παθητικὸς ἀόριστος β' ἔχει τὰς καταλήξεις τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου α' χωρὶς τὸ θ : ἐκόπ - ην, - ης, - η, κλπ. Ὑποτ. : κοπ - ῶ, - ῆς, - ῆ, κλπ. Προστ. : γὰ κοπ - ῆς καὶ κόψου. Ἀπαρμέμφ. : κοπιῆ, κλπ.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' ἔχει τὰς καταλήξεις - α, - ες, - ε, - αμε, - ατε, - αν : ἔμαθα, ἔμαθες, ἔμαθε, κλπ., ὁ δὲ παθητικὸς β' ἀόριστος τὰς καταλήξεις - ηκα, - ηκες, - ηκε, - ἤκαμε, - ἤκατε, κλπ. : γράφηκα, γράφηκες, κλπ.

§ 267. Τὰ συνηθέστερα ρήματα μὲ ἀορίστους β' εἶναι τὰ ἐξῆς :

ἀμαρτάνω	ἡμαρτον	διαρπάζομαι	διηρπάγην
ἀποθνήσκω	ἀπέθανον	βάπτομαι	ἐβάφην
βλέπω	εἶδον (ὕποτ. ἴδω ἀπαρ. ἴδει καὶ ἰ- ιδεῖ μετοχ. ἰδόν)	βλάπτομαι	ἐβλάβην
ἔρχομαι	ἦλθον	βρέχομαι	ἐβρόαχην
εὐρίσκω	εὔρον	γράφομαι	ἐγράφην
κάμνω	ἔκαμον	δέρομαι	ἐδάροην
λαμβάνω	ἔλαβον	θλίβομαι	ἐθλίβην
λέγω	εἶπον	καίομαι	ἐκάην
πίπτω	ἔπεσον	κλέπτομαι	ἐκλάπην
τρῶγω	ἔφαγον	κόπτομαι	ἐκόπην
φεύγω	ἔφυγον	κρύπτομαι	ἐκρύβην
τυγχάνω	ἔτυχον	(συμ)πλέκομαι	(συν)επλάκην
στέλλομαι	ἔστάλην	πνίγομαι	ἐπνίγην
σφάζομαι	ἔσφάγην	σκάπτομαι	ἐσκάφην
τρέπομαι	ἔτρόαπην	σπείρομαι	ἐσπάρην
τρίβομαι	(συν)ετρίβην	στρέφομαι	ἔστράφην
χαίρω	ἔχάρην	τάσσομαι	(κατ)ετάγην
		τρέφομαι	(ἂν)ετράφην
		φαίνομαι	ἐφάνην

* Ἀ σ κ η σ ι ς *

§ 268. Εἰς τὴν μάχην παρὰ τὰ Κούναξα οἱ Ἕλληρες ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς ἀπέναντί των Πέρσας, οἱ ὅποιοι φεύγοντες ἐγκατέλειψαν τὸ πεδῖον τῆς μάχης. Ὁ Κῦρος ὁμως περιστοιχιζόμενος ἀπὸ τὸ Ἐπιτελεῖόν του ἐφονεύθη μαχόμενος γενναίως. Ὅτε οἱ Ἕλληρες ἔμαθον τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐνόμισαν τοὺς ἑαυτοὺς των ἐγκαταλελειμμένους καὶ ἀποκλεισμένους εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας· ὁμως δὲν ἀπελπίσθησαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης, ὁ ὁποῖος εἶχε τραυματισθῆ εἰς τὴν μάχην, ἐσκέφθη νὰ παγιδεύσῃ τοὺς Ἕλληρας μὲ τεχνάσματα. Τὸ ἔργον αὐτὸ ἐνεπιστεύθη ὁ στρατηγὸς Τισσαφέρνης εἰς ἓνα Ἕλληνα ὀνομαζόμενον Φαλίνον, δοκιμασμένον φίλον του, εἰς τὸν ὅποιον ἀνέθεσε νὰ διαπραγματευθῆ μὲ τοὺς Ἕλληρας, πῶς νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, χωρὶς νὰ τοὺς βλάψῃ κανεὶς. Ὁ Φαλίνος παραλαβὼν καὶ τοὺς δρισηθέντας Πέρσας ἤλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων. Τοῦτον ὑπεδέχθη ὁ στρατηγὸς Κλέαρχος, ὁ ὁποῖος μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχε θυσιάσει. Μεταξὺ των τότε διεξήχθη ὁ ἐξῆς διάλογος.

Φαλίνος. « Κλέαρχε, ὁ μέγας βασιλεὺς γνωρίζει, ὅτι σεῖς ἐστρατεύσαιτε ἐναντίον του, διότι ἐπέισθητε ἀπὸ τὸν Κῦρον καὶ ὄχι ἀπὸ ἐχθρότητα πρὸς αὐτόν. Σᾶς συμβουλεύω λοιπὸν νὰ παραδώσετε τὰ ὄπλα καὶ αὐτὸς θὰ σᾶς ἐνισχύσῃ νὰ ἐπιστρέψετε σῶοι εἰς τὴν πατρίδα ».

Κλέαρχος. « Φαλίνε, σὸ εἶσαι Ἕλληνα καὶ βέβαια θὰ κολακευθῆς, ἂν ἀκούσῃς, ὅτι τὸ ὄνομά σου θὰ μνημονεύεται μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ὅτι δηλ. κάποτε ἓνας Ἕλληνα εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας συνέβουλευσε τοὺς ἐκστρατεύσαντας μὲ τὸν Κῦρον Ἕλληρας, πῶς νὰ σωθοῦν καὶ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Ἑλλάδα ».

Φαλίνος. « Ἄν ἐγνώριζον, ὅτι θὰ ὑπῆρχεν ἐλπίς νὰ σωθῆτε μαχόμενοι πρὸς τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως, θὰ σᾶς συμβούλευον νὰ μὴ δεχθῆτε, ὅσα ὁ βασιλεὺς λέγει. Ἄλλ' ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον, σᾶς συμβουλεύω νὰ παραδώσετε τὰ ὄπλα ».

Κλέαρχος (ὁ ὁποῖος εἶχε πονηρευθῆ διὰ τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ Φα-

* Διὰ τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν κλίσιν τῶν φωνηεντολόχτων καὶ ἀφωολήκτων ρημάτων.

λίνου). « Φίλε μου, δὲν θὰ παραδώσωμεν τὰ ὄπλα, διότι ἔχοντες τὰ ὄπλα θὰ εἶμεθα καλύτεροι φίλοι, παρὰ ἂν δὲν εἶμεθα ὀπλισμένοι ».

Φαλίνος (ὑστερα ἀπὸ σκέψιν καὶ χωρὶς νὰ ταραχθῆ). « Ὁ Βασιλεὺς μου ἀνέθεσε νὰ σᾶς εἶπω, ὅτι θὰ εἰσθε φίλοι του, ἂν δὲν ἀλλάξετε στρατόπεδον, ἄλλως θὰ σᾶς νομίξῃ ἐχθροὺς καὶ ὅτι τοῦ ἔχετε κηρύξει τὸν πόλεμον τί νὰ τοῦ πῶ ; εἰρήνην ἢ πόλεμον ; »

Κλέαρχος. « Εἰπέ εἰς τὸν Βασιλέα, ὅτι εἶμεθα σύμφωνοι, δηλ. ἂν δὲν ἀλλάξωμεν θέσιν, θὰ εἶμεθα φίλοι, ἂν δὲ στρατοπεδεύσωμεν ἀλλοῦ, θὰ εἶμεθα ἐχθροὶ του ». Τί ὁμως ἐσκέπτετο νὰ κάμῃ, ἐφρόντισε νὰ τὸ κρύψῃ.

* Ἀ σ κ η σ ι ς *

§ 269. Ὁ κῆπος δὲν σκάπτεται εὐκόλα, ὅταν τὸ χῶμα ξηραίνεται πολὺ, δι' αὐτὸ πρέπει νὰ ποτίζεται τακτικά.

Σεῖς ποτίζετε τακτικά τὸν κῆπόν σας ; σκαλίζετε καὶ βοτανίζετε αὐτόν ; κλαδεύετε τὰ δενδράκια ; Ἄν τὸ δένδρον δὲν κλαδεύεται καὶ δὲν ποτίζεται, δὲν ἀναπτύσσεται. Καθ' ἐκάστην νὰ ποτίζετε τὰ ἄνθη καὶ νὰ καθαρίζετε τὰ ζιζάνια. Ἐτσι ὁ κῆπος θὰ παρουσιάζεται ὡραῖος.

Σ η μ ε ῖ ω σ ι ς. Ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐπιμενῇ μὲ προφορικὴν καὶ γραπτὴν ἀσκησιν τῶν ὁμοίων καταλήξεων - τε καὶ - ται.

Αὔξεις. Ἀναδιπλασιασμός

α) Α ὕ ξ η σ ι ς

§ 270. Ὁ παρατατικός καὶ ὁ ἀόριστος εἰς τὴν ὀριστικὴν ἔχουν πρὸ τοῦ θέματος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον σχηματίζονται, αὔξεις. Ἡ αὔξεις αὐτὴ εἶναι δύο εἰδῶν 1) συλλαβικὴ καὶ 2) χρονικὴ.

§ 271. 1. **Συλλαβικὴ αὔξεις**. Συλλαβικὴ αὔξεις εἶναι ἐν ε, μὲ ψιλὴν, τὸ ὁποῖον ἔχουν πρὸ τοῦ θέματος ὁ παρατατικός καὶ ὁ ἀόριστος τῶν ρημάτων, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνον : λύ-ω - ἔ-λυον - ἔ-λυσα, λύομαι - ἐ-λύομαι - ἐ-λύθη.

2. **Χρονικὴ αὔξεις**, τὴν ὁποίαν ἔχουν οἱ ἴδιοι χρόνοι, εἶναι

* Διὰ τὴν ὀρθογραφίαν ὁμοίων καταλήξεων.

ή μεταβολή τοῦ ἀρκτικοῦ βραχέος φωνήεντος τοῦ θέματος εἰς μακρόν. Μεταβάλλεται δὲ

τὸ α	εἰς	η :	ἀκούω	ἤκουον	ἤκουσα
τὸ ε	»	η :	ἐλπίζω	ἤλπιζον	ἤλπισα
τὸ ο	»	ω :	ὀπλίζω	ὠπλιζον	ὠπλιστα
τὸ αυ	»	ηυ :	αὔξάνω	ἠῦξανον	ἠῦξισα
τὸ ευ	»	ηυ :	εὔχομαι	ἠῦχόμην	ἠῦχῆθην
τὸ αι	»	η :	αἰσθάνομαι	ἤσθανόμην	ἤσθάνθην
τὸ οι	»	ω :	οἰκτίρω	ὤκτιρα	—

§ 272. Τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουσι ἀπὸ **ι, υ, η, ω** καὶ **ει**, δὲν μεταβάλλουσι τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν τοῦ θέματος κατὰ τὴν αὔξησιν : *ἰκετεύω - ἰκέτευον, ὑβρίζω - ὑβρίζον - ὑβρισα, ἠττώμαι - ἠττήθην, ὠριμάζω - ὠριμάζον - ὠριμάσα, εἰρωνεύομαι - εἰρωνεύομην - εἰρωνεύθην.*

Ὅσα ρήματα ἀρχίζουσι ἀπὸ **ρ**, ὅταν παίρνοῦσι αὔξησιν, διπλασιάζουσι τὸ **ρ** : *ρέω - ἔρρεον.*

Τὰ σύνθετα μὲ προθέσεις ἔχουσι τὴν αὔξησιν μετὰ τὴν πρόθεσιν : *ἀποφεύγω - ἀπ - ἐφευγον - ἀπ - ἐφυγα, συγ - χαιρῶ - συν - ἐχαιρον - συν - ἐχάρην, δι - ορθῶνω - δι - ὠρθωνον - δι - ὠρθωσα.*

§ 273. Τὰ κατωτέρω ρήματα, ἀπλᾶ, σύνθετα ἢ ποῦ παράγονται ἀπὸ συνθέτους λέξεις ἔχουσι τὴν αὔξησιν, ποῦ ἀναγράφεται παραπλεύρως ἐκάστου :

θέλω	ἤθελον - ἠθέλησα	προθυμοῦμαι	ἐπροθυμήθην
δύναμαι	ἠδυνάμην	προξενῶ	ἐπροξένον
ἐργάζομαι	εἰργαζόμην	προτιμῶ	ἐπροτιμήσα
ἔχω	εἶχον	προστατεύω	ἐπροστάτευον
ἀνάπτω	ἤναπτον	συλλογίζομαι	ἐσυλλογίζομην
ἀνοίγω	ἤνοιγον	συντομέω	ἐσυντόμεον
ἐμποδίζω	ἠμπόδιζον	δυστυχῶ	ἐδυστύχον
ἐναντιοῦμαι	ἤναντιούμην	προφασίζομαι	ἐπροφασίσθην
ἐορτάζω	ἐώρταζον	δυσπιστῶ	ἐδυσπίστον
κάθημαι	ἐκαθήμην	κυριαρχῶ	ἐκυριάρχον

§ 274. Πολλά ρήματα, ἀπλᾶ ἢ σύνθετα δὲν ἔχουν αὐξησιν : ἀερίζω - ἀερίζον - ἀερίσθη, ἐνοικιάζω - ἐνοικιάζον - ἐνοικίασα - ἐνοικιάσθη, ἀηδιάζω - ἀηδιάζον - ἀηδίασα, ἐπιπλώνω - ἐπίπλωνον - ἐπίπλωσα, συνεδριάζω - συνεδριάζον - συνεδρίασα, οἰκονομῶ - οἰκονόμησα, συνεννοοῦμαι - συνεννοοῦμην - συνεννοήθην.

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν ἔχουν πάντοτε 1) συλλαβικὴν αὐξησην ὁ παρατατικός καὶ ὁ ἀόριστος τῶν ἀπλῶν ρημάτων, ὅταν εἶναι τρισύλλαβοι καὶ τονίζεται ἡ αὐξησης, ὁ δὲ ἐνεστώς εἶναι δισύλλαβος : λύω - ἔλυα, κάμνω - ἔκαμνα.

2) Χρονικὴν αὐξησην ἔχουν ὁ παρατατικός καὶ ὁ ἀόριστος τῶν βαρυτόνων ρημάτων, ποὺ ἀρχίζουσι ἀπὸ ο, καθὼς καὶ ὁ ἀόριστος τῶν συνηρημένων ἀπὸ ο, π. χ. διορθῶν - διώρθωσα, ὀρίζω - ὤρρισα, ὁμολογῶ - ὠμολόγησα, ἀλλὰ ὁμολογοῦσα (παρατατικός), κατοικῶ - κατέκησα καὶ κατοίκησα, ἀλλὰ κατοικοῦσα (παρατατ.).

Εἰς κάθε ἄλλην περίπτωσιν ὁ παρατατικός καὶ ἀόριστος ἀπαντοῦν καὶ με αὐξησην καὶ χωρὶς αὐξησην : πιστεύω - ἐπίστευα καὶ πίστευα - ἐπίστευσα - πίστευσα (καὶ πίστεψα), συμβουλεύω - συνεβούλευα καὶ συμβούλευα - συνεβούλευσα συμβούλευσα (καὶ συμβούλεψα), συνεβουλεύθη καὶ συμβουλεύθηκε, φυλάσσω - ἐφύλαξα καὶ φύλαξα - ἐφυλάχθη καὶ φυλάχθηκε, ταράσσω - ἐτάραξα καὶ τάραξα - ἐταράχθη καὶ ταράχθηκα.

β') Ἀναδιπλασιασμός

§ 275. Ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου εἰς - μένος κα-
νονικῶς ἔχει ἀναδιπλασιασμόν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος : πε - παι-
δευμένος, ἐ - σφαλμένος, ὀπλισμένος (τοῦ ὀπλίζομαι). Ὁ ὁμαλὸς
ἀναδιπλασιασμός γίνεται κατὰ τρεῖς τρόπους :

1. Ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἀρκτικὸν σύμφωνον τοῦ θέματος, ἀπὸ
τὸ ὁποῖον σχηματίζεται ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, με
ἐν ε κατόπιν αὐτοῦ : πε - παιδευ - μένος (θέμ. παιδευ -).

Τὸν ἀναδιπλασιασμόν αὐτὸν λαμβάνουν αἱ μετοχαὶ τοῦ παθη-
τικοῦ παρακειμένου, τῶν ὁποίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ ἓνα ἀπλοῦν
σύμφωνον πλὴν τοῦ ρ ἢ ἀπὸ δύο σύμφωνα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον
εἶναι ἄφωνον καὶ τὸ δεῦτερον ὑγρόν.

παιδεύομαι	πε - παιδευμένος	θωρακίζομαι	τε - θωρακισμένος
πειρώμαι	πε - πειραμένος	θλίβομαι	τε - θλιμμένος
ἐγγράφομαι	(ἐγ)γε - γραμμένος	πείθομαι	πε - πεισμένος
κλείομαι	κε - κλεισμένος	(συν)δέομαι	(συν)δε - δεμένος
(ἐγ)κρίνομαι	(ἐγ)κε - κριμένος	(ἐκ)τείνομαι	(ἐκ)τε - ταμένος
δηλώνομαι	δε - δηλωμένος	δικάζομαι	δε - δικασμένος
(ἐκ)θέτομαι	(ἐκ)τε - θειμένος	δουλεύω	δε - δουλευμένος
πράττομαι	πε -πραγμένος	κλίνομαι	κε - κλιμένος
τρίβομαι	τε - τριμμένος	κυρώνω	κε - κυρωμένος
(ἐγκατα)λείτομαι	(ἐγκατα)λε - λειμμένος	καλῶ	(προσ)κε - κλημένος
βάλλομαι	(προσ)βε - βλημένος		

Τὰ περισσότερα ρήματα δὲν ἔχουν ἀναδιπλασιασμόν, ἰδίως εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν.

Σημείωσις. Ὅταν τὸ σύμφωνον, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἀρχίζει τὸ θέμα, εἶναι δασύ **θ, φ, χ**, εἰς τὸν ἀναδιπλασιασμόν τρέπεται εἰς ψιλὸν **τ, π, κ**: θλίβομαι - τε - θλιμμένος, τε - θωρακισμένος, (ὅπως εἰς τὴν ἀρχαίαν πε - φυλαγμένος, κε - χαραγμένος).

2. Ὁ ἀναδιπλασιασμός εἶναι **ε** πρὸ τοῦ θέματος τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου εἰς τὰ ρήματα, τῶν ὁποίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ **ρ** ἢ ἀπὸ δύο σύμφωνα, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι τὸ πρῶτον ἄφωνον καὶ τὸ δεῦτερον ὑγρὸν, ἢ ἀπὸ τρία σύμφωνα ἢ ἀπὸ ἓν διπλοῦν.

σπεύδω	ἐ - σπενσμένος	(ἀπο)σπῶμαι	(ἀπ)ε - σπασμένος
σφάλλω	ἐ - σφαλμένος	σκέπτομαι	ἐ - σκεμμένος
(ἐκ)ζητῶ	(ἐξ)ε - ζητημένος	(ἀπο)στέλλω	(ἀπ)ε - σταλμένος
φθείρω	(δι)ε - φθαρμένος	στρέφω	(δι)ε - στραμμένος
σφραγίζω	ἐ - σφραγισμένος καὶ σφραγισμένος		
(δια)ρρηγνῶ	(δι)ε - ρρηγμένος καὶ διαρρηγμένος		
στεροῦμαι	ἐ - στερημένος καὶ στερημένος		

3. Ὁ ἀναδιπλασιασμός εἶναι **ἐκτασις** τοῦ ἀρκτικοῦ βραχέος φωνήεντος τοῦ θέματος εἰς μακρόν, ὅπως καὶ ἡ χρονικὴ αὐξήσις.

Σημείωσις. Εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν γλῶσσαν ὁ ἀναδιπλασιασμός φυλάσσεται εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις τοῦ παρακειμένου, ὑπερσυντελικῆς καὶ τετελεσμένου μέλλοντος. Εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν περιωρίσθη ἡ χρῆσις αὐτοῦ μόνον εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου.

ἀριθμῶ	ἠριθμημένος	καὶ ἀριθμημένος
αὐξάνω	ἠύξημένος	καὶ αὐξημένος
(ἀπ)ελπίζω	(ἀπ)ηλπισμένος	καὶ ἀπελπισμένος

Εἰς ὅσα ρήματα ἀρκτικὸν φωνῆεν τοῦ θέματος εἶναι τὸ ο, αὐτὸ ἐκτείνεται πάντοτε εἰς -ω, π. χ. ὀρίζω - ὀρισμένος, ὀπλίζω - ὀπλισμένος, ὁμολογῶ - ὁμολογημένος.

§ 276. Αἱ μετοχαὶ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τῶν συνθέτων ρημάτων μὲ πρόθεσιν ἔχουν τὸν ἀναδιπλασιασμὸν μετὰ τὴν πρόθεσιν, ὅπως καὶ εἰς τὴν αὐξήσιν.

ἐγ - γράφομαι	ἐγ - γε - γραμμένος	συν - χέομαι	συν - κε - χυμένος
ἐξ - οφλῶ	ἐξ - οφλημένος	ἀφ - οσιώνομαι	ἀφ - οσιωμένος
ἐμ - πιστεύομαι	ἐμ - πε - πιστευμένος	ἐξ - απλώνω	ἐξ - ηπλωμένος καὶ ἐξαπλωμένος

§ 277. "Ὅσα ρήματα ἀρχίζου ἀπὸ ι, υ, η, ω καὶ ει, δὲν μεταβάλλουσι τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν τοῦ θέματος κατὰ τὸν ἀναδιπλασιασμὸν : ἰδρῶ - ἰδρυμένος, ὑφαίνω - ὑφασμένος, ἠττῶμαι - ἠττημένος, ὠφελούμαι - ὠφελημένος, εἰδοποιούμαι - εἰδοποιημένος.

§ 278. Τὰ κατωτέρω ρήματα, ἀπλᾶ ἢ σύνθετα ἔχουν τὸν ἀναδιπλασιασμὸν, ποῦ ἀναγράφεται παραπλευρῶς ἐκάστου :

ἀγγνωρίζω	ἀγγνωρισμένος καὶ ἀγγνωρισμένος
(καθ)ελκύνω	(καθ)ειλκυσμένος
ἐορτάζω	ἐορτασμένος
(ἀν)ορθῶ	ἠνωρθωμένος καὶ ἀνωρθωμένος
(ἐν)οχλῶ	ἠνωχλημένος καὶ ἐνωχλημένος

§ 279. Τὰ κατωτέρω ρήματα δὲν ἔχουν ἀναδιπλασιασμὸν εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου :

ἀηδιάζω	ἀηδιασμένος	κτυπῶ	κτυπημένος
βεβαιῶ	βεβαιωμένος	λανθάνω	λανθασμένος
ἀναβιβάζω	ἀναβιβασμένος	λούομαι	λουσμένος
ἐπαναστατῶ	ἐπαναστατημένος	μεταχειρίζομαι	μεταχειρισμένος

ἐπιπλόνω	ἐπιπλωμένος	πνίγομαι	πνιγμένος
ἐνθουσιάζω	ἐνθουσιασμένος	ἐνοικιάζω	ἐνοικιασμένος
ἐμπνέω	ἐμπνευσμένος	πρήσκομαι	πρησμένος
θυμώνω	θυμωμένος	ἀποτεφρώνω	ἀποτεφρωμένος
καπνίζω	καπνισμένος	ὑποχρεοῦμαι	ὑποχρεωμένος
ζαλίζομαι	ζαλισμένος	προσωποποιούμαι	προσωποποιημένος

§ 280. Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν συνήθως αἰ μετοχαὶ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου δὲν ἔχουν ἀναδιπλασιασμόν. Ἀναδιπλασιασμόν ἔχουν πάντοτε τὰ ρήματα, τῶν ὁποίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ ο : ὀπλιζω - ὀπλισμέ-
νος, ὀρίζω - ὀρισμένος, κατοικῶ - κατοικημένος, ὁμολογῶ - ὁμολογημένος.

Σχηματισμὸς τῶν ὑγρολήκτων καὶ ἐνρινολήκτων ρημάτων

§ 281. Ὁ Ξέρξης μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῶνος ἔχασε κάθε ἐλπίδα, ὅτι **θὰ κατορθώσῃ** νὰ ὑποτάξῃ τοὺς Ἕλληνας. Ἐπειδὴ δὲ τοῦ ἀνήγγειλαν, ὅτι οἱ Ἕλληνες σκέπτονται νὰ καταστρέψουν τὰς γεφύρας τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐπέστρεψε χωρὶς χρονοτριβὴν εἰς Ἀσίαν, ὅπου **ἔφθασε** κατεντροπιασμένος. Εἰς τὴν Ἑλλάδα **ἄφησε** μὲ πολλὸν στρατὸν τὸν στρατηγὸν Μαρδόνιον, ὁ ὁποῖος **ἐπέμενε**, ὅτι **θὰ ἐπιτύχῃ** νὰ ὑποδουλώσῃ τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Μαρδόνιος **ἀπεσύρθη** εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ὅπου **διέμεινε** ὅλον τὸν χειμῶνα, ἀφοῦ **κατένειμε** τὸν στρατὸν εἰς διαφόρους περιοχὰς αὐτῆς.

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 478 π. Χ. **ἔστειλεν ἀπεσταλμένους** εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ **ἐπρότεινε** εἰς αὐτοὺς νὰ γίνονιν σύμμαχοί του μὲ τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι **θὰ ἀνεγείρῃ** τὰ τεῖχη καὶ τοὺς ναοὺς τῶν Ἀθηνῶν καὶ **θὰ** τοὺς **κάμῃ** κυρίους ὅλης τῆς Ἑλλάδος· εἰδ' ἄλλως, **θὰ εἰσβάλῃ** εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ **θὰ ὀλοκληρώσῃ** τὴν καταστροφὴν αὐτῆς, ἣ ὁποία **εἶχεν ἐρημωθῆ** ἤδη ἀπὸ τὴν εἰσβολὴν τοῦ προηγουμένου ἔτους. Συγχρόνως μὲ τοὺς **ἀπεσταλμένους** τοῦ Μαρδονίου **εἶχον φθάσει** εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ **ἀπεσταλμένοι** τῆς Σπάρτης, διότι οἱ Σπαρτιάται **εἶχον μάθει** τὰς ἐνεργείας τοῦ Μαρδονίου. Οὗτοι **ἀνεκοίνωσαν** εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι οἱ Σπαρτιάται τοὺς ἐξορκίζον **νὰ μείνουν πιστοὶ** εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἑλλήνων, διὰ νὰ σωθῇ ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τοὺς βαρβάρους. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε εἰς μὲν τοὺς Σπαρτιάτας **ἀπεκρίθησαν** : « Δυπούμεθα, πὺν σεῖς ἐσκέφθητε, ὅτι ἡμεῖς **θὰ παραβῶμεν** τοὺς ὄρκους καὶ **θὰ θελήσωμεν** νὰ παραδώσωμεν τοὺς Ἕλληνας εἰς τοὺς

βαρβάρους ». Εἰς τοὺς Πέρσας δὲ ἔδωσαν τὴν ἱστορικὴν ἀπάντησιν : « Ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ ἥλιος ἀνατέλλει ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ κάμνει τὴν πορείαν του πρὸς δυσμὰς, ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θὰ γίνωμεν αἴτιοι νὰ ὑποδουλωθῇ ἡ Ἑλλάς εἰς τοὺς βαρβάρους ».

§ 282. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν τὰ ρήματα *χάνω*, *φθάνω*, *μανθάνω*, *μένω*, *ἀφῆνω*, *διαμένω*, *κάμνω*, *προτεινώ*, *παραβαίνω*, *κατορθώνω*, *ἐρημώνω*, *αναγγέλλω*, *στέλλω*, *θέλω*, *ἀνασύρω*. Τὰ ρήματα αὐτὰ ἔχουν χαρακτῆρα *λ ἢ ρ*, *μ ἢ ν* καὶ λέγονται *ὕγρόληκτα* - *ἐνρινόληκτα*. Ἀπ' αὐτὰ εἶναι

§ 283. α') Ἐγγρόληκτα ἢ ἐνρινόληκτα μόνον εἰς τὸν ἐνεστώτα α) ὅσα λήγουν εἰς - *άνω*, τὰ ρήματα *θέλω*, *στήνω* καὶ ἀπ' ὅσα λήγουν εἰς - *αίνω* τὸ (μετα)βαίνω καὶ ὀλισθαίνω.

Τῶν ρημάτων αὐτῶν ὁ ἀόριστος, οἱ σύνθετοι χρόνοι καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου σχηματίζονται ἀπὸ θέμα φωνηεντόληκτον ἢ ἀφωνόληκτον.

αὐξάνω, ἠῶξη - σα, ἠῶξή - θην, ἠῶξη - μένος, θὰ αὐξή - σω, ἔχω αὐξη - θῆ
βλαστάνω, ἐβλάστη - σα, βλαστη - μένος, θὰ βλαστή - σω, ἔχω βλα -
στή - σει

χάνω, ἔχα - σα, χα - μένος, θὰ χά - σω, θὰ χα - θῶ, ἔχω χά - σει

φθάνω, ἐφθα - σα, θὰ φθά - σω, ἔχω φθά - σει, φθα - σμένος

λαμβάνω, ἔλα - βον, θὰ λά - βω, ἔχω λά - βει, ἐλή - φθην κλπ

μανθάνω, ἔμα - θον, μαθη - μένος, ἔχω μά - θει, θὰ μά - θω

θέλω, ἠθέλη - σα, θὰ θελή - σω, ἔχω θελή - σει

στήνω, ἔστη - σα, ἐστή - θην, στη - μένος, θὰ στή - σω

βαίνω, μετέ - βην, κλπ.

β) Ὅσα λήγουν εἰς - *ώνω* αὐτῶν ὁ ἀόριστος καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου σχηματίζονται ἀπὸ θέμα φωνηεντόληκτον.

μισθώνω, ἐμισθῶ - σα, ἐμισθῶ - θην, μισθῶ - μένος. (ὑπο)δουλώνω,
ὑπεδούλω - σα, ὑπεδουλώ - θην, ὑποδουλώ - μένος.

γ) Ὅσα ἀπαντοῦν μόνον εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικόν : *μέλλω* (= σκοπεύω), *μέλει* (= με μέλει), *οφείλω*, *τρέμω*, *ἠξενύρω*, κ. ἄ.

§ 284. β') 'Υγρόληκτα ἢ ἐνρινόληκτα εἰς τὸν ἐνεστῶτα, ἀόριστον καὶ τοὺς ἄλλους χρόνους εἶναι :

α) "Ὅσα λήγουν εἰς - λλω εἰς τὸν ἐνεστῶτα, ἐνῶ τὸ ρηματικὸν θέμα ἔχει ἐν λ : ἀγγέλλω (ἄγγελος), ψάλλω (ψάλτης).

β) "Ὅσα λήγουν εἰς τὸν ἐνεστῶτα εἰς - αῖνω, - εῖνω, - εἶρω. Αὐτὰ εἰς τὸ ἐνεστωτικὸν θέμα πρὸ τοῦ χαρακτῆρος ἔχουν αἰ ἢ εἰ, ἐνῶ εἰς τὸ ρηματικὸν ἔχει α ἢ ε πρὸ τοῦ χαρακτῆρος, π.χ. φαίνομαι (θέμ. φαν - ὅς), ὑφαίνω (θέμ. ὑφάν - τής), τείνω (θ. ἐκ - τεν - ἦς), σπείρω (θ. σπέρ - μα).

γ) "Ὅσα λήγουν εἰς - ἰνω, - ἴρω, - ὕνω, - ὕρω μὲ μακρὸν τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος δίχρονον, ἐνῶ εἰς τὸ ρηματικὸν θέμα τὸ δίχρονον εἶναι βραχύ : κλίνω (θέμ. ἐπι - κλιν - ἦς), κρῖνω (θέμ. εὐκριν - ἦς), οἰκτίρω (θέμ. οἰκτιρ - μὸς), πλύνω (θέμ. πλυν - τήριον), σύρω (θέμ. συρ - μός).

δ) Τὰ ρήματα μένω, (δια)νέμω, δέρω, φέρω καὶ κάμνω (τὸ κάμνω ἔχει ρηματ. θέμα καμ -, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐσχηματίσθη ὁ ἐνεστώς μὲ προσθήκην τοῦ ν : κάμνω καὶ κάνω).

Σχηματισμὸς τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀόριστου α' τῶν ὑγρολήκτων
καὶ ἐνρινολήκτων ρημάτων

§ 285. Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος α' τῶν ὑγρολήκτων καὶ ἐνρινολήκτων ρημάτων σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ρηματικὸν θέμα μὲ προσθήκην τῆς καταλήξεως - α (ὄχι - σα) καὶ ἀφοῦ ἐκταθῆ τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος βραχὺ φωνῆεν α, ι, υ εἰς μακρὸν α, ι, υ καὶ τὸ ε εἰς εἰ, π. χ.

ἀγγέλλω	(θ. ἄγγελ - ος)	ἡγγεῖλα
(ἀνα)τέλλω	(θ. (ἀνα)τελ -)	ἀνέτειλα
θερμαίνω	(θ. θέρμαν - σις)	ἐθέρμανα
ὑφαίνω	(θ. ὑφάν - σις)	ὑφανα
σπείρω	(θ. σπέρ - μα, σπέρνω)	ἐσπειρω
κρῖνω	(θ. εὐκριν - ἦς)	ἐκρῖνω
οἰκτίρω	(θ. οἰκτιρ - μὸς)	ὤκτιρω
μένω	(θ. μεν -)	ἔμεινα
δέρω	(θ. δερ -)	ἔδειρα
στελλω	(θ. στελ -)	ἔστειλα

σημαίνω	(θ. σήμων - σις)	ἐσήμανα
ξηραίνω	(θ. ξήραν - σις)	ἐξήρανα
τείνω	(θ. (ἐκ) τεν - ής)	ἔτεινα
ἐγείρω	(θ. ἔγερ - σις)	ἤγειρα
πλύνω	(θ. πλυν - τήριον)	ἔπλυνα
σύρω	(θ. συρ - μός)	ἔσυρα
(δια)νέμω	(θ. νεμ -)	(δι)ένειμα

Τὸ φέρω ἔχει ἀόριστον ἔφερα.

Σχηματισμός παθητικοῦ ἀορίστου καὶ τῆς μετοχῆς παθητικοῦ παρακειμένου

§ 286. Ὁ παθητικὸς ἀόριστος α' καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τῶν ὑγρολήκτων καὶ ἐνρινολήκτων ρημάτων σχηματίζονται ἀπὸ τὸ ρηματικὸν θέμα μὲ προσθήκην τῶν καταλήξεων - **θην** καὶ - **μένος** (ὁ χαρακτήρ **ν** τῶν ἐνρινολήκτων πρὸ τοῦ **μ** τῆς καταλήξεως - **μένος** εἰς ἄλλα ρήματα ἀφομοιοῦται καὶ γίνεται **μ**, εἰς ἄλλα γίνεται **σ**), π.χ.

ἀγγέλλομαι	ἠγγέλθην	(παρ)ἠγγελμένος
ὕφαινομαι	ὕφάνθην	ὕφασμένος
σημαίνομαι	ἐσημάνθην	σεσημασμένος
ξηραίνομαι	ἐξηράνθην	(ἀπ)εξηραμμένος
θερμαίνομαι	ἐθερμάνθην	θερμασμένος
φέρομαι	ἐφέρθην	φερμένος
σύρωμαι	ἐσύρθην	συρμένος

§ 287. Ὅσα ὑγρόληκτα ἢ ἐνρινόληκτα ρήματα ἔχουν ρηματικὸν θέμα μονοσύλλαβον μὲ φωνῆν **ε** πρὸ τοῦ χαρακτῆρος, σχηματίζουν τὸν παθητικὸν ἀόριστον α' ἢ β' καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου μὲ φωνῆν **α** πρὸ τοῦ χαρακτῆρος.

δέρομαι	(θ. δερ -)	ἐδάρ-θην ἢ ἐδάρ-ην	δαρμένος
σπεύρομαι	(θ. σπερ -)	ἐσπάρ-θην ἢ ἐσπάρ-ην	σπαρμένος
στέλλομαι	(θ. στελ -)	ἐστάλ-ην	(ἀπ)εσταλμένος
φθειρόμαι	(θ. φθερ -)	ἐφθάρ-ην	(δι)εφθαρμένος

§ 288. Τὰ ρήματα κλίνω, κρίνω καὶ τείνω σχηματίζουν τὸν

παθητικὸν ἀόριστον καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου.
ἀφοῦ ἀποβληθῆ ὁ χαρακτήρ ν.

κλίνομαι	(θ. κλιν-)	ἐκλίθην	κεκλιμένος (κεκλιμένον ἐπίπεδον)
κρίνομαι	(θ. κριν-)	ἐκρίθην	(δια)κεκριμένος
πλύνομαι	(θ. πλυν-)	ἐπλύθην	πλυμένος χωρὶς ἀναδιπλασιασμόν
τείνω	(θ. τιν-)	ἐτάθην	τεταμένος

§ 289. Μὲ τὸ φωνηεντόληκτον θέμα σχηματίζουν τοὺς ἀνωτέρω τύπους τὰ ρήματα προσβάλλω καὶ διανέμω :

(προσ)βάλλομαι	(προσ)εβλή-θην	(προσ)βεβλή-μένος
διανέμω	διενεμή-θην	διανεμη-μένος

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου σχηματίζεται συνήθως χωρὶς ἀναδιπλασιασμόν, π.χ. παραγγελμένος, ξεραμένος, πλυμένος, σταλμένος, σπαρμένος.

Σημείωσις. Πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ ποικιλία τῶν τύπων δὲν κουράζει τοὺς μαθητάς, διότι οἱ τύποι αὗτοι εἶναι ζωντανὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης καὶ εἰς καθημερινὴν χρῆσιν.

Συνηρημένα ρήματα

§ 290. Ὅτε τὰ ζῶα ὠμίλου, τὰ πρόβατα παρεπονῶντο πρὸς τὸν κύριόν των καὶ τοῦ ἔλεγον : « **Παραπονούμεθα** ἐναντίον σου, διότι, ἐνῶ ὠφελεῖσαι ἀπὸ τὸ γάλα μας, τὰ μαλλιά μας, τὰ ὅποια πωλεῖς, σὺ μᾶς παραμελεῖς καὶ ἀδιαφορεῖς τελείως δι' ἡμᾶς· τούναντίον δὲ περιποιεῖσαι τὸν σκύλον καὶ φροντίζεις νὰ μὴ πεινάσῃ ποτέ, ἐνῶ δὲν προσδοκᾷς ἀπ' αὐτὸν κανὲν κέρδος ». Ὁ σκύλος, ὁ ὅποιος ἐκάθητο πλησίον τοῦ κυρίου του καὶ ἤκουσε τὰ παράπονα αὐτῶν, ἐγένετο καὶ εἶπε : « Ἄνόητα πρόβατα, δὲν δικαιοῦσθε νὰ παραπονῆσθε· ἐγὼ δὲν κοιμούμαι καθόλου καὶ ἀγρυπνῶ ὅλην τὴν νύκτα κινούμενος γύρω ἀπὸ τὴν στάνην, διὰ νὰ σᾶς προφυλάξω ἀπὸ τὰ θηρία, τὰ ὅποια εἶναι δυνατόν νὰ σᾶς ἐπιτεθοῦν, ἐνῶ σεῖς θὰ κοιμᾶσθε. Ἄν ἐγὼ ἤρνούμην νὰ παρίσταμαι εἰς κάθε κίνδυνον, πολλὰ ἀπὸ σᾶς δὲν θὰ εἴχετε ζῆσει· ἐγὼ δηλ. ζῶ διὰ σᾶς. Μολονότι δὲ δαιτιῶμαι λιτότατα μὲ τεμάχια ψωμοῦ, οὐδέποτε παρεπονέθην καὶ ποτέ δὲν ἠγαντιώθην εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ κυρίου μας. Δὲν διενοήθην ποτέ νὰ παραιτηθῶ ἀπὸ τὸ ἔργον μου αὐτό, διότι ἀγαπῶ τὸν κύριόν

μου καὶ ἐκτιμῶ τοὺς κόπους καὶ τοὺς κινδύνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκτίθεται αὐτός ».

§ 291. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν τὰ ρήματα ἀγαπῶ, ἐκτιμῶ, προσδοκῶ, διαιτῶμαι, πωλῶ, ὀμιλῶ, παραμελῶ, δικαιουῖμαι, κ. ἄ., τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς μὲν τὸν ἐνεργητικὸν ἐνεστῶτα εἰς - ῶ περισπώμενον, εἰς δὲ τὸν ἐνεστῶτα τῆς μέσης φωνῆς εἰς - ῶμαι ἢ - οὔμαι. Τὰ ρήματα αὐτὰ λέγονται **συνηρημένα**.

§ 292. Τὰ συνηρημένα ρήματα εἶναι φωνηεντόληκτα ρήματα καὶ ἀρχικῶς εἶχον εἰς τὸν ἐνεστῶτα καὶ παρατατικὸν τῆς ἐνεργητικῆς καὶ μέσης φωνῆς χαρακτῆρα α ἢ ε ἢ ο, ὁ ὁποῖος συνηρέθη μὲ τὰς καταλήξεις. Διαιροῦνται δὲ εἰς τρεῖς τάξεις :

α) Τὰ συνηρημένα, τὰ ὁποῖα ἀρχικῶς εἶχον χαρακτῆρα α : ἀγαπῶ (ἀγαπάω), νικῶ (νικάω).

β) Τὰ συνηρημένα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀρχικῶς χαρακτῆρα ε : κινῶ (κινέω), θεωρῶ (θεωρέω).

γ) Τὰ συνηρημένα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀρχικῶς χαρακτῆρα ο : βεβαιῶ (βεβαιόω) ἀξιῶ (ἀξιόω).

Τὰ περισσότερα ρήματα τῆς τρίτης κατηγορίας εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπαντοῦν ὡς ἐνρινόληκτα εἰς - ῶνω : διατυπῶνω, συμμορφῶνω, φανερώνω, κλπ. Πολὺ ὀλίγα ἀπαντοῦν ὡς συνηρημένα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα συνηθέστερα εἶναι τὸ ἀξιῶ, βεβαιῶ, δηλῶ, δικαιουῖμαι, ἐπικυροῦμαι (ἐπικυροῦται τὸ γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς).

Κλίσις συνηρημένου ρήματος εις - ὦ (- άω) εις τόν ένεστῶτα και παρατατικόν.

§ 293. Ένεσθητικῆ φωνῆ

Έρσιτική	Υποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	Απαείμφο.	Μετοχή
νικόω νικάω νικάω νικῶμεν νικάτε νικούν	νικόω νικάω νικάω νικῶμεν νικάτε νικούν	νίκα ἢ νά νικάω ἄς νικάω — νικάτε ἢ νά νικάτε ἄς νικούν	εἶθε νά νικόω » νά νικάω » νά νικάω » νά νικῶμεν » νά νικάτε » νά νικούν	νικάω	νικόων νικόωσα νικόων

Παρατατικός

ἐνίκων
ἐνίκας
ἐνίκα
ἐνικῶμεν
ἐνικάτε
ἐνίκων

Οι ἄλλοι χρόνοι

Μέλλον α΄ διαρκῆς: θά νικόω. **Μέλλον β΄:** θά νικήσω. **Ήμιστος α΄:** ἐνίκησα. (Προστ. : νίκησε. **Απαείμφο.** : νικήσει. **Μετοχή:** νικήσας - νικήσασα - νικήσας).
Παραίμφο. : έχω νικήσει. **Υπερσυντ.** : εἶχον νικήσει.
Τελελ. μέλλον : θά ἔχω νικήσει.
Ασυντ. : θά ἐνίκων, κάτ., θά εἶχον νικήσει.

§ 294. Μέση φωνή

Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
νικῶμαι νικᾶσαι νικᾶται νικῶμεθα νικᾶσθε νικῶνται	νικῶμαι νικᾶσαι νικᾶται νικῶμεθα νικᾶσθε νικῶνται	— νὰ νικᾶσαι ἄς νικᾶται — νὰ νικᾶσθε ἄς νικῶνται	εἶθε νὰ νικῶμαι » νὰ νικᾶσαι » νὰ νικᾶται » νὰ νικῶμεθα » νὰ νικᾶσθε » νὰ νικῶνται	νικῶμενος νικωμένη νικώμενον	νικῶμενος νικωμένη νικώμενον
ἐνικῶμην ἐνικᾶσο ἐνικᾶτο ἐνικῶμεθα ἐνικᾶσθε ἐνικῶντο	ἐνικῶμην ἐνικᾶσο ἐνικᾶτο ἐνικῶμεθα ἐνικᾶσθε ἐνικῶντο	Οἱ ἄλλοι χρόνοι	Μέλλον α': θὰ νικῶμαι. Μέλλον β': θὰ νικηθῶ. , Ἀόριστος α': ἐνικῆθην (Πρῶστ. : νικήσοι, ἄς νικήθῃ. , Ἀπαρ. νικήθῃ. Μετοχή νικήεις - νικήεῖσα - νική- θην). Παράκ.: ἔχω νικήθῃ ἢ ἤμην νικημένος. Ὑπερσ. εἶχον νικήθῃ ἢ ἤμην νικημένος. Τετέλ. μέλλον : ἄν νικήθῃ ἢ θὰ εἶμαι νικημένος. Ἀννητική θὰ ἐνικῶμην, θὰ εἶχον νικήθῃ.	νικῶμενος νικωμένη νικώμενον	νικῶμενος νικωμένη νικώμενον

Κατὰ τὸ νικῶ - νικῶμαι κλίνονται τὰ ἀγαπῶ - ὠμαι, τιμῶ - ὠμαι, καὶ τὰ ἀμιλλῶμαι, διαί-
τῶμαι, καθῶς καὶ τὰ ἐρευνῶ, καθιστῶ, μελετῶ, προσδοκῶ.

Τὸ ζῶ κλίνεται ζῶ, ζῆς, ζῆ, ζῶμεν, ζῆτε, ζοῦν. Παράκ. ἐζῶν, ἐζῆς, ἐζῆ, ἐζῶμεν, ἐζῆτε,
ἐζῶν, διότι ἀρχικῶς ὁ χαρακτηριστὴρ ἦτο η (ζήω) καὶ ὄχι α.

Κλίσις συνηρημένου ρήματος εἰς - ὦ (- έω) εἰς τὸν ένεστῶτα καὶ παρατατικῶν

§ 295. Ένεστητικὴ φωνή

‘Οριστικὴ	‘Υποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Εὐκτικὴ	‘Απαθέμφ.	Μετοχή
κινῶ κινεῖς κινεῖ κινούμεν κινεῖτε κινούσθ’ ἢ	κινῶ κινῆς κινῆ κινούμεν ἢ κινώμεν κινεῖτε ἢ κινήτε κινούσθ’	κίνοι ἢ νά κινήσ’ ἄς κινή — κινεῖτε ἢ νά κινήτε ἄς κινούσθ’	εἶθε νά κινῶ » νά κινήσ’ » νά κινήσ’ » νά κινούμεν » νά κινεῖτε » νά κινούσθ’	ἠεἰς	κινούσθ’ κινούσθ’

Ένεστῶς

Παρατατικῶς

έκίνουσι
έκίνετε
έκινούμεν
έκινεῖτε
έκίνουσθ’

Οἱ ἄλλοι χρόνοι

Μέλλων α’ : θά κινῶ. Μέλλων β’ : θά κινήσω.
 ‘Δόξιστος α’ : έκίνησα (Προστ. : κίνησε. ‘Απαθ. : κινήσει.
 Μετοχή : κινήσας - κινήσασα - κινήσαν). Πα-
 ραθ. : έχων κινήσει. ‘Υπερθ. : εἶχον κινήσει. Τετε-
 λεσθ. μέλλων : θά εἶχον κινήσει.
 Δυνητικὴ : θά έκίνουσι, κλπ., θά εἶχον κινήσει.

‘Οριστική	‘Υποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	‘Απαρέμφ.	Μετοχή
κινούμαι κινεῖται κινεῖται κινούμεθα κινεῖσθε κινούνται	κινούμαι ἢ κινῶμαι κινεῖται ἢ κινῆται κινεῖται ἢ κινῆται κινούμεθα ἢ κινώμεθα κινεῖσθε ἢ κινῆσθε κινούνται ἢ κινῶνται	— νά κινῆσαι νά κινῆσαι ἀς κινῆται κινεῖσθε ἢ νά κινῆσθε ἀς κινούνται ἢ ἀς κινῶνται	εἴθε νά κινούμαι » νά κινῆσαι » νά κινῆσαι » νά κινώμεθα » νά κινῆσθε » νά κινούνται	κινούμενος κινουμένη κινούμενον	
ἐκινούμην ἐκινεῖσο ἐκινεῖτο ἐκινούμεθα ἐκινεῖσθε ἐκινούντο	Οἱ ἄλλοι κρόνοι				
Μέλλων α΄ : θά κινούμαι. Μέλλων β΄ : θά κινηθῶ. ‘Αόριστος α΄ : ἐκινήθην (Προστ. κινήσου, ἀς κινήθῃ. Μετοχή : κινήθεις - κινήσεια - κινήθην). ‘Απαρ. : κινήθῃ. Παρακείμε. ἔχω κινήθῃ ἢ εἶμαι κινημένος. ‘Υπερσ. ἔχον κινήθῃ ἢ ἤμην κινήμένος. Τετέλ. μέλ. : θά ἔχω κινήθῃ ἢ θά εἶμαι κινήμένος. Δυνητική : θά ἐκινούμην, κλπ. θά ἔχον κινήθῃ, κλπ.					

Κατά τὸ **κινῶ - κινούμαι** κλίνονται τὰ βοηθῶ, ἀμελῶ, ἐξήρῶ, ἐπιθυμῶ, ἐπινοῶ, ἐπιπνῶ, ζήρῶ, εὐχαριστῶ, κατοικῶ, προσταθῶ, πωλῶ, ὑμνῶ, χορηγῶ, ὠφελῶ, ἀρνούμαι, διαπιστοῦμαι, μιμούμαι, παρακινούμαι, περιποιούμαι, κ. ἄ.

Τὰ ρήματα **πλέ - ω, πνέ - ω, ρέ - ω, δέ - ομαι, καί - ω, κλαί - ω**, μὲ μονοσύλλαβον θέμα κλίνονται κατὰ τὰ βαρύτερα φωνηεντόληκτα, **πλέω, πλέει, πλέει, κλπ.**

Κλίσις συνηρημένου ρήματος εις - ὦ (- ὡς) εις τὸν ἑνεστώτα καὶ παρατατικὸν
 § 297. Ἐνεργητικὴ φωνή

Ὀριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Ἐνική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
ἑββαίω ἑββαοῖς ἑββαίῳ ἑββαοῦμεν ἑββαοῦτε ἑββαοῦν	ἑββαίω ἑββαοῖς ἑββαίῳ ἑββαοῦμεν ἑββαοῦτε ἑββαοῦν	— ἢ ἑββαοῖς ἄς ἑββαοῖ — ἢ ἑββαοῦτε ἄς ἑββαοῦν	εἶθε ἢ ἑββαίῳ » ἢ ἑββαοῖς » ἢ ἑββαίῳ » ἢ ἑββαοῦμεν » ἢ ἑββαοῦτε » ἢ ἑββαοῦν	ἑββαοῦν	ἑββαίῳ ἑββαοῦσα ἑββαοῦν
Παρατατικός ἑββαίων ἑββαίωνς ἑββαίῳ ἑββαοῦμεν ἑββαοῦτε ἑββαοῦν	Οἱ ἄλλοι χρόνοι Μέλλων α' : θά ἑββαίῳ. Μέλλων β' : θά ἑββαίῳσω. Ἄοριστος α' : ἑββαίῳσα. (Προστ. : βεβαίῳσε, ἄς βεβαίῳση. Ἀπαρ. : βεβαίῳσει. Μετοχή : βεβαίῳσας - σασα - σαν.). Παρκ. : ἔγω βεβαίῳσει. Υπερσ. : εἶχον βεβαίῳσει. Τετλ. μέλ. : θά ἔγω βεβαίῳσει. Δωνητική : θά ἑββαίῳν, χλτ., θά εἶχον βεβαίῳσει.				

§ 298. Μ έ σ η φ ω ν ή

·Οριστική	·Υποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	·Απαρέμφ.	Μετοχή
δικαιοῦμαι δικαιοῦσαι δικαιοῦται δικαιούμεθα δικαιοῦσθε δικαιοῦνται	δικαιοῦμαι δικαιοῦσαι δικαιοῦται δικαιούμεθα δικαιοῦσθε δικαιοῦνται	— νά δικαιοῦσαι, ᾧς δικαιοῦται — νά δικαιοῦσθε, ᾧς δικαιοῦνται	εἶθε νά δικαιοῦμαι » νά δικαιοῦσαι » νά δικαιοῦται » νά δικαιούμεθα » νά δικαιοῦσθε » νά δικαιοῦνται	δικαιοῦσθαι	δικαιοῦμενος δικαιοῦμένη δικαιοῦμενον
ἐδικαιοῦμαι ἐδικαιοῦσο ἐδικαιοῦτο ἐδικαιούμεθα ἐδικαιοῦσθε ἐδικαιοῦντο					

Οἱ ἄλλοι χρόνοι

Μέλλων α' : θὰ δικαιοῦμαι. **Μέλλων β'** : θὰ δικαιοῦσθαι. **Ἀόριστος** : ἐδικαιώθη. (**Προστ.** δικαιοῦσον, ᾧς δικαιοῦθι. **Απαρ.** δικαιοῦθη. **Μετοχ.** δικαιοῦσθαι - δικαιοῦσθε - δικαιοῦσθαι). **Παράκ.** ἔχω δικαιοῦσθαι - εἶμαι δικαιοῦμενος. **Υπερσ.** εἶχον δικαιοῦσθαι - ἦμην δικαιοῦμενος. **Τετέλ.** μέλλων : θὰ ἔχω δικαιοῦσθαι - θὰ εἶμαι δικαιοῦμενος. **Δυνητική** : θὰ ἐδικαιοῦμαι κλπ., θὰ εἶχον δικαιοῦσθαι.

§ 299. Κατὰ τὸ **βεβαιῶ - δικαιοῦμαι** κλίνονται τὰ ἀξιῶ, δηλῶ, ἐκπληρῶ, ἐναντιοῦμαι, καρποῦμαι, ὑποχρεοῦμαι, μισθῶ - μισθοῦμαι. Οἱ συνηρημένοι τύποι τῆς κατηγορίας ταύτης χρησιμοποιοῦνται συνήθως εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα ἀρχῶν. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν τὰ συνηρημένα τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀποφεύγονται, διότι τὰ περισσότερα ἀντικατεστάθησαν μὲ βαρύτερα εἰς - ὠνω.

§ 300. Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν ἀπαντοῦν καὶ οἱ ἐξῆς τύποι :

Α'. Εἰς τὴν ἐνεργ. φωνὴν τῶν ρημάτων, ποὺ κλίνονται ὅπως τὸ νικῶ (= νικάω) :

α) Εἰς τὸν ἐνεστώτα γ' ἐνικ. νικᾷει, α' πληθ. νικᾶμε καὶ νικοῦμε, γ' πληθ. νικᾶν, νικοῦν, νικᾶνε καὶ νικοῦνε.

β) Ὁ παρατατικός λήγει εἰς - οὔσα συνήθως χωρὶς αὔξησιν : νικοῦσα νικοῦσαι, νικοῦσε, νικούσαμε, νικούσατε, νικούσαν.

γ) Ἡ μετοχή : νικῶντας.

δ) Εἰς τὸν ἀόριστον γ' πληθ. νίκησαν - νικήσαν - νίκησανε.

Β'. Εἰς τὴν μέσην φωνὴν α) ἐνεστώς : νικίμαι - ἀγαπιέμαι - ἀγαπιοῦμαι, ἀγαπιέσαι, ἀγαπιέται, ἀγαπιόμεθα - ἀγαπιόμαστε - ἀγαπιόμαστε, ἀγαπιέσθε - ἀγαπιέστε - ἀγαπιένται - ἀγαπιόνται - ἀγαπιόνται.

β) Ὁ παρατατικός : ἀγαπιόμουν, ἀγαπιόσουν, ἀγαπιόταν, ἀγαπιόμασταν, ἀγαπιόσασταν, ἀγαπιόνταν.

γ) Εἰς τὸν ἀόριστον συνήθως οἱ τύποι εἶναι χωρὶς αὔξησιν μὲ κατάληξιν - θηκα : νικήθηκα.

§ 301. Α'. Εἰς τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν τῶν ρημάτων, ποὺ κλίνονται κατὰ τὸ κινῶ (= κινέω) :

α) Ὁ παρατατικός λήγει εἰς - οὔσα συνήθως χωρὶς αὔξησιν : κινούσα, κινούσαι, κινούσε, κινούσαμε, κινούσατε, κινούσαν καὶ ἐκινούσα, κλπ.

β) Εἰς τὸν ἀόριστον γ' πληθ. κίνησαν - κινήσαν - κίνησανε.

γ) Ἡ μετοχή : κινῶντας.

Β'. Εἰς τὴν μέσην φωνὴν α) ὁ παρατατ. ἀπαντᾷ καὶ χωρὶς αὔξησιν : ἐθεωρούμην - θεωρούμην, κλπ. πληθ. θεωρούμασταν, θεωρούσασταν, θεωρούσαν, β) ὁ ἀόρ. καὶ χωρὶς αὔξησιν : κινήθηκα (- θηκα).

§ 302. Τοῦ ρήματος **κοιμῶμαι** ἀπαντοῦν καὶ οἱ τύποι κοιμοῦμαι - κοιμᾶμαι, κοιμᾶσαι, κοιμᾶται, κοιμούμεθα, κοιμᾶσθε - κοιμᾶστε κοιμούνται.

Παρατατικός : ἐκοιμούμην - ἐκοιμόμουν, ἐκοιμάσο - (ἐ)κοιμόσουν, ἐκοιμάτο - κοιμόταν, ἐκοιμούμεθα - κοιμούμασταν - κοιμόμασταν, ἐκοιμάσθε - κοιμόσασταν, ἐκοιμῶντο - (ἐ)κοιμόνταν. Ὅπως τὸ κοινοῦμαι κλίνονται καὶ τὰ : λυποῦμαι - λυπῶμαι, φοβοῦμαι - φοβῶμαι, θνυοῦμαι - θνυῶμαι.

Σχηματισμός τῶν ἄλλων χρόνων τῆς ἐνεργητικῆς καὶ μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς τῶν συνηρημένων ρημάτων

§ 303. Ὁ ἀόριστος α', ἐνεργητικός, μέσος ἢ παθητικός, καθὼς καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου σχηματίζονται μὲ τὰς καταλήξεις -σα, -θην, -μένος, ἀφοῦ ἐκταθῆ ὁ χαρακτήρ τοῦ ρηματικοῦ θέματος εἰς μακρόν. ἦτοι :

τὸ α γίνεται η : τιμῶ (θ. τιμα-) ἐτίμη-σα, ἐτιμή-θην, τιμη-μένος.
τὸ ε γίνεται η : ὠφελῶ (θ. ὠφеле-), ὠφέλη-σα, ὠφελή-θην, ὠφέλη-μένος.

τὸ ο γίνεται ω : δηλῶ (θ. δηλο-), ἐδήλω-σα, ἐδηλώ-θην, δεδηλω-μένος.

§ 304. Πολλὰ συνηρημένα ρήματα σχηματίζουν τὸν ἀόριστον α', ἐνεργητικὸν καὶ παθητικὸν, καθὼς καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, χωρὶς νὰ ἐκταθῆ ὁ χαρακτήρ α, ε, ο εἰς μακρόν, εἰς δὲ τὸν παθητικὸν ἀόριστον καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου λαμβάνουν κατάληξιν -σθην καὶ -σμένος. Τὰ ρήματα αὐτὰ εἶναι τὰ ἐξῆς :

γελῶ	(θ. γελα-),	ἐγέλασα,	ἐγελά-σθην,	γελα-σμένος
διψῶ	(θ. διψα-),	ἐδίψασα,	—	διψα-σμένος
κερῶ	(θ. κερα-),	ἐκέρασα,	ἐκερά-σθην,	κερα-σμένος
κρεμῶ	(θ. κρεμα-),	ἐκρέμασα,	ἐκρεμά-σθην,	κρεμα-σμένος
πεινῶ	(θ. πεινα-),	ἐπέινασα,	—	πεινα-σμένος
ἀποσπῶ	(θ. ἀποσπα-),	ἀπέσπασα,	ἀπεσπά-σθην,	ἀπεσπα-σμένος
καταχρῶμαι	(θ. καταχρα-),	κατεχρά-σθην,	—	—
καταρῶμαι	(θ. καταρα-),	κατηρά-σθην,	κατηρα-μένος	(χωρὶς σ)
ἄρκῶ	(θ. ἄρκε-),	ἤρκεσα,	ἤρκε-σθην	—
ἡμπορῶ καὶ μπορῶ,	ἡμπόρεσα καὶ μπόρεσα	—	—	—
πονῶ,	ἐπόνεσα	—	—	—
ἔχετελῶ,	ἐξετέλεσα,	ἐξετελέ-σθην,	τετελε-σμένος	—
φορῶ,	ἐφόρεσα,	έφορέ-θη	(χωρὶς σ)	—

§ 305. Πολλά φωνηεντόληκτα βαρύτονα ρήματα σχηματίζουν τὸν μέσον ἢ παθητικὸν ἀόριστον εἰς -σθην καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου εἰς -σμένος, π. χ. λούομαι - ἐλούσθην - λουσμένος, ἀκούω - ἤκούσθην - ἀκουσμένος.

Ὁμοίως πολλὰ ρήματα, τὰ ὅποια εἰς τὸν ἐνεστώτα ἔχουν θέμα συμφωνόληκτον, σχηματίζουν τοὺς τρεῖς αὐτοὺς τύπους ἀπὸ φωνηεντόληκτον θέμα μὲ χαρακτηριστὰ α, ε, ο : στήνω - ἐστή - θην - στη - μένος, σβήνω - ἐσβή - σθη - σβη - σμένος.

Ρήματα εἰς -μαι

§ 306. Εἰς τὸ κείμενον τῆς § 290 ὑπάρχουν τὰ ρήματα **κάθημαι** - **παρίσταμαι** - ἀπλοῦν **ἵσταμαι**, **ἐπιτίθεμαι** - ἀπλοῦν **τίθεμαι**· αὐτὰ καὶ μερικὰ ἄλλα ἔχουν κατάληξιν εἰς τὸ ἀ' πρόσωπον τοῦ ἐνεστώτος - **μαι** ἀντὶ - **ομαι** μὲ α, ε, η ἢ **ει** πρὸ τοῦ - **μαι**. Τὰ συνηθέστερα ἀπ' αὐτὰ εἶναι :

α) μὲ α πρὸ τοῦ - **μαι** : **δύναμαι**, **ἵσταμαι**, **ἵπταμαι**, β) μὲ ε πρὸ τοῦ - **μαι** : **τίθεμαι**, γ) μὲ η πρὸ τοῦ - **μαι** : **κάθημαι** καὶ δ) μὲ **ει** πρὸ τοῦ - **μαι** : **κεῖμαι**.

Σημείωσις. Εἰς τὴν ἀρχ. Ἑλλ. γλῶσσαν ὑπῆρχον καὶ τύποι εἰς τὴν ἐνεργητ. φωνὴν λήγοντες εἰς - **μι** : **ἵστημι** = στήνω, **τίθημι** = θέτω, **δίδωμι**, **δείκνυμι** καὶ μέσων λήγοντες εἰς - **μαι** : **ἵσταμαι**, **τίθεμαι**, **δίδωμαι**, **δείκνυμαι**.

§ 307. Κλίσις τῶν εἰς -μαι ρημάτων

Ὁριστικὴ	Ἑποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Ἐνδοτικὴ	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
ἴσταμαι ἴστασαι ἴσταται ἰστάμεθα ἴστασθε ἴστανται	ἴσταμαι ἴστασαι ἴσταται ἰστάμεθα ἴστασθε ἴστανται	— νά ἴστασαι ἄς ἴσταται — νά ἴστασθε ἄς ἴστανται	εἶθε νά ἴσταμαι » νά ἴστασαι » νά ἴσταται » νά ἰστάμεθα » νά ἴστασθε » νά ἴστανται	ἴστασθαι	ἰστάμενος ἰσταμένη ἰστάμενον

Παρατακτικός : ἰστάμην, ἴτασο, ἴστατο, ἰστάμεθα, ἴστασθε, ἴσταντο.

Ὁριστικὴ	Ἑποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Ἐνδοτικὴ	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
τίθεμαι τίθεσαι τίθεται τιθέμεθα τίθεσθε τίθενται	τίθεμαι τίθεσαι τίθεται τιθέμεθα τίθεσθε τίθενται	— νά τίθεσαι ἄς τίθεται — νά τίθεσθε ἄς τίθενται	εἶθε νά τίθεμαι » νά τίθεσαι » νά τίθεται » νά τιθέμεθα » νά τίθεσθε » νά τίθενται	τίθεσθαι	τιθέμενος τιθεμένη τιθέμενον

Παρατακτικός : ἐτιθέμην, ἐτίθεσο, ἐτίθετο, ἐτιθέμεθα, ἐτίθεσθε, ἐτίθεντο.

Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Εντοτική	Απαρέμφ.	Μετοχή
κάνημι κάνησαι κάνηται κάνημεθα κάνησθε κάνηρται	κάνημι κάνησαι κάνηται κάνημεθα κάνησθε κάνηρται	— νά κάνησαι ᾶς κάνηται — νά κάνησθε ᾶς κάνηρται	εἶθε » νά κάνημι » νά κάνησαι » νά κάνηται » νά κάνημεθα » νά κάνησθε » νά κάνηρται	κάνησθαι	κάνημενος κάνημένη κάνημενον

Ἐν ἑστέ

Παρατατικός : ἐκάνημι, ἐκάνησο, ἐκάνητο, ἐκάνημεθα, ἐκάνησθε, ἐκάνηρτο.

κείμαι κείσαι κείται κείμεθα κείσθε κείνται	κείμαι κείσαι κείται κείμεθα κείσθε κείνται	— νά κείσαι ᾶς κείται — νά κείσθε ᾶς κείνται	εἶθε » νά κείμαι » νά κείσαι » νά κείται » νά κείμεθα » νά κείσθε » νά κείνται	κείσθαι	κείμενος κείμένη κείμενον

Ἐν ἑστέ

Παρατατικός : ἐκείμι, ἐκείσο, ἐκείτο, ἐκείμεθα, ἐκείσθε, ἐκείντο.

§ 308. α) Κατὰ τὸ ἴσταμαι κλίνονται καὶ τὰ σύνθετα ἀνίσταμαι, ἀνθίσταμαι, προϊσταμαι, β) κατὰ τὸ τίθεμαι τὰ ἐκτίθεμαι, ἐπιτίθεμαι, προστίθεμαι, μετατίθεμαι, κ. ἄ. γ) κατὰ τὸ κᾶθημαι τὰ παρακᾶθημαι, ἐπικᾶθημαι, κ. ἄ. δ) κατὰ τὸ κείμαι τὰ κατάκειμαι, ὑπόκειμαι, σύγκειμαι, κ. ἄ.

§ 309. α) Ὁ ἀόριστος β' τοῦ ἴσταμαι εἶναι ἔστην, συνήθως σύνθετος: ἀνέστην, παρέστην, ὁ ὁποῖος κλίνεται, ὅπως ὁ μέσος ἀόριστος β': παρέστην, παρέστης, παρέστη, κλπ. Ὑποτακτ. παραστῶ, παραστῆς, παραστῆ, κλπ. Ἀπαρεμφ. παραστῆ. Μετοχ. παραστάς, παραστᾶσα, παραστάν, κατὰ τὸ πᾶς, πᾶσα, πᾶν.

β) Ὁ ἀόριστος τοῦ τίθεμαι εἶναι ἐτέθην καὶ κλίνεται κατὰ τὸ ἐλήθην καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τεθειμένος (ἐκτεθειμένος κλπ.).

Ἄποθετικά ρήματα

§ 310. Πολλὰ ρήματα, ἀπλᾶ ἢ σύνθετα, ἀπαντοῦν μόνον εἰς τὴν μέσση φωνὴν καὶ δὲν ἔχουν ἐνεργητικὴν τὰ ρήματα αὐτὰ λέγονται ἀποθετικά: ἀγωνίζομαι, ἀσπάζομαι, αἰσθάνομαι, ἀσχολοῦμαι, γίνομαι, δέχομαι, διαανοῦμαι, ἐγγυῶμαι, ἐμπορεύομαι, ἐντρέπομαι, ἐργάζομαι, ἔρχομαι, εὐχομαι, ἰσχυρίζομαι, μάχομαι, μεταχειρίζομαι, ὄνειρεύομαι, ὀσφραίνομαι, περαιοῦμαι, πορεύομαι, σκέπτομαι, χρειάζομαι, κ. ἄ.

Ἄνώμαλα ρήματα

§ 311. Ὅσα ρήματα σχηματίζουν τὸν ἐνεστώτα καὶ ἀόριστον ἀπὸ τὸ ρηματικὸν θέμα χωρὶς ἰδιαιτέραν μεταβολὴν αὐτοῦ καὶ κλίνονται κανονικά, λέγονται ὁμαλὰ ρήματα, π. χ. παιδεύω - ἐπαίδευσα - ἐπαίδευσθην, διώκω - ἐδίωξα - ἐδιώχθην, τιμῶ (θ. τιμα -) - ἐτίμησα - ἐτιμήθην, φυλάττω (θ. φυλακ -) - ἐφύλαξα - ἐφυλάχθην. Ὅσα ρήματα σχηματίζουν τὸν ἐνεστώτα ἀπὸ θέμα διάφορον ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἀορίστου καὶ εἰς τὴν κλίσειν παρουσιάζουν κάποιαν ἰδιορρυθμίαν, λέγονται ἀνώμαλα. π. χ. μανθάνω - ἔμαθον, βλαστάνω - ἐβλάστησα, γηράσκω - ἐγήρασα, κ. ἄ.

Σημείωσις. Εἰς τὸν κατωτέρω κατάλογον τῶν ἀνωμάτων ρημάτων ἀναγράφονται ὁ ἐνεστώς, ὁ ἐνεργητικὸς καὶ μέσος ἢ παθητικὸς ἀόριστος μὲ τὰ ἀπαρέμφατά των καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου. Ὅταν οἱ τύποι αὐτοὶ εἶναι γνωστοί, εὐκόλα σχηματίζονται καὶ οἱ τύποι τῶν ἄλλων χρόνων.

Κατάλογος ἀνωμάτων ρημάτων

- § 312. **ἄγω** - (παράγω, συνάγω) - ἤγαγον (συνάγω), ἀγάγει (ἔχω παραγάγει) - ἄγομαι, ἤχθην, (συν)ηγμένους.
- ἀκροῶμαι** - ἠκροάσθην - ἀκροασθῆ.
- ἀμαρτάνω** - ἤμαρτον καὶ ἡμάρτησα, ἀμαρτήσῃ (θ. ἐνεστ. ἀμαρταν-ἀόρ. ἀμαρτ -).
- ἀναγιγνώσκω** - ἀνέγνωσα, ἀναγνώσει - ἀναγιγνώσκομαι, ἀνεγνώσθην, ἀναγνωσθῆ (θ. γιγνωσκ - καὶ γνω -).
- ἀναρρωνύω** - ἀνέρρωσα, ἀναρρώσει (θ. ἀναρρωνυ -, ἀναρρω -).
- ἀποθνήσκω** - ἀπέθανον, ἀποθάνει (θ. θνησκ - καὶ θαν -).
- ἀποσπῶ** - ἀπέσπασα, ἀποσπάσει - ἀποσπῶμαι, ἀπεσπάσθην, ἀποσπασθῆ, ἀπεσπασμένος (θ. ἀποσπα - σχηματίζει μέσον ἀόρ. καὶ μετοχὴν παθητ. παρακειμένου μὲ κατάληξιν -σθην -σμένος).
- ἀρέσκω** - ἤρεσα, ἀρέσει (θ. ἀρεσκ -, ἀρε -).
- ἀρκῶ** - ἤρκεσα, ἀρκέσει - ἀρκοῦμαι, ἠρκέσθην, ἀρκεσθῆ (θ. ἀρκε -, ὁ ἀόριστ. μέσος μὲ κατάληξιν -σθην).
- αὐξάνω** - ἠῤῥησα, αὐξήσει - αὐξάνομαι, ἠῤῥήθην, αὐξηθῆ, ἠῤῥημένους (θ. αὐξαν - καὶ αὐξε -).
- ἀφήνω** - ἀφησα, ἀφήσει - ἀφήνομαι, ἀφέθην, ἀφεθῆ, ἀφειμένος (θ. ἀφην - καὶ ἀφε -).
- βαίνω** - (παρα - βαίνω) (παρ)έβην, (παρα)βῆ (θ. βαίν- καὶ βα-, βη-).
- βάλλω** - (προσ - μετα - κατα -) ἔβαλον, βάλει - βάλλομαι, ἐβλήθην (κατα)βεβλημένος (θ. βαλλ -, βαλ-, βλι -).
- βλέπω** - εἶδον (ὑπ. ἴδω - ἰδῶ), ἴδει - ἰδεῖ (θ. βλεπ -, εἰδ-, ἰδ -).
- βλαστάνω** - ἐβλάστησα, βλαστήσει - βλαστημένος (θ. βλασταν -, βλαστε -).
- γηράσκω** - ἐγήρασα, γηράσει, γηρασμένος (θ. γηρασκ -, γηρα -).
- γίνομαι** - ἔγινα, γίνει (ἀπαντοῦν ἀπὸ τὸ ἀρχ. ἐγενόμην οἱ τύποι ἐγένετο, ἐγένοντο, γένοιτο = εἶθε νὰ γίνῃ, γενόμενος - η - ον καὶ τὸ ἀρχαῖον ἀπαρέμφατον εἰς τὴν φράσιν «τὶ μέλλει γενέσθαι» (θ. γεν-, γιν -).

- δαγκάνω** - ἐδάγκασα, δαγκάσει - δαγκάνομαι, ἐδαγκάσθην, δαγκασθῆ, δαγκασμένος (θ. δαγκαν -, δαγκα -).
- δεικνύω** - ἔδειξα, δείξει - δεικνύομαι, ἐδείχθην, δειχθῆ (ἀπο)δεδειγμένος (θ. δεικνυ -, δεικ -).
- δέομαι** - ἐδεήθην, δεηθῆ (θ. δε - καὶ δεε -).
- δέρω** - ἔδειρα, δέρι - δέρομαι, ἐδάριον, δαρῆ, δαρμένος (θ. δερ -, δαρ -).
- διανέμω** - διένειμα, διανείμει - διανέμομαι, διενεμήθην, διανεμηθῆ, διανεμημένος (θ. διανεμ -, διανειμ -, διανεμε -).
- διαρρηγνύω** - διέρρηξα, διαρρήξει - διαρρηγνύομαι, διερρήχθην - διερράγην, διαρρηχθῆ - διαρραγῆ, διερρηγμένος (θ. διαρρηγνυ -, διαρρηγ -, διαρραγ -).
- δίδω** - ἔδωκα, δώσει - δίδομαι, ἐδόθην, δοθῆ, δοσμένος (θ. διδ -, δω -, δο -, δωκ -).
- δύναμαι** - ἠδυνήθην, δυνηθῆ, (θ. δυνα -, δυνη -).
- ἐγείρω** - ἠγειρα, ἐγείρει - ἐγείρομαι, ἠγέρθην, ἐγερθῆ (θ. ἐγειρ -, ἐγερ -).
- ἐκπλήσσω** - ἐξέπληξα, ἐκπλήξει - ἐκπλήσομαι, ἐξεπλάγην, ἐκπλαγῆ, ἐκπεπληγμένος (θ. ἐκπλησσ -, ἐκπλαγ -).
- ἐκτελῶ** - ἐξετέλεσα, ἐκτελέσει - ἐκτελοῦμαι, ἐξετελέσθην, ἐκτελεσθῆ, τετελεσμένος (μέλλων) (θ. τελε -, ὁ μέσος ἄριστ. καὶ ἡ μετοχή τοῦ παθητ. παρακειμένου με καταλήξεις - σθην, - σμένος).
- ἔρχομαι** - ἦλθον, ἔλθει (θ. ἐρχ -, ἐλθ -).
- εὐρίσκω** - εὔρον, εὔρει - εὐρίσκομαι, εὔρέθην, εὔρεθῆ, εὔρημένος (θ. εὐρίσκ -, εὔρε -).
- εὐχόμαι** - ἠύχηθην, εὐχηθῆ (θ. εὐχ -, εὐχε -).
- ἔχω** - εἶχον, (κατ)έσχον, (κατά)σχει, (κατ)έχομαι, (κατ)εσχέθην, (κατ)εσχημένος, (κατ)σχεθῆ (θ. ἔχ -, σχ -, σχε -).
- ζευγνύω** - ἔζευξα, ζεύξει - ζευγνύομαι, ἐζεύχθην, ζευχθῆ, (δι)εζευγμένος (θ. ζευγνυ -, ζευγ -).
- θέλω** - ἠθέλησα, θελήσει (θ. θελ -, θελε -).
- θέτω** - ἔθεσα, θέσει - θέτομαι ἢ τίθεμαι, ἐτέθην, τεθῆ (ἐκ)τεθειμένος (θ. θετ -, τε -, τιθε -).
- θραύω** - ἔθραυσα, θραύσει - θραύομαι, ἐθραύσθην, θραυσθῆ, θραυσμένος (θ. θραυ -).
- κάθημαι** - ἐκάθησα, καθίσει (ἀπὸ τὸ καθίζω), καθισμένος.

- καίω** - ἔκαυσα, καύσει - καίομαι, ἐκάην, καῖ, (δια)κεκαυμένη ζώνη (θ. και-, καυ -).
- καλώ** - ἐκάλεσα, καλέσει - καλοῦμαι, ἐκλήθην, κληθῆ (προσ)κεκλημένος (θ. καλε -, κλη -) Τὸ ἐπικαλοῦμαι, ἐπεκαλέσθην, ἐπικαλεσθῆ.
- κάμνω** - ἔκαμνον, κάμει (θ. καμν -, καμ -).
- καταναλίσκω** - κατηνάλωσα, καταναλώσει - καταναλίσκομαι, κατηναλώθην, καταναλωθῆ (θ. ἀναλίσκ -, ἀναλο -).
- καταρῶμαι** - κατηράσθην, καταρασθῆ, κατηραμένος (θ. καταρα -).
- καταχρῶμαι** - κατεχράσθην, καταχρασθῆ (θ. καταχρα -, ὁ ἄορ. με κατάλ. - σθην).
- κερδίζω** - ἐκέρδισα, κερδίσει - κερδίζομαι, ἐκερδήθην, κερδηθῆ, κερδισμένος (θ. κερδιζ -, κερδε -).
- κλαίω** - ἔκλαυσα, κλαύσει - ἐκλαύθην (θ. κλαι -, κλαυ -).
- κλείω** - ἔκλεισα, κλείσει - κλείομαι, ἐκλείσθην, κλεισθῆ, κλεισμένος ἢ κεκλεισμένος (θ. κλει -) (δίκη κεκλεισμένων τῶν θυρῶν) ὁ ἄορ. μέσ. με κατάληξιν - σθην.
- κλέπτω** - ἔκλεψα, κλέψει - κλέπτομαι, ἐκλάπτην, κλαπτῆ, κλεμμένος (θ. κλεπτ -, κλεπ -, κλαπ -).
- κρούω** - ἔκρουσα, κρούσει - κρούομαι, ἐκρούσθην, κρουσθῆ (θ. κρου -, ἄορ. με κατάλ. - σθην).
- λαμβάνω** - ἔλαβον, λάβει - λαμβάνομαι, ἐλήφθην, ληφθῆ (κατ)ειλημμένος (θ. λαμβαν -, λαβ-, ληβ -).
- λέγω** - εἶπον, εἶπει ἢ εἶπεῖ - λέγομαι, ἐλέχθην, λεχθῆ, εἰρημένος (θ. λεγ -, εἶπ-, ρε -).
- λείπω** - ἔλειψα καὶ (ἐξ)έλιπον, ἐκλείψει καὶ (ἐκ)λίπει - (κατα)λείπομαι, (ὑπ)ελείφθη, (ὑπο)λειφθῆ, (ἐγκατα)λειμμένος (θ. λειπ -, λιπ -).
- λούομαι** - ἐλούσθην, λουσθῆ, λουσμένος (θ. λου -, ὁ ἄορ. με - σθην).
- μανθάνω** - ἔμαθον, μάθει - μανθάνομαι, (με)μαθημένος (θ. μανθαν -, μαθ -).
- ὀμνύω** - ὤμοσα, ὀμόσει (θ. ὀμνυ -, ὀμο -).
- πάσχω** - ἔπαθον, πάθει (θ. πασχ -, παθ -).
- περαίνω** - ἐπέρανα, περάνει - περαίνομαι, πεπερασμένος (θ. περαίν -, περαν -).

- πηγαίνω** ἢ **ὕπάγω** - ἐπήγα, ὑπάγει καὶ πάει (θ. πηγαίν-, ὑπαγ- καὶ πηγ- θὰ ὑπάγω καὶ θὰ πάω, ἀφοῦ τὸ γ τοῦ θέμ. παγ- ἀπεβλήθη).
- πίνω** - ἔπιον, πίνει (θ. πιν-, πι-).
- πίπτω** - ἐπιπτον, πέσει - (ἐκ)πίπτεται, (ἐξ)επέσθη, (ἐκ)πεσθῆ, (ἐκ)πεσμένος (θ. πιπτ-, πεσ-).
- πλέκω** - ἐπλέξα, πλέξει - πλέκομαι, ἐπλέχθην, πλεχθῆ καὶ (συν) - ἐπλάκην, (συν)πλακῆ, (περι)πεπλεγμένος (θ. πλεκ-, πλακ-).
- πλέω** - ἐπλευσα, πλεύσει - (δια)πλέεται, (δι)επλευσθή, (δια)πλευσθῆ (θ. πλε-, πλευ-).
- πνέω** - ἐπνευσα, πνεύσει - (ἐμ)πνέομαι, ἐπνευσθήν, ἐμπνευσθῆ, ἐμπνευσμένος (θ. πνε-, πνευ=).
- ρέω** - ἔρρευσα, ρεύσει (θ. ρε-, ρευ-).
- σβήνω** - ἐσβησα, σβήσει - σβήνομαι, ἐσβέσθη, σβεσθῆ, ἐσβεσμένον, (ἠφαιστείον) καὶ σβησμένος (θ. σβην-, σβεν-).
- σεβόμαι** - ἐσεβάσθη, σεβασθῆ (θ. σεβ-, σεβα-).
- στέλλω** - ἔστειλα, στείλει - στέλλομαι, ἐστάλην, σταλῆ, ἀπεσταλμένος (θ. στελ-, στείλ-, σταλ-).
- στήνω** - ἔστησα, στήσει - στήνομαι, ἐστήθην, στηθῆ, στημένος (θ. στην-, στη-).
- στρέφω** - ἔστρεψα, στρέψει - στρέφομαι, ἐστράφην, στραφῆ, (κατ) - ἐστραμμένος (θ. στρεφ-, στραφ-).
- συγχέω** - συνέχυσα, συγχύσει - συγχέομαι, συγκεχυμένος (θ. συγχε-, συγχυ-).
- συλλέγω** - συνέλεξα, συλλέξει - συλλέγομαι, συνελέχθην - συνελέγην, συλλεχθῆ - συλλεγῆ, συνειλεγμένος (θ. συλλεγ-).
- τείνω** - ἔτεινα, τείνει - τείνομαι (παρ)ετάθη, (παρα)ταθῆ, (ἐκ)τεταμένος (θ. τειν-, τεν-, τα-).
- τρέπω** - ἔτρεψα, τρέψει - τρέπομαι, (ἐπ)ετράπη, τραπῆ, τετραμμένος (θ. τρεπ-, τραπ-).
- τρέφω** - ἔθρεψα, θρέψει - τρέφομαι, ἐτράφην, τραφῆ (ἀνα)τεθραμμένος (θ. τρεφ-, τραφ-, θρεφ-).
- τρώγω** - ἔφαγον, φάγει - τρώγομαι, ἐφαγώθην, φαγωθῆ, φαγωμένος - (θ. τρωγ-, φαγ-, φαγω-).

- τρέχω** - ἔτρεξα, τρέξει καὶ (ἐξ) ἔδραμον, (ἐκ) δράμει (θ. τρεχ -, δραμ -), (κατα) τρεγμένος.
- τυγχάνω** - ἔτυχον, τύχει - ἐπιτυγχάνομαι, ἐπετεύχθη, ἐπιτευχθῆ (θ. τυγχαν -, τυχ -, τευχ -), (ἐπι) τυχημένος.
- φεύγω** - ἔφυγον, φύγει (ἀπο) φεύγομαι, (ἀπ) εφεύχθη, (ἀπο) φευχθῆ (θ. φευγ -, φυγ -).
- φθείρω** - (δι) ἐφθείρω, (δια) φθείρει - φθείρομαι, (δι) ἐφθάρην, (δια) φθαρή, (δι) εφθαρμένος (θ. φθειρ -, φθερ -, φθαρ -).
- χαίρω** - ἐχάρην, χαρῆ (θ. χαίρ -, χαρ -).
- χύνω** - ἔχυσα, χύσει - χύνομαι, ἐχύθην, χυθῆ, χυμένος.
- ὠθῶ** - ὠθησα, ὠθήσει - (συν) ωθοῦμαι εἰς αὐτὸ ἀνήκουν οἱ τύποι ἔχω ἐξώσει, ἐξώσθην, ἐξωσθῆ (θ. ὠθε -, ὠθ -).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

" Ἀκλιτα μέρη τοῦ λόγου

§ 313. Τὸ σχολεῖόν μας εὐρίσκεται **ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, ἀλλ'** ὄχι πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὰ τελευταῖα οἰκήματα. Ἐκτίσθη **πέρυσσι** διὰ προσωπικῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων **ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν** τοῦ νομομηχανικοῦ. Παρηκολούθει οὗτος **συνεχῶς καὶ ἐπιμόνως** τὴν ἀνάγεισιν αὐτοῦ, **διὰ τὰ ἀποπερατωθῆ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον.** Ἐνδιεφέρετο **πολὺν ὁ ἴδιος προσωπικῶς, διότι** κατάγεται **ἀπὸ τὸν ἴδιον νομόν.** Ἐπὶ δύο **μάλιστα** μῆρας ἦλθε **μετὰ** τῆς οἰκογενείας του **καὶ** ἔστησε μίαν σκηρὴν **πλησίον** τοῦ ἀνεγειρομένου σχολείου, **ὥστε** τὰ δύναται νὰ εἶναι **ἀπολύτως** βέβαιος διὰ τὴν καλὴν ἐργασίαν. **Μόλις** **πρωτῶ - πρωτῶ** ἤρχιζεν ἡ ἐργασία, αὐτὸς εὐρίσκετο **μεταξὺ** τῶν ἐργατῶν καὶ **μετὰ** τοῦ ἐπιβλέποντος μηχανικοῦ καθώριζε **περαιτέρω** τὴν πορείαν αὐτῆς. Μὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, **πρὶν** οἱ ἐργάται σταματήσουν, αὐτὸς ἐπεθεώρει τὴν ἐργασίαν, ἡ ὁποία εἶχε συντελεσθῆ **καθ'** ὅλην τὴν ἡμέραν. **Ἀλλὰ** καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐφιλοτιμήθησαν ὄχι **ὀλιγώτερον** νὰ τὸν ἱκανοποιήσουν. Ὅλοι παρευρίσκοντο **εἰς** τὴν ἐργασίαν **ἀκριβῶς** τὴν ὥραν, ποὺ εἶχεν ὀρίσει ὁ ἐπιβλέπων μηχανικός, **καὶ** εἰργάζοντο **εὐχαρίστως ἄνευ** διακοπῆς, **σχεδὸν** μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, **χωρὶς** **διόλου** νὰ ἀναπαυθῶν, **παρὰ** ὅσην ὥραν ἐχρειάζοντο διὰ τὸ γεῦμα. **Τοιοῦτοτρόπως** ἐπερατώθη **συντόμως**

ἡ ἀνέγερσις τοῦ διδασκῆριον καὶ ἐφέτος ἐλειτούργησε τὸ σχολεῖον εἰς τὸ νέον κτίριον. Ἀξίζει πράγματι ἓνα εὔγε εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ, διότι αὐτοὶ κυρίως εἶναι οἱ ἰδρυταὶ τοῦ σχολείου. Εἶναι ὁμως καὶ αὐτοὶ πολὺ εὐχαριστημένοι, διὰν βλέπουν τὰ παιδιὰ των νὰ κατευθύνονται περὶ πρὸς τὸ σχολεῖον. Εἶθε ὅλα τὰ χωριά νὰ ἀποκτήσουν σχολεῖα, ὅπως τὸ ἰδικόν μας.

§ 314. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν αἱ λέξεις: ἔξω, μακρὰν, πλησίον, συνεχῶς, προσωπικῶς, πολὺ, μάλιστα, ἀλλά, δέ, καί, εἰς, διὰ, μετὰ, εὔγε, εἶθε καὶ πολλὰ ἄλλα, αἱ ὅποια δὲν κλίνονται, ἀλλ' ἀπαντοῦν εἰς τὸν λόγον μὲ τὴν ἰδίαν πάντοτε μορφήν καὶ εἶναι αὐτὰ τὰ ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου.

α') Ἐπιρρήματα

§ 315. Ἐπιρρήματα λέγονται αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὅποια προσδιορίζουν συνήθως ῥήματα καὶ φανερώουν τόπον, χρόνον, τρόπον, ποσόν, κλπ.

1. **Τοπικά**, ὅσα φανερώουν τόπον καὶ ἀπαντοῦν εἰς τὴν ἐρώτησιν **ποῦ**; π. χ. κάποτε, ἐδῶ, ἐκεῖ, αὐτοῦ, παντοῦ, πανταχοῦ, ἀλλοῦ, οὐδαμοῦ - πουθενά, ἐπάνω, κάτω, ἔξω, μέσα, πλησίον, μακρὰν, ἐμπρὸς - ἐμπροσθεν, πίσω - ὀπίσω - ὀπισθεν, δεξιά, ἀριστερά, ἐνταῦθα, ἐντός, ἐκτός, ἀντικρὺ - ἀπέναντι, γύρω, μακριά, κοντά, δίπλα, ὑψηλά, χαμηλά, κ. ἄ.

2. **Χρονικά**, ὅσα φανερώουν χρόνον καὶ ἀπαντοῦν εἰς τὴν ἐρώτησιν **πότε**; π. χ. τώρα, σήμερον, χθές, αὔριον, μεθαύριον, πρωτὶ, ἐφέτος, πέρυσι, ἄλλοτε, τότε, ποτέ, οὐδέποτε, συνεχῶς, διαρκῶς, ἔπειτα, ὕστερον - ὕστερα, ἐνωρίς, πάντοτε, συχνά, κ. ἄ.

3. **Τροπικά**, ὅσα φανερώουν τρόπον καὶ ἀπαντοῦν εἰς τὴν ἐρώτησιν **πῶς**; π. χ. καλῶς, κακῶς, ἀκριβῶς, ἀληθῶς, εὐχαρίστως, μεταίως, λιανικῶς, χονδρικῶς, περὶ, Ἑλληνιστί, Γαλλιστί, κ. ἄ. (Εἰς τὴν ὁμιλουμένην αὐτὰ λήγουν συνήθως εἰς - α, π. χ. καλά, ἄσχημα, ἄρεπα, λαμπρά, χωριστά, κλπ.).

4. **Ποσοτικά**, ὅσα φανερώουν ποσόν καὶ ἀπαντοῦν εἰς τὴν ἐρώτησιν **πόσον**; π. χ. πολὺ, ὀλίγον, ὅσον, ἐπίσης, σχεδόν, ἅπαξ, δὶς, τρίς, ἀρκετά, κ. ἄ.

5. **Βεβαιωτικά**, ὅσα χρησιμοποιοῦνται πρὸς βεβαίωσιν ἢ ἄρνησιν ἢ δισταγμὸν, π. χ. *καί, μάλιστα, βεβαίως, βέβαια, καθόλου, πράγματι, οὐδόλως, ἴσως, τάχα, δῆθεν, πιθανόν, κ. ἄ.*

6') Προθέσεις

§ 316. **Προθέσεις** λέγονται αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι τίθενται ἔμπρὸς ἀπὸ κλιτὰς λέξεις καὶ φανερώνουν διαφόρους σχέσεις.

Αἱ προθέσεις εἶναι δύο εἰδῶν, **κύριαι** καὶ **καταχρηστικάι**.

Κύριαι προθέσεις λέγονται αἱ προθέσεις, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ τίθενται ἔμπρὸς ἀπὸ κλιτὰς λέξεις ἢ καὶ νὰ χρησιμοποιοῦνται εἰς συνθέτους λέξεις, π. χ. *ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἐπιτραπέζιος* (οἶνος), *παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ παραθαλάσσιος, παρὰ τὸν νομὸν καὶ παράνομος, εἰς τὸ χωριὸ καὶ εἰσέρχομαι.*

1. Αἱ κύριαι προθέσεις εἶναι **18**, ἀπὸ τὰς ὁποίας αἱ **12** εἶναι δισύλλαβοι: **ἀνά, παρά, κατά, διά, μετά, ἀμφί** (μόνον εἰς συνθέτους λέξεις εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν: ἀμφιβάλλω, ἀμφισβητῶ), **ἀντί, περί, ἐπί, ἀπό, ὑπό, ὑπὲρ** καὶ **6** μονοσύλλαβοι: **ἐκ ἢ ἐξ** (ἐκ πρὸ συμφώνου, ἐξ πρὸ φωνήεντος: ἐκ Λαρίσης, ἐξ Ἀθηνῶν), **ἐν, εἰς, πρό, πρὸς, σὺν**, (αἱ ἐν καὶ σὺν ἀπαντοῦν εἰς φράσεις, πού ἐκληρονόμησεν ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἢ τὴν γλῶσσαν τοῦ Εὐαγγελίου, π. χ. *σὺν Θεῷ, ἐν τούτοις, ἐν Ὑψίστοις, ἐν τῷ μέσῳ, ἐν πάσῃ περιπτώσει, κλπ.*).

2. Αἱ **καταχρηστικάι προθέσεις** δὲν ἀπαντοῦν εἰς συνθέτους λέξεις, ἀλλὰ μόνον ἔμπρὸς ἀπὸ κλιτὰς λέξεις, εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς: **ἀνευ, ἐναντίον, ἐνώπιον, ἔνεκα, ἕως, μά, μεταξύ, μέχρι, περίξ, χάριν, χωρίς, πλήν.**

§ 317. Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν α) ἡ πρόθεσις **εἰς** ἀπαντᾶ καὶ ὡς **σέ** πρὸ συμφώνου: **σέ μένα χάρισε ὁ Θεὸς τὸ βιβλίον** ὡς **σ'** με ἐκθλιψιν τοῦ ἐπρὸ φωνήεντος: **σ' ἕνα μῆνα θὰ ἐπιστρέψω** πρὸ δὲ τοῦ ἄρθρου τῆς γενικῆς καὶ αἰτιατικῆς πτώσεως προφέρεται ἠνωμένον με αὐτό: **αὔριον θὰ φάω στῆς θείας μου, στὸ χωριὸ, στὰ σύννεφα** κλπ. β) ἡ πρόθεσις **διά** ἀπαντᾶ καὶ ὡς **γιά**: **πηγαίνω γιά ψώνια** γ) ἡ **ἕως** ἀπαντᾶ καὶ ὡς: **σὶ' τὸ πρῶτ' ὡς τὸ βράδν.** Ὑπάρχουν ἀκόμη εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ αἱ προθέσεις **μέ** καὶ **δίχως**.

γ') Σύνδεσμοι

§ 318. **Σύνδεσμοι** λέγονται αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν, διὰ νὰ συνδέουν τὰς λέξεις ἢ προτάσεις μεταξύ των, π.χ. ὁ Παῦλος καὶ ἡ Ἐλένη εἶναι ἀδελφοί· χθὲς δὲν ἐπῆγα εἰς τὸ σχολεῖον, **διότι** ἤμουν ἀρρωστος. Ὡς πρὸς τὴν σημασίαν οἱ σύνδεσμοι εἶναι :

1. **Συμπλεκτικοί** : καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ.
2. **Διαζευκτικοί** : ἢ, εἴτε, εἴτε.
3. **Ἀντιθετικοί** : μέν, δέ, ἀλλά, ὅμως, ἂν καί, καίτοι, καίπερ, ἐνῶ, ἄλλως, εἰδεμή, μολοντί, ἐν τούτοις, ὄχι μόνον - ἀλλά καί, μολαταῦτα.
4. **Συμπερασματικοί** : λοιπόν, ἄρα, ἐπομένως, ὥστε, ὅθεν, διὸ (δι' δ').
5. **Διασαφητικοί** : δηλαδή, ἦτοι, ἦγουν, τουτέστι.
6. **Εἰδικοί** : ὅτι, πῶς, ὡς.
7. **Χρονικοί** : ὅτε, ὁπότε, ὅταν, ὁπόταν, ὁσάκις, ἀφοῦ, ἀφότου, ἐνόσω, ἐφόσον, ἅμα, εὐθὺς ὡς, μόλις, μέχρις ὅτου, ἕως ὅτου, πρὶν, πρὶν νά, προτοῦ νά, καθῶς.
8. **Αἰτιολογικοί** : ἐπειδή, διότι, ἀφοῦ, καθόσον, καθότι (γιατί εἰς τὴν ὁμιλουμένην καὶ τὴν λογοτεχνίαν).
9. **Τελικοί** : ἵνα, ὅπως, νά (ἤλθε ἀπ' τὸ χωριὸν νά ἀγοράσῃ ροῦχα), διὰ νά (γιὰ νά).
10. **Ὑποθετικοί** : ἂν, ἐάν, σάν (σάν ἔλθῃς, τὰ λέμε).
11. **Ἐνδοιαστικοί** : μή, μήπως (σκέπτομαι, μήπως αὐτὸ δὲν πρέπει νά τὸ κάμῃς).

δ') Ἐπιφωνήματα

§ 319. **Ἐπιφωνήματα** λέγονται αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν κάποιον ψυχικὸν πάθος, δηλ. ξέσπασμα χαρᾶς, λύπης, ἐνθουσιασμοῦ, θαυμασμοῦ, θυμοῦ, κλπ. Ἐπιφωνήματα εἶναι αἱ ἐξῆς λέξεις :

1. **Ἄ ! ὦ ! πωπῶ !**, ὅταν ἐκφράζεται θαυμασμός.
2. **Χά, χά, χά !**, ὅταν γελάμε.
3. **Εὐγε ! ζήτω !**, ὅταν ἐπιδιοκιμάζωμεν ἢ κάποιον ἢ κάτι (μπράβο! στὴν ὁμιλουμένην).
4. **Εἴθε !** μὲ τὸ εἴθε νά ἐκφράζεται εὐχή.

5. **"Αχ ! ὄχ !**, όταν ἐκφράζεται πόνος ἢ ψυχικὴ στενοχώρια.
6. **'Αλλοίμονον !**, όταν ἐκφράζεται οἶκτος.
7. **Οὐφ !**, όταν ἐκφράζεται ἀηδία ἢ δυσφορία.
8. **"Ε !**, όταν καλεῖται κάποιος ἢ γίνεται παρατήρησις πρὸς κάποιον (Ἔ ! τί κάνεις ἐκεῖ ;).

Σ η μ ε ῖ ω σ ι ς. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὑπάρχουν καὶ μόρια ἄκλιτα, ποὺ χρησιμοποιοῦνται εἰς διαφόρους περιπτώσεις, π. χ. νά, θά, ἄς, πέθ, δά, μά, δυσ-, ἄρα, ἄραγε, ἀ-στερητικόν, νη-στερητικόν, τὰ ἐπιτακτικὰ ἐρι-καὶ ζα-, κ.ά.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ὅρισμοὶ

§ 320. Ὁ Φίλιππος, ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, ἔπνευε τὸν Βουκεφάλαν ἵππον, τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ἄλλος ἐτόλμα νὰ πλησιάσῃ· τόσον οὗτος ἦτο ἀτίθασος. Ὅτε ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἦτο ἀκόμη παιδί, παρεκάλεσε τὸν πατέρα του νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ ἱππεύσῃ καὶ αὐτὸς τὸν Βουκεφάλαν. Ὁ Φίλιππος κατ' ἀρχὰς ἠρηθή, εἰς τὸ τέλος ὁμως ὑπεχώρησεν εἰς τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις τοῦ υἱοῦ του. Ὁ Ἀλέξανδρος μὲ ἐν πῆδημα εὐρέθη ἐπὶ τοῦ Βουκεφάλαν, ὁ ὁποῖος ἀφηνιάσας ἤρχισε νὰ τρέξῃ δαιμονιωδῶς. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, ἄριστος ἱππεύς, κατόρθωσε νὰ τὸν δαμάσῃ καὶ μετὰ πολύωρον ἀπουσίαν ἐπανήρχετο μὲ τὸν Βουκεφάλαν τιθασευμένον. Ὅτε ὁ Φίλιππος, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ μεταξὺ ἦτο ἀνήσυχος, τὸν εἶδε νὰ ἐπανερχεταί συγκεκινημένος, τοῦ εἶπε : « Παιδί μου, ἡ Μακεδονία εἶναι πολὺ μικρὸν βασίλειον διὰ σέ. Ζήτησε ἓνα ἄλλο βασίλειον νὰ βασιλεύσῃς ». Πράγματι ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του ἐκστρατεύσας ἐναντίον τῶν Περσῶν κατέκτησε ὅλην τὴν μέχρι τότε γνωστὴν Ἀσίαν, ἔφθασε μέχρι τῶν Ἰνδιῶν καὶ διέδωσε τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν εἰς τὰς κατακτηθεῖσας χώρας. Διὰ τοῦτο δικαίως ὀνομάζεται Μέγας.

§ 321. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον, αἱ λέξεις **τολμῶ**, **παρακλήσις**, **πῆδημα**, **ἱππεύω**, **δικαίως** προέρχονται ἀπὸ τὰς λέξεις **τόλμη**, **παρακαλῶ**, **πηδῶ**, **ἵππος**, **δίκαιος**, ἀφοῦ εἰς τὸ θέμα ἐκάστης προσετέθη κάποια ἰδιαιτέρα κατάληξις. Αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται **παραγωγοί**. Παραγωγὸς δηλ. λέγεται ἡ λέξις, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ μίαν

άλλην λέξιν με προσθήκην εἰς τὸ θέμα αὐτῆς μιᾶς καταλήξεως παραγωγικῆς.

Ἡ λέξις, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προέρχεται ἡ παράγωγος λέξις, λέγεται **πρωτότυπος**, π.χ. ἡ λέξις **ἵππος** εἶναι πρωτότυπος ὡς πρὸς τὴν λέξιν *ἵππεύω*, ἡ λέξις **ἵππότης**, (πού εἶναι παράγωγος ἀπὸ τὴν λέξιν ἵππος), εἶναι πρωτότυπος διὰ τὴν λέξιν *ἵπποτικός*.

Μία λέξις εἰς μίαν σειράν λέξεων συγγενῶν μεταξύ των μπορεῖ νὰ εἶναι παράγωγος ὡς πρὸς τὴν προηγουμένην καὶ πρωτότυπος ὡς πρὸς τὴν ἐπομένην, π.χ. *χορὸς - χορεύω - χορευτής - χορευτικός*, ἡ λέξις *χορεύω* εἶναι παράγωγος ὡς πρὸς τὴν λέξιν *χορὸς*, πρωτότυπος δὲ ὡς πρὸς τὴν λέξιν *χορευτής*. ὁμοίως *ἵππος - ἵππότης - ἵπποτικός*, ἡ λέξις *ἵππότης* εἶναι παράγωγος ὡς πρὸς τὴν *ἵππος* καὶ πρωτότυπος ὡς πρὸς τὴν *ἵπποτικός*.

Αἱ λέξεις **παρακαλῶ, κατορθώνω, ἀνήσυχος, πολύωρος, ἐκστρατεύω** προέρχονται ἀπὸ δύο λέξεις πρωτοτύπους ἢ παραγωγούς με ἔνωσιν τῶν θεμάτων αὐτῶν καὶ τὴν προσθήκην καταλήξεως· αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται **σύνθετοι**. Σύνθετος δηλ. λέγεται ἡ λέξις, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ δύο ἄλλας λέξεις.

§ 322. Σύμφωνα με τὰ ἀνωτέρω παραγωγή εἶναι ὁ σχηματισμὸς μιᾶς λέξεως ἀπὸ ἄλλην καὶ σύνθεσις εἶναι ὁ σχηματισμὸς μιᾶς λέξεως ἀπὸ τὴν ἔνωσιν ἄλλων.

§ 323. Τὸ μέρος τῆς Γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον ἀναλύει τὰς λέξεις εἰς τὰ συστατικά των μέρη καὶ εὐρίσκει τὴν προέλευσιν των, ἐξετάζει δὲ καὶ τὴν σύνθεσιν τῶν λέξεων πρὸς παραγωγὴν ἄλλων, λέγεται **ἔτυμολογικόν**, (ἀπὸ τὴν λέξιν **ἔτυμος**, ἡ ὁποία σημαίνει ἀληθῆς, πραγματικός).

Παραγωγή

α') Ρήματα παράγωγα

§ 324. 1. "Όταν **πλησιάζη** τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους, ὁ μαθητῆς **ἀγωνιᾷ** διὰ τὰ ἀποτελέσματα, διότι τότε **φανερώνεται**, ποῖοι **εἰργάσθησαν** καὶ ποῖοι **παρημέλησαν** τὰ μαθήματά των. "Όσοι **προάγονται**, **εὐχαριστοῦνται** καὶ **χαίρονται**, **λυποῦνται** δὲ ὅσοι **ὑποχρεοῦνται** νὰ ἐπιαναλάβουν τὰ μαθήματα τῆς αὐτῆς τάξεως.

2. Πολλοὶ νέοι **ἀναγκάζονται** νὰ **ταξιδεύουν** εἰς ξένους τόπους· **ἐλπίζουν**, ὅτι ἐκεῖ θὰ **πλουτίσουν**, διότι **βασίζονται** κυρίως εἰς τὴν ἐργατικότητά των. Διὰ τοῦτο **φροντίζουν** νὰ **ἀποταμιεύουν** τὰς οἰκονομίας των, διὰ νὰ εὐρεθοῦν εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ **ἀναγγείλουν** εἰς τοὺς οἰκείους των, ὅτι δύνανται νὰ τοὺς **διευκολύνουν** οἰκονομικῶς. Αὐτοὶ **προφυλάσονται** καὶ **προσέχουν** νὰ μὴ **κινδυνεύσῃ** ἡ ὑγεία των καὶ **σχεδιάζουν** νὰ **ἐπιστρέφουν** εἰς τὴν πατρίδα των, τὴν ὁποίαν ποτὲ δὲν λησμονοῦν. "Όταν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν των **προσεγγίζουν** καὶ **ἀντικρῶνται** τὰς Ἑλληνικὰς ἀκτᾶς, ἡ χαρὰ των **ζωγραφίζεται** εἰς τὸ πρόσωπον καὶ **ἐκδηλώνεται** μὲ ποικίλους τρόπους. Ὑπάρχον δυστυχῶς καὶ μερικοί, ποὺ **ἀνοηταίνου**ν εἰς τὰ ξένα, διότι **παραδίδονται** εἰς διασκεδάσεις. Αὐτοί, ἐκτὸς τοῦ ὅτι **κινδυνεύουν** νὰ χάσουν τὴν ὑγείαν των, **λησμονοῦν** τὴν γενέτειράν των καὶ **πικραίνου**ν τοὺς οἰκείους των.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν πολλὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν παραχθῆ ἀπὸ ὀνόματα οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα, ἢ ἀπὸ ἐπιρρήματα, π. χ. ἀπὸ τὸ **ἀγωνία** τὸ **ἀγωνιῶ**, τὸ ὁποῖον σημαίνει « εἶμαι γεμᾶτος ἀπὸ ἀγωνία », δηλαδὴ ἔχει σημασίαν ἀνάλογον πρὸς τὸ οὐσιαστικόν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον παράγεται· ἀπὸ τὸ **λύπη** τὸ **λυποῦμαι**, ἀπὸ τὸ ἐπίθετον **φανερὸς** τὸ **φανερῶνω**, ἀπὸ τὸ **κίνδυνος** τὸ **κινδυνεύω**, ἀπὸ τὸ **φροντίζω** τὸ **φροντίζω**, ἀπὸ τὸ **φύλαξ** (φυλακ -) τὸ **φυλάσσω**, ἀπὸ τὸ **σχέδιον** τὸ **σχεδιάζω**, ἀπὸ τὸ **ἄγγελος** τὸ **ἀγγέλλω**, ἀπὸ τὸ **εὐκολος** τὸ **εὐκολώνω**, ἀπὸ τὸ **ἀνόητος** τὸ **ἀνοηταίνω**, ἀπὸ τὸ ἐπίρρημα **πλησίον** τὸ **πλησιάζω**, κλπ. Εἶναι δηλ. τὰ ἀνωτέρω ρήματα **παράγωγα**.

Τὰ παράγωγα ρήματα παράγονται ἀπὸ ὀνόματα οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα καὶ ἀπὸ ἐπιρρήματα. Ἔχουν δὲ σημασίαν ἀνάλογον πρὸς τὴν σημασίαν τῆς πρωτοτύπου λέξεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν παράγονται.

α') Ρήματα παράγωγα ἀπὸ οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα

§ 325. Τὰ παράγωγα ἀπὸ οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα ρήματα μὲ τὴν κατάληξιν - **ω**, ἀνάλογα μὲ τὸν χαρακτῆρα τοῦ θέματος, εἰς τὸ ὁποῖον προστίθεται ἡ κατάληξις αὐτή, λήγουν :

α) Εἰς - **ῶ** (ἀπὸ - **ἄω** ἢ - **έω** ἢ - **όω**). Ἡ κατάληξις προσετέθη εἰς θέματα ὀνομάτων μὲ χαρακτῆρα **α**, **ε**, **ο**, **π**. *χ. τόλμη - τολμῶ* (θ. *τολμά - ω*), *ἀγωνία - ἀγωνιῶ* (θ. *ἀγωνιά - ω*), *πένθος - πενθῶ* (θ. *πενθέ (σ) - ω*), *εὐτυχής - εὐτυχῶ* (θ. *εὐτυχέ (σ) - ω*), *ἄξιος - ἀξιῶ* (θ. *ἀξί - ω*), *δηλος - δηλῶ* (θ. *δηλό - ω*).

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ρήματα ἐσχηματίσθησαν ἄλλαι καταλήξεις - **ἄω**, - **ιάω**, - **όω** ἢ - **ώνω**, αἱ ὁποῖαι προσετέθησαν εἰς θέματα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον χαρακτῆρα **α**, **ε**, **ο** : *σφραῖγος (σφριγάω) - σφριγιῶ*, *ἄροτρον (ἄροτριάω) - ἄροτριῶ* *μάρτυς (μάρτυρος) - μαρτυρέω - μαρτυρῶ*, *πλήρης - πληρόω - πληρῶ*, *ρίζα - ριζώνω*, *πιστός - πιστώνω*.

β) Εἰς - **εύω** : *βασιλεὺς - βασιλεύω*, *φονεὺς - φονεύω*, μὲ κατάληξιν - **ω**. Ἀπὸ αὐτά, ποὺ λήγουν κανονικῶς εἰς - **εύω**, διότι τὸ - **ευ** ἀνήκει εἰς τὸ θέμα (*βασιλεύ - ω*), προῆλθεν ἡ κατάληξις - **εύω**, *π.χ. ταμί - ας - ταμι - εύω*, *προστιάτ - ης - προστιατ - εύω*, *ἀποθήκη - ἀποθηκ - εύω*, *θρίαμβ - ος - θριαμβ - εύω*, *πιτωχ - ὅς - πτωχ - εύω*, *ταξίδι - ταξιδ - εύω*, *παγίς (παγίδ - ος) - παγιδ - εύω*, *φυγὰς (φυγαδ -) φυγαδ - εύω*, *ἄληθής - ἄληθ - εύω*, *ἄστεϊος - ἄστει - εύομαι*, *ὄνειρον - εύομαι*, *κ. ἄ.*

γ) Εἰς - **σσω** : *φύλαξ (φυλακ - ἡ) - φυλάσσω*, *ταραχὴ - ταράσσω*, *διαταγὴ - διατάσσω*.

δ) Εἰς - **ζω** : *φροντὶς (φροντίδ - ος) - φροντίζω*, *ἐλπίς (ἐλπίδ - ος) - ἐλπίζω*, *βάσις - βασιζω*, *ἀγορά - ἀγορά - ζω*, *θυσία - θυσιά - ζω*. ἀπ' αὐτὰ προῆλθον αἱ καταλήξεις - **ίζω**, - **άζω**, - **ιάζω**, αἱ ὁποῖαι προσετέθησαν εἰς ἄλλα θέματα, *π.χ. φυλακὴ - φυλακ - ίζω*, *φῶς (φωτ - ὅς) - φωτ - ίζω*, *σκότος - σκοτ - ίζω*, *εὐδαίμων (εὐδαίμον - ος) - εὐδαιμον - ίζω*, *συνεχής - συνεχ - ίζω*, *τρόμος - τρομ - άζω*,

μόν - ος - μων - άζω, νέ - ος - νε - άζω, έτοιμ - ος - έτοιμάζω, στάσις - στατ -ιάζω, δηλητήριον - δηλητηρ -ιάζω, ενέχυρον - ενεχυρ -ιάζω, αὐθάδης - αὐθαδ -ιάζω, θριξ (τριχ - ός) - άνατριχ -ιάζω.

ε) Εἰς - λλω : άγγελος - άγγέλλω, ποικίλος - ποικίλλω.

στ) Εἰς - αίνω : ποιμήν - ποιμ - αίνω, σῆμα - σημ - αίνω, κῆμα - κωμ - αίνωμαι, θερμός - θερμ - αίνω ὕγρός - ὕγρ - αίνω, λευκός - λευκ - αίνω, ξηρός - ξηρ - αίνω, ὕγις - ὕγι - αίνω, πικρός - πικρ - αίνω, πάθος - παθ - αίνω, γλυκός - γλυκ - αίνω, μωρός - μωρ - αίνω, άνόητος - άνοητ - αίνω, Τά εἰς - αίνω γράφονται με αι' αλλά μένω, δένω, πλένω.

ζ) Εἰς - νω : ἡ κατάληξις αὐτῆ προστίθεται κανονικῶς εἰς ἐπίθετα τριτόκλιτα εἰς - ύς : όξός - όξύνω, βαρός - βαρύνω, εὐθός - εὐθύω, θρασός - θρασύνω, παχός - παχύνω, καί άπ' αὐτά προήλθεν ἡ κατάληξις - ύνω : ελαφρός - ελαφρύνω, μέγας - μεγαλύω, εὐκόλος - εὐκολύνω, άπαλός - άπαλύνω, λαμπρός - λαμπρύνω, όμαλός - όμαλύω, θάρρος - ένθαρρύνω, πλήθος - πληθύω, μῆκος - μηκύνω.

β') Ρήματα παράγωγα από ἐπιρρήματα ἢ ἐπιφωνήματα

§ 326. Κατάληξεις παραγωγικάι εἰς τὰ ρήματα, πού παράγονται από ἐπιρρήματα ἢ ἐπιφωνήματα, εἶναι - ζω, - ίζω, π.χ. συχνά - συχνάζω, χωρίς - χωρίζω, έγγυς - έγγίζω, - άντικρὸν - άντικρούζω, χαῖρε - χαιρετίζω, γαῦ ! - γαῦ ! - γαυγίζω, πλησίον - πλησιάζω.

β') Οὐσιαστικά παράγωγα

§ 327. Οὐσιαστικά παράγονται από ρήματα, από άλλα οὐσιαστικά καί από ἐπίθετα.

α') Οὐσιαστικά από ρήματα

§ 328. Τὸ γυμναστήριον εὐρίσκεται ἔξω τῆς κομοπόλεως εἰς θέσιν κατάλληλον καί εἰς μικράν άπόστασιν από τὸ σχολεῖον. Ἰδρυτῆς αὐτοῦ εἶναι ὁ Σύλλογος τῶν γονέων καί κηδεμόνων τῶν μαθητῶν με εἰσφορὰν τῶν κατοίκων τῆς κομοπόλεως. Ἐντὸς τοῦ περιβόλου ἔχει κατασκευασθῆ τὸ γήπεδον διὰ τὰς γυμναστικὰς άσκήσεις καί τὰ άγωνίσματα. Εἶναι ἐπίσης κτισμένα έντὸς αὐτοῦ τὸ ὑπόστεγον με τὰ δργανα, τὸ σκοπευτήριον καί τὸ άποδυτήριον, με ὅλα τὰ παραρη-

ματα. Διευθυντής τοῦ **γυμναστηρίου** εἶναι ὁ **γυμναστής**, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐπιφορτισμένος μὲ τὴν **ἐπίβλεψιν** καὶ **παρακολούθησιν** τῶν **συναζόντων** εἰς αὐτό. Τὴν γενικὴν **ἐποπτεῖαν** ἔχει ὁ Πρόεδρος τοῦ συλλόγου τῶν **γονέων**, ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου φροντίζει διὰ τὸν **πλουτισμὸν** τοῦ γυμναστηρίου καὶ τὴν **προμήθειαν** τῶν ἀπαραίτητων **ὀργάνων** καὶ διὰ τὸν **ἐξωραϊσμὸν** αὐτοῦ. Εἰς τὸ βᾶθος τοῦ περιβόλου ὑπάρχουν **οἰκήματα**, εἰς τὰ ὁποῖα διαμένουν ὁ **ἐπιστάτης**, ὁ **κλητῆρ** καὶ δύο **καθαρισταί**. Ὁ **ἐπιστάτης** ἔχει τὰ **κλειθρα** τοῦ **γυμναστηρίου** καὶ τῶν **κτισμάτων**, φροντίζει διὰ τὴν **παραλαβὴν** καὶ **τακτοποίησιν** τοῦ ἀγοραζομένου ὑλικοῦ, διὰ τὴν **διατήρησιν** τῶν ὀργάνων εἰς **καλὴν κατάστασιν** καὶ εἶναι ὑπεύθυνος διὰ πᾶσαν **ἐξ ἀμελείας φθορὰν**. Ὁ **κλητῆρ** φροντίζει διὰ τὴν **ἀποστολὴν** τῆς **ἀλληλογραφίας** τοῦ **γραφείου** τοῦ συλλόγου τῶν **γονέων** καὶ εἶναι ὁ **διανομὴς** τῶν **προσκλητηρίων** διὰ τὰς **γυμναστικὰς ἐπιδείξεις**. Οἱ **καθαρισταί** ἐδθόνονται διὰ τὴν **καθαριότητα** τοῦ **γυμναστηρίου** καὶ φροντίζουν νὰ μὴ **λείπη** κανὲν ἀπὸ τὰ **ἀναγκαῖα** διὰ τὴν **ἐργασίαν** τῶν εἰδη, δηλ. **σάρωθρα**, **σκαπάναι**, **ξύστραι**, **ποτιστήρια**, **σύρματα**, **δοχεῖα** διὰ τὰ **ἀπορρίμματα** ἢ ἀπὸ τὰ **ἀποδυτήρια**, **κρεμάστραι** κλπ. Ὅλοι αὐτοὶ ὑπάγονται εἰς τὴν **δικαιοδοσίαν** τοῦ **γυμναστοῦ**, ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ **δικαίωμα** τῆς **ἀντικαταστάσεως** τῶν ἀκαταλλήλων κατὰ τὴν **κρίσιν** του καὶ τῆς **προσλήψεως** ἄλλων. Τὸ ἀπόγευμα **τετράκις** μὲν τῆς **ἐβδομάδος** μεταβαίνουν οἱ **μαθηταί** εἰς τὸ **γυμναστήριον** καὶ **ἀσκοῦνται** εἰς τὰ **ἀθλητικὰ ἀγωνίσματα**, δηλ. τὸν **δρόμον**, τὸ **ἄλμα**, τὴν **σφαιροβολίαν**, τὴν **δισκοβολίαν** κλπ., δις δὲ τῆς **ἐβδομάδος** οἱ **νεαροὶ ἐργάται**, οἱ **ἀνήκοντες** εἰς **ὀργανώσεις** **σωματείων**. Ἀπ' αὐτοὺς πολλοὶ ἔχουν **ἐπιτύχει** **ἐξαιρετικὰς ἐπιδόσεις**, ὥστε νὰ **ἐξελιχθοῦν** εἰς **ἀθλητὰς** **περιφήμους**.

Εἰς τὸ **γυμναστήριον** γίνονται εἰς τὸ τέλος τοῦ **σχολικοῦ ἔτους** αἱ **γυμναστικαὶ ἐπιδείξεις** τῶν **σχολεῖων** μὲ **θεατὰς** ὄλους τοὺς **κατοίκους**, οἱ ὁποῖοι **παρακολουθοῦν** σὰν σὲ **θέατρον** τὰ **ἀγωνίσματα** καὶ **ἐκδηλώνουν** τὸν **θauμασμὸν** τῶν διὰ τὰς **ἐπιδόσεις** τῶν **νεαρῶν μαθητῶν**.

§ 329. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν ὀνόματα οὐσιαστικά, ποὺ παράγονται ἀπὸ ρήματα : ἰδρῶν - ἰδρυτής, γυμνάζω - γυμναστής,

καλῶ - κλητήρ, κήδομαι - κηδεμών, εισφέρω - εισφορά, ἐποπτεύω - ἐποπτεία, ἐπιβλέπω - ἐπίβλεψις, κλπ. Ἡ σημασία αὐτῶν εἶναι διάφορος καί ἔχουν διαφόρους κατάληξεις. Σημαίνουν δέ :

1. Τὸ πρόσωπον, πού κάμνει τήν ἐνέργειαν, πού φανερώνει τὸ ρῆμα, τὸ **ἐνεργοῦν πρόσωπον**. Συνηθέστεραι κατάληξεις τῶν οὐσιαστικῶν αὐτῶν εἶναι :

α) - **εύς** : γράφω - γραφεύς, σπεύρω - σπορεύς, φέρω - φορεύς, διανέμω - διανομεύς.

β) - **της** : μαθάνω - μαθητής, ἰδρύω - ἰδρυτής, γυμνάζω - γυμναστής, σκοπεύω - σκοπευτής, ράπτω - ράπτης.

γ) - **τήρ** : καλῶ - κλητήρ, σώζω - σωτήρ.

Μερικά ἀπὸ τὰ εἰς - **της** καὶ - **τηρ** φανερώνουν τὸ ὄργανον, μὲ τὸ ὁποῖον γίνεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος : μετρῶ - μετρητής, φράσσω - φράκτης, σύρω - σύρτης, καταβρέχω - καταβρεκτής, ἀνεμίζω - ἀνεμιστήρ, ἢ τὸν τόπον, πού γίνεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος : λούομαι - λουτήρ, νίπτομαι - νιπήρ. (Εἰς τήν ὀμιλουμένην τὰ εἰς - **τηρ** λήγουν εἰς - **ας** : κλητήρας - νιπήρας - λουτήρας).

Σημείωσις. Τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς - **ης** σχηματίζεται συνήθως μὲ κατάληξιν - **τρια** : μαθήτης - μαθήτρια, ἐργάτης - ἐργάτρια, προστάτης - προστάτρια.

2. Τὴν **ἐνέργειαν**, πού φανερώνει τὸ ρῆμα. Συνηθέστεραι κατάληξεις αὐτῶν εἶναι :

α) - **α** ἢ **η** : φέρω - φορά, φθείρω - φθορά, φεύγω - φυγή, συγκομίζω - συγκομιδή, μεταβάλλω - μεταβολή.

β) - **ια** : ἀγγέλλω - ἀγγελία, ἀλληλογραφῶ - ἀλληλογραφία, ἐπιθυμῶ - ἐπιθυμία, μαρτυρῶ - μαρτυρία, διαφωνῶ - διαφωνία.

γ) - **εἶα** : τὰ οὐσιαστικά αὐτὰ παράγονται ἀπὸ ρήματα εἰς - **εὐ** : ἐποπτεύω - ἐποπτεία, κολακεύω - κολακεία, λατρεύω - λατρεία, μαντεύω - μαντεία.

δ) - **μός** : πολὺ συνήθης κατάληξις : διώκω - διωγμός, ψάλλω - ψαλμός, θερίζω - θερισμός, δανείζω - δανεισμός, ἀγιάζω - ἀγιασμός.

ε) - **σία** : ἐργάζομαι - ἐργασία, δοκιμάζω - δοκιμασία, φαντάζομαι - φαντασία.

στ) - **σις** : πολὺ συνήθης κατάληξις : παιδεύω - παιδεύσις, ἀποθηκεύω - ἀποθήκευσις, ἀριθμῶ - ἀρίθμησις, ἀφαιρῶ - ἀφαιρέσις, φορτώνω - φόρτωσις, χρεώνω - χρέωσις, κλπ.

3. Τὸ **ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας**, πού φανερώνει τὸ ρῆμα. Συνηθέστεραι καταλήξεις τῶν οὐσιαστικῶν αὐτῶν εἶναι :

α) - **μα** : κηρύσσω - κήρυγμα, προσκυνῶ - προσκύνημα, ραντίζω - ράντισμα, ποτίζω - πότισμα, φορτώνω + φόρτωμα.

β) - **ος** : ψεύδομαι - ψεύδος, πάσχω - πάθος, λανθάνω - λάθος.

4. Τὸ **ὄργανον**. Συνηθέστεραι καταλήξεις αὐτῶν εἶναι :

α) - **τήριον** : ἀριθμῶ - ἀριθμητήριον, θυμιῶ - θυμιατήριον, κλαδεύω - κλαδευτήριον, πιέζω - πιεστήριον, προσκαλῶ - προσκλητήριον, ἀγγέλλω - ἀγγελτήριον.

β) - **τρον ἢ - θρον** : κίνητρον, ἄροτρον, θέλητρον, σάρωθρον, ἦ - **τρα** : ξόστρα, θερμάστρα, ἦ - **ανον** : δρέπανον, ἦ - **άνη** : σκαπάνη (νά εὐρεθοῦν τὰ ρήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα παράγονται αἱ λέξεις αὐταί).

5. Τὸν **τόπον**. Συνήθεις καταλήξεις αὐτῶν εἶναι :

α) - **τήριον** : σκοπευτήριον, γυμναστήριον, ἐργαστήριον, ἐκπαιδευτήριον, διδακτήριον, μοναστήριον (μονάζω), πλυντήριον, στιλβωτήριον, δικαστήριον, κλπ.

β) - **εῖον** : γράφω - γραφεῖον, τρίβω - (ἔλαιο) τριβεῖον, τρέφω - τροφεῖον, κλπ.

γ) - **τρον** (- θρον) : θεῶμαι - θέατρον, βαίνω - βάθρον, ρέω - ρεῖθρον, ἦ - **τρα** (- θρα) : παλαίω - παλαίστρα, κυλυμβῶ - κολυμβήθρα.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Συνήθης κατάληξις εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν, ἡ ὁποία φανερώνει ἐνέργειαν ἢ ἀποτέλεσμα, εἶναι καὶ ἡ - **σιμο** : χάσιμο, ψήσιμο, τρέξιμο, σκάψιμο.

β') Οὐσιαστικά παράγωγα ἀπὸ οὐσιαστικά

§ 330. Τὰ οὐσιαστικά παράγωγα ἀπὸ οὐσιαστικά εἶναι :

1. **Ἵποκοριστικά**. "Ὅσα παριστάνουν ὡς μικρὸν ἐκεῖνο, πού φανερώνει τὸ πρωτότυπον οὐσιαστικόν, εἴτε διότι εἶναι πράγματι μικρόν, εἴτε χάριν θωπείας, εἴτε πρὸς περιφρόνησιν. Καταλήξεις αὐτῶν συνήθεις εἶναι :

α) - **ιον** : νῆσος - νησίον, θυγάτηρ - θυγάτριον, σάρξ (σαρκὸς) - σαρκίον.

β) - **ίς** (γεν. - ίδος) : θύρα - θυρίς, νῆσος - νησίς, πίναξ - πινακίς, μέρος - μερίς.

γ) - **ίδιον** : χοῖρος - χοιρίδιον, γραῖα - γραῖδιον, λέξις - λεξίδιον.

δ) - **άριον** : κήπος - κηπάριον, άνθρωπος - ανθρώπαριον, βιβλίον - βιβλιάριον.

ε) - **ύδριον** : ραός - ραύδριον, λόγος - λογύδριον, νέφος - νεφύδριον.

στ) - **ύλλιον** : δάσος - δασύλλιον, δένδρον - δενδρούλλιον, άλλος - άλλούλλιον.

ζ) - **ίσκος** : οίκος - οϊκίσκος, δρομίσκος, ανθρωπίσκος, δικηγορίσκος.

η) - **άσιον, - άφιον, - ύφιον, - χνη** : κοράσιον, χωράφιον, ξυράφιον, ζωύφιον, πολίχνη.

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς. Είς τήν νέαν Έλληνικήν άπαντοϋν ύποκοριστικά και με άλλας καταλήξεις : άρνάκι, παιδάκι, άγγελούδι, Έλενίτσα, καρφίτσα, μανουλά, στασίδι, γεροντάκος.

2. **Τοπικά**. Όσα φανερώνουν τόν τόπον, ύπου διαμένει ή ενεργεί τó πρόσωπον τó δηλούμενον άπό τó πρωτότυπον. Συνήθει ς καταλήξεις εΐναι :

α) - **ιον** : φυλάκιον, έστιάτιωρ - έστιατόριον, κουρεός - κουρεΐον, βαφεΐον.

β) - **ειον** : βιβλιοπόλης - βιβλιοπωλειον, ταμειον, ιατρεΐον, επιπλοποιεΐον.

(Μερικά φανερώνουν τά πρόσωπα, που άνήκουν εις μίαν όργάνωσιν ή άρχήν ή κράτος : Υπουργεΐον, σωματεΐον, προεδρεΐον, κ. ά.).

3. **Περιεκτικά**, όσα φανερώνουν τόπον, ό όποιος περιέχει πολλά άπό εκείνα, που φανερώνει ή πρωτότυπος λέξι ς ή πολλά όμοια, που εύρίσκονται εις τó ίδιον μέρος. Καταλήξεις αυτών εΐναι :

α) **ών** (γ. - **ώνος**) : ελαΐα - ελαιών, άμπελος - άμπελών, άχυρον - άχυρών και ξένος - ξενών, στρατός - στρατών.

(Είς τήν όμιλουμένην : ελαιώνας, περιστερώνας, κλπ.).

β) - **ιά** : μυρμηγκιά, θημωνιά, στρατιά, ποταμιά, ροδωνιά.

4. **Έθνικά** ή **τοπωνυμικά**, όσα φανερώνουν εκείνον, που κατάγεται άπό μίαν πόλιν ή τόπον ή άνήκει εις έν έθνος. Συνήθει ς καταλήξεις εΐναι :

α) - **ιος** : Κορινθιος, Λακεδαιμόνιος, Λαρισιαΐος, Έυρωπαΐος, Αργεΐος, κ. ά.

β) - **εύς** : Λαμιεύς, Θεσσαλονικεύς, Χαλκιδεύς.

γ) - νός, - ανός, - ηνός, - ἴνος : 'Ασιανός, 'Αφρικανός, 'Αμερικανός, Ψαριανός, Συριανός, Τρικαληνός, 'Αμοργῖνος, κ. ἄ.

β) - τής, - άτης, - ιάτης, - ήτης, - ίτης, - ώτης, - ιώτης : Καλλιθεάτης, Τεγέα - τής, Γυθε - άτης, Σπαρτιά - τής, Αἰγιν - ήτης, Τυρναβ - ίτης, 'Ηπειρ - ώτης, Βολ - ιώτης. (τὰ θηλυκά τῶν εἰς - ος λήγουν συνήθως εἰς - α ἢ - η, τῶν δὲ ἄλλων εἰς - ις (γεν. - ίδος) ἢ εἰς - ισσα : 'Αθηναῖος - 'Αθηναία, Συριανός - Συριανή, Μεγαρεὺς - Μεγαρίς καὶ Μεγαροῖτισσα, Σπαρτιᾶτις καὶ Σπαρτιάτισσα, Μανιάτισσα καὶ ἀκολουθῶς Γάλλος - Γαλλίς, Γερμανίς, 'Ελληνίς, κ. ἄ.

5. Πατρωνυμικά, ὅσα φανερόνουν τὸν υἱὸν ἢ θυγατέρα ἢ τὸν ἀπόγονον ἐκείνου, τὸν ὁποῖον φανερώνει τὸ πρωτότυπον (ὄνομα πατρὸς ἢ προγόνου). Καταλήξεις αὐτῶν συνήθεις εἶναι :

α) - ίδης, - άδης : Πέλοψ - Πελοπίδης, 'Ατρεὺς - 'Ατρείδης, 'Ασκληπιὸς - 'Ασκληπιάδης καὶ 'Ασκληπιάδα εἶναι οἱ ἰατροί, ὡς ἀπόγονοι τοῦ 'Ασκληπιοῦ. 'Απ' αὐτοῦ τὰ : Γεωργιάδης, Δημητριάδης, Νικολαΐδης, κ. ἄ.

β) - πουλλον ἢ - πουλον : ἀρχοντόπουλλον, πριγκιπόπουλλον, καθὼς πολλὰ ὀνόματα : Παπαδόπουλος, Γεωργόπουλος, Σταθόπουλος.

6. Μὲ τὴν κατάληξιν - ία παράγονται ἀφηρημένα οὐσιαστικά, ποὺ φανερόνουν πρᾶξιν ἢ κατάστασιν σχετικὴν μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον φανερώνει τὸ πρωτότυπον : εὐεργέτης - εὐεργεσία, ὑπηρετής - ὑπηρεσία, κηδεμῶν - κηδεμονία, κ. ἄ.

7. Μὲ τὴν κατάληξιν - ισμός, παράγονται οὐσιαστικά, ποὺ φανερόνουν τὸ σύνολον ἐκείνων, ποὺ ἀνήκουν εἰς ἓν Ἔθνος ἢ μίαν θρησκείαν ἢ ὁμάδα, π. γ. Ἑλληνισμός, Μωαμεθανισμός, Χριστιανισμός, προσκοπισμός, κ. ἄ.

8. Μὲ τὴν κατάληξιν - ότης καὶ - οσύνη μὲ σημασίαν, ὅπως τὰ προηγούμενα : ἀνθρωπότης, Χριστιανοσύνη, Παπποσύνη, κ. ἄ.

9. Μὲ τὴν κατάληξιν - τισ ἢ - ἴτις (γεν. - ἴτιδος), παράγονται οὐσιαστικά ἀπὸ ὀνόματα κάποιου ὄργανου τοῦ σώματος καὶ φανερόνουν κάποιαν ἀσθένειαν : ράχις - ραχίτις, ἐντερίτις, νεφρίτις, πλευρίτις, κ. ἄ.

10. Μὲ κατάληξιν - ισσα παράγονται θηλυκά πρωτοτύπων, ποὺ φανερόνουν κάποιο ἀξίωμα : βασιλεὺς - βασιλίσσα, διδασκάλισσα, ἀρχόντισσα.

γ') Ουσιαστικά παράγωγα από επίθετα

§ 331. Τά περισσότερα ουσιαστικά παράγωγα από επίθετα είναι αφηρημένα και φανερώνουν ιδιότητα σχετικήν με τὸ ἐπίθετον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον παράγονται. Συνήθεις καταλήξεις αὐτῶν εἶναι :

1. - **ία**. Με τὴν κατάληξιν αὐτὴν παράγονται ουσιαστικά ἀπὸ ἐπίθετα πρὸ παντὸς δευτερόκλιτα, σπανίως δὲ ἀπὸ ἄλλα : κακός - κακία, ἔρημος - ἐρημία, φιλόανθρωπος - φιλανθρωπία, καὶ εὐτυχής - εὐτυχία, εὐφρής - εὐφροιά, διετής - διετία, κ. ἄ.

2. - **ια** (εια). Κυρίως ἀπὸ ἐπίθετα τριτόκλιτα εἰς - **ης**, - **ες** : ἀληθής (ἀληθεσ -) - ἀλήθεια, ἐγγένεια, συνήθεια, ἀσφάλεια καὶ κατ' αὐτὰ βοήθος - βοήθεια, ἐνεργός - ἐνέργεια, ὑπερηφάνεια.

3. - **ος** : βαθύς - βάθος, πλατύς - πλάτος, βάρος, πάχος, κ. ἄ.

4. - **σύνη** (- σώνη - ωσώνη) : δίκαιος - δικαιοσύνη, ἔμπιστος - ἐμπιστοσύνη καὶ ἔταν ἢ πρὸ τοῦ - **οσύνη** συλλοβή εἶναι βραχεῖα, τὸ ο με ὦ : ἱερός - ἱερωσύνη, ἀγιωσύνη, καλωσύνη.

5. - **της** (γεν. - τητος). Κυρίως ἀπὸ δευτερόκλιτα ἐπίθετα καὶ ἔπειτα ἀπὸ ἐπίθετα τριτόκλιτα εἰς - **ύς**, - **εῖα**, - **ύ** : θερμός - θερμοτής, νεότης, ἀρχαιότης, ἰσότης, βαρύτης, γλυκύτης, ταχύτης κλπ. (εἰς τὴν ὁμιλουμένην τά : ἀσπράδα, νοστιμάδα, ἀγριάδα, μαρούλα).

γ') Ἐπίθετα παράγωγα

§ 332. Ἐπίθετα παράγωγα ἀπὸ ρήματα, ἀπὸ ὀνόματα καὶ ἀπὸ ἐπιρρήματα.

α') Ἐπίθετα παράγωγα ἀπὸ ρήματα

§ 333. Τά ἐπίθετα, ποὺ παράγονται ἀπὸ ρήματα, σχηματίζονται συνήθως με τὰς κατάληξεις :

1. - **ος**, - **νος** (- ανός), - **ρός** (- ερός, - ηρός) : Αὐτὰ σημαίνουν, ὅ, τι καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου ἢ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἢ μέσου ἐνεστώτος (ἢ ἀορίστου) τοῦ ρήματος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον παράγονται, π. χ. λείπω - λοιπός (= ὁ ὑπολειπόμενος, ὁ ὑπολειφθεὶς), τέρω - τερπνός, λάμπω - λαμπρός, θάλλω - θαλερός, ὀλισθαίνω - ὀλισθηρός, στεγανός, κ. ἄ.

2. - **μων**, - **τήριος**, - **ικός** : Αὐτὰ φανερόνουν τὸν ἱκανὸν ἢ τὸν ἄξιον ἢ τὸν ἐπιτήδειον ἢ ἐκεῖνον, ποὺ ἔχει κλίσιν ἢ σχέσιν μὲ ἐκεῖνο, ποὺ φανερόναι τὸ πρωτότυπον ρῆμα : νοῶ - νοήμων, ἐλεῶ - ἐλεήμων, κινῶ - κινήτριος, σώζω - σωτήριος, ἀποχαιρετίζω - ἀποχαιρετιστήριος, καρτερῶ - καρτερικός, πειθαρχῶ - πειθαρχικός.

3. - **τός** (- **τή**, - **τόν**) : Αὐτὰ φανερόνουν, ὅ, τι καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου ἢ ἐκεῖνον, ποὺ μπορεῖ ἢ εἶναι ἄξιος νὰ πάθῃ, ὅ, τι φανερόναι τὸ πρωτότυπον ρῆμα : λύω - λυτός (λυμένος), γράφω - γραπτός (γραμμένος), βαίνω - βατός (ποὺ μπορεῖ νὰ διαβαθῆ), ἀγαπητός (ἄξιος νὰ ἀγαπηθῆ), θαυμαστός.

4. - **τέος** (- **τέα**, - **τέον**) : Αὐτὰ φανερόνουν, ὅτι πρέπει νὰ πάθῃ κανεὶς ἐκεῖνο, ποὺ φανερόναι τὸ πρωτότυπον ρῆμα : ἀφαιρῶ - ἀφαιρετέος (ποὺ πρέπει νὰ ἀφαιρεθῆ), ἐπανεξεταστέος (ποὺ πρέπει νὰ ἐπανεξετασθῆ), εἰσπρακτέος, πληρωτέον ποσόν, κ. ἄ.

5. - **τικός** : Αὐτὰ φανερόνουν, ὅτι εἶναι κανεὶς κατάλληλος ἢ ἄξιος δι' ἐκεῖνο, ποὺ φανερόναι τὸ πρωτότυπον ρῆμα, ἢ φανερόναι ὅ, τι καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος : διδασκτικός (κατάλληλος νὰ διδάσκῃ), προβιβαστικός (ἄξιος διὰ προβιβασμὸν), κολακευτικός (ποὺ κολακεύει), ἐπιβλητικός (ποὺ ἐπιβάλλεται).

β') Ἐπίθετα παράγωγα ἀπὸ ὀνόματα

§ 334. Ἐπίθετα παράγωγα ἀπὸ ὀνόματα σχηματίζονται μὲ τὰς καταλήξεις :

1. - **κός**, - **ακός** -, **ικός**, - **ιακός** : Αὐτὰ φανερόνουν ἐκεῖνον, ποὺ ἀνήκει ἢ ἔχει σχέσιν μὲ ἐκεῖνο, ποὺ φανερόναι τὸ πρωτότυπον ὄνομα : οἰκία - οἰκιακός, οἰκογενειακός, καρδιακός, δανειακός, Ἀθηναϊκός, ἡλιακός, τραπεζικός, λαϊκός, σωματικός, θῆλυς - θηλυκός, μέλλων - μελλοντικός, χονδρὸς - χονδρικός, σύνορον - συνοριακός.

2. - **ατικός**, - **άτικός**, - **ιάτικός**, - **ετικός**, - **ευτικός** : Μὲ τὴν ἰδίαν σημασίαν, ὅπως τὰ ἀνωτέρω : ἀρχιερεὺς - ἀρχιερατικός, Κυριακάτικος, Χριστογενειάτικος, διάφορος - διαφορετικός, θρησκευτικός, κ. ἄ.

3. - **ιος**, - **αῖος**, - **εῖος** : Μὲ σημασίαν, ὅπως τὰ ἀνωτέρω : θαλάσσιος, οὐράνιος, ὦρα - ὠραῖος, δίκη - δίκαιος, ἀκμαῖος, οἶκος - οἰκεῖος, ἀνήρ - ἀνδρεῖος, γυναικεῖος, τροχὸς - τροχαῖος, μέσος - μεσαῖος, τέταρτος - τεταρταῖος. Πολλὰ ἀπὸ τὰ εἰς - **εῖος** κύρια ὀνόματα εἰς τὸ

οὐδέτερον φανερόνουν ἴδρυμα, πού ἰδρύθη μὲ δαπάνην τοῦ προσώπου, τὸ ὁποῖον δηλοῖ τὸ πρωτότυπον : *Βαρθάκης - Βαρθάκειον, Ἀρσάκης - Ἀρσάκειον, Ἀβέρωφ - Ἀφερῶφειον, Μαρασλῆς - Μαρᾶσλειον, κ. ἄ.*

4. - **ιαῖος, - ἡσῖος** : Αὐτὰ φανερόνουν μέτρον χρόνου ἢ ὁμοιότητα μὲ τὸ πρωτότυπον : *ῶρα - ὠριαῖος, ἑβδομαδιαῖος, μηνιαῖος, ἀστραπή - ἀστραπιαῖος, ἡμερήσιος, ἐτήσιος, γαλήνη - γαληνιαῖος, κ. ἄ.*

5. - **οὔς (ἀπό - εος), - ἰνος** : Αὐτὰ φανερόνουν, ὅτι κάτι εἶναι ἀπὸ τὴν ὕλην ἢ ἔχει τὸ χρῶμα, πού φανερόνει τὸ πρωτότυπον : *ἄργυρος - ἀργυροῦς, χρυσός - χρυσοῦς, σιδηροῦς, χάρτινος, λίθινος, πῆλινος, κίτρον - κίτρινος, πράσσον - πράσινος, ρόδον - ρόδινος.*

6. - **μος, - ἰμος, - σιμος** : Αὐτὰ φανερόνουν συνήθως τὸ ἄξιον ἢ κατὰλληλον δι' ἐκεῖνο, πού φανερόνει τὸ ρῆμα : *χρηῖσις - χρηῖσι - μος, μάχ - ἰμος, νόμ - ἰμος, θάνατος - θανάσ - ἰμος (μὲ τροπήν τοῦ τ εἰς σ), ὦρ - ἰμος (καὶ ἀπὸ ρήματα ὠφέλιμος, δικάσιμος, ἐργάσιμος, προβιβάσιμος).*

7. - **ωπός** : Αὐτὰ φανερόνουν ἐκεῖνον, πού ἔχει ὄψιν, τὴν ὁποῖαν φανερόνει τὸ πρωτότυπον : *πράσινος - πραιοσωπός, κόκκινος - κοκκινωπός, ἀγριοπός, ἀρρενωπός, κ. ἄ.*

8. - **εινός** : Αὐτὰ φανερόνουν, ὅτι ἔχει τις εἰς μέγαλον βαθμὸν ἐκεῖνο, πού φανερόνει τὸ πρωτότυπον (πλησμονήν) : *ὄρος - ὄρεινός, φῶς - φωτεινός, σκοτεινός, ὑγιεινός, κ. ἄ.*

9. - **ρός, - αρός, - ερός, - ηρός**. Μὲ τὴν ἰδίαν σημασίαν, ὅπως τὰ ἀνωτέρω : *ἰσχύς - ἰσχυρός, αἰσχος - αἰσχ - ρός, λύπη - λυπη - ρός, ζωη - ρός, ἀνια - ρός, σθεν - αρός, νε - αρός, σκι - ερός, βαμβακ - ερός, φλογερός, ἀνθ - ηρός, ροσ - ηρός, πον - ηρός, κ. ἄ.*

10. - **ωτός** : Αὐτὰ φανερόνουν ἐκεῖνον, πού ἔχει ἢ ἀποτελεῖται ἀπ' ὅ, τι φανερόνει τὸ πρωτότυπον : *μέταξα - μεταξωτός, θόλος - θολωτός, σπονδυλωτός, ὀδοντωτός, κλιμακωτός.*

γ') Ἐπίθετα παράγωγα ἀπὸ ἐπιρρήματα

§ 335. Ἐπίθετα παράγονται ἀπὸ ἐπιρρήματα ἢ φράσεις ἐπιρρηματικὰς μὲ τὰς καταλήξεις :

1. - **νός, - ἰνός, - ανός, - μος, - ἰμος** : Αὐτὰ φανερόνουν χρόνον : *πρωῖ - πρωϊνός, πέρονσι - περυσινός, χθές - χθεσινός, σημερινός, καθ' ἡμέραν - καθημερινός, αὔριον - αὔριανός, πρωῖ - πρωϊμος, ὄψ - ἰμος, κ. ἄ.*

2. - **ιος** : Τὰ ὁποῖα φανερώνουν τόπον : ἐμπρόσθιος, ὀπίσθιος.

3. - **αῖος**, - **ίδιος**, - **ικός**, - **τικός** : Τὰ ὁποῖα ἔχουν σημασίαν συγγενῆ πρὸς τὰ ἐπιρρήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα παράγονται : ραγδαῖος (ἀπὸ τὸ ἐπιρ. ράγδην), μάτην - μάταιος, αἴφνης - αἰφνίδιος, καθ-όλου - καθολικός, ἔξω - ἔξωτερικός.

δ') Παράγωγα ἐπιρρήματα

§ 336. Ἐπιρρήματα παράγονται ἀπὸ πᾶν κλιτὸν μέρος τοῦ λόγου ἢ ἀπὸ ἄλλα ἐπιρρήματα. Εἶναι δέ :

1. **Τοπικὰ** μὲ τὰς καταλήξεις :

α) - **οῦ**, πρὸς δήλωσιν τῆς στάσεως εἰς κάποιον τόπον : αὐτὸς - αὐτοῦ, ἄλλος - ἄλλοῦ.

β) - **θεν**, - **όθεν**, πρὸς δήλωσιν κινήσεως ἀπὸ ἓνα τόπον : ἔξω - ἔξωθεν, ἄνω - ἄνωθεν, ἄλλος - ἄλλοθεν, πανταχοῦ - πανταχόθεν.

2. **Χρονικὰ**, πρὸς δήλωσιν χρόνου, μὲ κατάληξιν - **τε**, - **οτε**, π. χ. ἄλλος - ἄλλοτε, πᾶς - πάντοτε.

3. **Τροπικὰ**, φανερώνουν τρόπον μὲ κατάληξεις :

α) - **ως**, - **ῶς**, κυρίως ἀπὸ ἐπίθετα ἢ μετοχὰς διὰ τροπῆς τοῦ **ν** τῆς καταλήξεως τῆς γεν. πληθ. - **ων** εἰς **ς** : δικαίως, καλῶς, κακῶς, ἀσφαλῶς, εὐγενῶς, συνήθως, ὁμολογουμένως, ὠρισμένως, κλπ.

Ἄπ' αὐτά, ὅσα παράγονται ἀπὸ δευτερόκλιτα ἐπίθετα εἰς - **ός** καὶ - **ος**, ἀπαντοῦν καὶ μὲ κατάληξιν - **α** : καλὰ, ἄσχημα, ἔξαιρέτα, ἔξοχα, ἀρεκτά, κλπ.

β) - **δόν**, - **ηδόν**, - **αδόν** : βροχη - δόν, ἀστραπη - δόν, βαθμη - δόν, κρονν - ηδόν, ποταμ - ηδόν, ὁμόθυμος - ὁμοθυμ - αδόν.

γ) - **δην**, - **άδην** : βά - δην, τροχ - άδην, σπορ - άδην, φύρ - δην, μίγ - δην (φύρω - μιγνύω).

δ) - **ί**, - **εί**, - **τί**, - **ιστί** : ἄμισθος - ἄμισθ - ί, παμψηφ - εἰ, ἀμαχητ - ί, ὀνομάζω - ὀνομασ - τί, Γάλλος - Γαλλ - ιστί, Γερμαν - ιστί.

4. **Ποσοτικὰ**, μὲ κατάληξιν - **κισ**, - **άκισ** : ἐπτά - κισ, δεκά - κισ, ἔξ - άκισ, πολλ - άκισ, ὅσος - ὅσ - άκισ, κλπ.

Σύνθεσις

Γενικαὶ παρατηρήσεις

§ 337. Εἰς τὴν § 321 εἶδομεν, ὅτι σύνθετος λέγεται ἡ λέξις, ἣ ὅποια σχηματίζεται ἀπὸ δύο ἄλλας λέξεις μὲ τὴν ἔνωσιν τῶν θεμάτων αὐτῶν *παρά - καλῶ, πολὺ - ωρος, κλπ.* Ἀπὸ τὰς δύο λέξεις, ἐκείνη ποῦ ἔχει εἰς τὴν σύνθετον λέξιν τὴν πρώτην θέσιν, λέγεται **πρῶτον συνθετικὸν μέρος** (α' συνθετικόν), ἐκείνη ποῦ ἔχει τὴν δευτέραν θέσιν, λέγεται **δεύτερον συνθετικὸν** (β' συνθετικόν), π. χ. εἰς τὴν λέξιν *πλατανόφυλλον*, ἡ λέξις *πλάτανος* εἶναι τὸ α' συνθετικόν καὶ ἡ λέξις *φύλλον* εἶναι τὸ β' συνθετικόν.

§ 338. Τὸ καθὲν ἀπὸ τὰ συνθετικὰ μέρη δύναται νὰ εἶναι κλιτὸν ἢ ἄκλιτον : ἀγγελιαφόρος (ἀγγελία - φέρω), παρακαλῶ (παρά - καλῶ), εἰς - ἐρχομαι, ὑπεράνω (ὑπὲρ - ἄνω).

§ 339. Ὄταν τὸ α' συνθετικὸν εἶναι ὄνομα πρωτόκλιτον ἢ δευτερόκλιτον, ὁ χαρακτήρ τοῦ θέματος α ἢ ο κανονικῶς ἀποβάλλεται, ἂν τὸ β' συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν : ὀφθαλμίατρος (ὀφθαλμός - ἰατρός).

Ὄταν τὸ β' συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν βραχὺ α, ε, ο, τὸ φωνῆεν αὐτὸ ἐκτείνεται κατὰ τὴν σύνθεσιν, τὸ α βραχὺ εἰς ἦ ἢ α μακρόν, τὸ ε εἰς ἦ καὶ τὸ ο εἰς ω, π.χ. (στρατὸς - ἄγω) - στρατηγός, (λόχος - ἄγω) - λοχαγός, ξεναγός, (ὑπό - ἀκούω) - ὑπήκοος, (ἄμαξα - ἐλαύνω) - ἄμαξιλάτης, ποδηλάτης, (δύο (θέμ. δι-) καὶ ὀροφή) - διώροφος, (πᾶς - πᾶν - ὄλεθρος) - πανωλεθρία.

α') Πρῶτον συνθετικόν

1. Κλιτὸν

§ 340. Τὸ α' συνθετικὸν εἰς τὰς συνθέτους λέξεις δύναται νὰ εἶναι κλιτὸν ἢ ἄκλιτον μέρος τοῦ λόγου.

Ὄταν τὸ α' συνθετικὸν εἶναι κλιτόν, δύναται νὰ εἶναι :

§ 341. α') Ὄνομα οὐσιαστικόν : α) ἀγγελιαφόρος (ἀγγελία-

φέρω), ἀγαρανόμος (ἀγορά - νέμω), νικηφόρος (νίκη - φέρω), λιθόστρωτον (λίθος -), βουστάσιον, (βοῦς -), λεξιλόγιον (λέξις -). Εἰς τὰς συνθέτους αὐτὰς λέξεις παρατηροῦμεν, ὅτι, ὅταν τὸ α' συνθετικὸν εἶναι οὐσιαστικόν, τὸ θέμα αὐτοῦ μένει κανονικῶς ἀμετάβλητον, κυρίως ὅταν τὸ οὐσιαστικὸν εἶναι δευτερόκλιτον.

β) χωροφύλαξ (χώρα -), ὑλοτόμος (ῦλη -), φωνογράφος (φωνή), λιμνοθάλασσα (λίμνη -), παιδονόμος (παῖς, παιδ -), χιονοσκεπής (χιον -). Εἰς αὐτὰς τὰς συνθέτους λέξεις, τῶν ὁποίων τὸ α' συνθετικὸν εἶναι πρωτόκλιτα ὀνόματα ἢ τρίτης κλίσεως, τὸ θέμα συνήθως μεταβάλλεται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα μὲ προσθήκην εἰς τὴν ρίζαν ἐνὸς ο.

Νὰ εὑρεθῇ τὸ α' συνθετικὸν τῶν κατωτέρω λέξεων καὶ ποίας μεταβολὰς ὑπέστη τὸ θέμα αὐτῶν κατὰ τὴν σύνθεσιν: ναύκληρος, γήλοφος, θανατηφόρος, λαμπαδηφορία, λεβητοποιός, ξιφομάχος, κρεοπώλης, γαιοκτήμων, πυρκαϊά, πυροσβέστης, ὑδρόμυλος, ὑδράργυρος, ὑδραγωγεῖον, λαοφιλής, λεωφόρος.

§ 342. β') Ἐπίθετον: ἀκρόπολις (ἄκρα - πόλις), ἀξιότιμος (ἄξιος - τιμῆς), Μεγαλόπολις (μεγάλη - πόλις). Εἰς τὰς συνθέτους αὐτὰς λέξεις τὸ α' συνθετικὸν εἶναι ἐπίθετον.

Νὰ εὑρεθῇ τὸ α' συνθετικὸν τῶν κατωτέρω λέξεων: Θερμοπόλις, ἀκριβολόγος, ψευδομάρτυς, ἡμισέληνος (τοῦ ἡμισυς λαμβάνεται ὡς α' συνθετικὸν τὸ ἡμι -), ἡμισφαίριον, καλοκαιρία, καλλιγράφος, (τοῦ καλὸς λαμβάνεται ὡς α' συνθετικὸν καὶ τὸ καλλι -), μεγαλόψυχος, παντοπώλης, πανάγαθος, πάνσοφος, ἐνοποιῶ (α' συνθετικὸν τοῦ εἰς τὸ ἐν -), μονοπώλιον, μονόφθαλμος, τρίωρον, τετράπλευρον.

Σημείωσις. Εἰς τὰς συνθέτους λέξεις Νεάπολις, Ἑλλάσποντος, Πελοπόννησος, εἰς τὰς ὁποίας τὸ α' συνθετικὸν εἶναι ἐπίθετον ἢ οὐσιαστικόν, κατὰ τὴν σύνθεσιν δὲν λαμβάνεται τὸ θέμα αὐτῶν, ἀλλὰ μία πτώσις αὐτῶν. Τὸ εἶδος τῆς συνθέσεως ταύτης καλεῖται νόθος σύνθεσις.

§ 343. γ') Ρῆμα. Εἰς τὰς κατωτέρω συνθέτους λέξεις τὸ α' συνθετικὸν εἶναι ρῆμα, τὸ ὅποῖον νὰ εὑρεθῇ: πειθαρχῶ, φθινόπωρον, ἀρχιτέκτων, φυγόδικος, φιλόμηνος, φιλότιμος, στρεφόμενος (στρεφ -).

2. Ἀκλιτον

§ 344. Ὄταν τὸ *α'* συνθετικὸν εἶναι ἄκλιτον, δύναται νὰ εἶναι :

α) Ἐπίρρημα : ἀνωφερής, ἐσώκλειστος, ἀείμνηστος, παλαίμαχος, εὐκόλος, εὐλόγος, δισέγγονος, πεντακισχίλιοι.

Εἰς τὰς συνθέτους αὐτὰς λέξεις τὸ *α'* συνθετικὸν εἶναι ἐπιρρήματα, τὰ ὅποια φανερῶνουν **τόπον**, **χρόνον**, **τρόπον** καὶ ἐπιρρήματα ἀριθμητικὰ εἰς - *ις*, - *κις*, - *ακίς*, τὰ ὅποια μένουσι κατὰ τὴν σύνθεσιν ἀμετάβλητα.

β) Αἱ κύριαι προθέσεις : ἀναβαίνω, κατέρχομαι, ἀντιστρέφω, ἐπίθεσις, ἀνθελληνικός, κ.ἄ.

γ) Ἀχώριστα μόρια : 1) τὸ στερητικὸν *α* : ἄκαρπος (χωρὶς καρπὸν), ἀτυχής, ἀκίνδυνος καὶ *αν* πρὸ φωνήεντος : ἀνωφελής, ἀνίκανος· 2) τὸ στερητικὸν *νη* : νηγεμία· 3) τὸ *δυσ*- : δυστυχής, δύστροπος, δύσπιστος.

δ) Τὰ ἐπιτακτικὰ *ερί*-, *ζα*- μὲ τὴν σημασίαν **πάρα πολὺ** : ἐρίτιμος (πολύτιμος), ζάπλουτος (πάρα πολὺ πλούσιος).

Νὰ εὐρεθῇ τὸ *α'* συνθετικὸν τῶν κατωτέρω συνθέτων λέξεων : κατωφερής, παλινροστῶ, εὐστροφος, εὐμέθοδος, εὐγενής, τρισάθλιος, παλίρροια, ἐνδοχώρα (ἐνδον μὲ ἀποβολὴν τοῦ *ν*), ὀπισθοφύλαξ, ἀποκομίζω, σύγχρονος, σύνοικος, συρρέω, συσσωρεύω, ἄγραφος, ἀσκεπής, δυσβάστακτος, δυσάρεστος, δυσαναπλήρωτος.

β') Δεύτερον συνθετικὸν

§ 345. Τὸ β' συνθετικὸν εἰς συνθέτους λέξεις δύναται νὰ εἶναι :

1. Ὄνομα οὐσιαστικὸν, ὅποτε ἡ σύνθετος λέξις δύναται νὰ εἶναι καὶ αὐτὴ οὐσιαστικὸν ἢ ἐπίθετον : ἀνθοδέσμη (ἄνθος - δέσμη), παραθαλάσσιος (παρὰ - θάλασσα). Ὄταν ἡ σύνθετος λέξις εἶναι ἐπίθετον, τὸ οὐσιαστικὸν ὑφίσταται τὴν ἀναγκαίαν μεταβολὴν πρὸς ἔκφρασιν τοῦ γένους.

Νὰ εὐρεθῇ τὸ β' συνθετικὸν τῶν κατωτέρω λέξεων : ἐξώθηρα, λιμνοθάλασσα, ἀτμόσφαιρα, ἀτμόπλοιο, δημοψήφισμα, σκηνοθεσία, ὄδραντλία, σιτοκαλλιέργεια, ἵππόδρομος, ἡμίονος, κτηνίατρος, σπορέλαιον, ἱεροκέρυξ, ἀστυφύλαξ, λουτρόπολις, χιλιόμετρον, ἔθνομάρτυς, ἀπόστασις, μονόδραχμον, βούτυρον, πανεπιστήμιον, βιομήχανος, ἀγοραπωλησία, παράνομος, ἰσόβιος, ἀπύρετος, ἄφωνος, ἀκέφαλος, πρό-

χειρος, έπουράνιος, άβαθής, διεθνής, πολυειδής, έπικερδής, άκτήμων, γαιοκτήμων, ισχυρογνώμων.

§ 346. 2. "Όνομα **έπίθετον** πρόδηλος (πρό - δήςλος), άνισος (α στερ. - ίσος), άγνωστος, κατάλευκος, φιλαλήθης, άσθενής, κ. ά. Είς αυτά τó επίθετον μένει άμετάβλητον.

§ 347. 3. **Ρήμα**. α) άντι - γράφω, παρ - ακούω, ύπ - ακούω, είς - έρχομαι, δια - τρέχω. Είς τά παραδείγματα αυτά, είς τά όποία τó β' συνθετικόν είναι ρήμα, ή σύνθετος λέξις μένει páλιν ρήμα, έφ' όσον τó α' συνθετικόν είναι πρόθεσις.

β) ίχνο - γραφῶ, καλλι - γραφῶ, δημοσιο - γραφῶ, κληρο - δοτῶ, πλειοδοτῶ, κ. ά.

Αί σύνθετοι αύται λέξεις, πού είναι ρήματα και τῶν όποίων τó α' συνθετικόν δέν είναι πρόθεσις άλλα άλλη λέξις, έσχηματίστησαν από άλλο συγγενές σύνθετον όνομα, πού φανερώνει τó ενεργοῦν πρόσ- ωπον, π. χ. τó ίχνογραφῶ από τó ίχνογράφος, τó όποϊον είναι σύνθετον από τó ίχνος - γράφω, τó καλλιγραφῶ από τó καλλιγράφος, δημοσιο- γραφῶ από τó δημοσιογράφος, κληροδοτῶ από τó κληροδότης, πλειοδοτῶ από τó πλειοδότης· αί τοιαῦται λέξεις λέγονται **παρα- σύνθετα**.

γ) προικοθήρας (με β' συνθ. θηράω), γεωμέτρης (β' συνθ. μετρῶ), ίχνογράφος (β' συνθ. γράφω), ψηφοφόρος, πολυμαθής, επιφανής, δημοφιλής, καταδότης, σεισμόπληκτος, άπόφοιτος, νομο- ταγής.

Αί σύνθετοι αύται λέξεις, πού είναι ουσιαστικά ή έπίθετα με β' συνθετικόν ρήμα, έχουν καταλήξεις - **ας** ή - **ης**, - **ος**, - **ής** ή - **τος**, αί όποϊαι προστίθενται είς τó ρηματικόν θέμα.

§ 348. 4. "Ακλιτον. "Όταν τó β' συνθετικόν είναι άκλιτος λέξις, μένει άμετάβλητος και είς τήν σύνθετον : συν - άμα, έκ - τοτε, ύπερ - άνω.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

§ 1. Τὸ **Συντακτικόν** εἶναι μέρος τῆς Γραμματικῆς καὶ διδάσκει τοὺς κανόνας, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους τίθενται αἱ λέξεις, ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης (συντάσσονται), διὰ νὰ σχηματισθῇ ὁ λόγος.

α') Πρότασις

α') Ἀπλῆ πρότασις. Συστατικά μέρη αὐτῆς

§ 2. α) Ὁ ἥλιος λάμπει. Οἱ καρποὶ ὠρίμασαν. Πρόσεχε. Ὁ Πέτρος ξύπνησε.

β) Ὁ Παῦλος εἶναι μαθητής. Ἡ Πελοπόννησος εἶναι χερσόνησος. Ἡ Κύπρος εἶναι Ἑλληνική. Νὰ εἴσθε ἐπιμελεῖς.

§ 3. Ἐκάστη φράσις εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἐκφράζει ἓν διανόημα μὲ ἀπλοῦν περιεχόμενον καὶ λέγεται **πρότασις**.

Πρότασις δηλ. εἶναι λόγος συντομώτατος, πού ἐκφράζει ἓν διανόημα μὲ ἀπλοῦν περιεχόμενον.

§ 4. Εἰς τὴν πρότασιν ὁ ἥλιος λάμπει, γίνεται λόγος περὶ τοῦ ἡλίου καὶ ἀποδίδεται εἰς αὐτὸν ἐκεῖνο, πού φανερώνει ἡ λέξις λάμπει. Ἡ λέξις ἥλιος, διὰ τὸν ὁποῖον γίνεται λόγος εἰς τὴν πρότασιν, λέγεται **ὑποκείμενον** τοῦ ρήματος· μὲ τὸ ὑποκείμενον δίδεται ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν « ποῖος ; », ἢ ὁποία γεννᾶται, εὐθὺς ὡς λεχθῆ τὸ ρῆμα. Ἡ λέξις λάμπει, ἢ ὁποία ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον, λέγεται **κατηγόρημα** (κατηγορεῖται κατὰ τοῦ ὑποκειμένου). Ἡ πρότασις, ἢ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγόρημα, λέγεται **ἀπλῆ πρότασις**.

§ 5. Αἱ προτάσεις τῆς α' περιπτώσεως δύνανται νὰ λεχθῶν καὶ ὡς ἐξῆς : Ὁ ἥλιος εἶναι λαμπερός. Οἱ καρποὶ εἶναι ὠριμοί. Νὰ εἶσαι

προσεκτικός. Ὁ Πέτρος εἶναι ξυπνητός. Εἰς αὐτάς δηλ. ἀντὶ νὰ ὑπάρχη μονολεκτικὸν κατηγορήμα, αὐτὸ ἐκφέρεται περιφραστικῶς μὲ ἓνα τύπον τοῦ ρήματος εἶμαι καὶ οὐσιαστικὸν ἢ ἐπίθετον, τὸ ὅποιον ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰς προτάσεις τῆς β' περιπτώσεως, ὁ Παῦλος εἶναι μαθητής, ἢ Κύπρος εἶναι Ἑλληνική, εἰς τὰς ὁποίας ἡ λέξις μαθητής ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον Παῦλος, ἡ δὲ λέξις Ἑλληνική εἰς τὸ ὑποκείμενον Κύπρος μὲ τὸ ρῆμα εἶναι.

Ἐκεῖνο, ποῦ ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον διὰ μέσου ἑνὸς τύπου τοῦ ρήματος εἶμαι, λέγεται κατηγορούμενον καὶ δίδεται μὲ αὐτὸ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν « τί ; », ἡ ὁποία γεννᾶται, εὐθύς ὡς λεχθῆ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ρῆμα. Ὁ τύπος τοῦ ρήματος εἶμαι λέγεται **συνδεδεικτόν**, διότι συνδέει τὸ κατηγορούμενον μὲ τὸ ὑποκείμενον.

β') Ὑποκείμενον. Κατηγορούμενον

§ 6. Ὁ Γεώργιος εἶναι μαθητής. Ὁ ἀγρὸς εἶναι εὐφορός. Νὰ εἴσθε εὐσεβεῖς. Προκόπτει, ὅποιος ἐργάζεται. Τὸ Ὁ εἶναι ἄρθρον. Ὁ φθονερός εἶναι μισητός.

Εἰς τὰς δύο πρώτας προτάσεις τὰ ὑποκείμενα ὁ Γεώργιος καὶ ὁ ἀγρὸς εἶναι ὀνόματα οὐσιαστικά, εἰς δὲ τὰς ἄλλας τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἀντωνυμία, ἐπίθετον καὶ τὸ ἄρθρον ὁ μὲ τὸ τὸ πρὸ αὐτοῦ. Τὸ **ὑποκείμενον** δηλ. εἶναι κανονικῶς **ὄνομα οὐσιαστικόν**. Δύναται ὅμως νὰ εἶναι καὶ ἐπίθετον καὶ ἀντωνυμία καὶ πᾶν μέρος τοῦ λόγου καὶ οἰαδήποτε λέξις ἢ φράσις μὲ τὸ ἄρθρον τὸ πρὸ αὐτοῦ.

§ 7. Εἰς τὰς προτάσεις ὁ ἀγρὸς εἶναι εὐφορός, ὁ φθονερός εἶναι μισητός παρατηροῦμεν, ὅτι κατηγορούμενον εἶναι τὰ ἐπίθετα εὐφορός, μισητός. Εἰς τὴν πρότασιν ὁ Γεώργιος εἶναι μαθητής, τὸ κατηγορούμενον εἶναι ὄνομα οὐσιαστικόν. Εἰς τὰς προτάσεις ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ζῶα, αὐτὰ τί εἶναι; ὁ Πέτρος εἶναι, ὅτι φαντασθῆς, ἢ ἐργασία εἶναι τὸ πᾶν, κατηγορούμενον εἶναι ἀντωνυμία καὶ ὀλόκληρος πρότασις. **Κατηγορούμενον** δηλ. κανονικῶς εἶναι **ὄνομα ἐπίθετον ἢ οὐσιαστικόν**. Δύναται ὅμως νὰ εἶναι καὶ πᾶν μέρος τοῦ λόγου καὶ ὀλόκληρος πρότασις, ὅταν λαμβάνεται ὡς ἐπίθετον ἢ οὐσιαστικόν.

γ') Συνδεδεικμένα ρήματα

§ 8. Ὁ Ὑμηττός εἶναι ὄρος. Ἡ ὄργη εἶναι τυφλή. Ὁ Δημήτριος ἔγινε ἰατρός. Ὁ θεῖος ἀνομάσθη πρόεδρος. Ὁ Ξενοφῶν ἐξελέγη στρατηγός. Ὁ Στέφανος διωρίσθη δικαστής. Ὁ Παῦλος ἀνεδείχθη νικητής. Ὁ Γεώργιος ἀνεκηρύχθη εὐεργέτης. Ὁ Σταῦρος ἐχειροτονήθη Ἐπίσκοπος. Ὁ καιρὸς φαίνεται καλός.

Εἰς τὰς προτάσεις αὐτάς, τῶν ὁποίων συστατικά εἶναι τὸ ὑποκείμενον, τὸ κατηγορούμενον καὶ τὸ συνδεδεικνόν ρῆμα, παρατηροῦμεν, ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τοῦ τύπου τοῦ εἶμαι καὶ ἄλλα ρήματα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸν λόγον ὡς συνδεδεικμένα ρήματα. Εἶναι δὲ αὐτὰ τὸ γίνομαι, φαίνομαι, ὀνομάζομαι, καλοῦμαι, ἐκλέγομαι, διορίζομαι, ἀποδεικνύομαι, ἀνακηρύσσομαι, χειροτονοῦμαι καὶ ὅσα ἄλλα ἔχουν ὁμοίαν μὲ αὐτὰ σημασίαν.

Σημείωσις. Ὡς συνδεδεικμένα λαμβάνονται καὶ ἄλλα ρήματα, ἰδίως ὅσα εἶναι κινήσεως σημαντικά, π.χ. ἔρχομαι, πάω, περπατῶ, διαβαίνω, φτάνω, ἀνεβαίνω, γυρίζω, κ. ἄ. Ὁ Παῦλος ἔφθασε πρῶτος. Περπατῶ καμαρωτός. Τὸ αἶμα ἔτρεχε ποτάμι.

δ') Ἐλλιπῆς πρότασις

§ 9. Πολλάκις παραλείπονται ἕνας ἢ περισσότεροι ὅροι τῆς προτάσεως καὶ τότε ἡ πρότασις λέγεται ἔλλιπής.

Αὐτὸ συμβαίνει, 1) ὅταν ὑποκείμενον εἶναι ἀντωνυμία α' ἢ β' προσώπου, π.χ. σήμερον ἡμῶν (ἐνν. ἐγὼ) ἀδιάθετος. Εὐχαριστοῦμεν (ἐνν. ἡμεῖς), πού μᾶς καλέσατε (σεῖς) στὸν γάμον· 2) ὅταν ὁ παραλείπόμενος ὄρος εὐκόλως ἐννοεῖται ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα, π.χ. ἦλθεν ὁ θεῖος. Πότε; (ἐνν. ἦλθεν). Ἐδῶ Κώστα (ἐνν. εἴμεθα ἢ ἔλα)· 3) ἐπὶ γ' προσώπου α) τὸ ρῆμα παραλείπεται, ὅταν ἐννοεῖται ἀπὸ τὴν σειρὰν τοῦ λόγου, π.χ. τὸ ποτάμι ἐπλημμύρισε, κατέκλυσε (ἐνν. τὸ ποτάμι) τὰ χωράφια, ἐπέφερε καταστροφάς· β) τὸ ὑποκείμενον παραλείπεται, ὅταν ἐννοεῖται ἀπὸ τὴν κοινὴν χρῆσιν, π.χ. σαλπίζει (ἐνν. ὁ σαλπικτής), ἢ ὅταν τὰ ρήματα φανερώουν φυσικὸν φαινόμενον, π.χ. βρέχει, χιονίζει, φυσᾷ, ἀστράπτει, κλπ.

ε') Ἀντικείμενον

§ 10. α) Οἱ γεωργοὶ καλλιεργοῦν τοὺς ἀγρούς. Ὁ κηπουρὸς φυτεύει δένδρα. Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητάς. Τὰ ἀμπέλια παράγουν σταφύλια.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ τὰ ῥήματα καλλιεργοῦν, φυτεύει, διδάσκει, παράγουν φανερόνουν κάποια ἐνέργεια, τὴν ὁποῖαν κάμνει τὸ ὑποκειμένον καὶ ἢ ὁποῖα μεταβαίνει εἰς κάποιο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα. Διὰ τοῦτο λέγονται **ἐνεργητικὰ μεταβατικὰ ῥήματα**. Εἰς τὴν πρότασιν π. χ. οἱ γεωργοὶ καλλιεργοῦν τοὺς ἀγρούς, τὸ ῥήμα καλλιεργοῦν φανερόνουν κάποια ἐνέργεια τῶν γεωργῶν, ἢ ὁποῖα μεταβαίνει εἰς τοὺς ἀγρούς. Ὅμοίως εἰς τὰς ἄλλας προτάσεις ἢ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου, ποὺ δηλώνει ἕκαστον ῥήμα, μεταβαίνει εἰς τὰ δένδρα, τοὺς μαθητὰς, τὰ σταφύλια. Ἡ λέξις, ποὺ φανερόνουν τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἢ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου, λέγεται **ἀντικείμενον** (ἀντίκειται)· μετ' αὐτὸ ἀντικείμενον δίδεται ἢ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν « ποῖον ; », ποὺ γεννᾶται, εὐθύς ὡς λεχθῆ τὸ ῥήμα.

β) Ἐγὼ δὲν σὲ γνωρίζω. *Νὰ ἀποφεύγετε τὴν ἀσέβειαν. Νὰ ἀγαπᾶς τὸν πλησίον σου. Νὰ μὴ συναναστρέφῃς, ὅσους εἶναι κόλακες.* Εἰς τὰς προτάσεις αὐτάς, αἱ λέξεις σὲ, τὴν ἀσέβειαν, τὸν πλησίον σου, ὅσους εἶναι κόλακες συμπληρώνουν τὴν ἔνοιαν τοῦ ῥήματος· λέγονται δὲ αὐταὶ **ἀντικείμενον**.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ ἀντικείμενον κανονικῶς εἶναι οὐσιαστικόν. Δύναται ὅμως καὶ πᾶν μέρος τοῦ λόγου καὶ πᾶσα λέξις καὶ ὀλόκληρος πρότασις νὰ τεθῆ ὡς ἀντικείμενον.

ζ') Σύνθετος πρότασις

§ 11. Μία πρότασις δύναται νὰ ἔχη περισσότερα τοῦ ἐνὸς ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα, ὅποτε λέγεται **σύνθετος πρότασις**. Ἐγὼ καὶ ὁ Δημήτριος εἴμεθα συγγενεῖς. Ὁ Πέτρος εἶναι ἐπιστήμων καὶ ἔμπορος. Ὁ Γεώργιος ἔχει ἀμπέλια καὶ χωράφια.

ζ') Κύριαι καὶ δευτερεύουσαι προτάσεις

§ 12. Ὁ Γεώργιος εἶναι ἀσθενής καὶ θὰ ἀπουσιάσῃ, θὰ ἔλθῃ δὲ εἰς τὸ σχολεῖον, ὅταν ἀναρρώσῃ. Ἦλθε κανεῖς; Νὰ μείνω ἢ νὰ φύγω; Ὁ Παῦλος ὑπαγορεύει εἰς τὸν Πέτρον, διὰ νὰ γράψῃ τὸ μάθημα. Δὲν μπορῶ νὰ δεχθῶ σήμερον κανέναν, διότι ἔχω ἐργασίαν.

Αἱ προτάσεις ὁ Γεώργιος εἶναι ἀσθενής καὶ θὰ ἀπουσιάσῃ, ἦλθε κανεῖς; ὁ Παῦλος ὑπαγορεύει, νὰ μείνω ἢ νὰ φύγω; δὲν μπορῶ νὰ δεχθῶ σήμερον κανέναν, ἐκφράζουν ἐν τέλει ὁ δια-

νόημα ἐκάστη, χωρὶς νὰ ἔχη ἀνάγκη συμπληρώσεως. Αἱ προτάσεις αἱ ὁποῖαι ἐκφράζουν μόναι ἐν τέλειον καὶ ἀνεξάρτητον διανόημα, λέγονται **κύριαι προτάσεις ἢ ἀνεξάρτητοι**, ἐκφέρονται δὲ αὐταὶ ἢ μόναι τῶν ἢ συνδέονται μεταξύ τῶν μὲ σύνδεσμον συμπλεκτικὸν ἢ διαζευκτικὸν ἢ ἀντιθετικὸν (παρατάσσονται δηλαδὴ ἢ μία πλησίον τῆς ἄλλης ἰσάζια, χωρὶς νὰ ἐξαρτᾶται ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην).

§ 13. Αἱ προτάσεις ὅταν ἀναρρώση, διὰ νὰ γράψῃ τὸ μάθημα, ἂν ἔλθῃ κανεὶς, διότι ἔχω ἐργασίαν, ἐκφράζουν καὶ αὐταὶ ἐν διανόημα ἐκάστη, ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ σταθοῦν μόναι τῶν εἰς τὸν λόγον, καὶ προσδιορίζουν ἄλλην πρότασιν, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἐξαρτῶνται. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **δευτερεύουσαι ἢ ἐξηρητημέναι προτάσεις**.

α') Συμφωνία τῶν ὄρων τῆς προτάσεως

α') Συμφωνία τοῦ ῥήματος πρὸς τὸ ὑποκείμενον

§ 14. α) Ἐγὼ ἐργάζομαι, σὺ παίζεις, ὁ Πέτρος κοιμᾶται. Ἡμεῖς σκάπομεν τὸν κῆπον, σεῖς κλαδεύετε τὰ δένδρα, ἐνῶ οἱ φίλοι σου ἀπουσιάζουν.

β) Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος εἶναι φίλοι. Ἐγὼ καὶ σὺ εἴμεθα ἐξάδελφοι. Ἡμεῖς καὶ οἱ γονεῖς σου συναρτώμεθα τακτικά, ἐνῶ σὺ καὶ οἱ φίλοι σου βλέπεσθε σπανίως. Ἐγὼ καὶ τὸ παιδί μου εἴμεθα ὕμεις.

Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς α' περιπτώσεως, τὰ ὅποια εἶναι ἀπλᾶ προτάσεις, τὸ ῥῆμα συμφωνεῖ μὲ τὸ ὑποκείμενον κατὰ πρόσωπον καὶ ἀριθμὸν.

Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς β' περιπτώσεως, τὰ ὅποια εἶναι σύνθετοι προτάσεις μὲ περισσώτερα τοῦ ἑνὸς ὑποκείμενα, τὸ ῥῆμα τίθεται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ εἰς τὸ ἐπικρατέστερον πρόσωπον. Εἶναι δὲ ἐπικρατέστερον τὸ α' πρόσωπον τοῦ β' καὶ τοῦ γ' καὶ τὸ β' τοῦ γ'.

β') Συμφωνία τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον

§ 15. α) Οἱ Πέρσαι ἦσαν ἐχθροὶ μὲ τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Ὀλυμπος εἶναι ὄρος. Αἱ Ἀθῆναι εἶναι πρωτεύουσα. Τὰ Παναθήναια ἦσαν ἑορτὴ τῶν Ἀθηναίων.

β) Ἡ μητέρα καὶ ἡ κόρη εἶναι ἀγαπημένα. Ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα εἶναι θλιμμένοι. Εἰς τὰς γυμναστικὰς ἐπιδείξεις ἦσαν συγκεντρωμένοι οἱ ἄνδρες, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ. Τὸ σχολεῖον καὶ ὁ περιβόλος εἶναι πέτρινα.

γ) Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι τοῦ Πέτρου. Τὸ ποίημα αὐτὸ εἶναι τοῦ Σολωμοῦ. Τὸ οἰκόπεδον εἶναι τῆς μητέρας. Ὁ Παῦλος εἶναι δέκα ἐτῶν. Τὸ ἐπιπλον εἶναι ἀξίας.

1. Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς α' περιπτώσεως, τὰ ὅποια εἶναι ἀπλαῖ προτάσεις, τὸ κατηγορούμενον, ἂν εἶναι ἐπίθετον, συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὑποκείμενον κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν, ἂν δὲ εἶναι οὐσιαστικόν, συμφωνεῖ κατ' ἀνάγκην μὲν κατὰ πτώσιν, τυχαίως δὲ κατὰ γένος καὶ ἀριθμὸν.

2. Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς β' περιπτώσεως, τὰ ὅποια εἶναι σύνθετοι προτάσεις μὲ περισσότερα τοῦ ἑνὸς ὑποκείμενα, τὸ κατηγορούμενον, ἂν εἶναι ἐπίθετον, τίθεται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ εἰς τὴν πτῶσιν τῶν ὑποκειμένων καὶ συνήθως κατὰ τὸ ἐπικρατέστερον γένος.

3. Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς γ' περιπτώσεως τὸ κατηγορούμενον ἐκφέρεται κατὰ γενικὴν πτῶσιν, ἢ ὅποια φανερώνει :

α) **κτῆσιν**· τὸ βιβλίον εἶναι τοῦ Πέτρου.

β) **ἰδιότητα**· ὁ Πέτρος εἶναι δέκα ἐτῶν.

γ) **ἀξίαν**· ἡ βιβλιοθήκη εἶναι μεγάλης ἀξίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Πρότασις μὲ προσδιορισμούς

§ 16. **Σόλων ὁ νομοθέτης** ἐξελέγη ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν. **Ἀριστείδης ὁ δίκαιος** ἐξωρίσθη. Τὸ κωδωνοστάσιον τῆς **ἐκκλησίας** εἶναι ὑψηλόν. Ἡ ἀπόστασις εἶναι δρόμος **τριῶν ἡμερῶν**. Τὸ ὄρος **Πήλιον** εἶναι κατάφυτον.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ λέξις ὁ νομοθέτης προσδιορίζει τὸ ὑποκείμενον Σόλων, ὁμοίως αἱ λέξεις ὁ δίκαιος, τῆς ἐκκλησίας, τὸ Πήλιον προσδιορίζουν τὰ ὑποκείμενα τῶν προτάσεων Ἀριστείδης, τὸ κωδωνοστάσιον, τὸ ὄρος, ἢ δὲ γενικὴ τριῶν ἡμερῶν προσδιορίζει τὸ κατηγορούμενον δρόμος. Οἱ κύριοι δηλ. ὄροι τῆς προτάσεως εἶναι δυνατόν νὰ προσδιορίζωνται ἀπὸ λέξεις, αἱ ὅποια λέγονται **προσδιορισμοὶ** καὶ αἱ ὅποια εἶναι :

1. Ὀνόματα οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα καὶ λέγονται **ὀνοματικοὶ** προσδιορισμοί. Αὐτοί, ἔταν ἔχουν τὴν ἰδίαν πτώσιν μὲ τὴν λέξιν, τὴν ὁποίαν προσδιορίζουν, λέγονται **ὀμοιόπτωτοι**, π. χ. ὁ νομοθέτης μὲ τὸ Σόλων, ὁ δίκαιος μὲ τὸ Ἀριστείδης, τὸ Πήλιον μὲ τὸ ὄρος. Ὅταν δὲ οἱ προσδιορισμοὶ δὲν συμφωνοῦν πρὸς τὸ προσδιοριζόμενον κατὰ πτώσιν, λέγονται **ἐτερόπτητοι** ἢ οἰκία τοῦ Πέτρου εἶναι ὠραία.

2. Τὰ ἐπιρρήματα λέγονται **ἐπιρρηματικοὶ** προσδιορισμοί. Χθὲς κατέβηκα εἰς τὸν Πειραιᾶ. Οἱ λαοὶ βόσκουν τὴν νύκτα (ἔχει ἐπιρρημ. σημασίαν ἢ λέξις νύκτα).

Αἱ ἀνωτέρω προτάσεις, αἱ ὅποια ἐκτὸς τῶν κυρίων ὅρων ἔχουν καὶ προσδιορισμοὺς αὐτῶν, καλοῦνται **ἐπηξημέναι** ἢ **πεπλατυσμένοι**.

α') Ὀνοματικοὶ προσδιορισμοὶ ὀμοιόπτωτοι

1. Παράθεσις καὶ ἐπεξήγησις

§ 17. α') **Παράθεσις.** Ἡ *Ἀἴγινα*, τὸ νησί, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν εἶχε ναυτικὸν ἰσχυρόν. Αἱ Ἀθῆναι, ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Παλαμᾶς, ὁ ποιητής. Ὁ Ὀλυμπος καὶ ὁ Κίσαβος, τὰ δύο βουνά, μαλώνουν. Ἡ Ἀγία Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι. Σεῖς, οἱ γιατροί, εἰσθε λεπτολόγοι σ' ὅλα.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτά, τὸ οὐσιαστικὸν τὸ νησί προσδιορίζει τὴν λέξιν ἢ *Ἀἴγινα*, εἰς τὴν ὁποίαν προσθέτει τὸ γνωστὸν γνώρισμα, ὅτι εἶναι νησί· εἰς τὸ παράδειγμα ὁ Παλαμᾶς, ὁ ποιητής, ἢ λέξις ὁ ποιητής προσδιορίζει τὴν λέξιν Παλαμᾶς καὶ προσθέτει ἕνα ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν αὐτῆς, δηλ. τὴν ιδιότητα τοῦ ποιητοῦ. Ὅμοίως αἱ λέξεις τὰ δύο βουνά προσδιορίζουν τὰς λέξεις ὁ Ὀλυμπος καὶ Κίσαβος, ἡ πρωτεύουσα τὴν λέξιν αἱ Ἀθῆναι, τὸ μέγα μοναστήρι τὴν λέξιν ἢ Ἀγία Σοφία. Ἀπ' αὐτὰς τὰς λέξεις ἢ καθε μίᾳ λέγεται προσδιορισμὸς **παραθετικὸς** ἢ **παράθεσις**.

Παράθεσις δηλ. εἶναι τὸ οὐσιαστικόν, ποῦ τίθεται πλησίον ἄλλου οὐσιαστικοῦ ὡς προσδιορισμὸς καὶ προσθέτει εἰς αὐτὸ ἕν γνωστὸν γνώρισμα ἢ ἀπλῶς μίαν ιδιότητα, ποῦ τὸ χαρακτηρίζει. Δύναται δὲ νὰ ἀναλύεται ἢ παράθεσις εἰς πρότασιν, ἢ ὁποία εἰσάγεται μὲ ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν, π. χ. *Καποδίστριας*, ὁ Κυβερνήτης (= ὁ ὁποῖος ἦτο Κυβερνήτης). Ὁ Ὀλυμπος, τὸ ψηλὸ βουνὸ (= ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ ψηλὸ βουνό).

2. β') 'Επεξήγησις. Οἱ κλέφτες τοὺς ἀπάντησαν, οἱ Κολοκοτρωναῖοι. Θὰ σὲ θεραπεύσῃ ὁ κοινὸς ἰατρός, ὁ χρόνος. Κι ἂν δῆς χιλιάδες τὸν ἐχθρόν, ἄλογα καὶ πεζούρα . . .

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ ἡ λέξις οἱ Κολοκοτρωναῖοι προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικόν οἱ κλέφτες καὶ ἐπεξηγεῖ, δηλ. κάμνει φανεράν τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, ἡ ὁποία εἶναι γενικὴ καὶ κάπως ἀόριστος. Ὅμοιος ἡ λέξις ὁ χρόνος ἐπεξηγεῖ τὴν ἔννοιαν τοῦ οὐσιαστικοῦ ἰατρός, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔννοια γενικὴ καὶ ἀόριστος.

'Επεξήγησις δηλ. λέγεται ὁ προσδιορισμὸς ἑνὸς οὐσιαστικοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπεξηγεῖ τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, πού εἶναι γενικὴ καὶ κάπως ἀόριστος. Ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν ἐπεξήγησιν δύναται νὰ τίθεται ἡ λέξις δηλαδή : Οἱ κλέφτες τοὺς ἀπάντησαν, δηλ. οἱ Κολοκοτρωναῖοι.

Εἰς τὸ παράδειγμα αὐτὸ εἶναι ἀρετὴ, νὰ λέγῃς πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἐπεξήγησις τοῦ οὐδετέρου τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας ἐτέθη ὀλόκληρος πρότασις.

2. Ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ

§ 18. Οἱ Σπαρτιᾶται ἐμάνθανον ὀλίγα γράμματα. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον πολλὰ πλοῖα. Ὁ ἐπιμελὴς μαθητὴς προάγεται. Τὸ πυκνὸν δάσος εἶναι ἀδιάβατον. Οἱ βαθεῖς ποταμοί.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ τὰ ἐπίθετα ἐπιμελὴς, πυκνόν, βαθεῖς, προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικά μαθητὴς, δάσος, ποταμοί καὶ ἀποδίδουν εἰς αὐτὰ κάποιαν ἰδιότητα, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν μίαν ἔννοιαν μὲ αὐτά. Ὅμοιος τὰ ἐπίθετα ὀλίγα καὶ πολλὰ προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικά γράμματα καὶ πλοῖα καὶ φανερώνουν ποσότητα. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ λέγονται ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοί.

'Επιθετικὸς προσδιορισμὸς δηλ. λέγεται τὸ ἐπίθετον (ἢ ἐπιθετικὴ μετοχὴ κλπ.), τὸ ὁποῖον προσδιορίζει εἰς τὴν ἰδίαν πτῶσιν ἕν οὐσιαστικόν καὶ ἀποδίδει εἰς αὐτὸ γνωστὴν ἰδιότητα κατὰ τρόπον, πού νὰ ἀποτελῇ μίαν ἔννοιαν μὲ αὐτό.

§ 19. Πολλάκις ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς μὲ τὸ ἄρθρον ἐκφέρεται χωρὶς τὸ οὐσιαστικόν, πού προσδιορίζει. Π.χ. ὁ γνωστικὸς εἶδε τὸν τρελλὸν καὶ φοβήθηκε. Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ μὲ τὸ ἄρθρον λαμβάνονται ὡς οὐσιαστικά : οἱ θνητοί (ἄνθρωποι), οἱ πλούσιοι, οἱ πτωχοί, ἡ οἰκουμένη (γῆ), ἡ δεξιὰ, ἡ ἀριστερὰ (χεῖρ),

οἱ παρόντες, οἱ ἀπόντες, ὁ τυχών, ὁ ἐνεστώς, ὁ παρακαθήμενος, ἡ μουσική, ἡ γλυπτική, ἡ ζωγραφική (ἔνν. τέχνη), τὰ ξένα, τὸ ἱππικόν, τὸ ναυτικόν, τὸ πεζικόν (ἔνν. στράτευμα), τὸ παρόν, τὸ παρελθόν, τὸ μέλλον (ὁ παρών, παρελθών, μέλλον χρόνος), κλπ.

§ 20. Πολλῶν ἐπιθέτων τὸ οὐδέτερον μὲ τὸ ἄρθρον λαμβάνεται ὡς οὐσιαστικόν : τὸ κακόν (= ἡ κακία), τὸ δίκαιον (= ἡ δικαιοσύνη), τὸ καλόν, τὸ συμβάν, τὸ καθήκον, τὸ συμφέρον, τὸ γεγονός, τὸ περιεχόμενον.

3. Κατηγορηματικοὶ προσδιορισμοὶ

§ 21. *Νὰ περιπατήτε μὲ τὸ κεφάλι ὄρθιον.* *Νὰ ἔχετε τὸ στήθος προτεταμένον.* *Κάθεται μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο καὶ τὰ χέρια σταυρωμένα.*

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ τὸ ἐπίθετον ὄρθιον ἀποδίδεται εἰς τὸ οὐσιαστικὸν κεφάλι. Εἶναι δηλ. κατηγορούμενον εἰς τὸ κεφάλι, χωρὶς νὰ ὑπάρχη τὸ συνδετικὸν ρῆμα. Ὅμοίως ἡ μετοχὴ προτεταμένον εἶναι κατηγορούμενον εἰς τὸ στήθος. Τὸ ἴδιον καὶ αἱ μετοχαὶ σκυμμένο καὶ σταυρωμένα, εἶναι κατηγορούμενα εἰς τὰ οὐσιαστικά, πού προσδιορίζουν, χωρὶς νὰ μεσολαβῇ συνδετικὸν ρῆμα. Οἱ προσδιορισμοὶ αὗτοι λέγονται **κατηγορηματικοὶ** προσδιορισμοὶ.

Κατηγορηματικὸς δηλ. προσδιορισμὸς λέγεται ὁ προσδιορισμὸς, πού ἐκφέρεται μὲ ἐπίθετον (ἢ μὲ μετοχὴν ἐπιθετικὴν) καὶ ἀποδίδει εἰς τὸ οὐσιαστικὸν διὰ πρώτην φοράν μίαν ιδιότητα, (ἐνῶ ὁ ἐπιθετικὸς ἀποδίδει μίαν ιδιότητα γνωστήν).

β') Ὀνοματικοὶ προσδιορισμοὶ ἑτερόπτωτοι

§ 22. 1. *Αἱ ἡμέραι τοῦ θέρους εἶναι θερμαί.* *Τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως κατεστράφη ἀπὸ τοὺς σεισμούς.*

2. *Τὸ βιβλίον τοῦ Πέτρου.* *Τὰ δένδρα τοῦ δάσους.*

3. *Ἀγέλη λύκων.* *Πληθος ἀνθρώπων.*

4. *Ταξίδιον τριῶν ἡμερῶν* ἔκαμε ὁ Πέτρος.

5. *Βιβλίον εἴκοσι δραχμῶν.* *Ὁ Γεώργιος εἶναι ἐπιστήμων περιωπῆς.*

6. *Ὁ στρατιώτης εἶναι ἔνοχος λιποταξίας.*

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ γενικαὶ εἶναι προσδιορισμοὶ ἑτερόπρωτοι εἰς τὰ οὐσιαστικά καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν σχέσιν, ποῦ ἔχει ἡ γενικὴ πρὸς τὰ οὐσιαστικά, λέγονται : 1) **διαιρητική**, 2) **κτητική**, 3) **ιδιότητος**, 4) **τοῦ περιεχομένου**, 5) **τῆς ἀξίας**, 6) **τῆς αἰτίας**.

Σημείωσις. Ὁ διδάσκων, ἂν κρίνῃ σκόπιμον, ἀναλύει τὴν σημασίαν ἐκάστης γενικῆς χρησιμοποιῶν καὶ ἄλλα παραδείγματα.

Σύνταξις τῶν παραθετικῶν τῶν ἐπιθέτων

§ 23. Ὁ Ὀλυμπος εἶναι ὑψηλότερος τῆς Ὅσσης (ἢ ἀπὸ τὴν Ὅσσαν). Ὁ Δημήτριος εἶναι φρονιμότερος τοῦ Γεωργίου. Ἡ πατρίς εἶναι πολυτιμότερον τῶν γονέων (ἢ ἀπὸ τοὺς γονεῖς). Εἶναι εὐκολότερον νὰ συνάψωμεν μάχην σήμερον παρὰ (ἢ) αὔριον. Ὁ Σωκράτης ἦτο ὁ σοφώτατος καὶ δικαιοτάτος ὅλων τῶν Ἀθηναίων (ἢ : ἀπ' ὅλους τοὺς Ἀθηναίους). Εἶναι προτιμότερον νὰ συνάψωμεν ναυμαχίαν εἰς Σαλαμίνα παρὰ (ἢ) νὰ πλεύσωμεν εἰς τὸν Ἰσθμόν. Ὁ Πέτρος εἶναι ὁ ἐπιμελέστατος ὅλων τῶν μαθητῶν (ἢ : ἀπ' ὅλους τοὺς μαθητάς).

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ ὑπάρχουν ἐπίθετα συγκριτικοῦ καὶ ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ.

§ 24. α) Τὸ συγκριτικόν. Εἰς τὸ παράδειγμα ὁ Ὀλυμπος εἶναι ὑψηλότερος τῆς Ὅσσης γίνεται σύγκρισις τοῦ Ὀλύμπου πρὸς τὴν Ὅσσαν· ὁμοίως εἰς τὸ παράδειγμα ὁ Δημήτριος εἶναι φρονιμότερος τοῦ Γεωργίου γίνεται σύγκρισις τοῦ Δημητρίου μὲ τὸν Γεώργιον. Τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον συγκρίνεται πρὸς ἄλλο ὁμοειδές, λέγεται **πρῶτος ὅρος τῆς συγκρίσεως**· ἐκεῖνο δέ, πρὸς τὸ ὁποῖον γίνεται ἡ σύγκρισις, λέγεται **δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως**.

§ 25. Ὁ πρῶτος ὅρος τῆς συγκρίσεως ἐκφέρεται μὲ πολλοὺς τρόπους· μπορεῖ δηλ. νὰ εἶναι ὄχι μόνον τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως, ἀλλὰ καὶ οἷσδήποτε ἄλλος ὅρος κύριος ἢ δευτερεύων. Εἰς τὸ παράδειγμα εἶναι εὐκολότερον νὰ συνάψωμεν μάχην σήμερον παρὰ αὔριον, γίνεται σύγκρισις τοῦ σήμερον πρὸς τὸ αὔριον. Ὅμοίως εἰς τὸ παράδειγμα εἶναι προτιμότερον νὰ ναυμαχήσωμεν εἰς τὴν Σαλαμίνα παρὰ νὰ πλεύ-

σωμεν εἰς τὸν Ἴσθμόν, γίνεται σύγκρισις τῆς ναυμαχίας εἰς τὴν Σαλαμῖνα πρὸς τὸν ἀπόπλουν διὰ τὸν Ἴσθμόν.

§ 26. Ὁ β' ὄρος τῆς συγκρίσεως, ὅταν εἶναι οὐσιαστικόν, ἐκφέρεται μὲ γενικὴν πτώσιν ἢ μὲ τὴν πρόθεσιν ἀπὸ καὶ αἰτιατικὴν ἢ μὲ τὸ ἤ - παρὰ καὶ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον πρὸς τὸν α' ὄρον. Ὁ Ἀ-
 χελῶς ποταμὸς εἶναι ὀρμητικώτερος τοῦ Πηγειοῦ (= ἀπὸ τὸν Πη-
 γειδὸν - παρὰ ὁ Πηγεῖδς - ἢ ὁ Πηγεῖός).

§ 27. β) Τὸ ὑπερθετικόν. Εἰς τὸ παράδειγμα « ὁ Σωκράτης εἶναι ὁ σοφώτατος τῶν Ἀθηναίων » γίνεται σύγκρισις τοῦ Σωκράτους μὲ ὅλους τοὺς Ἀθηναίους, μὲ τὸν καθένα χωριστά. Ὁμοίως εἰς τὸ παράδειγμα « ὁ Πέτρος εἶναι ὁ ἐπιμελέστατος ὄλων τῶν μαθητῶν » γίνεται σύγκρισις τοῦ Πέτρου μὲ ὅλους τοὺς μαθητάς, μὲ τὸν καθένα χωριστά. Τὸ ἐπίθετον δηλ. τοῦ ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ τίθεται, ὅταν συγκρίνεται κάτι πρὸς ὅλα τὰ ὁμοειδῆ, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται χωριστὰ τὸ καθέν.

§ 28. Μετὰ τὸ ὑπερθετικὸν ἀκολουθεῖ γενικὴ πτώσις, ἢ ὁποῖα εἶναι κυρίως γενικὴ διαιρετικὴ· εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα ἡ γενικὴ τῶν Ἀθηναίων εἶναι διαιρετικὴ, διότι αὐτὴ φανερώνει τὸ σύνολον τῶν Ἀθηναίων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἕνας ἦτο ὁ Σωκράτης. Ἀντὶ δὲ τῆς γενικῆς μπορεῖ νὰ τεθῆ ἡ πρόθεσις ἀπὸ μὲ αἰτιατικῆν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Σύνταξις τῶν ρημάτων

α') Τὰ ἐνεργητικὰ ρήματα

§ 29. Τὰ ἐνεργητικὰ ρήματα φανερώνουν κάποιαν ἐνέργειαν τοῦ ὑποκειμένου (βλ. Συντ. 10). Ἀπ' αὐτά,

1) Ὅσα φανερώνουν, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου μεταβαίνει εἰς ἕν ἄλλο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, λέγονται **μεταβατικά** : κόπτω τὸ δένδρον· σκάπτω τὸν κῆπον.

2) Ὅσα φανερώνουν, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου δὲν μεταβαίνει κάπου, λέγονται **ἀμετάβατα** : τρέχω, παίζω, βαδίζω, γελῶ.

§ 30. Τὰ μεταβατικὰ ρήματα κανονικῶς ἔχουν ὡς συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας των τὸ ἀντικείμενον, δηλ. προσδιορισμόν, ὁ ὁποῖος φανερώ- νει τὸ πρόσωπον ἢ πράγμα, εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος.

Τὸ ἀντικείμενον τῶν μεταβατικῶν ρημάτων συνήθως ἐκφέρεται εἰς πτώσιν αἰτιατικὴν : ὁ πολὺς ἥλιος βλάπτει τὰ φυτά.

§ 31. Τὸ ἀντικείμενον κανονικῶς εἶναι ὄνομα οὐσιαστικόν. Δύ- νηται ὅμως καὶ πᾶν μέρος τοῦ λόγου (καὶ πᾶσα λέξις) καὶ ὀλόκληρος πρότασις νὰ τεθῆ ὡς ἀντικείμενον : Ἐγὼ σὰς ἀγαπῶ. Ἡ πατὴρ τιμᾶ τοὺς πεσόντας εἰς τοὺς πολέμους πρὸς ἄμνην τῆς ἀνεξαρτησίας. Ὁ ζωγράφος ζωγραφίζει, ὅ, τι ὠραῖον ἔχει δημιουργήσει ἡ φύσις.

§ 32. α) Ὁ Πέτρος μετέχει τῶν κερδῶν καὶ ζημιῶν τῆς ἐπιχει- ρήσεως. Ὁ υἱὸς διαφέρει τοῦ πατρὸς. Ὁ Παῦλος ὑπερέχει ὄλων. Ὁ Δημήτριος ἀπηλλάγη τῆς κατηγορίας.

β) Ὁ Παῦλος ὁμοιάζει τοῦ πατρὸς του. Ἡ Γκιώνα λέει τῆς Λιά- κουρας.

γ) Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητὰς Γραμματικῆν.

δ) Χάρισαν τοῦ Πέτρου ἐν βιβλίον. Ὁ θεῖος μου ἔδωκε δῶρο.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι πολλὰ ρήματα ἔχουν τὸ ἀντικείμενον εἰς γενικὴν πτώσιν ἢ εἰς γενικὴν, πού ἀντιστοι- χεῖ μὲ τὴν δοτικὴν τῆς ἀρχαίας (λέγω τῷ Γεωργίῳ) ἢ μὲ δύο πτώσεις.

Σημείωσις. Ὁ διδάσκων, ἂν κρίνῃ σκόπιμον νὰ διδάξῃ αὐτά, ὀφείλει νὰ προσφέρῃ καὶ ἄλλα παραδείγματα.

β') Μέσα ρήματα

§ 33. Ὁ καλὸς μαθητής, μόλις τὸ πρωτὶ ἐγερεθῆ ἀπὸ τὸν ὕπνον, **πλύνεται, κτενίζεται, ἐνδύεται, καθαρίζεται** καὶ ἔτσι κα- θαρὸς πηγαίνει στὸ σχολεῖον.

Τὰ ρήματα, ἐγείρομαι, πλύνομαι, κτενίζομαι, καθαρίζομαι, ἐνδύο- μαι φανερώνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέ- φει ἀμέσως καὶ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ ἴδιον ὑποκείμενον. Τὰ ρήματα αὐτὰ λέγονται **μέσα**. Εἰς αὐτὰ δηλ. τὸ ὑποκείμενον εἶναι συγχρόνως καὶ ἀντικείμενον τοῦ ρήματος καὶ δι' αὐτὸ δύνανται νὰ ἀναλύωνται

εις τὸ ἐνεργητικὸν ρῆμα καὶ τὴν ἀντίστοιχον αὐτοπαθῆ ἀντωνυμίαν : *λούομαι* = *λούω τὸν ἑαυτὸν μου*, ὁ *μαθητῆς κτενίζεται* = *κτενίζει τὸν ἑαυτὸν του*. Τὰ ρήματα αὐτὰ λέγονται **μέσα αὐτοπαθῆ**.

γ') Παθητικὰ ρήματα

§ 34. Τὰ παιδιὰ τῶν Σπαρτιατῶν ἐπεβλέποντο ἀπὸ τοὺς ἐπόπτας. Καθημερινῶς δὲ ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ ἔπαιθρον ὑπὸ τῶν γυμνασιῶν. Ὅσοι δὲν ὑπήκουον εἰς τοὺς νόμους, ἐτιμωροῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχόντων.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ τὰ ρήματα ἐπεβλέποντο, ἐγυμνάζοντο, ἐτιμωροῦντο, φανερώνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον παθαίνει κάτι ἀπὸ ἄλλον καὶ λέγονται **παθητικά**.

Παθητικά δηλ. ρήματα λέγονται, ὅσα σημαίνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον παθαίνει κάτι ἀπὸ ἄλλον. Τὰ παθητικὰ ρήματα κανονικῶς σχηματίζονται ἀπὸ τὰ ἐνεργητικὰ μεταβατικά, πού συντάσσονται μὲ αἰτιατικὴν : *διδάσκω - διδάσκομαι, σκάπτω - σκάπτομαι, κόπτω - κόπτομαι, κ. ἄ.*

§ 35. Τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, ἀπὸ τοῦ ὁποῖον προέρχεται τὸ πάθημα τοῦ ὑποκειμένου, λέγεται **ποιητικὸν αἷτιον**, π. χ. ὁ ἀγρὸς καλλιεργεῖται ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ. Οἱ μαθηταὶ διδάσκονται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου. Τὰ χρήματα ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ πατρὸς μου. Ἐστάλη ἀπὸ τὸν δῆμον ἀντιπρόσωπος εἰς τὸ συνέδριον. Ὁ Παῦλος ἐκτιμᾶται ἀπὸ τοὺς συμπολίτας του.

Τὸ ποιητικὸν αἷτιον ἐκφέρεται συνήθως μὲ τὰς προθέσεις ὑπό, παρὰ καὶ γενικὴν ἢ μὲ τὴν ἀπό καὶ αἰτιατικὴν.

§ 36. Ὄταν ἡ ἐνεργητικὴ σύνταξις μετατρέπεται εἰς παθητικὴν, ὅταν δηλ. τὸ ἐνεργητικὸν μεταβατικὸν ρῆμα, πού ἔχει τὸ ἀντικείμενον εἰς τὴν αἰτιατικὴν πτῶσιν, μετατρέπεται εἰς παθητικόν, τότε τὸ μὲν ἀντικείμενον τοῦ ἐνεργητικοῦ ρήματος γίνεται ὑποκείμενον τοῦ παθητικοῦ, τὸ δὲ ὑποκείμενον γίνεται ποιητικὸν αἷτιον τοῦ παθητικοῦ : *Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας. Οἱ Πέρσαι ἐνίκηθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ μαθηταὶ καλλιεργοῦν τὸν κῆπον. Ὁ κῆπος καλλιεργεῖται ἀπὸ τοὺς μαθητάς.*

Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ τῶν ρημάτων

§ 37. Ὁ θεῖός μου ἔφθασε **μέ τὸν σιδηρόδρομον τὴν νύκτα** καὶ μᾶς ἐπεσκέφθη **εἰς τὴν οἰκίαν**, διὰ τὰ ἴδια **πῶς** εἴμεθα. Συνεζήτησε **δλίγον** **μέ τὸν πατέρα** καί, ἀφοῦ ἐκανόνισε **πόσον** καιρὸν θὰ ἀπουσιάσῃ, ἔφυγε **πρωτῶ - πρωτῶ** **μέ τὸν σιδηρόδρομον** διὰ τὴν πρωτεύουσαν, ἣ ὅποια ἀπέχει **70 χιλιόμετρα**. **Εὐτυχῶς** ἐπρόφθασε τὴν ἀμαξοστοιχίαν, ἣ ὅποια εἶχε μικρὰν καθυστέρησιν **ἐνεκα ἀτυχήματός** τινος, τὸ ὁποῖον συνέβη **ἐξ ἀπροσεξίας** τοῦ ὁδηγοῦ.

§ 38. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον τὸ ρῆμα ἔφθασε προσδιορίζεται ἀπὸ τὸν προσδιορισμὸν **μέ τὸν σιδηρόδρομον**, ὁ ὁποῖος φανεράνει τὸ **μέσον**, **μέ** τὸ ὁποῖον ἔφθασε ὁ θεῖος· ὁμοίως ἡ αἰτιατικὴ τὴν **νύκτα** προσδιορίζει τὸ ἔφθασε καὶ φανεράνει **χρόνον**· ἡ αἰτιατικὴ **χιλιόμετρα** προσδιορίζει τὸ ρῆμα ἀπέχει καὶ φανεράνει **ἔκτασιν** τοπικῆν. Ὅμοιως προσδιορισμοὶ ρημάτων εἶναι καὶ τὰ ἐπιρρήματα **πῶς**, **πόσον** καιρὸν, **εὐτυχῶς**, **πρωτῶ - πρωτῶ**, καὶ φανεράνουν τρόπον καὶ χρόνον, καθὼς καὶ οἱ προσδιορισμοὶ **μέ** μίαν πρόθεσιν ἐμπρὸς ἀπὸ πτώσιν **εἰς τὴν οἰκίαν**, **ἐξ ἀπροσεξίας** (ἐμπρόθετοι προσδιορισμοί), ποῦ φανεράνουν κίνησιν εἰς τόπον, αἰτίαν, κλπ. Οἱ προσδιορισμοὶ αὗτοι λέγονται **ἐπιρρηματικοί**.

§ 39. Ἐπιρρηματικοὶ δηλ. προσδιορισμοὶ λέγονται οἱ ἰδιαιτεροὶ προσδιορισμοὶ τοῦ ρήματος ἢ καὶ ἄλλων ὄρων τῆς προτάσεως, οἱ ὁποῖοι φανεράνουν **τόπον**, **χρόνον**, **ὄργανον**, **τρόπον**, **πόσον**, **αἰτίαν**, κλπ. Οἱ ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ ἐκφέρονται ἢ **μέ** ἐπιρρήματα ἢ **μέ** ἐμπροθέτους πτώσεις ὀνομάτων ἢ **μέ** ἀπλῆν αἰτιατικῆν.

Ἐμπρόθετοι προσδιορισμοὶ

§ 40. Ὁ Πέτρος μένει **εἰς** τὸ δωμάτιόν του. Ἐταξίδευσεν **εἰς** τὰς Ἀθήνας. Περιεπλανᾶτο **ἀνὰ** τὰ ὄρη. Πήγαινε σὺν **ἀντὶ** τοῦ ἀδελφοῦ σου. Ἐπώλησε τὸ κτήμα **ἀντὶ** δέκα χιλιάδων δραχμῶν. Ἦλθεν **ἐκ** Λαρίσης. Ἐφθασεν **ἐξ** Ἀθηνῶν. **Πρὸ** τῆς οἰκίας ὑπάρχει ἀυλὴ. **Πρὸ** Χριστοῦ. Ἐφυγε **διὰ** τὴν πατρίδα του. Ἐπαύθη **δι'** ἀνικαρότητα.

Ἐταξίδευσεν δι' αεροπλάνου. Πόλεμοι **κατὰ** ξηρὰν καὶ **κατὰ** θάλασσαν. **Κατὰ** τὴν νύκτα. Παρετάχθησαν **κατὰ** τάξεις. Ἡ Ἑλλάς ἐπόλεμησεν **κατὰ** τῶν Βουλγάρων. **Μετὰ** δύο ἡμέρας ἐπέστρεψεν. Συνεργάζομαι **μετὰ** τοῦ Πέτρου. Ἐφόρει **περὶ** τὸν βραχίονα ταυῖαν. Ἐσκέφθηρ **περὶ** τοῦ ζητήματος. Τὸ βουνὸν ἔχει ὕψος 800 μέτρα **ὑπὲρ** τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἐπὶ τὴν γῆν, **ὑπὸ** τὸ μηδέν. Ἐρχομαι **ἀπὸ** τὰς Ἀθήνας. Ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς **ἐπὶ** ἓν ἔτος. Ἐπὶ τῆς τραπέζης εἶναι τὸ βιβλίον. Ἐπὶ δημάρχου Α ἐκτίσθη τὸ σχολεῖον. Ἡ οἰκία εὐρίσκεται **παρὰ** τὴν πλατεῖαν. Ἐγραφα **πρὸς** τὸν Πέτρον. **Πρὸς** βορρᾶν, **πρὸς** ἀνατολάς. Ὑφασμα **πρὸς** εἴκοσι δραχμὰς τὸν πῆχυν. **Πρὸς** Θεοῦ. Ἄνευ πλοηγοῦ τὰ πλοῖα δὲν εἰσπλέουν εἰς τοὺς λιμένας. Θὰ σὲ περιμένω **μέχρι** τοῦ μεσονυκτίου. Χωρὶς χρήματα δὲν μπορεῖς νὰ ἀγοράσῃς τίποτε. **Πλὴν** τῆς ζημίας, θὰ δοκιμάσω καὶ στενοχωρίαν.

§ 41. Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἀπαντοῦν ἐμπρόθετοι προσδιορισμοί, οἱ ὅποιοι φανεροῦν διαφόρους ἐπιρρηματικὰς σχέσεις.

Σημείωσις. Ὁ διδάσκων δύναται νὰ διδάξῃ τοὺτους, ἀν κρίνῃ σκόπιμον, καὶ μὲ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ νὰ εὑρουν, ποῖα ἢ σχέσεις αὐτῶν μὲ τὸ προσδιοριζόμενον ῥῆμα ἢ ἄλλον ὄρον τῆς προτάσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Δευτερεύουσαι προτάσεις

§ 42. Αἱ δευτερεύουσαι ἢ ἐξηρητημέναι προτάσεις, ὡς εἶδομεν, χρησιμεύουν εἰς τὸν λόγον, διὰ νὰ προσδιορίσουν ἄλλην πρότασιν, καὶ ἐξαρτῶνται τρόπον τινὰ ἀπὸ αὐτήν. Συνδέονται μὲ τὴν πρότασιν, τὴν ὁποίαν προσδιορίζουν, μὲ διαφόρους συνδέσμους ἢ μὲ ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας, κλπ. Μὲ τὴν σύνδεσιν αὐτὴν τῶν προτάσεων φανερώνεται, ποῖα σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ νοήματος τῆς κυρίας προτάσεως καὶ τοῦ νοήματος τῆς δευτερευούσης.

α') Εἰδικαὶ προτάσεις

§ 43. Ὁ δήμαρχος ἀνεκοίνωσεν, **ὅτι** θὰ κατακευάσῃ ὕδραγωγεῖον διὰ τὴν ὕδρευσιν τῶν κατοίκων. Ὁ κατηγορούμενος ἰσχυρίζεται, **ὅτι**

είναι ἀθῶος. Ὁ θεῖος μᾶς λέγει, **ὅτι** ἔχει ταξιδεύσει εἰς τὴν Ἀφρικήν. Ἡ μητέρα μᾶς ὑπεσχέθη, **ὅτι** θὰ παρασκευάσῃ γλύκισμα διὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ ἀδελφοῦ της. Ὁ Πέτρος ἔλεγεν, **ὅτι** θὰ ἤρχετο εἰς τὴν ἐκδρομὴν, ἀλλὰ μᾶς εἰδοποίησεν, **ὅτι** ἠμποδίσθη ἀπὸ κάποιαν ἀπασχόλησιν.

Εἰς ἕκαστον ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ ὑπάρχουν δύο προτάσεις, μία κυρία καὶ ἡ ἄλλη δευτερεύουσα, ἡ ὁποία εἰσάγεται μὲ τὸν σύνδεσμον **ὅτι** καὶ χρησιμεύει πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐννοίας τοῦ ρήματος τῆς κυρίας προτάσεως καὶ εἶναι ἀντικείμενον αὐτῆς. Αἱ δευτερεύουσαι αὐταὶ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι εἰσάγονται μὲ τὸ **ὅτι** καὶ εἶναι συμπλήρωμα τοῦ ρήματος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξαρτῶνται, λέγονται **εἰδικαὶ προτάσεις**. Αἱ εἰδικαὶ προτάσεις ἐκφέρονται μὲ τὸ **ὅτι** καὶ ὀριστικὴν ὄλων τῶν χρόνων.

Ρήματα, τὰ ὁποῖα συντάσσονται μὲ εἰδικὴν πρότασιν, εἶναι τὰ **λέγω, νομίζω, ὑπόσχομαι, ὁμολογῶ**, καὶ ὅσα ἔχουν σημασίαν ὁμοίαν μὲ αὐτά.

β') Αἰτιολογικαὶ προτάσεις

§ 44. Ἐπειδὴ εἶμαι ἀσθενής, δὲν θὰ ὑπάγω εἰς τὴν ἐκδρομὴν. Ἐπειδὴ ἔβροχε ἐπὶ δύο ἡμέρας, διεκόπη ἡ συγκοινωνία τοῦ χωριοῦ μὲ τὴν πόλιν. Τὸ ταξίδι αὐτὸ εἶναι κουραστικόν, **διότι** οἱ δρόμοι εἶναι ἀκατάστατοι. Αἶριον θὰ μείνω ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸ δωμάτιόν μου, **διότι** εἶμαι κακοδιάθετος.

§ 45. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ κύρια προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερευούσας, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν γίνεται ἐκεῖνο, πού φανερώνει ἡ κυρία πρότασις. Αἱ δευτερεύουσαι αὐταὶ προτάσεις, πού φανερώνουν, διατὶ γίνεται ἐκεῖνο, πού φανερώνει ἡ κυρία πρότασις, λέγονται **αἰτιολογικαὶ** καὶ εἰσάγονται μὲ τοὺς αἰτιολογικοὺς συνδέσμους **ἐπειδὴ, διότι, γιατί**. Κανονικῶς τίθεται ὁ **ἐπειδὴ**, ὅταν προηγῆται ἡ αἰτιολογικὴ πρότασις καὶ ἀκολουθῇ ἡ κυρία. Οἱ σύνδεσμοι **διότι** καὶ **γιατί** τίθενται συνήθως, ὅταν προηγῆται ἡ κυρία καὶ ἀκολουθῇ ἡ αἰτιολογικὴ.

γ') Τελικαὶ προτάσεις

§ 46. Τὸ Συμβούλιον συνῆλθεν εἰς συνεδρίαν, **ἵνα** ἐνεργήσῃ τὰς μεταβολὰς τῶν ἐκπαιδευτικῶν. Ὁ Ὑπουργὸς ἐκάλεσεν εἰς σύσκεψιν

τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ὀργανώσεων, **Ἰνα** συσχεφθοῦν διὰ τὰ ζητήματα τῶν. Ὁ Γεώργιος ἐπήγγεν εἰς Γαλλίαν, **ὅπως** τελειοποιήσῃ τὰς σπουδὰς του. Ὁ Νομάρχης ἐπεσκέφθη τὸ χωριὸ μας, **διὰ** **νὰ** εὕρῃ κατάλληλον χῶρον διὰ τὴν συγκέντρωσιν τοῦ σίτου.

§ 47. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ κύριαί προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερεύουσας, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν τὸν **σκοπὸν** (τέλος), διὰ τὸν ὁποῖον γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν κυρίαν πρότασιν. Αἱ δευτερεύουσαι αὐταὶ προτάσεις λέγονται **τελικαί**. Αἱ τελικαὶ προτάσεις εἰσάγονται μὲ τοὺς τελικοὺς συνδέσμους **ἵνα**, **ὅπως**, **διὰ** **νὰ** καὶ ὑποτακτικὴν ἔγκλισιν.

Σημείωσις. Εἰς τὰς φράσεις ὅπως « Τὸ Ὑπουργεῖον διέταξε νὰ λήξουν τὰ μαθήματα ἐνωρίτερον », « Θὰ ἤθελα πολὺ νὰ συναντηθῶ μὲ τὸν θεῖόν μου », « Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ κάμνουν κάθε ἐργασίαν » συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας τοῦ ρήματος « διέταξε » (δηλ. ἀντικείμενον), εἶναι τὸ « νὰ παύσουν », τοῦ « θὰ ἤθελα », τὸ « νὰ συναντήσω », τοῦ « δὲν δύναμαι », τὸ « νὰ κάμνουν », δηλ. πρότασις, πού εἰσάγεται μὲ τὸ **νὰ**, ἡ ὁποία προῆλθε ἀπὸ ἀνάλυσιν ἀπαρεμφάτου τῆς ἀρχ. γλώσσης. Ρήματα, πού συντάσσονται μὲ τὸ **νὰ** καὶ ρῆμα, εἶναι τὸ **θέλω**, **δύναμαι** καὶ ὅσα ἔχουν ὅμοιαν σημασίαν.

δ') Ὑποθετικαὶ προτάσεις

§ 48. **Ἄν** ἰδῆς τὸ θεῖόν σου, τοῦ λέγεις, ὅτι τὸν θέλω. **Ἄν** ἔχῃς ἄλλην γνώμην, τὴν ἀνακοινῶνεις εἰς τὸ Συμβούλιον. **Ἄν** δὲν τὸν διέτασσον, δὲν θὰ τὸ ἔκαμνε. **Ἄν** εἴχαμε ποτιστικὸν νερό, δὲν θὰ ἀφήναμεν ἄσπαρτην ἔκτασι. **Ἐὰν** τελειώσω τὴν μελέτην μου, θὰ ἔλθω εἰς τὸν κινηματογράφον. **Ἐὰν** πωλήσω τὰ προϊόντα τῆς ἐφετεινῆς χρονιάς, θὰ ἀγοράσω μηχανήματα. **Ἄν** εἴχα χρήματα πολλὰ, θὰ σπούδαζα δύο μαθητὰς ἀπὸ τὸ χωριό. **Ἄν** παρουσιάζετο ἀνάγκη νὰ ἀδικήσω ἢ νὰ ἀδικηθῶ, θὰ προτιμοῦσα νὰ ἀδικηθῶ.

§ 49. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ κύριαί προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερευούσας, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν ὑπὸ ποῖον ὅρον, δηλ. μὲ πᾶσαν προϋπόθεσιν, μπορεῖ νὰ γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν κυρίαν πρότασιν. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **ὑποθετικαί** καὶ εἰσάγονται μὲ τοὺς ὑποθετικοὺς συνδέσμους **ἄν**, **ἐὰν** καὶ ὑποτακτικὴν ἢ ὀριστικὴν τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Ἡ ὑποθετικὴ πρότασις λέγεται καὶ ἀπλῶς

ὑπόθεσις, ἣ δὲ κυρία λέγεται ἀπόδοσις τῆς ὑποθέσεως. Αἱ δύο μαζί ἀποτελοῦν τὸν ὑποθετικὸν λόγον.

Εἰς τὴν ὁμιλουμένην αἱ ὑποθετικαὶ προτάσεις εἰσάγονται καὶ μετὰ τὸ σάν καὶ ἄμα : Σάν θέλης, ἔρχεσαι. Ἄμα ψάξης, θὰ τὸ βρῆς.

ε') Παραχωρητικαὶ προτάσεις

§ 50. Ἄν καὶ εἶμαι κακοδιάθετος, ἐν τούτοις δὲν θὰ λείψω ἀπὸ τὴν συγκέντρωσιν. **Μολονότι τοῦ συνέστησα** νὰ εἶναι προσεκτικὸς, αὐτὸς ἐξακολουθεῖ νὰ ἀφαιρῆται. **Κι ἂν ἀκόμη** με ὑποβάλουν εἰς βασιανιστήρια, ἐγὼ θὰ ἀρνοῦμαι. **Οὔτε κι ἂν** με κρέμαγαν, θὰ μαρτυροῦσα τίποτε. **Κι ἂν ἤρχετο**, δὲν θὰ τὸν ἐδεχόμην.

§ 51. Εἰς τὰς προτάσεις αὐτὰς αἱ κύρια προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερευούσας, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον κάμνει κάποιαν παραχώρησιν ὡς πρὸς ἐκεῖνο, πού φανερώνει ἡ κυρία πρότασις. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **παραχωρητικαὶ** καὶ εἶναι κυρίως ὑποθετικαὶ προτάσεις. Αἱ παραχωρητικαὶ προτάσεις εἰσάγονται μετὰ τὸ ἂν καί, **μολονότι**, **κι ἂν**, **κι ἂν ἀκόμα** καί, ὅταν ὑπάρχη ἄρνησις, μετὰ τὸ **οὔτε κι' ἂν** καὶ μετὰ τὰς ἐγκλίσεις τῶν ὑποθετικῶν προτάσεων.

ς') Χρονικαὶ προτάσεις

§ 52. Ὅτε ἤμουν μαθητής, εἶχα ἐπίδοσιν εἰς τὰ ἀγωνίσματα. Ἄφου ἐτελείωσε ἡ λειτουργία, ὁ κόσμος συνεκεντρώθη εἰς τὸ χοροστάσιον, διὰ νὰ πανηγυρίσῃ. Ἄφ' ὅτου ἐγνώρισα τὸν Πέτρον, δὲν ἔπαινα νὰ τὸν συναναστρέφωμαι. Ὅταν τελειώσω τὴν στρατιωτικὴν θητείαν, θὰ ἀνοίξω ἰδικὸν μονκατάστημα. Ὅσάκις συναντοῦσα τὸν διδάσκαλόν μου, ἐδοκίμαζον συγκίνησιν, ἕως ὅτου αὐτὸς με ἐνεθάρρυνε νὰ τὸν θεωρῶ σάν πατέρα μου. Μέχρις ὅτου συνέλθω ἀπὸ τὸ πέσιμον, πέρασαν δύο ὥρες. **Εὐθύς ὡς ἐπληροφορήθην**, ὅτι ἐκηρύχθη ἐπιστροφάτευσις, ἔσπευσα νὰ παρουσιασθῶ ἀπὸ τοὺς πρώτους. **Εὐθύς ὡς τελειώσω τὴν μελέτην μου**, θὰ ἔλθω νὰ σὲ συναντήσω. **Μόλις ἔμαθον** τὸ ἀτύχημα, ἔτρεξα νὰ προσφέρω κάθε βοήθειαν.

§ 53. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ κύρια προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερευούσας προτάσεις, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον γίνεται ἢ ἔγινε ἢ θὰ γίνῃ κάτι. Αἱ δευτερεύουσαι

αὐταὶ προτάσεις λέγονται **χρονικαί**. Ἐκφέρονται δὲ μετὰ τοὺς χρονικοὺς συνδέσμους, **ὅτε, ὅποτε, ἀφ' ὅτου, ἕως ὅτου, μέχρις ὅτου, μόλις, ὅταν, ὅπότεν, εὐθύς ὡς** καὶ μετὰ ὀριστικὴν (ἢ ὑποτακτικὴν, ἂν φανερώσῃ, ὅτι περιμένομεν κάτι).

ζ') Συμπερασματικαὶ προτάσεις

§ 54. *Τὴν νύκτα ἔπεσε πολὺ χιόνι, ὥστε εἶχαν ἀποκλεισθῆ οἱ κάτοικοι. Ὁ ποταμὸς εἶναι βαθύς, ὥστε νὰ εἶναι πλωτὸς μετὰ καρῶνια. Ὁ στρατὸς δὲν συνήρτησε κανένα χωριὸν κατὰ τὴν πορείαν, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ καταυλισθῆ εἰς τὸ ὑπαιθρον.*

§ 55. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ κύριαὶ προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερεύουσας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ δηλουμένου ἀπὸ τὴν κυρίαν πρότασιν. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **ἀποτελεσματικαὶ** ἢ **συμπερασματικαὶ** καὶ εἰσάγονται μετὰ τὸ **ὥστε** καὶ ὀριστικὴν ἢ μετὰ τὸ **ὥστε νὰ** καὶ ὑποτακτικὴν.

η') Ἐνδοιαστικαὶ προτάσεις

§ 56. *Φοβοῦμαι, μήπως κουρασθῶ εἰς τὴν ἐκδρομὴν. Ὑπάρχει κίνδυνος, μήπως γίνῃ συζήτησις δι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον. Κοίτα, νὰ μὴ παρασυρθῆς. Πρόσεχε, μήπως δὲν σοῦ στείλουν καλὸ κρέας. Φοβᾶται, μὴ δὲν ἐπιστρέψῃς. Πρόσεχε, μὴ σὲ δαγκάσῃ ὁ σκύλος.*

§ 57. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ἐκφράζουν φόβον (ἐνδοιασμόν) διὰ κάτι κακόν, ποῦ εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ, ἢ γιὰ κάτι ἀνεπιθύμητον. Αὐταὶ λέγονται **ἐνδοιαστικαὶ** προτάσεις καὶ εἰσάγονται μετὰ τὸ **μήπως, μὴ, μὴν, νὰ μὴ** καὶ ὑποτακτικὴν.

θ') Ἀναφορικαὶ προτάσεις

§ 58. *Ἐπέτυχεν ἡ ἐγχείρησις, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ὁ πατέρας μας. Προκόπτουν, ὅσοι ἀγαποῦν τὴν ἐργασίαν. Ἄπ' ὅσας ἐκθέσεις διώδθησεν ὁ Διευθυντὴς μας, ἡ καλύτερη ἦτο τοῦ Πέτρου. Ὁ Κωνσταντῖνος εἶναι ἀθῶος, δι' ὅσα τὸν κατηγοροῦν. Ὅποιον γνωστὸν ἢ συγγενὴ συναντᾷς, πρέπει νὰ τὸν χαιρετᾷς σὺ πρῶτος. Θὰ σὲ συναντήσω εἰς τὸ κέντρον, ὅπου ἐκαθήσαμεν χθές. Ἄπὸ ὅπου καὶ ἂν*

περάσης, θὰ σὲ ἰδῶ. **Ὅ,τι κι ἂν** κάμης, δὲν μπορεῖ νὰ μείνη κορφό. Ἐκεῖ, **ποῦ θὰ πᾶς**, θὰ συναρτήσης πολλοὺς γνωστοὺς.

§ 59. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις, αἱ ὅποια εἰσάγονται μὲ ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας ἢ ἀναφορικὰ ἐπιρρήματα, ἀποδίδονται καὶ ἀναφέρονται εἰς κάποιον ὄρον τῆς κυρίας προτάσεως ἢ εἰς ἄλλον, ποῦ ἐννοεῖται. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **ἀναφορικά**.

ι') Ἑρωτηματικαὶ προτάσεις

§ 60. Δὲν ξεύρω, **ἂν θὰ εὐκαιρήσω** αὔριον. Σὲ παρακαλῶ νὰ ἐρωτήσης τὸν θεῖόν σου, **ποῖον φαγητόν** τοῦ ἀρέσει. Σᾶς ἔγραψε ὁ πατέρας σας, **πότε θὰ ἐπιστρέψῃ** ἀπὸ τὸ ταξίδι. Ἄπορῶ, **πῶς μπορεῖς** νὰ κάθῃσαι ἀργός. Ἐδιάβασες εἰς τὴν ἐφημερίδα, **ποῖαν ὥραν** θὰ ψαλῆ ἡ δοξολογία.

§ 61. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ τὸ ἀντικείμενον τῶν ρημάτων : « δὲν ξεύρω », « νὰ ἐρωτήσης », « σᾶς ἔγραψε », « ἀπορῶ », « ἐδιάβασες », εἶναι ὀλόκληροι προτάσεις, ποῦ εἰσάγονται μὲ ἐρωτηματικὰς ἀντωνυμίας ἢ ἐρωτηματικὰ ἐπιρρήματα. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **ἐρωτηματικαὶ** δευτερεύουσαι καὶ τίθενται ὡς ἀντικείμενα διαφόρων ρημάτων εἰσάγονται δὲ μὲ τὸ **ἂν** ἢ μὲ ἀντωνυμίας ἐρωτηματικὰς ἢ μὲ ἐπιρρήματα ἐρωτηματικὰ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Ἡ μετοχή

§ 62. Α'. Οἱ **ἀπουσιάζοντες** μαθηταὶ ὀφείλουν νὰ δικαιολογοῦν τὰς **γενομένας** ἀπουσίας των καὶ νὰ προσέρχονται μετὰ τῶν κηδεμόνων εἰς τὸ σχολεῖον. Οἱ δὲ **συγκεντρώσαντες** ἀπουσίας περισσότερας τῶν 100, πρέπει νὰ προσαγάγουν καὶ πιστοποιητικὸν τοῦ **ἐπισκεπτομένου** αὐτοῦς ἱατροῦ.

Β'. Οἱ Πέρσαι **ἀποβιβασθέντες** εἰς Μαραθῶνα ἀντιμετώπισαν τοὺς δεκακισχιλίους Ἀθηναίους ὀπλίτας, οἵτινες **πληροφορημένοι** περὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῶν δὲν ἐδειλίσαν, ἀλλ' **ἐκκινήσαντες** ἀμέσως ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἔφθασαν ἐγκαίρως εἰς Μαραθῶνα. Μετ' αὐτῶν ἠγώ-

θησαν καὶ χίλιοι Πλαταιεῖς **θέλοντες** νὰ συμπολεμήσουν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὴν σύγκρουσιν οἱ Ἕλληνες **καίπερ ὄντες** πολὸ ὀλιγώτεροι τὸν ἀριθμὸν, καὶ **κινδυνεύοντες** νὰ ὑπερφαλαγγισθοῦν, ὅμως δὲν ἐπιτόθησαν **ψάλλοντες** τὸ πολεμικὸν ἄσμα (τὸν παιᾶνα) καὶ **παροτρύνοντες** ὁ εἷς τὸν ἄλλον διέσπασαν τὰς τάξεις τῶν ἐχθρῶν καὶ **καταδιώκοντες** αὐτοὺς κατὰ πόδας τοὺς ἠράγκασαν νὰ ἐπιβιβασθοῦν εἰς πλοῖα, διὰ νὰ σωθοῦν. Κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς μάχης ἐνεθάρρουν ἀλλήλους **κραυγάζοντες**: « Μὴ δειλιῶμεν ! Κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν κρίνεται ἡ σωτηρία τῆς Ἑλλάδος: **νικήσαντες** θὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι **ἡττηθέντες** δὲ θὰ γίνωμεν δοῦλοι ».

Γ'. Οἱ μῦθοι Ἕλληνες τοῦ Κύρου μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων στρατηγῶν ἔνοιωθαν τοὺς ἑαυτοὺς των **ἐγκαταλελειμμένους** καὶ **ἀποκλεισμένους** εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν των εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκουράσθησαν **βαδίζοντες** διὰ μέσου δυσβάτων ὁρέων· ἀλλὰ δὲν ἔπασαν **ἐλπίζοντες**, ὅτι οἱ κόποι των δὲν θὰ πᾶν χαμένοι. Πράγματι μετὰ κοπιώδη πορείαν, μόλις ἀπὸ μακρὰν ἀντίκρυσαν τὴν θάλασσαν τοῦ Εὐξείνου Πόντου, **ἠσθάνθησαν** τοὺς ἑαυτοὺς των **ἀναλαβόντας** ἀπὸ τὴν κόφρασιν καὶ **σωθέντας**.

§ 63. Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἀπαντοῦν μετοχαί, αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν διαφόρους ὅρους τῆς προτάσεως.

1. Εἰς τὴν α' περίπτωσιν, αἱ μετοχαὶ οἱ ἀπουσιάζοντες, τὰς γενομένας, τοῦ ἐπισκεπτομένου προσδιορίζουν ἀντιστοίχως τὰς λέξεις οἱ **μαθηταί**, ἀπουσίας καὶ ἱατροῦ καὶ ἀποδίδουν εἰς αὐτὰς τὴν ἔννοιαν, πού φανερώουν τὰ ἀντίστοιχα ρήματα. Εἶναι δηλαδὴ τρόπον τινὰ ἐπίθετα τῶν οὐσιαστικῶν, πού προσδιορίζουν· δι' αὐτὸ λέγονται **ἐπιθετικά μετοχαί** καὶ ἰσοδυναμοῦν μὲ ἀναφορικὴν πρότασιν: οἱ ἀπουσιάζοντες **μαθηταί** = οἱ μαθηταί, οἱ ὁποῖοι ἀπουσιάζουν, τὰς γενομένας ἀπουσίας = τὰς ἀπουσίας, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν, κλπ. Ἡ ἐπιθετικὴ μετοχὴ συνήθως ἐκφέρεται μὲ τὸ ἄρθρον.

2. Εἰς τὴν β' περίπτωσιν, α) αἱ μετοχαὶ **ἀποβιβασθέντες** (= ἀφοῦ ἀπεβιβάσθησαν), **ἐκκινήσαντες** (= ἀφοῦ ξεκίνησαν), φανερώουν τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὅποιον γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν πρότασιν, πού προσδιορίζει· αἱ μετοχαὶ αὗται λέγονται **χρονικά**.

β) Αἱ μετοχαὶ **πληροφορημένοι** (= ἐπειδὴ εἶχον πληροφορίαν), **θέλοντες** (= διότι ἤθελον), φανερώουν τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν

ὅποιαν γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν πρότασιν, ποὺ προσδιορίζουν· αἱ μετοχαὶ αὗται λέγονται **αἰτιολογικαί**.

γ) Αἱ μετοχαὶ ὄντες (= ἄν καὶ ἦσαν), κινδυνεύοντες (= ἄν καὶ ἐκινδύνευον), φανερώνουν πρᾶξιν, ποὺ εὐρίσκεται εἰς ἀντίθεσιν μετὰ τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν πρότασιν, τὴν ὅποιαν προσδιορίζουν, καὶ λέγονται **ἀντιθετικαὶ ἢ ἐναντιωματικαί**.

δ) Αἱ μετοχαὶ ψάλλοντες (= μετὰ τραγούδια), παροτρύνοντες (= μετὰ παροτρύνσεις), καταδιώκοντες, φανερώνουν τὸν τρόπον, μετὰ τὸν ὁποῖον γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν πρότασιν, ποὺ προσδιορίζουν, καὶ λέγονται **τροπικαί**.

Εἰς τὴν ὁμιλουμένην ἢ τροπικὴ μετοχὴ λήγει εἰς - **ας**: τρώγοντας ἔρχεται ἢ ὄρεξίς, περάσαμε τὴν ἡμέρα στὴν ἐκδρομὴν παίζοντας, χορεύοντας, τραγουδῶντας καὶ κολυμβῶντας.

ε) Αἱ μετοχαὶ νικήσαντες (= ἔάν νικήσωμεν), ἡττηθέντες (= ἔάν ἡττηθῶμεν), φανερώνουν τὴν προϋπόθεσιν, ὑπὸ τὴν ὅποιαν γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν πρότασιν, ποὺ προσδιορίζουν, καὶ λέγονται **ὑποθετικαί**.

Αἱ χρονικαί, αἰτιολογικαί, ἐναντιωματικαί, τροπικαὶ καὶ ὑποθετικαί, ἐπειδὴ φανερώνουν ἐπιρρηματικὴν σχέσιν πρὸς τὴν πρότασιν, ποὺ προσδιορίζουν, λέγονται μετὰ ἓν ὄνομα **ἐπιρρηματικαί** (προσδιορίζουν δηλ. κυρίως τὸ ρῆμα).

§ 64. Εἰς τὴν γ' περίπτωσιν ἡ μετοχὴ «βαδίζοντες» ἀποδίδεται διὰ μέσου τοῦ ρήματος «ἐκουράσθησαν» εἰς τὸ ὑποκείμενον αὐτοῦ ὡς κατηγορούμενον. Ὁμοίως αἱ μετοχαὶ «ἐγκαταλελειμμένοις» καὶ «ἀποκλεισμένοις» ἀποδίδονται διὰ μέσου τοῦ ρήματος «ἐνοιώθησαν» ὡς κατηγορούμενα εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦ ρήματος «τοὺς ἑαυτοὺς των». Ἐπίσης ὡς κατηγορούμενα ἀποδίδονται καὶ αἱ μετοχαὶ «ἀναλαβόντας» καὶ «σωθέντας» εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἡσθάνθησαν «τοὺς ἑαυτοὺς των». Αἱ μετοχαί, ποὺ ἀποδίδονται ὡς κατηγορούμενα διὰ μέσου ἑνὸς ρήματος εἰς τὸ ὑποκείμενον ἢ ἀντικείμενον αὐτοῦ, λέγονται **κατηγορηματικαὶ μετοχαί**.

Σχήματα λόγου (Λεκτικοί τρόποι)

§ 65. Συχνά εἰς τὸν προφορικὸν καὶ γραπτὸν λόγον δὲν τηροῦνται κανονικὰ καὶ ἀπαράβατα ὅλα, ὅσα διδάσκει ἡ Γραμματικὴ καὶ τὸ Συντακτικὸν σχετικὰ μὲ τὴν συντακτικὴν πλοκὴν τῶν λέξεων ἢ σχετικὰ μὲ τὴν θέσιν, πού πρέπει νὰ ἔχη κάθε λέξις εἰς τὴν σειρὰν τοῦ λόγου ἢ σχετικὰ μὲ τὸ ποσὸν τῶν λέξεων, πού χρειάζονται κανονικὰ διὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν νοημάτων, ἢ τέλος σχετικὰ μὲ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων, πού χρησιμοποιοῦμεν εἰς τὸν λόγον.

Αἱ διάφοροι αὐταὶ ἰδιορρυθμίαι τοῦ λόγου, οἱ ἰδιαιτέροι δηλαδὴ λεκτικοὶ τρόποι, πού παρουσιάζονται μὲ παράβασιν τῶν συνηθισμένων γραμματικῶν κανόνων, λέγονται **σχήματα τοῦ λόγου**.

Ἐκ τῶν κατωτέρω παραδείγματα θὰ διακρίνωμεν τὰ συνηθέστερα σχετικὰ φαινόμενα εἰς τὴν νέαν μας γλῶσσαν.

§ 66. Τὸ δεξιὸν **κέρας** τοῦ στρατεύματος ἔφθανε **μέχρι** τοῦ ποταμοῦ. Ὁ ἔχθρὸς εἶχε τὰς **πτέρυγας** τῆς παρατάξεώς του ἀκαλύπτους. Τὸ τετράδιον ἔχει **50 φύλλα**. Ἀπὸ τὸν πάγον ἔχουν καὶ τὰ **μάτια** τῶν φητῶν.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ ἡ λέξις **κέρας** δὲν ἔχει τὴν κυρίαν σημασίαν, πού εἶχε τὸ πρῶτον (κέρας ζῴου), ἀλλὰ ἔχει μεταφορικὴν (μεταφέρεται δηλ. ἀπὸ μίαν ἔννοιαν εἰς ἄλλην), διότι ὁ ὄμιλῶν εὐρίσκει κάποιαν ὁμοιότητα μεταξὺ τῶν κεράτων τοῦ ζῴου καὶ τῶν ἄκρων τῆς παρατάξεως τοῦ στρατοῦ. Οὕτω καὶ αἱ λέξεις **πτέρυγες**, **μάτια**, **φύλλα**, δὲν ἔχουν τὴν κυρίαν σημασίαν των, ἀλλὰ μεταφορικὴν. Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη τῆς σημασίας τῶν λέξεων εἰς τὸν λόγον, (πού βασιζέται εἰς κάποιαν ὁμοιότητα τῶν πραγμάτων), λέγεται **μεταφορά**.

Σημείωσις. Πολλάκις ἡ πρώτη σημασία τῆς λέξεως χάνεται καὶ ἐπικρατεῖ ἄλλη, π. χ. *εὐήθης* = ὁ ἔχων καλὸν ἦθος, ὁ ἀπονήρευτος, ὁ ἀφελής, δηλαδὴ *κουτός*. Ἔτσι καὶ ἡ λέξις *ἀγαθός*, *ἀγαθοῦλης*, κλπ.

Ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴν τῆς σημασίας τῶν λέξεων ἔχομεν διάφορα σχήματα ἢ λεκτικούς τρόπους. Σημειοῦμεν τὰ συνηθέστερα :

§ 67. α) **Συνεκδοχή**. Τὸ σχῆμα τοῦτο ἔχομεν, ὅταν μεταχειρίζομεθα λέξιν, πού φανερώνει τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὅλου ἢ τὸν ἓνα ἀντὶ

των πολλῶν ἢ τὸ ὄργανον ἀντὶ τῆς ἐνεργείας, π.χ. ὁ Βούλγαρος (ἀντὶ : οἱ Βούλγαροι) ἔχει τὸ μάτι του στὸ Αἰγαῖον. Κατέφυγεν εἰς τὴν στέγην μας (ἀντὶ : εἰς τὴν οἰκίαν). Ἐναψε τὸ ντουφέκι εἰς τὸν κάμπον (ἀντὶ : οἱ πυροβολισμοὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν).

§ 68. β) **Μετωνυμία.** Τὸ σχῆμα τοῦτο ἔχομεν εἰς τὰς φράσεις : εἰς τὸν Ὅμηρον ὑπάρχουν ὑψηλαὶ ἔννοιαι, ὅπως καὶ εἰς τὸν Θουκυδίδην. Τὸ θέατρον ἐξέσπασεν εἰς γέλωτας. Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς λέγομεν τὸν ποιητὴν ἀντὶ νὰ εἴπωμεν τὰ ἔργα αὐτοῦ (εἰς τὸν Ὅμηρον ἀντὶ : εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ὀμήρου) καὶ τὸ θέατρον ἀντὶ τοῦ περιεχομένου (τὸ θέατρον ἀντὶ : οἱ ἐντὸς τοῦ θεάτρου).

§ 69. γ) **Ἀλληγορία.** Τὸ σχῆμα τοῦτο ἔχομεν, ὅταν μεταχειρίζομεθα μίαν λέξιν ὄχι μὲ τὴν σημασίαν της, ἀλλὰ μὲ ἄλλην, (πού ἔχει ὁ ὁμιλῶν εἰς τὸν νοῦν του), μὲ ἀλληγορικὴν δηλαδὴ σημασίαν, π.χ. ἐγὼ θὰ βγάλω τὰ κάστανα ἀπὸ τὴ φωτιά! (θὰ χωρίσω τοὺς φιλονεικοῦντας· θὰ λύσω τὰς διαφορὰς τῶν ἐξωργισμένων).

§ 70. δ) **Εἰρωνεία.** Ὅταν μὲ προσποιήσιν καὶ διὰ νὰ ἀστευθεῖν ἢ νὰ ἐμπαίξωμεν ἄλλον, λέγομεν τὰ ἀντίθετα, π.χ. εἶναι πολὺ ἐξυπνος (δηλ. κουτός), πόσο ψηλός! (δηλ. πολὺ κοντός).

§ 71. ε) **Εὐφημισμός.** Τὸ σχῆμα τοῦτο ἔχομεν, ὅταν λέγωμεν λέξιν, πού ἔχει καλὴν σημασίαν, διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν κακὴν ἀπὸ φόβον κλπ., π.χ. Εὐξείνος πόντος, καλόμοιρες, καλὸ σπυρί, τὸ γλυκάδι (ἀντὶ : τὸ ξύδι), κλπ.

Ὅλοι οἱ λεκτικοὶ τρόποι, πού εἶδομεν ἀνωτέρω, εἶναι σχετικοὶ μὲ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων.

§ 72. Ἄλλα ἔχομεν καὶ ἄλλα σχήματα σχετικὰ μὲ τὸ ποσὸν τῶν λέξεων, πού χρειάζονται εἰς κάθε ἔκφρασίν μας. Διὰ νὰ ἐκφράσωμεν δηλ. τὰ νοήματά μας εἰς τὸν λόγον, μεταχειριζόμεθα πολλακίς λέξεις περισσοτέρας τοῦ δέοντος· τότε ἔχομεν **πλεονασμόν**· π.χ. Σὺ νὰ λέγῃς τὰ ἀληθῆ, ὄχι ψευδῆ. Νὰ σιωπᾶτε, νὰ μὴ ὁμιλῆτε.

§ 73. Ἐπίσης λέγομεν : Τῆς Ρούμελης τὰ παιδιὰ (ἀντὶ : οἱ Ρουμελιῶται). Ὁ γέρος τοῦ Μοριᾶ = ὁ Κολοκοτρώνης, δηλ. λέγομεν μίαν

έννοιαν με δύο λέξεις και όχι με μίαν, πού πρέπει· τὸ σχῆμα τότε λέγεται **περίφρασις**.

§ 74. Ὄταν πάλιν μεταχειρίζομεθα ὀλιγωτέρας τοῦ δέοντος λέξεις, τότε ἔχομεν **βραχυλογίαν**· π. χ. ἐγὼ ἐμελέτησα πολὺ. Σὺ ὄχι (= σὺ δὲν μελέτησες πολὺ).

§ 75. Ἐπίσης ὑπάρχουν σχήματα σχετικὰ μετὰ τὴν θέσιν τῶν λέξεων· π. χ. μετὰ τὴν δική σου ἦρθα στὸν κόσμον τῆς λατρείας. Πίνω τὸ ὀρισιτάλαχτο τῆς πλάκας τὸ φαρμάκι (Παλαμᾶς). Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς ἡ λέξις λατρεία ἐτέθη ὄχι μετὰ τὴν φράσιν μετὰ τὴν δική σου, ἀλλὰ ἀφοῦ εἰς τὸ μεταξὺ ἐτέθησαν ἄλλαι. Ἔτσι καὶ ἡ λέξις φαρμάκι ». Τότε τὸ σχῆμα λέγεται **ὑπερβατόν**. (Πολλὰς περιπτώσεις ἔχομεν εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἰδίως εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια).

§ 76. Ὑπάρχουν ἀκόμα σχήματα σχετικὰ μετὰ τὴν γραμματικὴν καὶ συντακτικὴν συμφωνίαν καὶ κανονικότητα εἰς τὴν χρῆσιν τῶν λέξεων καὶ φράσεων· π. χ. ὄλο τὸ χωριὸν σήμερον ἦρθαν εἰς τὴν πανήγυριν. Ὅλος ὁ στρατὸς ἔκαμαν ἐφοδον.

Εἰς αὐτὰς τὰς φράσεις ἔχομεν ὑποκείμενον ἐνικοῦ ἀριθμοῦ καὶ ῥῆμα πληθυντικοῦ· διότι εἰς τὸ νοῦν μας εἶναι « οἱ πολλοὶ » (στρατὸς = ἄνδρες, χωριὸν = χωρικοὶ) καὶ ὄχι ἕνας.

Τὸ σχῆμα αὐτὸ λέγεται **σχῆμα κατὰ σύνεσιν ἢ κατὰ τὸ νοούμενον**.

§ 77. Τὰ ἀνωτέρω ἀναφερόμενα σχήματα καθὼς καὶ διάφορα ἄλλα μεταχειρίζονται συνήθως οἱ ῥήτορες (ῥητορικὰ σχήματα)· π. χ. **ἀσύνδeton, πολυσύνδeton, προσωποποιία, δξύμωρον**, κλπ.

Γενικώτερον εἰς τὴν λογοτεχνίαν μας γίνεται χρῆσις πολλῶν σχημάτων λόγου, διὰ τὸ γίνεται ὁ λόγος τεχνικώτερος. Προκαλεῖται οὕτω περισσώτερον ἢ προσοχὴ μας εἰς ὀρισμένον σημεῖον τοῦ λόγου καὶ γεννᾶται ἰδιαίτερα ἐντύπωσις. Πολλὰς περιπτώσεις ὑπάρχουν ἰδίως εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Τι διδάσκει ή Γραμματική	5

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Φθόγγοι και γράμματα	6
Φωνήεντα	6
Σύμφωνα	8
Δίφθογγοι	9

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Συλλαβαί. Συλλαβισμός	11
Τόνοι	13
Πνεύματα	15
Ἄτονοι λέξεις	15
Ἐγκλιτικαί λέξεις	16
Ὀρθογραφικά σημεῖα και σημεῖα στίξεως	17

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Φθογγικά πάθη	19
Ἐναλλαγή φωνηέντων	19
Ἐκθλιψις	19
Εὐφωνικόν ν και ς	20
Κρᾶσις	20
Συναίρεσις	21
Πάθη συμφώνων	21
Μετατροπαί και ἀφομοιώσεις	21
Ἀποβολαί. Ἀντέκτασις κλπ.	22

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Μέρη τοῦ λόγου	24
Κλιτά και ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου	25

Κατάληξις. θέμα. Χαρακτήρ	25
Πτώσεις	26
Γένος. Ἀριθμός. Κλίσις	27
Τὸ ἄρθρον	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἐνόματα οὐσιαστικά	29
Κλίσις οὐσιαστικῶν. Πρώτη κλίσις	30
Δευτέρα κλίσις οὐσιαστικῶν	36
» » συνηρημένων	39
Τρίτη κλίσις	40
Φωνηεντόληκτα	41
Ἀφωρόληκτα	44
Ἐνρινόληκτα	49
Ἐγγρόληκτα με χαρακτήρα ρ.	51
Σιγμόληκτα	52
Ἀνώμαλα οὐσιαστικά	55
Ἰδιαιτεροὶ τύποι τῶν οὐσιαστικῶν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.	56

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἐπίθετα δευτερόκλιτα	57
Συνηρημένα δευτερόκλιτα ἐπίθετα	60
Τριτόκλιτα ἐπίθετα	60
Φωνηεντόληκτα ἐπίθετα γ' κλίσεως	61
Ἀφωρόληκτα	62
Ἐνρινόληκτα ἐπίθετα γ' κλίσεως	63
Σιγμόληκτα ἐπίθετα γ' κλίσεως	64
Ἀνώμαλα ἐπίθετα	64
Παραθετικά τῶν ἐπιθέτων	66
Ἀνώμαλα παραθετικά	69
Παραθετικά ἐπιρρημάτων	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἄντωνυμῖαι	71
Προσωπικαὶ ἄντωνυμῖαι	72
Κτητικαὶ »	73
Αὐτοπαθεῖς »	75
Ἀλληλοπαθεῖς »	77
Δεικτικαὶ »	78
Ἐπαναληπτικὴ ἄντωνυμία αὐτός	79
Ὀριστικαὶ ἄντωνυμῖαι	80

* Ερωτηματικαί	»	80
* Αόριστοι	»	81
* Αναφορικοί	»	84

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

* Αριθμητικά	86
» επίθετα	87
» ουσιαστικά	89
» επιρρήματα	89
Πίναξ αριθμητικών	89

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

* Ορισμός ρήματος	92
Παρεπόμενα τοῦ ρήματος (διάθεσις, φωνή, πρόσωπον, ἀριθμός, χρόνοι, ἐγκλίσεις)	92
Συστατικά μέρη τοῦ ρήματος	99
Κλίσις τῶν βοηθητικῶν ρημάτων	100
Κλίσις βαρυτόνων φωνηεντολήκτων ρημάτων	103
Σχηματισμός τῶν χρόνων τῶν ἀφωολήκτων ρημάτων	111
Αὔξεις καὶ ἀναδιπλασιασμός	117
Σχηματισμός ὑγρολήκτων καὶ ἐνρινολήκτων ρημάτων	122
Συνηρημένα ρήματα	126
Κλίσις τῶν συνηρημένων ρημάτων εἰς - ᾧ (-άω)	128
» » » » » - ᾧ (-έω)	130
» » » » » - ᾧ (-όω)	132
Ρήματα εἰς—μαι	136
* Αποθετικά ρήματα	139
* Ἀνώμαλα ρήματα	139

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

* Ἀκλιτα μέρη	144
* Επιρρήματα	145
Προθέσεις	146
Σύνδεσμοι	147
* Επιφωνήματα	147

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

* Ορισμοί	149

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Παραγωγή. Παράγωγα ρήματα	151
Ούσιαστικά παράγωγα	153
Ἐπίθετα παράγωγα	159
Ἐπιρρήματα	162

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Σύνθεσις	163

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Πρότασις. Συστατικά αὐτῆς	167

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Πρότασις με προσδιορισμούς	172

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Σύνταξις ρημάτων	177

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ	180

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Δευτερεύουσαι προτάσεις	181

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Μετοχή	186

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Σχήματα λόγου	189

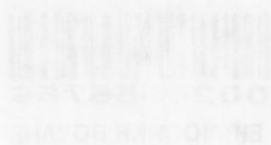
Τὰ αντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσῆμον, εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἐκτύπων στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ Νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

ΕΚΔΟΣΙΣ Α΄, 1960 (X) — ΑΝΤΙΤΥΠΙΑ 320.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ 1009/27-7-60

Ἐκτύπωση - βιβλιοδεσία: ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑΣ ΑΣΠΙΩΤΗ ΕΛΚΑ - Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗ & ΣΙΑΣ

Το έγγραφο αυτό εμπίπτει στην αρμοδιότητα της Επιτροπής για
προστασία εθνικών
Αντίστοιχα στοιχεία για πληροφορίες είναι διαθέσιμα στον
Επίσημο ιστότοπο της Επιτροπής για την προστασία της εθνικής
Τηλ: Νόμος 1129 της 15/11/2000 (Φ.Ε.Κ. Δ.Α. 1918, 2/2000)

0020555756

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

